Octav Dessila

Iubim

★

roman

Editura Eminescu

Octav Dessila

Iubim

★

Început de viață

Coperta colecţiei: Val Munteanu
Ilustraţia copertei: Anton Perussi

Bucureşti, 1970

Octav
Dessila

Iubim

★

Început de viață

roman

Editura Eminescu

Capitolul I

— ȚI-AI REVĂZUT TAȘCA, DANA? Ai pus toate cele în ea ?

Era întrebarea de fiecare dimineață a zilelor de școală, cu care Roxana încheia pregătirile ametite de somn ale Danei.

— Iarăși taşcă, Mica ? Cînd ai să te hotărăşti pentru servietă ? Taşcă au numai poştaşii.

— Şi servietă — numai perceptorii. Eu cu taşca m-am dus la şcoală şi ţin ca şi tu să te duci tot cu taşca...

— Da, da' matale ai uitat ceva, Mica. Sînt ani de atunci. Pe vremea taşcăi matale se spunea şi colţuni şi prostire, şi astăzi, slavă Domnului ! nici mata nu mai spui la ciorapi colţuni şi la cearşaf prostire !

— Mă împotrivesc şi eu pe cît pot.

— Limba unui popor evoluează, Mica. Şi a noastră, mai mult ca oricare, are nevoie de pieptănat, declară cu

ifos de catedră, înghesuind în tașca Micăi, fără de milă, niște caiete.

— Numai că o pieptănați cu *evoluează, servietă, mersi* și *bonjur !*

— Uf, Mica ! oftă Dana cu dezmierd, a prefăcută disperare. Toate zilele mele de școală încep cu ora de filologie a doamnei profesoare Roxana Boian. Invariabilul plictisește, Mica. Vezi, de aceea te sărut eu numai sîmbăta dimineața și pe papa numai joia. Așa, cel puțin, în una din zilele săptămînii își poate da seama de trei. Fiindcă numai din trei zile se compune săptămîna lui papa. Joia, cînd îl sărut și cînd, în fine, poate socoti și el că înainte de ea a fost miercuri și după ea vine vineri. Nu e așa, Mica ?

În ochii Danei, cucoana Roxana descoperi arcuindu-se un șir nesfîrșit de semne de întrebare. Și, deși tăcute erau întrebările din ochii Danei, glasul lor răsuna undeva. Pentru că fiece mișcare a Danei vorbea. Vorbea cu tremurul buzelor Dana, cu clipătul genelor, cu răsuflul adînc al pieptului, cu bătăile nervoase ale picioarelor și cu tot ce era supus vieții ei.

Să nu zîmbească, nu ar fi putut cucoana Roxana. În gluma ei, Dana dăltuise un adevăr. Cuconului Costache Boian nu i se putea vorbi de zile. În socotelile lui numele zilelor n-a intrat niciodată. N-a spus niciînd : să ne vedem miercuri ; treci vineri pe la mine ; ce procese sînt pe rol sîmbătă ? ; ai fost joi la concert ? Nu, cuconul Costache Boian împărțea timpul în două părți bine distincte. *Mai tîrziu* și *mai demult.*

— Vezi că e așa, Mica ? își repetă întrebarea Dana, înghemuindu-și de data aceasta părul sub basc.

— Așa e, Dana, și după un mic răgaz : ce-ar fi dacă l-am face să cunoască toate zilele ?

— Pe papa ?! făcu a cumplită mirare Dana.

— Pe papa, și știi cum ?

— S-aud, Mica, și minunea asta.

— Sărutîndu-l tu de două ori pe săptămînă, marțea și vinerea.

— Și ?!

— Marțea va ști cînd a fost luni și cînd va fi miercuri, și vinerea va cunoaște, de asemenea, că ziua dinainte a fost joi și cea după ea sîmbătă.

— Și duminică ?

— Duminica o va ști prin rămasul tău acasă. E, ce zici, Dana, îl învățăm pe papa săptămîna ?

— Cu o condiție numai, Mica. Dacă îmi dai voie să joc tenis în șort și dacă îmi cumperi altă rachetă. Da ?

A sărutat-o pe frunte, sub tăietura basculului, încuviințîndu-i pentru viitor jocul tenisului în șort.

Neașteptîndu-se la o atît de mare victorie, Dana explodă în sărutări.

— Aceasta e pentru luni, Mica, ceastălaltă pentru marți, pentru miercuri, și așa mai departe pentru joi, vineri și sîmbătă, sîmbătă fiind ziua în care a cîștigat bătălia cea mare : șortul.

Și-a luat tașca și, cînd să plece, trezită de un gînd, s-a oprit.

— Nici o scofală n-am făcut, Mica ! Și așa o să încurce papa zilele. Nu e bun sistemul nostru.

— De ce, Dana ?

— Păi cum o să știe el cînd l-am sărutat pentru marți și cînd pentru vineri ?

O clipă a rămas sub semnul întrebării și cucoana Roxana, dar numai o clipă, că noii nevoi i-a găsit repede leacul.

— E, ai să-l săruți marțea numai o dată și vinerea de două ori, și atunci o să știe cînd a fost pentru marți și cînd a fost pentru vineri.

— Papa, Mica ?! Îl crezi mata pe papa capabil să țină minte că două sărutări însemnează vineri, și una marți ?! Nu, nu, trebuie un alt sistem, și-am să-l caut în ora de latină. Pa, Mica.

— Pa, drăguță, și ușile, rînduri-rînduri, au salutat prin pocnete, ca-n fiecare dimineață, plecarea Danei la școală.

Pe urmele fetei, cucoana Roxana a privit îndelung, așa cum privesc toate mamele care nu au decît un singur copil. În înlemnirea ei de-o clipă și în ochii tulburi de învălmășeala cețurilor prin care le aduc întîii ani ai bătrîneții, dreptatea Danei își găsea zilnic confirmarea.

Într-adevăr, nu e zi să n-o întrebe dacă și-a revăzut tașca. De ce această plictiseală cînd știe prea bine că din clasa întîi își păstrează Dana locul în capul mediilor? De ce să i-o înfigă în fiecare dimineață în sprinteneala începutului de zi, cînd Dana și-a cîștigat locul de frunte în școală, cu inteligența ei de a prinde ușor orice și a despica în mii de înțelesuri faptele care pentru mulți, pentru cei mai mulți, nu par a avea decît un singur înțeles? E în viața Danei — îl simte chiar prea bine lucrul acesta — ceea ce este șeful de gară pentru scurtele popasuri ale trenurilor fulger: „Gata la bagaje?" Înaintea oricărei duceri a Danei la școală: „Ți-ai revăzut tașca, Dana?" Intuiția ridicolului este prezentă în ea și, totuși, stăruie cu întrebarea de toate zilele. De ce? Ce mai rămîne din șeful de gară, după ce fulgerul s-a așternut drumului în goana lui de foc cu care spintecă depărtările? Ce mai rămîne din întrebarea ei, dacă și-a revăzut tașca, lecțiile, cărțile, cînd pentru Dana toate cărțile și caietele din tașcă sînt de prisos? Zîmbetul unei glume, atît!

Și totuși, cu fiecare zi întrebarea cade aceeași, săracă și goală de înțeles, împlinind o grijă de mamă. O grijă din acelea care sînt comune tuturor mamelor. Pentru că sînt griji care le aseamănă pe toate, și sînt măsuri în creșterea copiilor care le deosebesc și care le desparte.

Cu întrebarea ei din fiecare dimineață se înșiruie în rîndul grijilor tuturor mamelor, pentru că nu e una să nu-și întrebe copilul, cînd pleacă la școală, dacă și-a revăzut tașca, sau să nu se uite lung și înțepenit, după fiecare avîntare a lui în singurătate.

E și a ei grija aceasta ca și a celei mai nevoiașe dintre toate mamele.

Dar, dragă Doamne, cîtă prăpastie între această grijă a ei de toate zilele și măsura pe care a luat-o cînd Dana a împlinit cincisprezece ani! Și Dana a simțit atunci că cel mai de preț cadou din toate cîte a primit în ziua sărbătoririi împlinirii celor cincisprezece ani a fost cadoul fără de nici o valoare materială pe care i l-a dat Mica, pe deasupra celorlalte și în urma tuturor. După ce a lăsat-o să se bucure din plin de toate darurile, printre care se afla și un maimuțoi adus de Culai Brateș, și de

redingota căruia sta înfipt într-un ac urarea că așa o să cate la înfățișare prințul care o să-i cucerească inima, i-a pus mîna pe umăr și, cu gravitate și glas care tremură, i-a spus :

— Dana, de astăzi înainte, două ore din zi sînt ale tale, și numai ale tale. De ce-ai să faci în aceste două ore, n-am să fiu curioasă niciodată. Ochiul meu, de mamă, n-are să le tulbure. Ai ajuns la o vîrstă cînd poți avea un gînd al tău, o preocupare a ta, o taină chiar. Ți le las, pentru că știu cui am făcut darul acesta. Să nu-mi zdruncini însă vreodată încrederea ce o am în tine. Vreau să te găsească viața înarmată. Pentru asta ți-am dăruit cele două ore, fără de control părintesc. În cadrul lor să fii singură, și singură să dai dezlegare marilor întrebări ce ți se vor așeza în cale. În cuprinsul lor să citești ce vrei, la alegerea gustului tău, să-ți chemi prietena pe care o vrei, să răscolești casa cum vei dori, într-un cuvînt, vreau, Dana, ca în aceste două ore să dai personalității tale conturul cel mai sincer...

Așa i-a vorbit și nu și-a călcat cuvîntul. În cele două ore dăruite Danei, nu și-a înfipt niciodată curiozitatea. Dar nici din conduita Danei, nu s-a ridicat, oricît de neînsemnat ar fi fost, vreun semnal de alarmă. O dovadă mai mult i-a dat-o chiar în dimineața de astăzi. I-a cerut voie să joace tenis în șort, cînd prea bine ar fi putut, cu îngăduința care o avea, să-l joace așa, în orele cele două, și fără aprobare.

Nu, are dreptate Dana. O să se căznească să uite de tașcă. E chiar de botjocură întrebarea ei. Cărțile și caietele Danei sînt numai niște obligații școlare. Mintea ei le-a depășit continuu, an de an. Pentru Dana, cărțile de școală pot fi socotite ca făcînd parte din uniformă. Le poartă subsuoară din aceeași rînduială obligatorie cu care poartă cravata și gulerul alb al șorțului.

Nu, s-a hotărît, de mîine n-are s-o mai plictisească. Invariabilul „ți-ai revăzut tașca, Dana?“ va trebui să dispară. Și dacă tot va porni din suflet, îl va omorî pe buze.

S-a desțelenit locului, și-a smucit ochii din fixitatea aproape bolnăvicioasă în care rămîneau după fiecare plecare a Danei și a pornit spre celelalte odăi să ducă glas

de stăpînă și sfat de gospodină, slugilor. Glas și sfat din glasul și sfatul Rizantei Botnărescu, boieroaica de mare vază în tot cuprinsul Moldovei, și de mai mulți ani îngropată sub lespedele de marmură, în biserica de la Pohoarna.

Ultimul pocnet auzit pe urma Danei a fost al porții. Au răsunat fiarele slăbite din nituri, cu zdrențuire de lucru vechi, părăsit și părăduit. Pe cele mari, care deschid alee pînă la case, nu mai umblă nimeni acum. Le-a ferecat cuconul Costache Boian ca pe cele de pușcărie, cu o lăcată de beci de ogradă și cu lanțuri de priponit corăbiile în porturi. Dacă nu mai sînt cai și calești de ieșit din grajduri și droșcărie, la ce le-ar mai ține deschise ?! Pe cea mică au loc cu toții. Chiar și Culai Brateș, cel mai lăbărțat din toți cîți intră pe poarta Boianilor, cea cu peceți de mare boierie, cum numesc unii trecători stema Botnăreștilor, turnată în tuci și agățată pe mijlocul fiecărei laturi.

Din clinchetul porților de pe urma trîntelilor, Dana nu poate desprinde glasul de dojană pe care îl desprind cucoana Roxana și cuconul Costăchel. Pentru ea e un clinchet de fiare vechi și atît. Și, deși a certat și astăzi pe cineva poarta, dojană care a mers pînă la urechea cucoanei Roxana, ea n-a auzit-o, ieșind fără de nici o strîngere de inimă pe acolo pe unde cîndva se strecurau cu vădită sfială cele mai de seamă giubele ale Iașilor.

A trîntit poarta ca în fiecare dimineață, cu cruditate de copil ce nu știe să umble cu vechiturile de familie, și a ieșit în strada cu tei bătrîni, ca, după o ocheadă trimisă Copoului, să coboare prin fața lui Mihail Kogălniceanu, spre Liceul Anca Doamna.

Erau în floare, teii. În floare era și părul Danei. I-l acoperea numai în parte bascul. Oricît încerca Dana să-l înghemuie sub el, strîngîndu-l și în funde, nu încăpea. Șuvițele rebele tot își deschideau drum afară, biruind opreliștea regulamentului și carcera bascului.

Tot atît de zadarnic poartă și șorțul. Croiala strîmtă, cu piept neîngăduit, cu lărgimi și strînsori care acopăr într-o formă otova corpul fetelor, pe Dana n-o putea ascunde. Purta șorțul în croiala cea mai corespunzătoare

prevederilor regulamentare și totuși tinerețea ei răzbea voinicește prin stofă. Trecea cu mult de genunchi șorțul și îi erau și pantofii după chipul și asemănarea celor pe care îi poartă călugărițele, adică fără de tocuri înalte și fără de ștaifuri, care să le dea o formă oarecare, și, în pofida tuturor acestor măsuri respectate, piciorul Danei nu pierdea nimic din aplombul lui ferm tineresc și din arcuirea măiastră cu care l-au înzestrat, îndelaolaltă, cucoana Roxana Boian și voința Creatorului.

Să fi fost ziua cea mai liniștită, fără de nici o adiere, zi în care ai fi putut crede că a încremenit pînă și viața naturii și în părul Danei și în clocotul șorțului cu cusături dezarmonic trase tot ajungea o mînă de vînt să se joace satanic cu ele.

Se prea poate ca chiar din mersul ei sportiv, săltat pe deschideri mari de pas, să se desprindă mîna vîntului, sau poate chiar din însăși învolburarea primăverii din ea, cu mult mai cuprinsă de neastîmpăr decît cea din baloanele de frunze ale teilor, dar oricum și oricare ar fi fost cauza, în părul și în toată ființa Danei bătea ca pe întinsurile ei proprii o adiere de briză. O briză care îi răscolea părul și îi vîntura șorțul, spre uimirea cu gînd de tot felul a trecătorilor.

Și ca totdeauna i-a uimit și astăzi. Strecurarea vioaie a Danei pe sub bolta înmiazmată a teilor părea a fi mai mult o arătare de basm decît o realitate. Cu părul în culoarea florii de tei arsă, pe sub bolta și mai arsă a florilor de tei, ochiul trecătorului, privind-o, era în atît de vrăjit, încît nu putea distinge dacă reflexele din părul Danei sînt datorate arcului înflorit pe sub care trece, sau arcul însuși își împrumută galbenul arămit din șuvițele ei.

O admirau unii din treacăt și o admirau alții oprindu-se chiar, prinși de o neașteptată uimire. Întorceau capul după ea privind-o lung și oricare ar fi fost trecătorul, femeie sau bărbat, de rînd sau din protipendadă, numele Danei se auzea pomenit.

— Dana Boian...

— Fata lui Costăchel Boian...

— Frumoasă fată e Dana Boian !...

Dana Boian, și iarăși Dana Boian, și mereu Dana Boian.

I-l șopteau unii și i-l strigau aproape alții. Dar și în șoaptă și în strigăt era numai uimire. Uimire de cît de frumoasă poate fi o fată.

Obișnuită să-și audă numele mai la fiece pas, ecoul admirației trecătorilor era pentru Dana aproape inexistent. În atît îi sunase în urechi încît recepția auditivă nu se mai producea. Se înlănțuiau șoaptele trecătorilor în zgomotul obișnuit al străzii, cu aceeași valoare de înregistrare pentru ea cu care se lăsa auzit și mersul cu cînt de oțel al tramvaiului, și ciripitul păsărilor, și chelălăitul vreunui cîine lovit. I se cînta imnul frumuseții, și Dana Boian nu avea pentru toată parada acestui imn decît absența surzilor în sălile de concert.

Dar pe deasupra obișnuinței mai era și o cumințenie înnăscută în Dana, care îi astupa urechile la auzul șoaptelor și îi închidea ochii sau i-i întorcea în altă parte ori de cîte ori alți ochi o țintuiau mai mult decît îngăduie buna-cuviință.

Și se strecura prin mulțimea trecătorilor Dana, cu aceeași destindere și lipsă de autosupraveghere cu care intri singur într-un parc, în care ai toată siguranța că nu întîlnești pe nimeni. În această siguranță, mișcarea își păstrează neștirbită robustețea fizică și asupra ținutei nu apasă nici un imperativ cerebral. Naturalețea e întreagă, și viața sinceră. Naturală și sinceră era și trecerea Danei. De o naturalețe și o sinceritate care întrec cu mult rezultatele mișcării și conduitei molipsite îndelaolaltă de gîndul atît de obișnuit al femeilor, de a le impune o afecție sau o corectură. Să-i fi luat piciorului Danei apăsarea băiețească ca în locul ei să pui lene și umblet de gîscă sau de lăuză — așa cum multora din femei le place să-și feminizeze mersul — sau în schimbul liniștii din obraz și în al deschiderii mari a ochilor să-i găsești semnele forțate ale unei afecții voite și filtrarea luminii prin genele aproape unite, ar fi fost cum ai fi vărsat căldări cu zoaie peste un alb imaculat de rochie.

De toate acestea pe Dana o fereau și intuiția și judecata. Toate simțurile ei erau încordate spre alegerea cea mai desăvîrșită a frumosului. Avea doar șaptesprezece ani, dar simțea mai mult ca oricare altă femeie cît de nepotrivit și de odios cad pe completul naturalului,

adaosurile. Școala, care, pe de o parte, o obliga la înfășare în șorț și la ascunsul părului în basc, pe de altă parte îi servea prin doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna, profesoară cu ochelari și cu cîțiva negi în barbă, imaginea vie a ceea ce înseamnă să vrei să corectezi natura. Își croia doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna, fostă Storojineț, cu roșu de buze o gură mică, de prunc, uitînd însă doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna că din cînd în cînd mai și rîde și că atunci gura cea de la Dumnezeu lăsată i se deschide ocnă pe balamalele naturale. Și tot doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna îi mai dovedise și cît de monstruos e să forțezi linia sprîncenelor după capriciul voinței.

Trecea Dana Boian pe strada Carol, în jos, diminețile și în sus, la amiază, cu o primenire zilnică în înfățișare. Era aceeași și totuși mereu alta. Mereu alta, pentru că ochiul trecătorului nu putea să-i cuprindă dintr-o singură privire toate caratele frumuseții. Orbit de ceea ce întîlnea mai întîi, rămînea să descopere în altă zi altceva. Și în fiecare zi, Dana oferea ochiului trecătorului altceva.

Pe strada Carol, a Iașilor, nu e tocmai ușor pentru femei să-și evidențieze frumusețea. Strada Carol e strada tinereții. E strada căminului de studente și strada celor mai multe facultăți. Strada Carol e a tinereții cum e Jochei-Clubul al reumatismului și al astmei. Tot ce are Iașul și Moldova mai tînăr, pe strada Carol clocotește. Cîrdurile gălăgioase ale studentelor îi imprimă pînă și noblețea feminității lor. Pentru că nu e o stradă mai feminină în Iași ca strada Carol. Așa fiind, se înțelege de la sine de ce nu e prea ușor să-și pună la vedere femeile frumusețea pe această stradă. Cînd la tot pasul te înfruntă tinerețea în mii de exemplare și cînd pe aceeași sută de metri poți întîlni nasul în vînt alături de cel coroiat, cosițele inelate, în rînd cu cozile înnodate, piciorul cu șolduri înalte pășind voinicește și în același ritm școlăresc cu semnul său mai feminin încărcat, desprinderea unei femei din gloată e foarte grea.

Trebuie să fii mult prea frumoasă ca să poți trece triumfătoare pe strada Carol. De o frumusețe care împrăș-

tie panica pînă și în cetatea frumosului. Or, Dana Boian era dintre acestea. Se opreau în loc și nasul în vînt ca să-l admire pe al ei, drept ca o linie și cu un ușor bont pe mijloc, și cosițele ce jinduiau galben după dezmățul mai mult decît artistic al răzvrătitelor ei șuvițe arămii, și piciorul cu șolduri lungi și cu unduiri feminine, vădit gelos pe linia fără de greșeală a picioarelor Danei. Se oprea fiecare, oricine ar fi fost, și din gura fiecăruia se auzea smuls de admirație, în șoaptă sau mai tare : Dana Boian ; frumoasa Dana ; fata lui Costăchel Boian ; Dana. Și așa mereu, pînă ajungea în dreptul străzii Toma Cozma, loc unde drumul ei se frînge către liceul de fete, Anca Doamna.

Dacă spre orele opt și la prînz trecerile Danei Boian pe strada Carol marcau cu regularitate dusul și întorsul de la școală al elevelor de liceu, spre alte ore, mai de vreme sau mai tîrzii, după cum le îngăduie ocupațiile, poți deosebi alți trecători obișnuiți ai străzii Carol.

Cei mai de cu noapte sînt lucrătoarele de la fabricile de țesături din Tîrgul Copoului. Pe acestea le întîlnești numai dacă te întorci înspre ziuă de la chefuri. Ele deschid circulația străzii Carol, tăind cu umbrele lor vinete norii și mai vineți de praf, stîrniți de curățitorii primăriei.

Spre orele șapte trec ofițerii, chemați de goarne. Prin fața porților casei cuconului Costache Boian, cei mai tineri din ei își revizuiesc ținuta ca în preajma prezentărilor la raportul șefilor. Cei din infanterie își trag vestonul să nu mai facă gîlcă în jurul centurii, iar cei din cavalerie își înfoiesc strengărește cravatele și își ajustează cravașele în mîini. Cînd aceștia din urmă se întîmplă să fie călare, unul din ei nu uită niciodată să nu ceară și calului respectul cuvenit porților cu steme heraldice. Își pune regulat animalul în pas spaniol.

Că a adus porților omagiul sau poate chiar Danei Boian, care la ora aceea țipă sub duș, alungîndu-și din trup caldul nopții, o vom ști mai tîrziu. Știm însă sigur de pe acum că întocmai santinelei de la mormîntul Eroului Necunoscut, care întîiul onor al zilei îl dă oaselor de sub lespede, la fel sublocotenentul din cavalerie, Dodo

Cudalbu, întîiul salut al zilei îl aduce porţilor cu stema Botnăreştilor.

Spre orele opt începe forfota şcolară. E ceasul bascurilor. Ceas cu îmbrînceli, cu mape azvîrlite şi cu trageri la fit în grădina Copoului, în care fiecare hoinar visează să aibă un tei ca al lui Eminescu.

După ce a trecut şi ceasul bascurilor, o vreme strada Carol stagnează. De aici înainte trecerile care mai sînt suferă de cea mai cumplită neregularitate. Sînt şi aceste treceri zilnice şi obişnuite, dar se succed de la o zi la alta la ore atît de neregulate, încît nu li se pot da nici aproximaţii.

Cele care cad mai puţin în vina aceasta sînt bonele care scot copiii la plimbare.

Se înscrie apoi, în ordinea gravităţii, studenţimea, cu drept să intre la cursuri şi după magistri, şi, în fine, cea mai culpabilă din toate şi care nu respectă nici un meridian este trecerea profesorilor universitari. Jocul orelor lor în program suferă de cel mai cumplit amoc. De încerci să iei firul uneia, urmărind-o, te trec apele pînă o descurci. Să o presupunem, de exemplu, fixată de decanat în program pentru ziua de luni, la ora zece. La numirea cursului să renunţăm. De luni dimineaţa o săgeată roşie o mută în după-amiaza aceleiaşi zile. Din după-amiaza aceleiaşi zile o ia din nou săgeata roşie, ducînd-o în vîrtej pe linia miercurei. Aci, săgeata roşie micşorează viteza şi caută o oră, furată de pe linia miercurei de o altă săgeată. Dibuirea nu durează prea mult. Intră verdele în funcţiune. Verdele care îşi mută ora de miercuri după-amiază pentru vineri, deoarece domnului Verde (fiecare culoare corespunde unui profesor) i-a fixat doamna Verde, pentru miercuri, domiciliu forţat, avînd sindrofie mare. Găsind loc liber domnul Roşu, care e şi puţin miop, îşi duce aşadar ora în locul aceleia luată de domnul Verde, iară miercuri după-amiază, în fine, se prezintă la curs. Mirare mare însă. În seminar dă peste domnul Galben. Pentru stabilirea confuziei se cercetează programul şi domnul Roşu se convinge că greşeala e de partea dumisale, neobservînd, miop cum e, că în locul săgeţii verzi care a plecat cu ora de miercuri după-amiază, s-a prezentat cu timiditate şi s-a aşezat mai

înaintea lui săgeata galbenă, a domnului Galben, hoinară și ea din motive necunoscute. Și așa mai departe, săgeți de toate culorile, îndreptate în toate direcțiile, pînă cînd programul ajunge să ia caracterul unui nou rebus sau al unei hărți militare pe care s-a schematizat de către statul major un șir nesfîrșit de atacuri, învăluiri și manevre.

O culoare și o săgeată din acestea corespund profesorului Neculai Brateș. Și poate că e cea mai manevrată săgeată, săgeata albastră a lui Neculai Brateș, profesor de nu știu ce curs la Facultatea juridică a Universității Mihăilene și romancier de seamă. Precis se știe numai un lucru. Dacă ar fi să se stabilească un paralelism între linia albastră de pe programul Facultății juridice și linia vieții lui Neculai Brateș, o mai perfectă asemănare n-ar fi posibilă. S-ar suprapune în toate sinuozitățile lor, pînă la confundare. O corelație perfectă, în care linia albastră ar însemna parabola grafică a vieții lui Neculai Brateș, punctată cu precizie de seismograf ; iar viața lui Neculai Brateș, față de parabola albastră de pe program, mersul cocoșului hipnotizat, pe dunga trasată cu cretă.

Hoinară și încîlcită era linia albastră cu căciula săgeții pe oriunde își găsea un locșor, dar nici un alt profesor din Facultatea juridică și din toate facultățile Universității Mihăilene nu putea înălța catedra pînă unde o ridica Neculai Brateș cu inteligența lui, cu puterea lui de interpretare, cu cea mai ascuțită ironie și cu cel mai prodigios talent oratoric. Cursurile lui Neculai Brateș erau cele mai căutate, cele mai populate. Cu toată nesiguranța lor programatică, sălile lui de curs gemeau. Și nu erau urmărite numai de studenții anului respectiv sau ai facultății respective. Se amestecau în bănci studenți și studente din toate facultățile, într-o înghesuială în care nu se mai putea pune în discuție atenția ce trebuie acordată sexului frumos. Scopul tuturor era cîștigarea oricum a unui locșor și în lupta pentru acest locșor nu se mai împiedica nimeni în mofturi.

Nu rareori se zăreau în sală și liceeni sau liceene. Faima lui Neculai Brateș îi cucerise și pe aceștia. Și nu cu greu, fiindu-le prea cunoscut din romanele sale.

Mulți erau însă și aceia care le pierdeau. Prea erau cursurile sale întîmplătoare ca să nu fie și multe din ele

pierdute. Îi pîndeau ei studenții drumurile prin locurile știute, dar nu i le puteau intercepta pe toate pentru că viața lui Neculai Brateș respingea uniformitatea cu brutalitate. Drumurile sale erau prin tot tîrgul. Popasurile, așijderea. Răsărea astăzi de la Podul Roșu și mîine din viile Buciumului. La prînz — de la masa cuconului Costăchel Boian și seara din liliacul vreunei cîrciumi din Tătărași. Și nimic nu-l stînjenea ca după terminarea cursurilor la facultate, în jumătate de oră să fie în Tîrgul Cucului, la taifas așezat cu Feiga Papiș, o crîșmăriță cu vinuri de soi și cu puzderie de gînduri. Așa că a doua zi, întru satisfacerea dezgustului său pentru uniformitate, pleca de la Feiga Papiș la facultate.

Așadar, după cîte se poate deduce, socoteala trecerii sale spre Universitate nu putea fi pronosticată pe ore. De trecut însă trecea. Era și el un obișnuit al străzii Carol, ca și Dana Boian spre liceul Anca Doamna, ca și cuconul Costăchel Boian spre clubul amintirilor ieșene.

Că de multe ori trecerea sa era întîrziată cu ceasuri, aceasta era altceva. Totuși, zadarnică nu era. Ajuns, scotea creionul albastru și-și muta cursul pierdut în spațiile unde se mai găsea un locșor pentru o nouă săgeată universitară.

Capitolul II

DIN STRADA CASA BOTNĂREȘTI-lor, cum i se mai spune și astăzi casei în care stăpînesc Boianii, nu se vede. O acoperă o amestecătură ciudată de pomi. Sălcii pletoase, brazi, plopi, vreo cinci, șase fagi, patru stejari și o serie întreagă de arbuști trăiesc laolaltă în fața casei Boianilor, sănătoși și bine crescuți de parcă fiecare s-ar fi ridicat, așa voinic cum este, în propriul său pămînt și la înălțimea cu care ne-a mințit îndeobște botanica.

Parcul Boianilor, sau al Botnăreștilor, tot una fiind și de i se spune într-un fel sau într-altul, cuprinde vreo cinci, șase hectare, iar casele sînt clădite chiar pe mijlocul lor, așa că și dincolo, privind din strada Carol, întinderea parcului e tot atît de mare, ajungînd pînă în strada Codrescului.

Cînd se întîmplă ca Neculai Brateș să fie întrebat unde se duce, și dacă la Boiani se ducea cu adevărat, răspun-

dea cu multă dreptate că se duce la țară, la Boiani, că e sătul de tîrg pînă în gît. La țară la Boiani era în strada Carol și nicidecum la Pohoarna, unde toți bănuiau auzindu-l astfel vorbind.

Și avea multă dreptate Neculai Brateș. Casele Boianilor și parcul lor puteau fi luate, în toată legea cuvîntului, drept o moșie. O moșioară în mijlocul tîrgului, deși pe vremuri, cînd au fost clădite se aflau mult în afară de tîrg. S-a întins însă și Iașul, suindu-și boierii de acum un veac și jumătate rînd nou de case pe șoseaua teilor de pe dealul Copoului, și o să ajungă, nu peste multă vreme, să-l întindă boierii cei noi, cei căftăniți în boierie de furturi, și pe dealul Șorogarilor, că de, s-a înmulțit numărul boierilor cît al prostimei de altădată.

În partea cea dinspre strada Codrescului, căsoaiele slugilor, grajdurile, droșcăriile și hambarele de pîine și grăunțe trebuincioase pe tot timpul iernii gurilor de om, de vită și de pasăre, se întind și astăzi în vechea lor orînduire pe cele două laturi ale ogrăzii. Numai că astăzi mai toate sînt în paragină și numai cîteva odăi prinse de slugi. Pe rest stăpînesc șobolanii, păianjenii și cucuvelele.

Au bătut de multe ori în ușa cuconului Costache Boian misiții de tot felul să-i propună vinderea. I-a îndepărtat însă de-a rîndul, răspunzîndu-le tăios că n-are nimic de dat. De luat, poate să-i ia cît or voi, de vîndut însă nu.

Aluzia cuconului Costache, prin acel *de luat parte să-i iee cît or voi,* mergea către legile cele noi care au sărăcit Pohoarna și au osîndit la moarte viața conacului de acolo, trecut la sfîrșirea Rizantei Botnărescu în stăpînirea soției sale.

Vorbea cuconul Costache Boian despre averea nevestei-si ca și cînd despre a lui ar fi vorbit, nu împins de vreo laudă sau de vreun gînd străin de felul lui, precum ar fi acela că bărbatul este atotputernicul și că numai el hotărăște în casă. Nu, departe de cuconul Costache Boian gîndul acesta. Firea lui îl înscria tocmai în tagma celor potrivnici unor asemenea păreri. O și dovedise cu vîrf și îndesat aceasta cuconul Costache cînd a renunțat la partea lui de moștenire de pe urma mamă-si, lăsînd surorii sale și drepturile lui, ca una ce era împovărată cu copii.

Era însă şi el moldovean şi în obiceiul boierilor moldoveni sta înrădăcinat de veacuri ca vorba de apoi şi cea de luat în seamă să fie numai a bărbatului, fie şi dacă despre cele ale altora hotărăşte. Iar tot în obiceiurile moldovenilor mai era şi credinţa că o căsătorie întocmită nu se mai desface, iar despre socoteli precum că a unuia ar fi o parte din avere şi a altuia cealaltă nici vorbă. Aşa că, de a zis cuconul Costache : *de luat poate să-mi iee cît or voi, de vîndut însă nu am nimic*, e din puterea obiceiului trecut în el cu sîngele care l-a primit şi nicidecum dintr-o uzurpare din drepturi a cucoanei Roxana.

Dar despre aceste amănunte şi despre toate cîte se leagă de viaţa boierilor moldoveni, ştiute şi neştiute, întîmplate unele şi numai bănuite altele, numai unul singur mai ştie în Iaşi să le ţeasă firul. Şi le ştie pe toate pentru că se înrudeşte cu mai toţi şi pentru că în mîinile lui stau şi astăzi multe hrisoave. De vrei să afli în ce an s-a clădit cutare casă, a cui a fost înainte, din ce familie se trăgea nevasta dintîi a cutăruia şi cum o chema pe străbunica acesteia, care i-a lăsat perechea de solitari cît cepele, de ce boală a murit la Kiev pîrcălabul Ezaru şi prin ce mijloace a ajuns Vogoride la căimăcămie, pe Stejărel Racotă să-l întrebi şi le afli pe toate, pe toate cît pot să încapă între două sau mai multe şvarţuri băute la Corso. Şi tot Stejărel Racotă a dat în gura lumii şi întîmplarea cu covorul, de a căzut pămîntului, fecior din osul domnului, zdrobite fiindu-i ciolanele de un ţigan, paznic de ogradă. Istorioara aceasta s-a petrecut cam pe vremea celor din urmă domni pămînteni şi a lui Iancu Botnărescu, un străbunic de-al cucoanei Roxana. Avea boier Iancu o fată minune. O Dană a timpurilor de atunci. De frumuseţea fetei se dusese vestea mult peste hotare ; şi mulţi au venit în peţit, dar boier Iancu li s-a împotrivit cu dîrzenie. Gîndul lui era altul. Voia boier Iancu să o mărite cu un Golescu, despre isteţimea căruia venise ştire de peste Milcov. Dar cum nu se putea trece pe vremea aceea hotarele cu uşurinţă, boier Iancu pîndea un prilej fericit să-şi împlinească gîndul. Grăbit, nu era, dar nici nu şi-a dat seama că fata e la o vîrstă cînd dragostea te ţine numai în ghimpii ei. Că o plăcea coconul mijlociu al domnului nu era străin, dar acesta, seara tîrziu

se strecura pe ascuns şi pe din dos în odaia fetei, habar n-a avut. N-a avut habar pînă ce într-o zi ţiganul paznic al dosului casei, fiindu-i teamă că o da boierul peste asemenea întîmplare şi că atunci îi va pune capul pe butuc, ca unuia ce a tăinuit o asemenea fărădelege, şi-a luat inima în dinţi şi a spus tot boierului Iancu. La început, n-a voit să-l creadă şi se şi pornise chiar cu osînda asupra ţiganului, dar mai cîntărind oleacă faptele, a căzut boier Iancu la altă hotărîre. Voia să se convingă şi numai apoi să vină cu judecata lui.

Zis şi făcut, ţiganul s-a pus din nou la pîndă şi nici trei zile n-au trecut şi feciorul domnului, într-o după-amiază şi cam pe înserate, şi-a iţit căciuliţa cu pană de struţ peste sprînceana zidului. Ţiganul, care tocmai bătea de colb covorul cel mare din salonul turcesc pe spinarea de lemn anume tocmită în ogradă, s-a oprit din bătut şi a dat fuga pînă în odaia boierului Iancu, fără a se lăsa văzut.

— Vine iar, boierule ! — l-anunţă el gîfîind.

— Vine ? a întrebat boier Iancu, scuturîndu-se din moleşeala în care odihnea pe divan.

— Bănui că a şi trecut în ogradă, boierule. Băteam covorul şi numa...

— Lasă vorba şi treci la bătut înainte.

Şi-a luat boier Iancu de pe o spetează de scaun vesta albastră de atlaz, cu mîneci şi cu năsturei de argint, şi a ieşit afară. Simţindu-l, feciorul cel mijlociu al domnului a socotit cît o fi socotit în clipa aceea şi a găsit cu cale că cel mai nimerit lucru e să se furişeze în ascunsul covorului, care bătea pămîntul cu marginile de amîndouă părţile. Numai că ochiul boierului Iancu, ager zvîrlit în ogradă de cum a apucat să iasă din casă, i-a prins săritura. Luminîndu-l un gînd, s-a prefăcut a nu fi văzut nimic şi numai ce a dat glas ţiganului să bată înainte covorul.

— Bate-l cu nădejde, Tîrpală, să iasă tot colbul din el.

Îndemnat de boier, trăgea ţiganul pe cît îi îngăduiau puterile, dar pesemne că boierului Iancu tot nu-i plăcea cum trage, că l-a îndemnat din nou :

— Nu aşa, Tîrpală, că nu e de nici o scofală bătutul tău. Zvîrle codirişca şi pune mîna ia, pe cel prihăţ, şi încinge-mi-l de la un capăt la celălalt.

A schimbat Tîrpală codirişca şi a pus mîna pe un drugean de carpen ce proptea o uşă de hambar, apucîndu-se şi mai vîrtos la bătutul covorului. Lovea cu toată setea ţiganul da de sub scoarţa cea turcească nu icnea nicidecum geamăt de om. Şi doară îi nimerea din trei lovituri o dată sau chiar de două ori, pentru că simţea la mînă cînd da în plin şi cînd nu, să scîncească însă om n-a auzit.

— N-o mai fi colbul în el, Tîrpală, de nu iese nimic ?

— Ba e, boierule, da' aman di greu mai esă ! Şi se opintea şi cu mai mult năduf în covor Tîrpală, înciudat pe puterile sale.

A mai dat o dată, de două ori şi numai ce s-a prăvălit o mogîldeaţă la pămînt şi între părţile covorului, şi ţipăt de om tot n-a ieşit.

— Dar ce s-a prăbuşit acolo, Tîrpală, ia vezi, mă rog ?

— Colbul, boierule, s-o strîns grămăjoară. ia aici ! — şi numai ce a ridicat poala covorului să se lămurească într-un fel şi el şi boierul Iancu, cum de nu slobozeşte barem cît de cît o icnire omenească feciorul de mijloc al domnului.

Mirarea nu le-a fost mare fiindcă se dovedise a fi pe aşteptările dumnealor. Feciorul mijlociu al domnului murise, cu oasele ţăndărite de Tîrpală, dar să scoată un vaiet al chinului n-a scos şi de aceasta se uitau cu multă nedumerire unul la altul, Tîrpală şi boier Iancu. Nu le venea să creadă. Să ucizi om cu măciuca şi să nu scîncească nici cînd îşi dă sufletul ?!

Dar astfel de minuni în ochii boierului Iancu nu dăinuiesc prea mult. Necinstirea casei lui, cinstită ştiută de veacuri, acoperea şi mila şi tulburarea domnului. Domnească domnul peste orice, dar în cinstea casei lui drept n-are nimeni să înfigă cui ruginit. De a fi domnul cu scaun la cap, nu numai la şezut, o să priceapă el că unor asemenea morţi, oricît ar fi de văicăroase, mai bine le stă să le învăluie taina.

Mai mult nici n-a gîndit. A trimis vorbă la Curte celui mai înalt în dregătorie, ca să îndemne la el acasă oameni, prostiri şi tărgi spre ridicarea stîrvului aceluia ce a fost feciorul mijlociu al domnului şi n-a ştiut să respecte cinstitul obraz al Botnăreştilor. Iar pe fată a sur-

ghiunit-o la Pohoarna, legiuindu-i viață pînă la moarte fără bărbat

Ori de cîte ori Stejărel Racotă se află la Boiani la masă, la sindrofie sau numai la un păhărel de Pîhnești ori Cotnari cu Neculai Brateș și cu alți cîțiva cunoscători în ale vinurilor, nu uită niciodată să nu dea o raită și prin curtea de din dos și să nu se oprească pe locul bănuit că acolo ar fi căzut feciorul de mijloc al unui domn pămîntean. I se părea că trăiește chiar în timpul acela și uneori în atît îi furau ochii vedeniile încît avea înșelarea că la multe din ele ia parte. Erau, de altfel, singurele lucruri care îl hrăneau. Prezentul nu prețuia pentru el nici cît negrul de sub unghie. Se adunau diplomați de pe tot globul pămîntului să chibzuiască asupra păcii, se îngrozea lumea de cît de înspăimîntătoare și distrugătoare a devenit aviația, cît de mult s-a lungit în spațiu și timp raza de acțiune a submarinelor, și pentru el toate acestea îi sunau în urechi ca și cînd nimic nu ar fi însemnat. Rostuirea vremurilor ce va să vină nu-i atingea nici o sensibilitate. Tot ce vibra în el era pentru trecut și pentru artă. De i-ai fi dat să aleagă între o convorbire cu cel mai de seamă conducător de popoare despre adevăratele lui intenții și un taifas cu oricare despre ceva de demult întîmplat în țara românească, putea să-l aștepte conducătorul cu toate bunătățile pămîntului și de taifasul despre cele în trecut petrecute nu s-ar fi despărțit.

Odată, cînd a ieșit în dosul casei Boianilor, l-a însoțit și Neculai Brateș. L-a tîrît el mai mult afară, să-i arate locul unde un Botnărescu a fărîmat oasele unui fecior de domn.

— Vin', vin' Culai, să stai și tu o clipă pe peticul ista de pămînt, unde s-a întîmplat un lucru mare.

Și Neculai Brateș s-a lăsat tîrît și dus de mînă, ca un orbete la colțul cerșitului.

— Ia aici trebuie să fie.

„Trebuie ?! — a gîndit Neculai Brateș — va să zică nici nu știe precis locul și tremură ca și cînd ar lua parte la fapta de atunci !"

— Auzi tu, Culai ? Să-l zdrobească și nici un vaiet ! Înțelegi tu cu cîtă demnitate a murit omul acesta ? Să i se

fărîme oasele, să fie ucis cu bîta şi să nu facă uz, nici de cea mai mică laşitate omenească, geamătul ! Cu fuga ar fi putut scăpa şi nu a fugit. După întîia lovitură ar fi putut ieşi din ascuns şi cere iertare şi nu a ieşit. Hm, ce zici, Culai ?

— Ce să zic, coane Stejărel, a fost ajustat din născare ca pentru vremurile de atunci. Astăzi nici nu este atîta laşitate cît poate fi înghiţită molcom de lume.

— Măi Culai, între el şi spartanul căruia i-a muşcat vulpea furată din sîn, pînă i-a mîncat şi inima fără să ţipe ca să nu se dea în vileag de furt, nu e nici o deosebire. Moartea acelui fecior domnesc poate fi demnă de relevat oricînd.

— Dar nici peste hotărîrea lui Iancu Botnărescu nu e de trecut uşor, coane Stejărel. Ştiau să-şi poarte obrazul pe vremea aceea boierii moldoveni.

Odată i-a povestit întîmplarea cu covorul Stejărel Racotă ; altădată despre o sindrofie cu strălucire de curte domnească ; în alt rînd despre cum domnea în castelul de la Pohoarna Rizanta Botnărescu, cu care s-a şi stins numele Botnăreştilor ; mai demult, cum a fost ucis în toiul răzmeriţei din 1907 ultimul Botnărescu, adică soţul cucoanei Rizanta ; şi aşa mereu, ori de cîte ori se întîlneau în casa Boianilor — de unde apoi plecau împreună la ore cînd numai sergenţii de noapte mai erau treji.

Tot de la el ştie şi de o păţanie de astă-toamnă a cuconului Costăchel căreia i-au dat ei mai tîrziu şi o urmare. În dreapta şi în stînga porţilor casei sînt clădite, de fiecare parte, cîte o gheretă de zid. Mai mult odăiţe decît gherete, cu ferestruici care dau în stradă şi cu uşi spre curte. Pînă la moartea cucoanei Rizanta au străjuit continuu în aceste gherete doi albanezi însărcinaţi cu paza curţii din faţă şi cu plecăciunile ce trebuiau date musafirilor. Tot micşorîndu-se însă veniturile şi cum după moartea Rizantei Botnărăscu n-a mai ţinut nici cucoana Roxana şi nici cuconul Costăchel la nimic din tot ce a însemnat fast şi risipă boierească, albanezilor li s-a dat drumul să-şi ia calea cea lungă spre prăpăstioşii lor munţi din Albania.

O vreme au stat chilioarele cu uşile ferecate, pustii. I-a adus însă într-o zi cucoanei Roxana, Marin Hurdu-

belea, rindaș vechi în curtea Boianilor, chiar de pe vremea cînd casei i se zicea numai a Botnăreștilor, doi negustori, precum că unul ar vrea să închirieze o gheretă pentru un chioșc de ziare, iar celălalt pentru o tutungerie.

După un sfat cu cuconul Costache, în care a cîntărit ceva și chiria pe cele două gherete, cucoana Roxana a căzut la tocmeală și a dat chilioarele. Închirierea n-a durat însă nici zece zile pentru că ieșind odată cuconul Costache și constatînd înfiptă în fața tutungeriei fără de voia lui, drept firmă, o havană mare, din tablă, s-a făcut foc cuconul Costăchel și cît ai zice pește i-a și aruncat în stradă, cu ziare și cu havană cu tot.

— Afară cu ei, Hurdubelea, pe dată ! Da' ce-i aici, piață și ogeac de birjari ? Și cum ți-ai permis, gugumanule, să bați mîrșăvia asta în poarta mea ?!

Că o fi, că o păți, s-au văzut negustorii cu marfa în drum și cu răvaș de plecare, dar și cu chiria întoarsă și daune plătite, chit că n-au fost cerute.

A rîs mult Stejărel Racotă de felul cum s-a terminat și această afacere bănească a cucoanei Roxana, deoarece sfîrșitul mai tuturor cam aidoma este. Pe cît era de pricepută mama ei, Rizanta Botnărescu, care orice ar fi luat în a ei întreprindere reușea pe deplin, pe atît de nenorocoasă i-a fost fiica, în tot ce punea la cale privind creșterea veniturilor. Se terminau toate afacerile ei cu pagubă și cu haz. Noroc că nu aluneca în socoteli mari și că de grosul averii lichide (vreo trei milioane în aur, ruble și galbeni, rămase de pe urma grijilor ce avusese cucoana Rizanta pentru nepoțica ei, Dana, venită pe lume cu ochi rupți din ai bunică-si) nu s-ar fi atins pentru nimic în lume.

E drept că una din bucuriile cele mai mari ale boieroacei de la Pohoarna a fost cînd Dana, apărînd în viață, a apărut și cu ochii ei, pierduți de cucoana Roxana. La nașterea Danei, întîia întrebare a cucoanei Rizanta nici n-a fost aceea care este a tuturor cîți se bucură de venirea pe lume a unui nou-născut : băiat ori fată ? Nu, întîia întrebare a Rizantei Botnărescu a fost dacă are ochii ei sau nu. Și mai să i se oprească inima de bucurie cînd a aflat că albaștri sînt. Nici n-a mai așteptat trenul s-o

ducă la Iași. A dat poruncă să se pună caii la cupea și din trapul întins n-au fost slăbiți nici cînd au luat în piept coasta Bérnovii și nici cînd le-au clăbucit hamurile sudoarea.

Și nu a fost înșelată de veste. Erau albaștri ochii copilului, așa cum au fost în tinerețe ai ei. De un albastru pe care nu-l poți lua nici din cer, nici din apa mării, și nici din flacăra de spirt cînd arde pe întuneric. De un albastru pe care nu-l au decît norvegienii, și numai atunci cînd îi-l aprinde dragostea.

Dar nu de ochii răposatei cucoane Rizanta a rîs Stejărel Racotă cînd i-a povestit cuconului Costache întîmplarea cu servitoarele, havana și birjarul din poarta sa, ci de ochii pe care trebuie să-i fi făcut cuconul Costache cînd a dat de havana de tablă, înfiptă în poarta cu stemele Botnăreștilor. O mai în derîdere împerechere nici că s-ar fi putut iscodi. Nu i-a dat pace Stejărel Racotă, pe chestia asta, vreme îndelungată, și nici Neculai Brateș, care a cumpărat-o de la Stejărel pe prețul unui șvarț fără zahăr, băut la Corso spre zorii unei zile cînd nu mai era în local decît un meloman turtit de șampanie, care asculta pentru a cincizeci și patra oară „cloptele din '812", în felul acesta comandînd, în beția lui, lăutarilor : „1812", al lui Ceaikovski.

— Cucoane Costăchel, ți-am găsit un chiriaș de soi pentru gheretele de la poartă. Mi l-a recomandat Feiga Papiș. E un negustor de mere acre, tare de treabă.

— Tratează cu Roxana, Culai. Cu mine ai să ai de furcă numai la evacuarea lui, i-a răspuns Costache Boian, arcuind sprîncenele și dînd din cap într-un înțeles de: ai să vezi tu ce-ai să pați atunci !

Și așa, într-o zi, unul de mere acre, găsit de Neculai Brateș, în altă zi, unul de semințe, ocazie peste care a dat Stejărel Racotă, pînă cînd l-au luat repede și Stejărel Racotă și Neculai Brateș, de amîndoi fiind pusă la cale infamia.

— Bine, Costăchel, înțeleg închirierea gheretelor fiindcă aduc un venit și astăzi așa sînt vremurile, trebuie să storci banul de pe unde poți...

— Exact, cucoane Costăchel, intră pe linia principală şi pacificul lui Neculai Brateş, dar ca unul ce sînt aici exponentul Universităţii mi-e peste putinţă să pot admite greşelile de pe firmă.

— De pe ce firmă, Culai ? se mira cinstit cuconul Costache Boian.

— Cum de pe ce firmă ?! luă din nou cuvîntul Stejărel Racotă. De pe firma din poartă. Sau... poate Roxana, vreo nouă chibzuială de-a ei ? — făcu a da cu eleganţă înapoi Stejărel Racotă.

— Ce firmă, bre, ia descurcaţi-mă ?! — îşi întări mirarea cuconul Costache Boian.

— Firma din poartă, cucoane Costăchel ! Firma cu „reparatur de galoş cu petec nou peste găur vechi".

— Iar în ce priveşte galoşul atîrnat, sînt categoric contra. Nu face, Costăchel ! E o infamie ! Să-l dai jos numaidecît, că de nu, ţi-l dăm noi.

Dumerit într-un fel oarecare, cuconul Costache s-a gîndit un moment dacă nu s-o fi dat cumva cucoana Roxana la vreo nouă afacere, cu amestecul lui Marin Hurdubelea. Cum tocmai venea de prin alte încăperi, i-a luat cuvîntul din prag, şi aprig chiar :

— Roxano, ai închiriat iar gheretele ?

— Eu ?! şi cui, Doamne, că aseară era cum le ştii, cu lăcatele puse !

— Aşa e ! făcu, revenind din ameţeli cuconul Costache. M-am întors şi eu de la club, aseară, prin Carol, şi nu era nimic ! Ce firmă, bre, vă mai întreb o dată ?

— E, ca să vezi ce firmă, să mergem la faţa locului, a propus Stejărel Racotă, şi în cazul că vom avea dreptate, vei fi pedepsit reţinîndu-ne la masă şi destupînd cîteva colbăite de la Pohoarna.

Un clipit din ochi, trimis de Neculai Brateş cucoanei Roxana, i-a dat acesteia liniştea meritată, ceea ce a făcut-o să se întoarcă pe drumul venit ca să dea slugilor porunci de cotrobăit în beciul din ogradă, pentru că acolo stăteau închise sub lăcată colbăitele de la Pohoarna.

Ajunşi la poartă, Stejărel Racotă şi Neculai Brateş nu şi-au mai putut păstra seriozitatea în faţa ochilor holbaţi ai cuconului Costăchel Boian, care începuse a păli în galben tot privind un galoş rupt, atîrnat de poartă,

alături de o firmă, legată și ea, și pe care într-adevăr sta scris: „Reparatur de galoș cu petec nou peste găur vechi".

Dîndu-i pe față rîsul, i-a făcut cuconul Costăchel albie de porci.

— Cînd le-ați atîrnat, gugumanilor ?

Guguman însemna pentru cuconul Costache cea mai aspră ocară.

— Răspundeți, gugumanilor, cînd le-ați atîrnat ? Azi noapte ?

Știind că l-ar putea întrista întrucîtva faptul unei mai lungi atîrnări a galoșului, deși nu e pentru oricare ochi o mișelie astăzi să stea alături stemele Botnăreștilor de galoșul rupt și cu firma reparatului, s-au grăbit totuși să-l asigure că înainte de a intra în casă le-au atîrnat și că ideea le-a venit azi noapte, cînd se întorceau de la Feiga Papiș. Le-au găsit împodobind o intrare într-un subsol din Tîrgul Cucului și în atît de potrivite le-au socotit cu farsa ce le-a dat în gînd să o facă încît au bătut în ușa subsolului, să intre în tratative de cumpărare. Tocmeala s-a făcut cam anevoie, dar cu un preț gras pentru proprietarul lor.

— Așa !! atunci *retro satanae*, la pătimit ! îi înfruntă cuconul Costache. Luați-le și purtați-le pînă în casă și în casă am să vă dau eu colbăite de la Pohoarna !

— Cucoane Costăchel, *acta est fabula !* N-avem ce face, ne supunem ! Cucoane Stejărel, umflă galoșul, că eu, ca profesor, iau tabla cu „reparaturul de petec nou peste găur vechi".

Dana i-a găsit pe toți patru așteptînd-o la masă. Era o vineri ziua aceea și vinerea, ultima oră, avea dirigenția, din cauza căreia regulat întîrzia. Văzîndu-i însă la masă și cu apă pe masă, a făcut ochii mari, întrebători :

— Ne-a pedepsit taică-tu, Dana.

— Daaa !? da' ce-ați făcut, mă rog, papa Stejărel, de v-a pedepsit atît de grav ? îl întrebă Dana, scuturîndu-și capul ca să dea părului libertatea obișnuită.

— Nimic ! se grăbi cuconul Stejărel cu răspunsul, cu aerul ca și cînd chiar nimic n-ar fi făcut.

— Nimic ?! își împlîntă mirarea cuconul Costache, amical înciudat de prefăcătoria lui Stejărel Racotă.

— În orice caz, *volenti non fit injuria*, cucoane Costăchel, interveni Neculai Brateș, făcînd apel la cariera de magistrat a cuconului Costăchel.

— Uf !! iar latinească ? își arătă Dana disperarea. Știți că n-o pot înghiți. Mai lipsește doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna ca să fiți *in corpore*. Am zis bine, domnule „magister“ ?

— Aproape bine, Dana.

— Face chiar foarte bine Dana, de vă execută cu latineasca voastră ! sări prin surprindere Stejărel Racotă. Nu e așa, Roxana ? *Il y a une mesure en toutes choses*, dragii mei !

— Care se aplică și pentru franțuziți, iubitule. *Cura te ipsum, medice !* i-a servit-o prompt cuconul Costache, Stejărel Racotă avînd obiceiul împestrițatului limbii cu franțuzisme, dar nu o făcea din snobism, ci din beteșugul multor ani petrecuți în Franța.

— În orice caz, franțuzește știe toată lumea de aici, da' latinește !? *Grâce à Dieu*, nu e nimeni din noi popă catolic !

— Și nici profesoară de latină, l-a completat Dana.

— Of, și mai terminați odată că vi se răcește mîncarea ! interveni cucoana Roxana.

— Nu mai mănînc, coană Roxană. Cum ți-ci fi închipuind matale că pot merge cotletele de purcel cu apă ? își arătă indignarea Neculai Brateș.

— Păi de ce n-ați fost de treabă !?

De la apă, cuconul Costache i-a trecut la zeamă de varză.

— Cum văd, ți-ai pus în gînd să ne torturezi, cucoane Costăchel, reluă Neculai Brateș. Și de, soarta aceasta parcă n-aș merita-o. Ai spus-o chiar matale cîndva că sînt un scriitor de mîna întîia, talentat, viguros...

— Confirm și eu aceasta, îl întrerupse Dana. Numai că o să avem de discutat asupra ultimului roman, Frère Culai.

— De ce mă persecutați ? își continuă ideea Neculai Brateș, nu fără a fi mulțumit mai întîi Danei, cu ochii lui calzi și încăpători, în care închisese și promisiunea discuției.

— Acum, fie vorba între noi, Culai, da' eu ţi-am spus că va fi imposibil să nu ne alegem cu o papară de pe urma „reparaturului". Rabdă deci ! îi sfătui Stejărel, cîştigat nu ştim pe ce preţ de partea cealaltă. Dar Neculai Brateş, prefăcîndu-se a nu-l fi auzit, îşi înfipse din nou întrebarea :

— De ce, cucoane Costăchel ?! Ori ai uitat versul lui Horaţiu ?

Pornindu-i pe drumul cel bun, adică al încrucişărilor de spadă cu haz pentru toată lumea, cuconul Costache a socotit că ar fi timpul să le ridice osînda. În consecinţă făcu semn servitoarei că poate aduce şi vinul.

Cînd a apărut Zîna cu tablaua încărcată de colbăite, vreo trei, mai să nu le vină a crede. Li se făcuseră ochii cît cepele şi lui Stejărel Racotă şi lui Neculai Brateş. Şi numai după o linişte de adevărat extaz, putu să exclame Neculai Brateş, dramatic aproape şi cu mîinile înălţate spre cer :

— *Thalassa, thalassa !*

Stejărel Racotă sări din nou cu revoltă :

— Iar latinească ? Plec.

Auzindu-l, pe cuconul Costache şi pe Neculai Brateş i-au prins un rîs nesfîrşit. Dar de ce rîdeau cu hohote şi cuconul Costache şi Neculai Brateş, cucoana Roxana şi Dana nu pricepeau. Revolta lui Stejărel Racotă le-a făcut şi pe ele să zîmbească, dar de aici şi pînă la rîsul cascadic al celorlalţi era o distanţă pe întinsul căreia ochii lor au înfipt din loc în loc vădite semne de întrebare. Şi au rămas în această nedumerire pînă ce le-a descurcat Neculai Brateş.

— Mai întîi, poţi să pleci acum, cucoane Stejărel, şi cu voia şi cu nevoia gazdelor...

— Mulţumesc, da' această plăcere n-am să ţi-o fac !

— ... iar în al doilea rînd, află că latineasca de adineauri a fost greceaşcă. În faţa vastelor matale cunoştinţe lingvistice mă închin, nu pot însă să le remarc fără a nu adăuga şi-o informaţie, care, pe viitor, te va opri să mai sări iepureşte cînd vei auzi exclamîndu-se : *thalassa, thalassa ! Thalassa* înseamnă pe greceşte, iubite strănepot de mai mulţi bunici greci, *mare*, iar exclama-

ția : *thalassa, thalassa !* a intrat în istoria culturii datorită celor zece mii de greci ai lui Xenofon, care, după o pribegie de cincisprezece luni în care au suferit de oboseală, foame și sete, dînd cu ochii de Pontul-Euxin, au strigat într-un singur glas, fascinați aproape : *Thalassa, thalassa !*

— Mulțumesc, îi răspunse cu acreală Stejărel Racotă.

— Pentru nimic, deși ai cam avea ! îi întoarse cuvîntul Neculai Brateș.

— Ba de loc ! De unde obligația să cunosc toate mărunțișurile care s-au întîmplat pe lume ?

Dana, care stătea lîngă Stejărel la masă, i-a spus ceva la ureche, conspirativ, la care Stejărel Racotă a răspuns tare :

— Sigur că da, Dana ! *Aquila non capit muscas.*

— Fără valcare, nu-ți aparține ! anulă conspirația cuconul Costache.

— Matale spui asta, cucoane Stejărel, care știi tot ce s-a întîmplat în țara românească ?! făcu a necuprinsă mirare Neculai Brateș.

— E altceva, *mon cher ! En ce qui concerne l'histoire du pays natale est une obligation à nous tous. Tandis que...*"

— *Felix qui potuit...* și versul din *Georgicele* lui Virgilius, început de cuconul Costache, a fost dus mai departe, sacadat, de Neculai Brateș, în timp ce pe fiecare cuvînt, dar și pe capul lui Stejărel Racotă, punea cu arătătorul dreptei cîte un accent grav :

— *...rerum cognoscere causas.*

Era un vers știut și de Dana, lucru de care s-a bucurat, aplaudînd.

— Îl știam și eu versul acesta. Nu e din *Georgicele* lui Virgilius, Frère Culai ?

— Din ele, Dana, și iarăși ochii lui întorși spre Dana, au cuprins mai mult decît răspunsul dat.

— Va să zică, te-ai aliat și tu lor ? o întrebă Stejărel.

— Atîta ocazie am avut și eu, papa Stejărel, să fac caz pe față de latineasca mea și voiai să o las să treacă ?

— Apoi dacă e așa, hai să vorbim și noi latinește, Roxana. *Quamdiu tempora abutere sapientia nostra,* dezmeticii ăștia ?

Și, fără a mai lăsa să se consume pe de-a întregul efectul cu rîs gras al acestei surprinzătoare ieșiri, s-a răsucit ca o sfîrlează pe scaun înspre Zîna și cu aceeași sacadare și punere de accente grave cu arătătorul dreptei, a continuat :

— Zîna *slavam*, rogu-te, pentru *domnul, nunc aqua liquida servare.*

S-a stat în jurul mesei și s-a rîs pînă la miez de noapte. La cele douăsprezece bătăi ale pendulei mari, din hol, s-au ridicat.

— Și acum încotro, Frère Culai ?

— La Feiga Papiș, ce-l mai întrebi ! răspunse Stejărel Racotă pentru Neculai Brateș, dar Neculai Brateș nu s-a declarat mulțumit cu cele rostite de Stejărel :

— Încotro mă va duce cucuveaua asta, Dana, răspunse Neculai Brateș, arătîndu-l cu mîna pe Stejărel Racotă. Îți mai amintești din zoologie de pasărea care n-are cuib ?

— Am uitat-o, Frère Culai.

— Am zborul ei, Dana. Pe ea nici un copac n-o așteaptă, o găzduiește însă pădurea toată.

— *Amant alterna Camenae*, îmbrăcă într-un înțeles și mai poetic cuconul Costache spusele lui Neculai Brateș.

— Da' asta ce-nseamnă, papa ?

— Muzele iubesc cinturile diferite, fetițo.

Încurcată, Dana n-a știut ce să-i mai răspundă. Auzind cuvintele lui simțea că sînt greu de înțeles, dar ce anume înțeles a închis în ele. nu putea să dezlege. Și, neputîndu-l dezlega, și-a acoperit cu tăcere frămîntarea gîndului.

— Cucoană Roxana, al matale supus sclav și pentru viitoarele praznice.

— Bucuroasă, Culai.

— Se putea să nu se-nfigă dumnealui și la alte colbăite ?! îl mai șfichiui Stejărel Racotă, nu de alta, dar prea i-a rămas dator de pe urma acelei *thalassa,* care I-a cam făcut de basm.

— Cucoane Costăchel, *abyssus abyssum invocat* ! se adresă în cele din urmă Neculai Brateș lui Costache

Boian, cu un nou dicton latinesc, în loc de oricare altă vorbă de despărțire.

— Da și hai odată și lasă lumea să se culce! Dacă ești așa de tare în latinească de ce nu te-ai făcut dascăl de latină? l-a întrebat, tîrîndu-l de mînă spre ușă, Stejărel Racotă.

— Ooo! ce n-aș fi dat, Frère Culai, să te fi avut profesor în locul doamnei Mihaela Ionescu-Zaztavna!

Tras din nou de mînecă de Stejărel Racotă, au ieșit.

— Noaptea lor, ca și viața lor, abia de acum începe! contemplă cuconul Costache, pe urma umbrelor care străbăteau curtea. Tare dragi îmi sînt, Roxana. Și știi de ce?

Dana a deschis ochii mari și și-a ascuțit urechile să vadă și să audă din care cauză îi iubește într-atît cuconul Costache.

— Pentru că și unul și altul sînt oamenii nimănui.

Înainte de a se despărți pentru culcare, Dana l-a rugat pe cuconul Costache să-i traducă precis, ce-nseamnă *abyssus abyssum invocat*.

— Cuvînt cu cuvînt, cam așa ar suna, fetițo: prăpastia cere prăpastie.

Greu a învins-o somnul pe Dana. Avea de pătruns prea multe înțelesuri și nu tocmai ușoare.

Și încă o dată și-a dat seama Dana, că, pe cît înaintează în vîrstă, în loc să i se limpezească discernămîntul, frămîntarea gîndului i se complică în forme și mai nebănuite. Superficial explicat, și cum și-l explicase pînă atunci, lucrul în sine părea că păstrează legile paradoxului.

Dar, s-a mai gîndit în noaptea aceea Dana și la altceva, și pe bună dreptate. Ce mai rămîne din viața oamenilor al căror simț analitic este nelimitat?...

De chinuit în căutarea răspunsului nu s-a chinuit, dar, ca să înțeleagă ce mai poate însemna *abyssus abyssum invocat*, spus așa cum a fost spus de Culai Brateș, precum și ce ascunde în ea cealaltă enigmă: „am zborul păsării fără de cuib, Dana", s-a chinuit mult în noaptea aceea fata cuconului Costache, și de aflat tot n-a aflat. Precum n-a aflat nici ce înseamnă să fii omul nimănui,

și nici cum mai poate fi conturat și în altfel de cum a fost prins în traducerea lui Costăchel Boian, înțelesul acelui *amant alterna Camenae*.

Și în timp ce pe Dana o frămîntau gîndurile la ore cînd numai cucuvelele mai erau treze în turlele Iașului, schimbînd cu stelele cerului sclipirile ochilor lor de fosfor, Neculai Brateș și Stejărel Racotă străbăteau orașul de la un capăt la altul, pe jos și legați de veriga brațelor, ca să ajungă în Tîrgul Cucului, la Feiga Papiș.

Capitolul III

CUCONUL COSTACHE BOIAN ERA un om înalt şi intrat bine în vîrsta bătrîneţii, judecat după anul naşterii şi, mai ales, după data scoaterii sale la pensie, întîmplată mai anţărţ. Să-i poarte însă, nici vorbă. Era mai drept şi mai aparent tînăr decît toţi preşedinţii „în termen" ai Curţii din Iaşi, din rîndul cărora a făcut parte, şi poate cel mai fin şi galant cu femeile dintre toţi membrii Jockei-Clubului, unde onora întîiul din cele două fotolii ale vicepreşedinţilor.

Dacă l-ar fi întîlnit pe stradă un străin de oraş şi dacă un gînd l-ar fi îndemnat pe acesta să deducă după felul cum merge şi după linia dreaptă a corpului ocupaţia cu care se îndeletniceşte, fără de nici o şovăială şi fără nici o întîrziere ar fi spus : ofiţer. Un ofiţer dintre cei care ştie să îmbrace şi să poarte haina civilă cu aceeaşi eleganţă şi încredere în sine cu care ştie să-şi poarte haina militară.

Era înalt şi uscat în obraz. De o uscăciune sănătoasă, britanică, cu toate liniile capului viguros trase şi clasic armonizate. Fruntea i se arcuia larg, cezaric, iar nasul, vînjos rapace, în atît îi încorda în figură cutele asprimii, încît ai fi gîndit, necunoscîndu-l, că omul acesta trebuie să fie un tiran cu toţi cîţi sînt sub autoritatea sa. Destinul a voit însă într-altfel. A dat capului de tiran un suflet de aur şi o inimă de poet, subjugate amîndouă unei moralităţi care nu pedepseşte, dar care nici nu iartă.

Diferit structural de toţi ceilalţi, şi viaţa lui nu are prea multe puncte de asemănare cu viaţa altora. Bărbat frumos şi cu dar în alegerea cuvîntului, ar fi putut fi pentru multe căsnicii un pericol. Nu a fost şi, ori de cîte ori l-a simţit pornit din vreo parte, l-a zăgăzuit, şi nu cu îngîmfarea bărbaţilor care fac paradă din gesturile mărinimoase, ci cu sfatul de prieten care ştie să închidă în taină paşii cu tremur şi cu păcat ai femeilor.

Întîlnirea cu Roxana Botnărescu nu este datorită întîmplării. Nu li s-au încrucişat ochii la vreun bal şi nici nu s-au căutat unul pe altul în goana după un bărbat frumos sau după o femeie bogată. Nu. Vinovată de întîlnirea lor poate fi făcută numai cucoana Rizanta, care a învîrtit cu măiestrie lucrurile după obiceiul pămîntesc al moldovenilor. Ei şi numai ei îi datoresc viaţa tihnită şi plină de rod întru toate. Drept pentru care binecuvîntată fie-i ţărîna şi în biserica de la Pohoarna de-a pururi rămînă.

Cînd a socotit cucoana Rizanta că se poate pune în sfat de cucoane căsătoria Roxanei, a plecat la Iaşi şi ajunsă a şi umplut casa din strada Carol de fiţe şi garofiţe. Le-a iscodit pe toate şi deşi unele îşi tot scoteau odraslele lor în discuţie, aşa ca şi cum numai din întîmplare a venit vorba de ele, cucoana Rizanta a înţeles că, cel mai de pizmuit tot Constantin Boian este, un avocat de toată frumuseţea, nepot de frate de-al lui Miluţă Boian din Botoşani, ceea ce însemna că pe lîngă obîrşia lui boierească mai era şi din sînge curat românesc, în neamul Boianilor regulă sfîntă fiind fereala de corcitură.

I-a fost greu cucoanei Rizanta pînă i-a luat urma, că de acolo înainte au mers toate şnur, aşa cum şnur mergea tot ce intra în socotelile ei. Nu s-a împiedicat nici de inima lui de poet care îl făcea inapt practicii avocă-

ţeşti, meserie care la început trebuie să te ţii coadă de ea, dacă vrei ca mai tîrziu să se ţină ea coadă de tine; precum nu s-a poticnit nici în zicala unora, cu tîlc aruncată, că ar trăi în nori şi că nu are comun cu pămîntul decît pingelele ghetelor, şi alea de cauciuc, nu de talpă, ca la toţi oamenii!

Că era în tot ce se spunea despre Constantin Boian şi adevăr şi minciună, puţin i-a păsat cucoanei Rizanta. Atîta vreme cît şi minciuna şi adevărul din tot ce se vorbea nu puneau în pericol căsnicia Roxanei, şnurul trebuia tras mai departe. Şi l-a tras cu toată măiestria ei de femeie ageră în orice.

A, să fi auzit despre el, altele, că e muieratic sau că toacă banii în cărţi, că trage praf alb în nări sau că e căzut în patima slujnicilor, se schimba vorba! Zvîrlea cu el cît colo. Că oricît ar fi de isteţ şi frumos un bărbat, dacă e spurcăciune, spurcăciune rămîne toată viaţa. Or, de mişelii de acestea n-a auzit pe nici una din fiţele şi garofiţele Iaşului. Nici chiar pe acelea cu odrasle de scos la vedere.

Că e poet şi că trăieşte în nori, că îl aşteaptă clienţii pe sălile tribunalului şi că el vine după terminarea proceselor, nu e nici o pagubă. Ba, cucoana Rizanta vede în toate acestea semnele celei mai bune alegeri ce ar putea face. Nu-i place amestecul cu oamenii de rînd şi pace! Şi, slavă Domnului că nu din pitacul strîns de pe urma clănţelelor la judecăţi o să-şi ţină ei casa! Bani are ea berechet să le dea, numai om pe aşteptările ei să fie.

Nu ia ea în serios nici vorba că e atît de poet că nici zilele săptămînii nu le cunoaşte şi că trece prin ele ca prin caşul cel moale, şi că la urmă întreabă: mămăliguţă am mîncat eu sau ce, dragă Doamne? Ah, fiţelor şi garofiţelor, cum v-ar mai coase ea, coana Rizanta, guriţele!

Că la urma urmei, la ce bun să ştii cînd e marţi şi cînd e joi, dacă bucăţica de pîine care o duci la gură nu are nici în clin nici în mînecă nici cu marţea şi nici cu joia? O fi avînd şi el alte împărţiri ale timpului cum le are şi ea pe ale ei. În prea multe miercuri şi vineri, joi şi duminici, nu s-a prea împiedicat nici dumneaei. Cum anul dînşii e împărţit în: probajini, lăsata secului,

arătura de primăvară, simbăta morților, strînsul, claca păpușoiului, iarmarocul din Roman, claponitul cocoșilor, blagoveștiile, hramul bisericii din Pohoarna și parastasul neuitatului ei soț, o fi avînd și el împărțirea lui. Să-i tăiem capul acum că zilele lui sînt sfîrtecate în altfel de ore?! Că ora lui de deșteptare e bărbieritul, că baia marchează orele zece, cafeaua cu lapte unsprezece, cititul *Le Temps*-ului douăsprezece, plecarea la tribunal unu, sosirea la Jochei-Club șapte și întîlnirea cu Stejărel Racotă noaptea, pentru cucoana Rizanta n-a însemnat nici un rău. Adică nu poate omul să-ți spună cînd îi ceri o întîlnire pentru orele șapte: — Bine, atunci a rămas fixat, ne vedem la Jochei-Club! Sau cînd vrei să-l tulburi dimineața și la zece dorești să-i vorbești, nu poate el să te roage: — Treci, bre, pe la cititul jurnalului, că mai devreme n-am timp?! Ah, fițelor și garofițelor, cum v-ar mai coase ea, cucoana Rizanta, gurițele!!

În opt zile au fost puse toate la cale. Șnur trase. Nunta s-a făcut la Pohoarna, de Probajini, ca să fim cu data luată din calendarul cucoanei Rizanta, iar în ce an s-a întîmplat toată povestea asta nu putem răspunde decît cu „mai de demult", din calendarul cuconului Costache fiind luat anul anume. Și nu atît pentru a-i acoperi vîrsta cea adevărată încadrăm nunta în datele celor două calendare, Costachian și Rizantian, cît pentru marea plăcere ce simțea cucoana Rizanta cînd o auzea spusă, în ciuda amintirilor mai precise ale fițelor și garofițelor, ce au rămas cu odraslele de însurat pe dinafara socotelilor ei.

Cea mai puțin amestecată în trasul șnurului nunții a fost Roxana Botnărescu. Părerea cucoanei Rizanta era că n-au a-i privi pe copii chibzuielile de soiul acesta. Ei să facă bine și să se supună hotărîrilor. Că dacă ar fi să te iei după poftele dumnealor, s-ar duce de rîpă curățenia boieriei din Moldova! Au ajuns fetele aiestea să se strice de cap și mai multe nu! Cum aud de un nume cu sunet în coadă gata sînt să și-l însușească. De celelalte ce să le mai pese lor! De sînt pramatii ori nu, nici nu întreabă. De n-au lețcaie în buzunare și umblă după vîndut numele, cui dă mai mult, dumnealor nici nu vor să știe!

Și în creșterea Roxanei cucoana Rizanta a fost cu ochii în patru. O dăduse mai întîi la Notre Dame de Sion. La vreme de vreo doi, trei ani a băgat însă de seamă cucoana Rizanta, că se petrece ceva cu Roxana. Era o schimbare și în atitudinea și în felul ei de a gîndi. Iar în vacanțe, nu-i vorbea decît de „La Mère Supérieure", de binefacerile catolicismului, de rugăciunile din fiecare seară, la capelă, „pour le Salut", unde „Mère Geraldine" cînta la orgă de parcă era născută din ea, și așa mereu, mereu cîte ceva nou, pînă ce într-o bună zi, nici mai mult nici mai puțin, i-a spus că ar vrea să studieze într-un „couvent" din Franța, la Montpellier, de pildă.

— Ce-ai spusss ?! s-a făcut o apă și-un pămînt cucoana Rizanta, Montpellier ? S-a terminat, fetițo, cu Notre Dame de Sion !

La încercările Roxanei de-a îmbuna-o, i-a tăiat-o ritos :

— Să mă scuteși cu toate „merele" tale superioare. Auzi, crohmolitele, la ce le duce capul ! Să zăpăcească mințile fetelor și mai multe nu ! Am mai auzit eu istorioare de aiestea și nu credeam !

Ce istorioare a mai auzit cucoana Rizanta, Roxana n-a înțeles la vîrsta de atunci. Avea doar treisprezece ani și nu e nici un alt an mai plin de primejdie în vîrsta fetelor ca cel de-al treisprezecelea. Rodește în mintea lor pînă și sămînța adusă la întîmplare de vînt, darmite acea aruncată de mîinile perseverenței diabolice.

Și așa, în toamna ce a urmat, spre surprinderea ei că nu a fost o glumă ce a hotărît cucoana Rizanta la începutul vacanței, Roxana s-a văzut mutată, *avec armes et bagages* cum ar zice la Mère Supérieure și Mère Geraldine, la Humpel.

Mult mai tîrziu Roxana și-a dat însă seama că intervenția mamei ei s-a făcut la timp. Din colegele de clasă de la Notre Dame de Sion, două au trecut în rîndul religioaselor unui ordin străin de credința strămoșească a moldovenilor.

Unde or mai fi ele acum ? Și ce-ar putea să răspundă oare, dacă s-ar încumeta careva să le întrebe cît sînt de fericite ?

Un semn de întrebare în fața căruia Roxana n-a voit să rămînă nici cît de cît.

Dar pentru toată grija ce i-a purtat-o, cucoana Roxana păstrează amintirii mamei ei cea mai pioasă recunoştinţă. Din ziua îngropăciunii nu s-a mai stins candela de la căpătîiul lespedei nici cît ai clipi din ochi, şi nimic n-a ridicat în pod sau pus în magazii din lucrurile ce-au stat în apropierea cucoanei Rizanta.

Porunca ei a fost una, şi numai una : rămîne totul pe loc. Şi după ce singură a pus în ordine iatacul şi salonaşul de lîngă iatac, unde cucoana Rizanta îşi petrecea în ultima vreme cea mai mare parte din timp, a întors cheile în uşi, încuind înapoia lor viaţa stăpînei şi trecutul conacului de la Pohoarna.

Din încăperile acestea şi-a permis numai două lucruri să ia. Un malacov, „second empire", de tafta vieneză, negru, pe care cucoana Rizanta l-a purtat la nunta ei — deşi pe acea vreme trecuse de mult moda malacovului — şi o pendulă de masă, „style empire", o podoabă artistică adusă în ţară de tatăl ei.

Supărării de totdeauna a cucoanei Rizanta — pentru că i-a pierdut ochii albaştri, ochi de a căror frumuseţe mama ei avea credinţa că s-a vorbit în Moldova mai mult decît s-a vorbit în Europa de colierul Mariei Antoinette — cucoana Roxana nu i-a dat o semnificaţie răutăcioasă. În fond, ea nu cunoştea nici pînă astăzi sensul încriminării mamei ei. Că uneori i-o spunea cu atîta seriozitate de parcă vina ei ar fi fost că nu-i sînt ochii albaştri, e adevărat, dar că şi în multe rînduri părea a fi numai o cochetărie de femeie mai vîrstnică, e iar adevărat.

Cea mai neplăcută reacţiune împotriva acestei încriminări, după cîte îşi aminteşte, a avut-o imediat după scoaterea ei de la Notre Dame de Sion şi internarea în pensionul Humpel. Poate că a fost şi un fel de a răspunde acestei măsuri, dar se prea poate să fi fost şi numai o glumă a copilăriei ei. Şi-a vopsit orbita ochilor cu albastru de cobalt luat din cutia de acuarele şi s-a prezentat în faţa mamă-si, cu bucuria cea mare că i-a găsit, în fine, după un dulap, ochii pierduţi. Scontase o chelfăneală, dar de hatîrul ideii ce i-a venit, n-a ţinut nicidecum seama de răfuiala ce avea să urmeze. A fost însă în completă mirare cînd în loc să o ia de urechi, cu toţi anii ei de atunci, şi să o pună în genunchi, mamă-sa a făcut haz :

— Ehehe, drăguța me! albastrul aista nici pe departe nu seamănă cu cel din ochii mei! Să-l cauți matale în toate cutiile și gavanoasele de boieli și de el n-ai să dai!

Și ține-te apoi istorioară, cît de frumoși au fost ochii coanei Rizanta, cît ocol în jurul lor a dat într-o vară, la Văratec, pictorul Grigorescu, și cum toată lumea din țara românească și din străinătăți chiar, cînd voia să complementeze peste măsură ochii vreunei cutăreia, în ai Rizantei Botnărescu, de la Pohoarna, găsea superlativul.

De păcatul cel mare, acela de a-i fi pierdut ochii albaștri, numai la nașterea Danei a scăpat cucoana Roxana.

Intrată în lume cu ochi albaștri, cu acel albastru pe care nu-l găsești matale și de l-ai căta în toate cutiile și gavanoasele de boieli, Dana s-a arătat a fi din prima clipă a vieții un copil cu multă atenție față de ascendenții săi. A știut pesemne că între bunică și mamă dăinuie un proces și, isteață cum s-a arătat a fi, l-a stins de cum a dat buzna pe porțile vieții.

O bucurie ca aceea pe care a avut-o cucoana Rizanta la auzul veștii de cum sînt ochii Danei, n-a mai încercat alta în restul vieții, stăpîna de la Pohoarna. Dar nici nu a rămas nerecunoscătoare nepoticăi pentru liniștea cu care i-a împăcat bătrînețile. Tot ce strîngea în aur, galbeni și garboave, cocoșei și terezieni, pentru ca aduna. Un raft al casei de bani se chema Dana, și nu era voie nici pentru mîna soțului ei să scoată ceva din acel raft. Să adauge, da. Și au adăugat amîndoi atîta încît astăzi Dana e cea mai bogată fată din Moldova.

O nedreptate cucoanei Roxana tot i-a pricinuit cucoana Rizanta. Și de nedreptatea aceasta își dă acum mai mult ca oricînd seama, cucoana Roxana. Acum, cînd e singură și cînd glasul ei răsună aidoma ca al mamă-si. Cheamă slugile și în atît seamănă vocea ei cu a cucoanei Rizanta, încît pe aceasta parcă o aude chemînd. Uneori stă locului, prinsă de năluciri. Întoarce capul, caută, și din oglinzi, chipul ei cu masca de moarte a cucoanei Rizanta cheamă slugile cu glasul dispărutei. În clipele acelea o forță cerească o zguduie și îi tulbură mințile. Arătării din oglinzi îi dă viață, și ea, pășește spre ea, din oglinzi, întinde mîinile, le întinde și cucoana Rizanta din sticla șifonierelor, și la chemarea înăbușită de frică, glasul ei și al Rizantei o mustră: de ce mi-ai pierdut ochii albaștri,

Roxana? Și nălucirea se năruie numai cînd pasii Zînei, cu apăsări tari, sparge în țăndări chipul din oglinzi, al ei și totodată al cucoanei Rizanta.

Deși un singur copil are cucoana Roxana, la îngrijit sînt în linie doi. După părerile ei, și cuconul Costache e un copil. Un copil, nu un poet. Tot ce pentru alții a însemnat că trăiește în nori și că numai un poet poate trece prin viață cum trece dînsul, pentru ea s-a înscris în cuvîntul copilărie. A rămas copil și pace. Mai grav a fost că l-a cunoscut la o vîrstă cînd procedeul aplicat Danei nu mai putea da rezultate. Fără de alte mijloace de îndreptare, l-a lăsat în norii dumnealui și în ei trăiește și astăzi cuconul Costache.

De avocatură nu s-a putut ține, deși se arătase a fi una din podoabele de viitor ale baroului ieșean. Pledoariile lui, cînd apuca să le facă, erau pline de miez juridic și din belșug susținute cu citate latine, ce vădeau o serioasă pregătire profesională. Mai avea apoi eleganța cuvîntului, care, unită cu prestanța vorbitorului, dădeau rolului de avocat o ținută teatrală. Ce păcat însă că erau toate lăsate în seama jocului capricios al întîmplării! Neîntrebuințînd ceasornicul, socotit fiind drept un aparat de tortură, și nevoind a-și trăi viața pe porțioare de luni și zile, fără de altă însemnătate acestea în afară de aceea a sarcinii ce singure și-au luat să-i aducă aminte că i s-a mai micșorat sorocul anilor cu o oră sau cu o zi, cuconul Costache, alias avocatul Constantin Boian, pierdea procesele unul după altul din cauza lipsei sale de la bară. Și erau în vremea aceea cîteva procese de faimă, cu substrat și răsunet social și național. Ispita s-a arătat însă a fi zadarnică. Onorariile fabuloase nu i-au clătinat felul de a fi, iar deșertăciunile omenești, de a se umple de glorie pledînd într-o cauză mare, nu l-au învins. A rămas și în acele zile tot robul tabietului dumisale, împărțit după nevoile calendarului Costachian.

Și așa, încetul cu încetul, silind uneori lucrurile și lăsîndu-le alteori ca de la sine să se descurce, pe cuconul Costache au început a nu-l mai căuta clienții. Pagubă în ciupercile lor, că în ale lui nu s-au dovedit a se arăta vreuna!

Rămînînd însă fără de ocupații, deoarece ocupații erau pentru dînsul darea mereu afară a clienților, mințindu-i

prin servitori, ba că nu e acasă, ba că e plecat la Pohoarna, cuconul Costache a început să simtă că îl apasă nevoia uneia. A uneia însă care să ţină întrucîtva seama şi de tabietele dumisale. A căutat şi a găsit în cele din urmă că dintre toate, cea mai nimerită magistratura este. O începi după cititul „*Le Temps*"-ului, şi o sfîrşeşti înainte de ducerea la Jochei-Club.

Zis şi făcut, a intrat în magistratură. A judecat ani şi ani, iar de doi ani numai, e pensionarul Curţii de Apel din Iaşi.

Dar prin nori tot nu şi-a încetat călătoriile, nici pe timpul magistraturii, cuconul Costache. De multe ori s-a trezit portarul palatului cu domnul consilier, cu domnul prezident, şi mai tîrziu şi cu domnul prim-prezident, înfiinţîndu-se şi duminica la şedinţă.

— Da' de ce aţi închis porţile ? Se judecă vreun proces de comunişti ?

— Da' de unde, domnule Prim, e duminică astăzi !

— Duminică ?!

— Da, domnule Prim, e duminică, în şaptesprezece, cu roşu în calendar.

Auzind pomenindu-i de calendar, şi încă de o dată precisă, şaptesprezece, cuconul Costache amarnic s-a mai supărat.

— E, şi ce e dacă e în şaptesprezece ?! Te-am întrebat eu în cîte, şi ce zi din săptămînă e astăzi ?

— Domnule...

— Nici un domnule, scurt !

În palat, singurul lui duşman era registrul de termene. Ca preşedinte trebuia să caute loc amînărilor şi acest lucru îl considera ca pe o corvoadă de nesuferit. Avocaţii îi cunoşteau meteahna şi, cînd voiau să-l necăjească sau să mai dea şedinţei puţin zîmbet, îl ţineau, sfătuiţi între dînşii, numai în cereri de termene care nu erau pe placul părţilor, protestînd fără de sfîrşit cînd unul cînd altul, pentru o dată mai potrivită.

— Da' găsiţi o zi, domnilor avocaţi, şi nu-mi mai înşiraţi aci tot calendarul ! Iată, pentru că nu vă înţelegeţi, am să vă fixez eu ziua, şi, prefăcîndu-se numai că cercetează registrul, a luat o dată din calendarul cucoanei Rizanta.

— De sîmbăta morților vă convine ?

Dar nici avocații nu s-au lăsat mai prejos. Unul din ei i-a jucat odată o farsă frumoasă. I-a cerut termen de amînare în a doua zi de Paști, colegul părții adverse fiind de acord cu termenul. La succesul unei atît de repede înțelegeri a concurat și domnul președinte Constantin Boian, înscriind fără de întîrziere data cerută în registrul de termene, dar și fără a-l împiedica roșeața celor trei zile de sărbătoare din calendar. Pentru el, prea mult a fost să caute și cifra, dar să mai bage de seamă că e tipărită cu roșu, și că în ziua aceea sînt Paștii.

— Bun, se amînă la 13 aprilie.

— Domnule președinte, ceru procurorul cuvîntul, trebuie fixată altă dată, pentru că părțile au pierdut din vedere că în ziua de 13 cad Paștii.

Domnul președinte Constantin Boian a înțeles de îndată atacul, i-a privit pe sub sprîncene pe avocați, și tot numai din privit și din sprîncene le-a amintit că medaliile au două fețe.

Cu unul din ei s-a întîlnit chiar a doua zi, în ședință. După seninătatea și absența atenției domnului președinte s-ar fi părut că a uitat de gluma de ieri a pledantului. L-a lăsat să vorbească și cum era și un bun flecar, dar numai flecar, l-a atins cu finețe, domnul președinte, doar la sfîrșitul pledoariei, în latinește, adresîndu-i-se :

— *Sunt verba et voces, praetereaquae nihil.*

Descoperind semne de întrebare în figura pledantului, pricinuite desigur de neînțelegerea celor auzite, fapt din cauza căruia i-au și roșit obrajii, domnul președinte s-a adresat mai întîi pledantului și apoi fotoliului public.

— Domnule avocat, sînt obișnuit să nu descopăr roșul. Ieri nu l-am descoperit pe cel din calendar și astăzi pe cel din obrajii dumneavoastră.

Iar după o mică pauză :

— Domnule procuror, să luați măsuri, vă rog, să se completeze biblioteca tribunalului cu un dicționar latino-român.

Celui de-al doilea avocat i-a venit rîndul mai tîrziu, dar i-a venit, cuconului Costache neplăcîndu-i să rămînă datornic.

Avea şi acasă un duşman, cuconul Costache. Pendula din hol. Cînd o auzea bătînd orele, îi venea s-o sfarme. Nu a făcut-o fiindcă a păzit-o o vreme frica de cucoana Rizanta, şi după moartea cucoanei Rizanta, amintirea ei. Altfel, ţăndările s-ar fi ales de sicriul din perete.

— Eşti maniac, Costăchel. Mie poate să-mi bată toate pendulele din lume şi nici că le aud. O muzică, atît.

— O muzică ?! se miră cuconul Costache, fiind apoi şi dumnealui de aceeaşi părere : o muzică, da, ai dreptate, numai că muzica asta e un repetat marş funebru !

Pendula, supărată pesemne pe cuconul Costache, i-a luat cuvîntul, făcîndu-şi datoria şi sunînd orele zece :

Bang... bang... bang...

— Poftim muzică, Roxana. Distrează-te, te rog. Strigă şi ura, dacă vrei, de bucurie.

— Nu le aud, Costăchel.

— Eu le aud, Roxana, şi le mai şi înţeleg. În minutul acesta îmi anunţă că au mai şters un ceas din viaţa mea.

— Ei, dragul meu, gînduri de acestea poţi să-ţi faci privind oricare ceasornic, portativ sau de casă, nu numai la auzul bătăilor de pendulă !

— Nu mă uit la nici unul, Roxana.

— Nici la pendula de masă, din iatacul meu ?

— Aceea barem e mută.

— Şi nici la ceasornicele publice din oraş ?

— Sînt orb pentru toate, ţi-am spus. Din cauza unuia nici nu pot să mă uit la Mihalache Kogălniceanu. Cît de puţin aş întoarce capul spre statuie, îmi şi intră în ochi ceasul Universităţii ! Pe Ştefan cel Mare nu l-am putut privi decît din spatele lui, de frica ceasului de la palat. În Piaţa Unirii nu pot să caut o firmă că sînt şi acolo vreo două, trei matahale care îmi întorc ochii în asfalt ! Dar pînă cînd tortura asta ?! De vreau să iau în nări puţin aer de cîmp şi să trec dincolo de Copou, îşi şi înfige în mine limbile ceasul cazărmii de dorobanţi ! Păi, viaţă e aceasta, Roxana ?! Bine e să ştii în fiece clipă că ţi-a mai dat cu linguriţa Dumnezeu un minut ?! Deie-mi cîte zile mi-o da, da' să mi le lase lungite, aşa ca o peltea, nu tocate cu satîrul în ani, zile, ceasuri şi minute. Viaţa se trăieşte cu ghiotura, *madame*, nu cu drămuiri farmaceutice ! Să te găsească moartea în tihnă, că apoi, *aeternum vale*, viaţă !

Cu aceeaşi împotrivire lupta cuconul Costache şi contra calendarelor. Să nu le vadă pe birouri sau în pereţi, că e foc. Socotea calendarul ca pe o drept altă escrocherie. Alta, fiindcă cealaltă era pesemne ceasornicul. În privinţa calendarului cuconul Costache a bătut şi recordul lumii. A fost, şi desigur că a şi rămas, singurul avocat de pe tot globul pămîntesc fără de agendă. Cînd i-o vîra silit cucoana Roxana în buzunare, era ştiut că o pierde sau că, în cel mai rău caz, o uită. La tribunal constata de formă, în faţa clienţilor, că a uitat-o acasă, pe noptieră ; şi acasă, cînd apuca să-l prindă vreunul şi să-i comunice data procesului, afla, cu uimire, că şi-a uitat-o la tribunal, prin vreo grefă oarecare.

Poet ! cum îl porecliseră fiţele şi garofiţele cucoanei Rizanta ; copil ! după cum îi plăcea cucoanei Roxana să-l socotească.

Dar aşa poet şi copil cum era, prezida Jochei-Clubul cu o distincţie cum nu-şi mai amintesc de mult membrii mai bătrîni ai clubului, să-l fi condus un altul. În salonul cel mare, fotoliul lui era respectat şi în lipsă. Ştiau cu toţii că e locul obişnuit al cuconului Costache şi nimeni nu s-ar fi atins de el, nici să se sprijine măcar. Că în atît dădea şi absenţei lui prestigiu, încît oricui i s-ar fi părut, sprijinindu-se de spătarul fotoliului cuconului Costache, că pe chiar umărul lui a pus mîna.

De cînd nu mai are vioiciunea tinerească a mişcării, sala de scrimă a clubului mucezeşte. El era sufletul ei şi plastronul îi stă şi astăzi în cui, mărturie că tot el e şi ultimul care a trecut pe acolo.

— Tinerilor de astăzi nu le place scrima, constata cu amărăciune, aproape zilnic, cuconul Costache. Au ruginit spadele şi floretele aşteptîndu-i.

— S-au schimbat vremurile, cucoane Costăchel, căuta cîte unul să dea o explicaţie mirării lui.

— Pardon ! se încorda în fotoliu cuconul Costache, surprins de o asemenea justificare. Oamenii s-au schimbat, nu vremurile !

— Păi cum stăm atunci, cucoane Costăchel, cu răposatul care a spus că: nu sînt vremurile sub om, ci omul sub vremuri ?

— Răposatul, care e un străbunic de-al meu, în treacăt fie zis asta, are şi astăzi dreptate, numai că e omul sub

vremuri cînd îl calcă holera sau îl îneacă puhoiul şi nu cînd îi necinsteşte nevasta prietenul sau cînd îl insultă în faţă şi în public semenul său. Dumneavoastră, adică dumnealor, fiindcă nu vreau să te iau, iubite domnule Gheorghiţă Mîrza, decît în rolul de avocat al tineretului de astăzi, s-au obişnuit să-şi spele rufele murdare ale onoarei cu cerneală. Sistemul schimbului de scrisori injurioase, prin gazete, şi al aşa-ziselor polemici. Onoarea, dragă domnule Gheorghiţă Mîrza, nu poate fi spălată decît de vîrful spadei sau de tăişul sabiei. Cine şi-o curăţă cu cerneală şi-o murdăreşte pentru toată viaţa.

Pe Gheorghiţă Mîrza, poreclit şi B. 2, cuconul Costache nu-l prea avea la stomac. Deşi cu nimic nu s-a făcut vinovat faţă de dînsul — ba, dimpotrivă, nu ştia cum să facă să-l aibă barem o dată şi pe cuconul Costache la masă, şi, dacă se poate, şi la şedinţele Biroului 2— totuşi, exista o cauză pentru care Gheorghiţă Mîrza rămînea în afara porţilor pe care cuconul Costache le deschidea larg, în sufletul lui, simpaticilor. Şi cauza aceasta nu părea a fi alta, după cît presupuneau unii, decît felul de a fi al lui Gheorghiţă Mîrza, cam prea popular şi prea democrat pentru un ales al Jochei-Clubului. Sosirile lui la club, zgomotoase, cu uşi lăsate deschise, cu pălăria tîrziu ridicată şi cu zîmbet şi glume de chestură poliţienească, nu erau deloc pe placul cuconului Costache. Una din caznele lui cele mai mari, ca vice-preşedinte al clubului, era grija de a păstra cît mai neatinsă de nici un iz democratic atmosfera de boierie autentică, lăsată în paza lui de protipendada oraşului. Neveghind-o cu toată străşnicia, i se părea că trădează şi trecutul, rămas în cadrele din pereţi, în perdelele de catifea roşie, în policandrele de bronz şi în vîrful spadelor cu rugină, şi prezentul, cu amestecul lui nelămurit încă, de vechi şi nou, de modestie şi îndrăzneală. Păzise uşile clubului cît a putut cuconul Costache, să nu intre oricine, ca apoi din clubul de altădată uşor să se poată face orice. A păzit şi nu a păzit însă, pentru că împotriva dorinţei lui tot au putut să intre cîţiva, socotiţi de el cu multe lipsuri în zestrea obligatorie de membru al Jochei-Clubului. Printre aceştia îl număra şi pe Gheorghiţă Mîrza. Nu-i era antipatic şi totuşi nu şi-l

apropia. Întîlnit la o răscruce de drum, la un aperitiv luat din picioare sau chiar pe sălile tribunalului, Gheorghiță Mîrza nu displăcea. Cu zîmbetul veșnic pe buze, cu rîsul gata să sară în aer la cea mai ieftină glumă, cu un rest de trabuc veșnic stins și măcelărit într-un capăt de gură și cu apelativul de „cucoane“ pregătit în gușă pentru oricine ar trece, Gheorghiță Mîrza putea fi luat în toată puterea cuvîntului drept un om cumsecade. Întîlnit însă în saloanele Jochei-Clubului, printre umbrele Botnăreștilor și ale Tăuților, și pe sub privirea celor din cadre, fizionomia de om cumsecade a lui Gheorghiță Mîrza se topea pe dată, ca în locul ei să se așeze, cu robustețe țîșnită din țarină, îndrăzneala omului nou care nu vrea să știe de porunca tradiției. Or, tocmai lucrul acesta nu-i plăcea cuconului Costache Boian. Cînd îl constata întîmplîndu-se, o durere îi înțepa inima. Revolta nu i se manifesta fățiș. I se vîntura toată în suflet și arareori îi răzbea și în ochi, dar numai cînd avea cu cine să schimbe priviri triste și înțelegătoare. Din cînd în cînd o închidea și într-un cuvînt, într-un singur cuvînt : primenire. Și-l spunea sieși, sau altuia care putea să înțeleagă ce înseamnă așa cum îl spune dînsul, și după ce se descărca de tot înțelesul lui dureros, își lua pălăria și pleca.

Drumul acasă nu era totdeauna același. Urca uneori strada Carol, și alteori și-l șerpuia pe ulițele de liniște și aromă arhaică ale Iașului de altădată. Pe acestea din urmă se simțea prins în ani mai de demult. Asupra fiecărei case ochiul lui cerceta cu amănunțime și constatările erau și aci din acele care umplu sufletul de plumb. Grădinile începeau să dispară. În locul unor plopi uriași care pînă mai ieri dădeau casei lui Neculai Gane un reazem haiducesc de umbră și freamăt de frunză, a apărut, cu sclifoseli de mahalagioaică înduminicată, un dispensar, ridicat în stilul fără de nici un stil al arhitecților de astăzi. Iar în locul pufului de plop, șomoioage de vată îmbibată în sînge, în iod și în albastru de metilen, aruncate de pe fereastră în stradă. Strîmba din nas cuconul Costache și își muta ochii în altă parte, să nu mai vadă o mișelie ca asta.

În altă parte dădea însă de altă mișelie. Casa boiazdelei Sturza părea a fi acum mai mult o cazarmă. Un roiț

de grădină, care pînă mai ieri înjunghia romantic o uliță, revărsînd peste zaplaz trecătorilor falduri de liliac, tăiat este astăzi de planul de aliniere al primăriei. În fața unei case modeste, vechi, de peste două sute de ani, înghemuită între dalii și mușcate, romanițe și tufe de gherghine, și în poarta căreia străjuia un felinar de pe vremea căimăcămiei, cu giubeaua de tablă ușor înclinată pe un umăr, planul de înfrumusețare al orașului a ucis felinarul înălțînd în dreptul bojdeucii cu mușcate și dalii, gherghine și romanițe, un reverber în arcadă, stil metropolitan. Se gîndea cuconul Costache la ochiul de artist al aceluia care a înjghebat planul și se mira cum de nu i l-a scos afară, cu furculița, arta.

„Cîtă nelegiuire!" și ridica parcă și mai greu coasta străzilor, spre ograda din fund a caselor Botnăreștilor.

Odată s-a întors mai înfuriat ca oricînd. Văzîndu-i intrînd galben la față și cu mișcări iuțite, așa cum numai cînd îl prea supăra cîte un lucru, cucoana Roxana nu și-a putut ascunde spaima :

— Da' ce ai, Costăchel, te simți rău ?!

— Roxana, ascultă și te cruceşte ! I-au pus lui Ștefan cel Mare, în capul sceptrului, un bec electric ! Să-l lumineze, chipurile ! Dă-mi în ochi cu cenușă, Roxana, să nu mai văd.

— Și pentru atîta te frămînți ?! Credeam...

— Cum pentru atîta ?! Puțin este asta ?!

— Treaba lor ! Bine că e numai asta ! După cum te-am văzut intrînd, galben și nervos, mă dusesem cu gîndul la Dana. Să nu i se fi întîmplat fetiței vreun accident și să mi-l ascunzi.

Noroc că acasă cuconul Costache își spăla sufletul de zgura adusă din tîrg, cu apele limpezi pe care i le păstra în cofele bunătății cucoana Roxana. Pentru orișice supărare — și mai toate erau de felul celor de mai sus — avea leac. Aducea vorba de Dana și bucuros cuconul Costache că aude numai cuvinte de mulțumire, se lepăda repede de necazuri. Scuturat de tot ce întîlnise scîrbavnic și hîd, revenea cu toată ființa în matca apelor lui liniștite, chivernisind în gînd destinul Jochei-Clubului și al Iașului. Iar cînd i se părea că „de mult" nu au mai dat pe la el

Neculai Brateș și Stejărel Racotă, îl trimitea pe Marin Hurdubelea să le ia urma în tîrg :

— Da' nu-i căuta acasă, Marine. Dă mai întîi pe la Corso, și de nu sînt acolo Stejărel Racotă și Neculai Brateș, du-te în Tîrgul Cucului, la Feiga Papiș. Și dacă nici acolo nu sînt, începe a întreba din birjar în birjar.

În așteptarea lor, și de dragul lor, cobora în beciul din curte și număra colbăitele.

Capitolul IV

COPILĂRIA DANEI A ÎNCETAT ÎN ziua în care cucoana Roxana i-a dăruit acele două ore, ale ei numai şi fără de nici un control părintesc.

Că a trecut un prag, a simţit Dana, dar ce anume a despărţit pragul pe care l-a trecut, nu şi-a dat seama decît mult mai tîrziu. Schimbarea a trăit-o însă din prima clipă a darului, şi totuşi, înţelesul adevărat îi scăpa mereu.

S-o fi întrebat cineva, ce a lăsat în urmă şi ce are înainte, nu putea să răspundă. Şi după un răspuns, al ei, adunat din ea şi numai de ea dat, umbla pe toate căile Dana să-l capete.

A întrebat oglinda :

„Ce a hotărît-o pe Mica să-mi dăruiască aceste două ore, ale mele numai, şi cu drept să le umplu oricum aş vrea ?!“

Dar, fără să bage de seamă, oglinda i-a răspuns din întîia clipă în care cele două Dane au început să se isco-

deasca. Privindu-se, Dana și-a învîrtit capul ușor pe axul gîtului, căutîndu-și profilul cu acele reflexe ale cercetărilor feminine ce nu sînt rezultatul unei voințe, ci al obișnuinței numai. Și totodată și-a dus și mîna în păr, greblă, să așeze niște șuvițe, care, oricum ar fi fost răvășite, tot la locul lor se aflau.

Mișcările acestea au scăpat Danei, deși răspunsul oglinzii se strînsese în ele, tot.

Pînă atunci căutările ei în oglindă au avut iuțimea din joaca de afară. Nu s-a oprit niciodată în fața ei, stăruitoare. N-a controlat cu ea nimic din ce e al ei, și pe ea. Nu și-a studiat nici un gest, nu și-a măsurat rîsul, nu s-a privit peste umăr, nu a dat capul pe spate să vadă tocul unui pantof, n-a interesat-o dunga ciorapului dacă împarte sau nu exact pulpa în două, dacă e mai sus de genunchi sau mai jos de ei marginea unei rochii, și nici cel puțin dacă în bluză îi răzbat sînii. Nu, arătările ei de pînă atunci în oglindă au avut caracterul unui joc în două persoane. Se uita în ea ca să nu fie singură. Ca să se joace cu ea însăși, în lipsa unei tovarășe. Acum însă, în timp ce căuta semnul ce a dat Micăi să înțeleagă că poate să-i dăruiască singurătatea a două ore, rămasul ei în fața oglinzii e cu totul altul. E rupt din altă plămadă. Caută ceva, știe că urmărește un semn, dar pînă să găsească acel ceva, ea nu vede și nu simte că se găsește pe ea, cu chipul și gîndul unei alte Dane. Al Danei noi, născută în cel de-al cincisprezecelea an al Danei vechi.

Senzația aceasta de schimb al naturii îi scapă. Că e în tremurul unei vibrații noi, e sigură, dar ce înseamnă această vibrație nouă, și, mai ales, care e reacția ei în noua stare de lucruri, nu poate preciza. Trece prin această prefacere cum trece dusă de tren prin întunericul unui tunel.

Nu simte Dana, cel puțin, nici că rămasul ei de acum în fața oglinzii se prelungește fără de margini, în timp. Caută ceva fiindcă și-a pus în cap să caute ceva, și peste gestul nou cu care își netezește pe șold cutele foilor, nu dă. Începe să vadă că nu mai e Dana de dinainte. Caută, caută mereu, și cu mînie de om care nu-și amintește de un lucru, bate cu piciorul în fața oglinzii, răstindu-se să-i spună o dată unde stă ascuns lucrul pe care îl caută.

Bată-i însă oricît i-ar bate, și mai mult decît atîta nu-i spune oglinda. Ba, bătăile din picior au supărat-o chiar, determinînd-o să pună între ea și Dana un văl de azur. Ceața din ochii Danei, înlăcrimați de necaz.

„M-ai obosit și te-ai obosit. Du-te și te odihnește puțin", a fost sfatul oglinzii, și ea l-a ascultat.

Și-a șters ochii și s-a lungit pe divan, nesimțind nici acum Dana că s-a născut o altă Dana în ea. Acum, cînd trîntindu-se pe divan vîntul mișcării s-a jucat cu fustele ei răsfrîngîndu-i-le peste genunchi. Dana de pînă atunci le-ar fi lăsat așa. Dana de acum, cea nouă, le-a întors răsfrîngerea și le-a tras să acopere genunchii. De ce ? Ce nu avea de acoperit Dana de pînă ieri, și de ce Dana de acum își acoperă, fără de nici un gînd al faptei, și ce nu are descoperit ?! Întrebarea nu i s-a pus atît de neted, o simte însă cum se răsucește în ea, cuțite, și cum nu-i dă odihnei pic de răgaz.

În ziua darului făcut de Mica, Dana trecea prin această neliniște. Copil, lăsa în urmă joaca zburdalnică a anilor cu joacă nevinovată, pentru ca de aici înainte să se joace cu ea, tot copil fiind, joaca dintîi a femeilor.

Cucoana Roxana, ajunsă la o vîrstă cînd a trecut prin toate încălzirile femeiești ale sîngelui, a prins cu ochiul ei ager, și, mai ales, cu simțul ei femeiesc, ceasul de primă criză prin care trece Dana. Și, mai știind că atingînd hotarul acesta, un scurt răstimp fetele sînt bolnăvicios amețite de lupta care se dă între simțuri, și că în această stare de evasihipnoză primejdia le înfrînge cu ușurință, a căutat cucoana Roxana să dea Danei, din prima clipă în care au apărut semnele ei, îngrijirea cea mai prielnică pentru o cît mai ușoară și mai repede trecere prin ceasul plin de pericol. De cum a zărit în ochii fetei tulburarea sticloasă pricinuită de înfierbînțeala sîngelui, a și trecut la aplicarea tratamentului prevenitor.

Mai întîi, nu i-a dat răgaz de loc să gîndească. Pentru că în ceasul acesta de criză gîndurile sînt complicii simțurilor. De cele mai multe ori răul crește în întindere datorită numai anxietății lor. Cum o vedea că-i fug ochii din carte și că rămîne dusă pe gînduri, îi sfredelea pe dată visarea.

— Dana, fii drăguță, fetițo, și dă-mi o mînă de ajutor.

Că de multe ori ajutorul se mărginea la o nimica toată, Dana nu-şi dădea seama. Că muta numai de ici colo o glastră sau că primenea o apă nu de mult schimbată, nu intra în priceperea ei. Chemarea îi răsturna gîndurile şi cu capul în amestecul lor noţiunea de simplu şi de inutil a lucrurilor pentru care era chemată îi scăpa înţelegerii. Cucoana Roxana ştia însă că în fiecare pas al ei îi omoară un gînd, că fiecare atingere a Danei de un lucru material, îi pune în fugă încleştările minţii. Şi mai ştia că n-are s-o întrebe niciodată de ce-a chemat-o să mute o glastră la care putea să ajungă singură întinzînd numai mîna.

O altă grijă a cucoanei Roxana a fost să n-o lase moleşită de căldură. Cum simţea că se leneveşte aerul şi că apasă cu zăpuşeală, o chema în casă. Iar în casă deschidea în linii frînte uşile şi ferestrele, măsluind şi pornind din seninul grijilor ei de mamă un vînt binefăcător.

În anul acela, al ceasului plin de primejdii, a mai luat cucoana Roxana şi alte măsuri. Aşa, de pildă, a lungit statul pe timpul verii la Pohoarna, peste ma ginile obişnuinţei. Începuse şi şcoala şi pe motivul unei imaginare molipsiri, nu s-a întors la Iaşi decît la începutul lui octombrie, odată cu răcoreala de toamnă. Iar la Pohoarna, o apucase o sete de înot pe cucoana Roxana, de nu se mai da ieşită din iaz. Şi, bineînţeles, la o asemenea pierdere a timpului, Dana era lîngă ea.

Şi aşa mereu, pînă ce în ochii Danei, în locul tulburării sticloase împinsă de fierbinţeala sîngelui, cucoana Roxana a putut să constate arcuindu-se curcubeul liniştii. Din momentul acela macazul conducerii dumisale a fost răsturnat peste cap, să dea linie nouă roţilor pe care aluneca viaţa Danei.

Trecută criza, cea mai mare greşeală este, socotea cucoana Roxana, să legi cu totul ochii copilului. Popreala şi ascunsul sînt mijloacele cele mai vătămătoare. Cu cît sînt în mai de aproape păziţi, cu atît înţeapă mai vîrtos şi adînc curiozitatea lor. E de ajuns numai o mică slăbire a veghei să se producă, şi setea de înfruptare şi cunoaştere se revarsă prin crăpătura ivită cu atîta înverşunare, încît sparge zăgazurile toate şi răul năvăleşte din plin. Pe cînd lăsată copilului impresia că poate să guste din orice şi că viaţa nu are nimic grav şi nimic de ascuns, tentaţia îşi micşorează puterea şi graba nu-l mai împinge din

spate. Iar dacă îl îndeamnă ceva, o face la rece şi cu prudenţă.

O mai bună împrejurare să-şi pună planul în aplicare, ca ziua naşterii Danei, nici că s-ar fi putut. În felul acesta, măsura ei pierdea însemnătatea unui fapt deosebit. Strecurînd-o ca pe un dar, în grămada celorlalte, sensul adevărat nu se lăsa prins cu uşurinţă. Se integra în bucuria zilei, cel puţin pentru Dana, numai cu semnificaţia de dar, nu şi cu întrebarea : De ce această atenţie din partea Micăi ?

Adevărul e că Dana şi-a pus întrebarea şi neputînd să-şi răspundă, s-a luat la harţă cu oglinda, obligînd-o să-i spună ea de ce i-a dăruit Mica acele două ore. Neştiind însă să asculte glasul oglinzii, s-a supărat şi s-a trîntit pe divan cu îmbufnare de copil scos din joacă şi închis în casă.

A mai supărat-o în ziua aceea şi Frère Culai. Niciodată n-a fost atît de urîcios cu ea. Unde e maimuţoiul ? Cum se poate să-i fi dorit un asemenea logodnic ?!

„Frère Culai, păzeşte-te ! Poftim ! Poftim fason de logodnic ce-mi doreşte Frère Culai ! E, află mătăluţă, Frère Culai, că dumnealui de-aici îţi seamănă ca un frate geamăn. Aha, e chiar Frère Culai în picioare !“

Şi pentru ca să-l confrunte cu de-amănuntul, maimuţoiul a fost obligat să stea în picioare. Echilibrul maimuţoiului era însă instabil. Sta el cît sta şi numai ce i se îndoia un picior, şi hop, da cu nasul de pămînt, domnul maimuţoi ! Bucuria ei era atunci şi mai mare.

„E, n-am spus eu că e Frère Culai în picioare ?! Parcă e Frère Culai, după mai multe colbăite. Ia să-l fac eu pe papa Stejărel şi să-i dau o mînă de ajutor. Hop-aşaaa, Frère Culai ! Stai drept şi nu te mai clătina. Nu vrei ? Vrei să te las singur şi să-ţi spargi capul ? Vezi, vezi dacă-ţi pierzi nopţile la Feiga Papiş ?! Vezi cum dai cu capul de pămînt, dacă i-ai dorit Danei un logodnic după chipul şi asemănarea matale ?! Să mai poftești şi altă dată, Frère Culai, să mă mai necăjeşti. Acum, ia te rog şi fă bine şi aşază-te turceşte, ici, la căpătîiul divanului meu. Aha, ţi-am găsit şi funcţie, Frère Culai ! Tot nu te ţii de facultate. Nu-l aud eu pe papa cum te ceartă ? Ia fă mătăluţă pe sergentul de noapte şi păzeşte-mă. Dar, Frère Culai, un lucru numai. Să închizi ochii cînd mă

dezbrac. Ai înțeles ? Nu vrei să-mi răspunzi ? Atunci, poftim !“

Și Frère Culai a luat loc pe măsuța de căpătii a Danei, turcește și cu spatele la ea.

Erau prieteni buni. Cînd se împiedica în vreo traducere din latinește, Neculai Brateș o descurca. Pornea spre el, dusă de Marin Hurdubelea, o scrisorică :

Doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna iar stă în drumul fericirii mele. Vino și mă salvează. Îți promit corectarea lavalierei așa cum numai eu știu s-o fac.

Dana, victima Zaztavnei.

Iar ca adresă :

Fratelui meu, Culai Brateș
Acasă sau în tîrg.
Via Feiga Papiș.

Că rătăcea uneori ceasuri întregi Marin Hurdubelea, pînă da de cuconul Culai, cîntărea și aceasta ceva, dar de găsit îl găsea, pentru că adresa avea toate lămuririle : acasă sau în tîrg.

La chemările Danei, Neculai Brateș pleca de pe oriunde ar fi fost. Știa ce-nseamnă să te lase în drum neștiința și la capătul drumului să te aștepte negii Zaztavnei. I-a povestit-o Dana cu de-amănuntul. Și mai știa și principiul cuconului Costache Boian de a răzbi numai prin propriile tale silințe. Aceasta era însă numai o formulă comodă, cu care îi plăcea să se dea la o parte din drumul plictiselilor. Salvarea era el, și nu se lăsa așteptat. Erau prieteni doar, și adevărata prietenie la nevoie se vede, i-a spus într-o zi Dana, citind parcă din cartea de citire de clasa patra primară. Ar mai fi putut să lipsească ?! Decum îl zărea pe Hurdubelea, se și scula de la masă.

— Cucoane Stejărel, plec la datorie.

— Plecăm, Culai.

Niciodată nu a dezamăgit-o în chemările ei. Prietenia lor, de care Dana făcea deseori caz, era o realitate. Cînd se întîmpla de treceau zile mai multe și nu se vedeau, îi simțea lipsa. Pornea atunci și fără să-l mai cheme, spre casa Boianilor.

— Dănuțo, ia uită-te la ea, lavalieră e asta ?

— Sau laţ aruncat de hingher ! continua Dana, lăsînd totul baltă pentru a-i face lavaliera, aşa cum numai ea ştia să i-o facă.

Se întîlneau şi în tîrg.

— Acasă, Dana ?

— Acasă, Frère Culai.

— Hai, suie-te, o invita în trăsură Neculai Brateş, grăbind spre facultate.

Alteori de la ea pleca îndemnul.

— Hai, Frère Culai, hai şi nu mai întîrzia. Nu ştii că te aşteaptă mama la masă ?

Îl invita ea la masă, numai să nu-l mai lase pe stradă, uitat de cu noapte, rătăcind cărările şi oprindu-se în fiecare răspîntie să împartă vorbă de duh trecătorilor cunoscuţi şi necunoscuţi.

— Dănuţo, se apleca el atunci la urechea Danei, schimbind din obraz roşeaţa vinului pe cea a ruşinii, tovărăşia mea te compromite. Dacă mi-eşti cu adevărat prietenă, pleacă.

De pe urma unei astfel de întîlniri s-a ales şi cu o batjocură Dana, din partea doamnei Mihaela Ionescu-Zaztavna. A văzut-o pe stradă vorbind cu Neculai Brateş.

— Mă miră purtarea dumitale, Boian Dana. Cu un om beat nu se vorbeşte pe stradă.

— Chiar cînd omul beat este romancierul Neculai Brateş, doamnă ?!

— Omul beat nu mai răspunde la nici un nume, domnişoară. Beţivii n-au identitate.

Un „vai“ surd, şcolăresc, s-a desprins atunci, deodată şi în cor, din toate băncile, însemnînd un protest general al colegelor Danei.

— Cum ?! s-a ridicat în picioare doamna Zastavna, hotărîtă să curme cu toată autoritatea ei de profesoară severă şi urîtă „revolta“ elevelor dintr-a şasea. Ce-nseamnă „vaiul“ acesta, domnişoarelor ?! Revoltă şcolărească ?! Să vă păstraţi mîriitul...

— Vaiii ! s-a auzit din nou, ruptă dintr-o mirare şi mai mare, indignarea fetelor.

— Aaa, dar e curat scandal ! Cum văd, eleve într-a şasea fiind, luaţi făţiş apărarea unui beţiv ?!

Dana, care pe tot timpul scenei acesteia rămăsese în picioare, şi-a simţit inima muşcată.

— Doamnă, omul despre care vorbiți este prietenul tatălui meu și...

— Și, și ce, domnișoară Boian ?! i-a tăiat firul doamna Zaztavna.

— Literatura românească, doamnă, datorează lui Neculai Brateș...

— Numele lui Neculai Brateș a fost trecut și-n cărțile de română, de-a opta, doamnă, așa că...

— Unui scriitor mare nici nu i-ar sta bine să n-aibă un beteșug...

— Sigur, și Baudelaire a băut...

— Dar Eminescu, cu ce se îndeletnicea la Bolta rece ?!...

Doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna dîndu-și seama, în cele din urmă, că așa cum a pornit-o, insultînd din senin un scriitor de vază al țării, dă sigur greș, a schimbat pagina.

— Fetelor, îmi place gestul vostru, care nu înseamnă numai camaraderie, ci și o afirmare a personalității ce aveți. E bine să v-o pună, din cînd în cînd, la încercare, profesoarele. Rezultatul mă bucură, și am să-l comunic și în cancelarie. Cursa întinsă a prins. V-ați dezvăluit fermitatea caracterului și a personalității, cu tot riscul la care v-ați fi putut aștepta. Am să aduc la cunoștința chiar a domnului profesor Neculai Brateș că a fost obiectul de control al unei verificări, și că nu are decît să se simtă măgulit de stima și popularitatea ce-i arată clasa a șasea a liceului Anca Doamna.

Un zîmbet de comandă încrețí obrazul de scapet al doamnei Mihaela Ionescu-Zaztavna. Isprăvind, privirile fetelor au rămas o vreme tot încurcate. Saltul mortal al doamnei Zaztavna le-a descumpănit. Și descumpănite le-a găsit și clopoțelul recreației.

— Bună-ziua, fetelor. Plec cu o bucurie de la voi.

— Bună-ziua, doamnă, a răspuns corul clasei, mai scăzut decît alteori.

Ieșise doamna Zaztavna și parcă tot mai rămăsese înăuntru. A trebuit ca să intervină Aniuta Golub, ca să se treacă la zgomotul recreației.

— Fetelor, vă cer cuvîntul.

— Îl ai, i l-a dat una.

— Poftim, a invitat-o alta.

— Porneşte-l odată, Aniuta, îşi arătă nerăbdarea Adela Păscăluţă.

— Aţi auzit-o ?

— Ssst ! încerca una mai din fundul clasei să facă puţină linişte, ca să o poată auzi pe Aniuta Golub.

— Ce aveţi de spus de fermitatea caracterului doamnei Zaztavna ? îşi întregi Aniuta Golub întrebarea.

— O ipocrită, a răspuns banca a treia din rîndul de mijloc.

— O lașă care a dat bir cu fugiții cînd am încolțit-o, a adăugat banca de la fereastră.

— Eu m-am răzbunat, fetelor. I-am şi ticluit una nouă, îşi anunţă ultima operă, Aniuta Golub.

— Tăcere, fetelor, îşi repetă rugămintea, cu glas de soprană, o fată care sîsîise pentru puţină linişte mai înainte.

— Dana, tu scri-o şi să i-o treci şi lui Frère Culai, dacă-l vezi astăzi.

— Îţi promit, Aniuta. De altfel, am să-i fac cunoscut şi felul curajos cum v-aţi arătat simpatia cu toate.

— Dar hai şi citeşte-o odată, Aniuta. Ard de nerăbdare !

— Bine, o citesc ; şi s-a făcut linişte ca în minutele de reculegere închinate morţilor :

Te pretinzi din geografie,
Cred însă c-ar fi mai logic
Numele întreg să-ţi fie
Scris într-un atlas zoologic.

Admiraţia colegelor Aniutei s-a strîns toată într-un singur bravo. Şi a fost atît de tare strigat încît a pătruns pe gaura cheii şi în cancelarie.

— Ce s-o fi întîmplat în şcoală ? a întrebat cu mirare doamna directoare.

Umerii profesoarelor au răspuns : nu ştiu. Nu ştiu au răspuns şi umerii doamnei Mihaela Ionescu-Zaztavna.

În casa Boianilor, Neculai Brateş a călcat pentru întîia oară acum trei ani. Dana avea paisprezece ani pe-atunci şi de la acea dată şi pînă în ziua întîiului Frère Culai adresat, nu au trecut decît doar cîteva luni.

Prietenia lor s-a închegat din primele zile. Neculai Brateș nu a fost socotit de Dana drept un străin, nici în întîia zi a venirii sale în casa lor. Din acea întîie zi, Dana a găsit în chipul lui Neculai Brateș chipul rudei pe care n-ai văzut-o niciodată, dar despre care ai auzit vorbindu-se în casă deseori. Cu aceeași căldură cu care întinzi mîna sau obrazul la sosirea unchiului pe care nu l-ai cunoscut decît din scrisorile trimise cînd și cînd, și care mai totdeauna au dat de gîndit unuia din părinți, a întins și Dana lui Neculai Brateș mîna, în ziua în care le-a trecut pragul pentru prima oară. Nu intrase un străin. Intrase o rudă necunoscută, un neam adus din amintiri de fruntea îngînduratā a mamei, sau de tristețea fără de cuvinte a tatii.

Datorită acestui sentiment care înlătura distanța, Dana a simțit dintru început nevoia apelativului potrivit. Domnule Brateș, nu a spus decît o singură dată. Au urmat apoi zilele cînd nu i-a spus în nici un fel. Apoi altele cînd în gînd îi spunea în tot chipul și tot nu se hotăra pentru vreunul. Și așa, pînă cînd într-una din ele, pe neașteptate și pe negîndite, Frère Culai s-a născut dintr-o mîngîiere. Îi răsfira părul, mărturisindu-și Neculai Brateș un gînd caritabil :

— Dănuțo, dacă aș avea un foarfece, ți l-aș tăia. Necăjești prea multe fete cu el.

— Te-ar lăsa inima, Frère Culai ?

Dar prea venise Frère Culai cu surlele bucuriilor toate, ca să mai aștepte răspunsul. Alerga în ea sîngele ca în spaimele cele mari, ca în bucuriile ce nu se pot spune, ci numai arăta. Găsise. I-aduseseră clipa și neașteptatul dezlegarea atît de dorită. Între ea și Neculai Brateș — unchiul nevăzut și totuși cunoscut din tristețile fără de cuvinte ale tatii, sau din scrisorile acoperite de gîndurile mamei — gradul de înrudire a fost aflat. Nu-i poate fi decît frate. Un frate mai mare, de patruzeci și unu de ani. Unchi, nu. Unchii sau mătușile, oricît de tineri ar fi, au în spatele lor umbrele părinților. Pe cînd frații, îți sînt numai prieteni. Prieteni cărora poți să le încredințezi și un gînd de iscoadă și o taină.

Una din grijile Danei, de atunci și de mai tîrziu, era să pună în regulă lavaliera lui Neculai Brateș. Venea mai

totdeauna cu ea, cum nu-i plăcea Danei. Ori o avea pleoştită, ori inegală în părţi, ori aducea pe ea scrumul unei nopţi de albă priveghe.

Întîia oară aproape i-a sărit în braţe ca să i-o facă. Peste cîteva luni, în locul vioiciunii mişcării şi bucuriei de a-i face lavaliera, a pus încetineala cochetăriei şi înţelesul că, dacă pînă acum *pentru el* s-a obosit să-i facă funda, de acum înainte o face *pentru ea*. Şi de înţelesul acesta Neculai Brateş nu a rămas străin. L-a simţit de cum a început să fie pentru ea. Au dat-o în vileag ochii. Nu mai jucau ca mărgelele în fund de pahar. Îi ţinea în jos acum, aplecaţi peste un gînd care era mai mult al pieptului decît al capului.

Dîndu-şi seama Neculai Brateş că în sufletul Danei au început să se joace hulubii albi ai dragostei şi că, fără să înţeleagă cum şi de ce, se vede prins în ceaţa care tulbură ochii ei, a chibzuit că pentru un timp ar fi mai bine să nu mai treacă pe la Boiani. Şi nici n-a mai trecut. În fiecare dimineaţă, însă, cînd îşi înnoda lavaliera în faţa oglinzii, apărea Dana în sticlă, în locul chipului său. Dana, care îl mustra pentru că n-o lăsa să-i facă funda şi pentru că de mult n-a mai dat pe la ei.

Ca să înţeleagă ceva, rămînea uneori Neculai Brateş în faţa oglinzii minute întregi, stană, cu lavaliera petrecută pe după gît şi cu mîinile încleştate de capetele ei şi greu atîrnînde, ca într-un început de spînzurătoare, şi tot nu înţelegea nimic. Ce mai este şi asta ?! Dana e un copil, şi ca oricare copil căruia i se dă o jucărie nouă şi nu ştie cum să se joace cu ea, nu ştie nici Dana cum să se joace cu prima păpuşă pe care i-o dăruieşte adolescenţa, dar el, om de patruzeci şi unu de ani, mai poate fi prins în astfel de jocuri ?!

Recurgea Neculai Brateş şi la analizări mai ieftine, numai şi numai să găsească o portiţă de scăpare pe unde să fugă, şi de fugit din faţa întrebării nu putea.

„Poftim fason de june amorez, de care să se aprindă fetele ! şi se cerceta în oglindă, inventariindu-şi singur defectele fizice, cu glume de prieteni strînşi la o masă de chef. Priviţi, mă rog, cap de seducător ! Doi ochi porcini, înfipţi într-o roată de caşcaval. Părul, în destrăbălarea celui al patrioţilor de pe vremea revoluţiei franceze.

Iar nasul, nas de gospodar dintr-o regiune de livezi cu pruni. De burtă nici să nu mai vorbesc. Își lărgește zilnic ecuatorul. Dar hainele ?! Sînt ele noi, dar vai de sufletelul lor ! Și Dana... Ei, nu ! Dana, Dana, scutură-te și revină-ți în fire. Lasă copilăriile și strînge tot ce te încearcă acum pentru mai tîrziu. Pentru mai tîrziu și pentru altul."

Cînd absențele lui Neculai Brateș se prea lungeau în timp, S.O.S.-urile Danei se repetau, evoluînd între rugăminte și ultimatum. Și dacă din fața rugăminților se mai putea da la o parte Neculai Brateș, mințind așteptările Danei, din fața ultimatumului nu avea cum să fugă.

Frère Culai

Treci Dunărea pe unde vrei, și cum vrei, numai vino, cauza Danei fiind aproape pierdută. Zaztavna ne-a pus iar la caznă mare.

Sînt cu creionul în mînă și mă uit pe fereastră, să te văd cu o clipă mai devreme venind.

Dana

Nu mai avea ce face. Venea. Venea însă cu aerul că l-a adus mai mult întîmplarea. Că tocmai cînd se pregătea să vină, a primit și rîndurile Danei.

Uneori se prefăcea că a și uitat chemarea ei. Că a venit numai și numai să mai vadă pe cucoana Roxana și pe cuconul Costăchel. Alteori, lăsa să se creadă că l-a împins la deal, la Boiani, un Cotnărel minune mare, din cele sticle colbăite.

— Cucoane Costăchel, numai Cotnarul îți dă gîndul cel bun. Cum se trece puțin cu paharul mă și întreabă : dar pe la boier Costăchel de ce nu te-ai mai dus ?

— Da' de mine nu te-ntreabă, Frère Culai ?

— De tine ?! De tine, Dănuțo, are grijă Zaztavna. Apropo, ne-a dat ceva de lucru pe astăzi ? se prefăcea a-și aduce aminte Neculai Brateș, așa, ca din întîmplare, sau cum numai de lucrurile mărunte îți poți aduce aminte, dînd peste ele din cauza altora.

— Cum, n-ai primit chemarea mea ?! Hurdubelea...

— Piîî ? c-am uitat ! Merit să mă pui în genunchi.

— Nici în genunchi, dar nici n-am să-ți fac lavaliera

— E iar înnodată anapoda ? întreba viclean Neculai Brateş, şi după o clipă de tăcere, în care nu uita să-şi piardă ochii pe cărările mirării : A, nu, cu pedeapsa asta nu ! Fă-o şi pe urmă vom vedea noi şi ce mai are de spus domnul *De bello Gallico*.

Puţin o încurca Neculai Brateş, în gîndurile ei. Puţin însă, pentru că tot ce reuşea să obţină în prima parte a întîlnirii lor risipea în a doua. În camera ei şi numai amîndoi fiind, ochii lui Neculai Brateş trădau minciuna. Îi privea prea de aproape Dana, ca să mai poată mînţi. Jocul dintîi, că numai de Cotnar a fost împins şi că pentru cuconul Costăchel a venit, lăsa locul altuia. Cum de-l împinge Cotnarul numai cînd îl ajunge Marin Hurdubelea cu scrisorile ei ?!

„Frère Culai, frère Culai, vrei mătăluţă să pari un frate rău, dar nu poţi ! Oamenii răi au cuvîntul într-altfel spus. Pe al matale îl simt de departe cum dogoreşte, pe cînd al oamenilor răi e aspru şi rece ca şuierul viforului. Eu mai ghicesc şi în mîna ta, Frère Culai, adevărul. Mîna de om rău are tăietura mişcării repezită, din bucăţi frînte şi prost legate una de alta, pe cînd mîna omului bun e aşa cum e a matale, cu întîrzieri lenevoase şi cu tremur nestăpînit. Şi-apoi, să mai ştii matale, Frère Culai, că un om rău şi nepăsător nici nu vrea să audă de chemarea unei fete leneşe, care vînează notele bune cu ştiinţa altuia. Un om rău i-ar răspunde : Învaţă singură, fetiţo, că numai aşa poţi băga în cap ceva. Mie cine mi-a arătat ?! Nimeni, şi slavă Domnului, am putut să-mi fac toate lecţiile.

Tu nu eşti dintre aceştia, Frère Culai. Pe tine nu te-am auzit niciodată spunînd : sînt opera muncii mele ; singur am răzbit ; numai fruntea mea ştie cîtă sudoare am vărsat ! Nu. Tu ai sufletul fiert în miere, aşa că nu te mai preface, Frère Culai !“

Cu vremea, şedinţele lor didactice şi-au primenit caracterul. Au concurat la aceasta, deopotrivă, şi fără de voinţă, amîndoi. Profesorul îşi măcina pe zi ce trecea poza de pedagog şi eleva pe aceea de şcolăriţă. Se apropiau unul de altul atraşi de aceeaşi forţă, lepădîndu-se unul, încetul cu încetul, de tot ce mai păstra copilăresc în el, întorcîndu-se celălalt, împins de un îndemn străin, pe drumul

anilor înapoi, în căutarea tinereții pierdute. Că sînt încă departe unul de altul, o simțea fiecare, dar că o dată și o dată au să se întîlnească, și că la acea întîlnire n-au să mai fie între ei caietele și dicționarele Zaztavnei, Dana n-a gîndit niciodată. Pornise prea nevinovată pe drumul nou și nici anii ei n-o lăsau să se gîndească într-altfel. Un singur gînd o tulbura : apropierea de Frère Culai. Dar cum și pentru ce îl dorește, nici nu și-a pus măcar întrebarea. Era în liniștea ei cînd Frère Culai uita să mai treacă pe la casa Boianilor acea obosire a nervilor pe care ți-o dă iarna lungă, geroasă și viforoasă. Uf, de ce nu mai vine primăvara ! Uf, iar ne-a uitat Frère Culai ! Nici cel puțin : iar *m-a* uitat. O mai deplină dovadă că nu era în dorința ei nici un gînd ascuns, al ei numai, nici că ar fi posibilă. *Iar ne-a uitat,* sintetiza cum nu se putea mai bine gîndul Danei, neprecizat de nici un contur.

Îl dorea însă. Îl voia cu acea încălzire și îndîrjire cu care ceri iernii, privind-o de la cald pe fereastră, să plece. Du-te o dată și lasă primăvara să vină. Și ca și primăvara care venea pentru toți, era și Neculai Brateș, pentru că pe toți îi uita, cînd îi uita, și de toți își aducea aminte, cînd își aducea.

Au mai trecut însă zile, în care a mai crescut și Dana în puterea gîndului. Dacă la început Frère Culai nu putea fi decît un om bun, iar cînd uita, nu uita decît colectiv, de la o vreme atributul de *bun* începuse a fi serios amenințat de verbul *a iubi.* Și cu timpul, verbul a învins, începînd să ia loc în constatările Danei.

N-a mai venit de mult, Frère Culai. Mi se pare că nu ne mai iubește !

Dar timpul nu stă în loc. Timpul te învață, pe măsură ce te înfunzi în el, să aduni ce-i al tău și să privești cu dispreț, cu ură sau cu gelozie, ce-i al altuia.

Să se mai simtă înglobată în familie, nu mai voia Dana. Nevoia să-și ceară partea ei bine distinctă din tot ce se petrecea în jur și părea a fi pentru toți, a început s-o simtă din ce în ce mai mult.

La început a fost a ei numai odaia în care dormea. Și au mai fost ale ei rochiile și cărțile. Mai tîrziu însă i s-a mărit proprietatea cuprinzînd și orele dăruite de cucoana Roxana. Erau ale ei numai, după cum au început a fi

numai ale ei şi altele. Cu fiecare zi care trecea, se adăuga ceva nou. Au intrat rînd pe rînd, în proprietatea Danei, un crucifix vechi, adus de bunicul ei de la Milano ; aurul din casa de bani, lăsat de cucoana Rizanta ; cimpanzeul dăruit de Neculai Brateş, cînd a împlinit cincisprezece ani ; volumele legate în piele şi cu autograful prietenesc al lui Frère Culai, şi altele, mereu altele, încheind seria lor şortul pe care l-a căpătat în primăvara anului acesta.

Dar proprietatea Danei nu se mărginea numai la lucruri pozitive, de nuanţă materială. Acestea intrau chiar în al doilea rînd în ordinea preferinţei ei. Proprietăţile de ordin abstract se bucurau de mai multă atenţie. Erau, de altfel, proprietăţi pe care singură şi le-a cîştigat, şi uneori pe preţ de multă risipă. De risipă, de gînd şi de somn, de linişte şi de tulburare.

Şi, şi-a mai dat seama cu timpul Dana, că nu e aur pe lume care să valoreze cît poate să însemne un zîmbet, o privire, sau chiar un singur *da,* cînd *da* vrei să fie răspunsul pe care îl aştepţi.

Întîia proprietate a Danei, de ordinul acesta, a fost luarea în a ei stăpînire a părţii ce i se cuvenea din : *mi se pare că nu ne mai iubeşte.* Şi nu a fost nedreaptă. L-a împărţit în trei şi a luat o parte. Partea ce i se cuvenea, restul rămînînd deopotrivă împărţit pentru Mica şi pentru papa. Aşa că de la această intrare în posesie avea tot dreptul să spună în ce o privea : *mi se pare că nu mă mai iubeşte.*

Dar timpul nu s-a oprit nici acum în loc. Îşi deapănă mereu firul şi de el a legat-o şi pe Dana. Problema pusă, dacă o iubeşte sau nu, s-a proiectat mai întîi pe planul cel mai alb al acestui sentiment. Nici nu se putea s-o iubească într-altfel, Frère Culai. Într-altfel de cum o poate iubi un frate mai mare, sau chiar un unchi cu care te împrieteneşti şi îţi ia totdeauna apărarea, chiar şi cînd nu trebuie. Un unchi din cei de care se roagă părinţii să nu te mai alinte şi să nu-ţi mai caute în coarne, căci altfel te nărăveşti.

Era însă în iubirea aceasta şi puţin orgoliu, de care Dana nu a fost străină, chiar de la început. Numele lui Neculai Brateş era un nume cotat mult la bursa fetelor şi a femeilor. Literatura lui, atacînd în fiecare roman sectorul cel mai ascuns şi mai de nepătruns al zbuciumului

lor, îl apropiase de ele. Se dovedise a fi un fin cunoscător al diferitelor vîrste femeieşti şi multe din cititoare se regăseau în eroinele lui, cu acea surprindere şi mirare de parcă despre viaţa lor ar fi fost vorba în filele cărţilor.

Liceul Anca Doamna era şi el o filială a bursei feminine. La apariţia cărţilor lui mai multe fete găseai în librării decît la liceu. Şi la toate în taşcă, aceeaşi carte, a aceluiaşi curs comun : literatura lui Neculai Brateş.

Printre cele mai aprinse admiratoare era şi Aniuta Golub, colega şi prietena Danei, şi am putea spune şi colega lui Neculai Brateş, dat fiind versurile ce le făcea. Pentru că Aniutei Golub îi datorează doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna trecerea la nemurire. Ea a onorat-o cu acel catren pe care tot liceul îl ştie pe dinafară, şi tot ea a lansat cunoştinţei generale şi primele două versuri dintr-o viitoare viaţă romanţată a doamnei Zaztavna :

Că te tragi din Pecenegi
O deducem după negi...

Ştiut fiind de toate elevele liceului, că atît Dana Boian, cît şi Aniuta Golub, au fericirea să-l întîlnească pe Neculai Brateş şi să stea chiar de vorbă cu dînsul, multe din ele le asaltau zilnic cu întrebări de tot felul. Socoteau ca pe una din marile lor bucurii să poţi schimba o vorbă cu Neculai Brateş, sau să obţii de la el un autograf.

Dar marea bucurie nu era rezervată decît Danei Boian. Din tot liceul numai cu ea a fost văzut pe stradă. Faptul se cunoştea şi de *Cancelarie,* şi biruinţa cea mare a Danei se sprijinea tocmai pe lucrul acesta. *Cancelaria* nu i-l interzisese deşi regula de la care nu s-ar fi putut abate nici o elevă era de a nu fi însoţite pe stradă decît de membrii familiei. Personalitatea lui Neculai Brateş crease însă excepţia şi de această excepţie se bucura numai Dana Boian. Atunci, cum să nu simtă Dana Boian cît cîntăreşte această distincţie, şi, mai ales, cum să nu-şi facă din ea titlul unui orgoliu ?! Al unui orgoliu pe care i-l hrăneau înseşi fetele ?! Cînd se întîmpla s-o întîlnească Neculai Brateş chiar în preajma liceului şi s-o desprindă din grupuri chemarea lui : „Suie, Dănuţo, că merg în deal, la facultate", un sîsîit de pedagogă care nu se vedea le anunţa pe toate. Şi numai după o vreme îşi recăpătau glasul şoaptei : *Neculai Brateş,* spus cu învălmăşeală de

arşiţă în obraji. Ce le sfişia era însă răspunsul Danei : „Sui, Frère Culai". Acel *Frère Culai*, care putea fi cheia tuturor înţelesurilor. Al acelor înţelesuri în care uşor se pierde gîndul oricărei fete.

Şi le mai sfişia şi puterea Danei asupra lui Neculai Brateş. Fiindcă se întîmpla uneori să-l întîlnească ea pe Neculai Brateş, nu Neculai Brateş pe ea. Atunci de la ea pornea îndemnul :

— Hai acasă, Frère Culai. Ai uitat că eşti astăzi invitatul Micăi la masă ?

— Dănuţo, tuuu ?!

— Eu, şi hai acum, Frère Culai !

Atît numai şi cu un zîmbet în care închidea parcă şi şoapta unui regret (iar m-ai întîlnit beat, Dănuţo !) punea capăt drumului său fără de capăt, în care la fiece pas dăruia trecătorilor o vorbă de duh.

Ce nu reuşeau prietenii lui şi nici Stejărel Racotă, izbîndea Dana. În ochii ei, Neculai Brateş, oricît de ameţit ar fi fost, descoperea flacăra poruncilor care nu pot fi călcate. Îl spăla de tot cheful nopţii apele calzi din ochii Danei. Se scutura o dată, aşa cum numai noaptea te scutură cînd vrea să te scoată din suferinţa unui vis urît, şi, primenit într-altul, într-un alt Neculai Brateş, pornea alături de Dana, drept şi cu vorbă de duh numai pentru ea şi pentru scutierul chefurilor sale, Stejărel Racotă.

La drumul cu capăt acum — colbăitele de la Pohoarna — porneau toţi trei, cuminţi ca tripticul bibliei, în care Tatăl era Stejărel Racotă, Fiul — Dana, şi Sfîntul Duh — Neculai Brateş.

Iubirea lui Frère Culai s-a îmbrăcat însă cu timpul în haine noi. De unde altădată Dana se arunca de gîtul lui să-i facă lavaliera, acum punea în grija ce-i purta cochetăria unui alint ce nu se lăsa cuprins în cadrul sprinţar al copilăriei. Mişcările îi erau din ce în ce mai încete, mai încărcate de poverile gîndului, şi ochii îi erau tot mai plini de oboseala neliniştilor. Privea într-altfel acum Dana. Nu-şi mai deschidea ochii mari şi nu-i mai jucau în orbite. Pleoapele le tăiau tot mai mult albul, şi genele le întunecau din ce în ce albastrul, apropiindu-se nevinovat ca în privirile filtrate ale femeilor pătimaşe. Dacă ar fi trăit cucoana Rizanta amarnic s-ar mai fi mîniat văzîndu-i micşorîndu-se. Ar fi simţit în pericol albastrul ochi-

lor ei și de o asemenea năpastă nu s-ar fi lăsat lovită. I-ar fi pus în proptele de chibrituri de cum i-ar fi zărit că începe să le placă întunericul. A murit însă la vreme și ochii Danei au rămas fără de pîndar în joaca lor cu lumina.

Pe cucoana Roxana schimbarea Danei nu o neliniștea. Femeie fiind și la o vîrstă cînd poți înțelege femeile, și-a dat seama că Dana e în creștere și că trece prin zilele cele mai grele din viața unei fete. Drumul acestei schimbări n-are ocol și cum tuturor le e dat să treacă prin el, va trece și Dana. Tinerețea are vîrtejurile ei și de ele nimeni nu scapă. Totul e să ajungi dincolo de vîrtejuri nealtoită de nici un rău, dar de acest lucru n-are a se teme. Cumințenia Danei e mai mult decît un zălog că va ști să răzbată prin viforul adolescenței. O dovadă că este așa e prietenia ei cu Dodo Cudalbu, rămasă mereu în tartașele celei mai dalbe nevinovății. Și, de la șaptesprezece ani, nu mai e paza părinților care cîrmuiește purtarea fetelor ! La șaptesprezece ani au toate mijloacele să poată măslui ochii gardieni. Or, pe frontul acesta, care e și cel mai periculos, nimic deosebit. Sînt rămași în același cadru de prietenie, în care au fost și anul trecut, și acum doi ani, cînd a apărut în Iași sublocotenentul Dodo Cudalbu, o dată cu floarea liliacului, mutat fiind de la Bîrlad. Schimb de cărți și luptă la tenis. Cîteodată și cîte un dans, dar acesta rar, foarte rar, și numai cînd invita și alte colege la așa-zisele ei ceaiuri sportive.

Numai din partea aceasta putea veni pericolul și din partea aceasta cucoana Roxana nu l-a văzut venind. Avea deci motive puternice să fie liniștită. Încă un an, doi, și iese Dana și din vîrtejurile adolescenței. Că, după cîte își amintește, și din ce mai știe și din pățaniile altora, pe la începutul celui de-al nouăsprezecelea an, apele tinereții răzvrătite își găsesc albia nouă și numai la întîmplătoare și neprevăzute furtuni mai ies din ea. Pînă atunci însă, mai va !

În socoteli de acestea, gîndul cuconului Costache nu s-a obosit vreodată. Om strîns între linii drepte, nu avea ochi priceput să descopere zig-zagurile. Schimbarea Danei a rămas pentru el pe de-a întregul neobservată. Mai bine-zis, nu a căutat s-o observe. Juristconsult, judeca orice,

în raport de date bine precizate. Om de logică, trăgea pentru oricare lucru concluzia logicii. Dana nu era numai fata lui şi a Roxanei. Mai era şi fata a două valori albe, aşa că rezultatul acestor două valori albe nu putea fi decît alb. Restul, mofturi femeieşti. Îngheţata nu se face cu lapte cald ? Aşa este şi cu femeile. Nu se pot răcori pînă ce nu le fierbe sîngele. Iar dincolo de fiertura sîngelui, nu poate fi decît ceea ce porunceşte logica. Nici să nu mai caute cucoana Roxana să-i treacă griji de-alde aiestea, că n-are timp să le asculte ! Fleacuri de soiul acesta să le spună lui Culai Brateş, ca să aibă cu ce umple romanele sale !

Prea de multe ori nici nu i le-a trecut cucoana Roxana. Socotea însă că e de datoria ei să-i amintească, barem din cînd în cînd, de paşii cei mari ai Danei, spre viaţă. Pe cuconul Costache nu-l interesa însă nici un pas, al nimănui. Dana nu putea să crească decît în legile fireşti ale sîngelui care-l moştenise, şi de care nu se temea.

Un om, un singur om trăia însă în caldul adevărului celui mare. Era Culai Brateş. Pe el nu-l puteau minţi nici legile fireşti ale sîngelui, şi nici sensul vîrtejurilor prin care trece Dana, în anii aceştia, ani care zămislesc în oricare fată, femeia de mai tîrziu. Neculai Brateş era mai alături de ea şi decît cuconul Costache, şi decît cucoana Roxana. Şi mai lîngă dînsul era în simţirea cea nouă şi Dana, decît lîngă toţi ceilalţi. Îl chinuia însă cumplit un gînd. Să facă tot ce-i stă în putinţă şi să nu se lase strîns în vrejul care îşi răsucea viaţa pe a lui. În anii aceştia şi în arşiţa întîiei iubiri, fetele intră în joc numai cu avîntul năvalnic al inimii. Nu au precupeţiri şi nici vicleniа stărilor sufleteşti prin care ai mai trecut. Pornesc cu toată fierberea simţirii noi, învălmăşind-o şi risipind-o întreagă pe cărările de foc ale dragostei, pe care alerg năuce, oarbe. Cu acelaşi orb în ochi cu care zburdă mînjii în primele zile după naşterea lor. La lumină şi cu picioare în care stau înghemuite puterile fugii, întîia lor acţiune afară e avîntarea vijelioasă în spaţiu, fără de nici un înţeles pentru tot ce le poate stăvili goana.

Asemeni lor, în întîia încălzire a inimii, fetele au dragostea oarbă, cum oarbă este întîia fugă a mînjilor. Şi cum în această întîie avîntare a inimii poţi risipi totul, şi cum mai ales poţi zdruncina pentru totdeauna stîlpii iubi-

rilor viitoare, va trebui să se dea la o parte cu toată grija, în așa fel încît să nu lase în urmă ruini pe care nu se mai poate clădi nimic.

Să rupă cu cruzime întîlnirile lor, nu e un mijloc. De ce să însămînțeze în sufletul Danei deznădejdea ? În vîrstele fragede, deznădejdea frînge viața. Să o frîngă el pe a Danei, cînd Dana îi dăruiește cu atîta cumințenie începutul celei mai mari taine ? Ar fi și lașitate și nemernicie. Nu, va trebui să meargă alături de ea, în joacă fără de aprinderi, dar și fără de rană, cu tălmăciri limpezi cînd o va afla în clipe de liniște sufletească, și cu înviorări pline de așteptări viitoare cînd va simți că începe să trosnească catapeteasma noii credințe. Un joc greu, cu amestec de cald și rece, de sincer și de nesincer, dar care, bine condus și mereu ținut în ascuns, poate da roadele dorite. Într-un cuvînt, la capătul drumului să redevină ceea ce a fost la începutul lui : Frère Culai. Acel Frère Culai, cu înțelesul dintîi. Frère Culai care cînd îi iubea, îi iubea pe toți, și cînd îi uita, tot pe toți îi uita. Spre deosebire de celălalt Frère Culai, care se închidea în semnul de întristată mirare a Danei : mi se pare *că nu mă mai iubește,* Frère Culai, de nu mai dă pe la noi !

Capitolul V

DODO CUDALBU ERA SINGURUL tînăr din Iaşi care se putea bucura de prietenia Danei. Şi şi-a cîştigat acel loc chiar din primele zile ale sosirii sale în noua garnizoană, lucru care, de altfel, a nemulţumit pe mulţi din băieţii de vază ai oraşului. A fost o vreme cînd unii l-au privit şi cu ură din cauza aceasta. Şi dacă se cunoaşte adevărul, pe ici pe colo, cum şi de unde îşi trage porecla de Dodo paraşutistul, de vină sînt tot tinerii opăriţi de succesul lui, pentru că numai ei au lăţit vorba, adusă de unul dintre dînşii de la Bîrlad. Isteţ însă şi din belşug dotat cu harul minciunii, Dodo Cudalbu a ştiut să o facă nevătămătoare, ba chiar s-o şi întoarcă împotriva lor, ca pe o drept armă josnică şi necavalerească. Adevărul era totuşi de partea tinerilor.

Dat fiind felul lui de a fi, cîştigase la Bîrlad simpatia întregului oraş. Nu era unul în toată urbea să nu-i pomenească numele zilnic, de cîteva ori. De s-ar fi vorbit des-

pre orice și oriunde, Dodo trebuia să fie amestecat în conversație. Frumușel cum era și cu ochi drăcoși, fetele de liceu îi aveau numele scris în albumele de amintiri și în inimă. Cucoanele tinere îl prețuiau pentru că era un mare șoltic, și, mai ales, pentru că dansa admirabil. Cele mai în vîrstă, dar tot tinere, nu-l uitau niciodată cînd își organizau sindrofiile. Și îl plăceau și bunicuțele, fiindcă numai pe el l-au auzit spunînd : în fiecare din dumneavoastră văd pe bunicuța mea, pe care o iubesc ca pe o sfîntă. Că de-abia aștepta să moară și să le moștenească pe bunicuțele lui era altceva, dar de unde să știe bunicuțele Bîrladului care e gîndul lui cel adevărat ? Mai avea și darul minciunilor Dodo, dar le spunea cu atîta seninătate și le îmbrobodea în atîtea amănunte, încît orice năzbîtie ar fi născocit, era primită ca adevăr. Așa fiind, simpatia tuturor îl urmărea oriunde și oricînd. Și numai la concursurile hipice la care participa și Dodo Cudalbu puteai să-ți dai seama cît e de colectivă și de profundă această simpatie. Să fi trecut oricine și peste orice obstacol, nu impresiona pe nimeni. Cînd venea însă rîndul sublocotenentului Dodo Cudalbu, obstacolele creșteau în ochii spectatorilor cît mănăstirile și toți împietreau urmărindu-l. O tăcere de cavou cuprindea cîmpul atunci. Muzica militară tăcea și ea, aburcîndu-se pe vîrful picioarelor pînă și trombagiii, să vadă și ei pe domnul sublocotenent Dodo cum sare. Cînd atingea vreo bară sau dărîma vreun obstacol, era datorită numai și numai ghinionului. Din toți concurenții numai el avea ghinion. Dar și de lovea sau nu obstacolele, al lui era triumful. Îl aclamau la sfîrșitul parcursului ca și cum el ar fi fost învingătorul, în timp ce pentru adevăratul cuceritor al premiului abia dacă se osteneau cîteva aplauze.

Toate ca toate, pînă ce într-o zi a venit și vestea cea mare. Pleacă Dodo. Pleacă la București, să facă o școală de observatori aerieni.

— E adevărat, Dodo ? îl întrebau toți, cu uimire vădită în ochi.

— Adevărat ! Plec. Am nevoie de senzații noi. Pămîntul nu mi le mai procură. Piinea mea cea de toate zilele e pericolul. El îmi dă singura satisfacție că merit să trăiesc. Nimic nu mă hrănește mai mult ca jocul de-a

viața și moartea. Numai acolo, sus, găsesc aer pentru respirația mea.

— Dodo, bagă de seamă! își strecurau rînd pe rînd bîrlădenii grija să nu i se întîmple ceva. Prudență și lasă naibii acrobațiile. Destul că nu te mai astîmperi pe pămînt!

— Prudență ?! Dar ce înseamnă asta? Mai credeți în posibilitatea ocolirii destinului prin prudență? Prudența e un cuvînt mincinos cu care își mai pot înșela mamele grija pentru copii. În judecata rece a omului matur, prudența este un zîmbet și un articol de pod. Ah! de-abia aștept să mă văd sus și tot ce-am văzut făcînd în aer hulubul cînd se prinde în joaca morții am să fac și eu!

A plecat. La gară — Bîrladul întreg și toate lacrimile din Bîrlad. La liceul de fete, în clasele cursului superior, dacă ai mai fi putut aduna cinci laolaltă în ziua aceea. Restul, pe peronul gării, în detașament de onoare, să salute plecarea lui Dodo.

Pînă spre sfîrșitul cursului de observație, a mers cum a mers. În plutirea liniștită a avionului, Dodo a învățat să distingă obiectivele, să le aprecieze la justa lor valoare, să scruteze văzduhul, să poată întocmi schițe și rapoarte, să fotografieze, în sfîrșit, tot ce trebuie să cunoască un observator aerian. Cînd s-a apropiat însă de coborîrea cu parașuta, de care mult mai tîrziu a aflat că e în program, a început a gîndi serios cum să facă s-o ocolească. Întîmplă-se orice, numai aceasta nu! Pentru aruncarea cu parașuta nu are curaj.

Cu două zile înainte de prima ședință de coborîre s-a anunțat bolnav: „Am onoare a vă raporta că fiind bolnav, nu pot lua parte la serviciu".

În dimineața zilei celei de a doua coborîri, a primit o telegramă: „Vino imediat, papa grav bolnav".

Și a lipsit „motivat" deși singur își dase telegrama.

Iar la a treia coborîre și ultima, a fost oprit chiar de instructorul școlii, fiind găsit rămas cu prea mult chef de cu noapte.

— Dumneata, nu. Pe altă dată, dacă va mai fi vreodată.

În fond, băuse Dodo să-și facă nițel curaj, dar tot crezînd că nu a tras destule coniacuri, a întrecut măsura.

Vestea întoarcerii la Bîrlad a sublocotenentului Dodo Cudalbu a cuprins orașul ca un uragan.

— S-a întors Dodo!

— E adevărat că s-a întors Dodo?

— Alo! Regimentul de roșiori? Domnule telefonist, spune-mi, te rog, dacă s-a întors domnul sublocotenent Dodo Cudalbu.

Dodo, Dodo, și numai Dodo vuia în tot orașul. Invitațiile au pornit din toate părțile și Dodo a trebuit să facă față la toate.

Îl vedeau, îl pipăiau, și nu le venea să creadă că el e.

— Vai, Dodo, bine că nu ți s-a întîmplat ceva!

— Și cum a fost, Dodo?

— Hm! O nimica toată! Trebuie să știți că mai sigur mă simt în aer decît pe pămînt.

— Dar cu parașuta te-ai coborît, Dodo?

— Poftim întrebare! Păi se putea să nu mă cobor!? De altfel, singurul moment de adevărată plăcere mi-l procuram numai cînd mă aruncam cu parașuta. Restul, ceva obișnuit, ca și cum ți-ai bea cafeaua.

— Vai, te-ai dat și cu parașuta!! Și cum e, Dodo, ia spune-ne și nouă, mă rog? Îîi, dar tăceți, fetelor!

Și fetele de toate vîrstele, văduve unele și bunicuțe altele, se strîngeau roi în jurul lui Dodo, ascultîndu-l.

— Nici nu bănuiți cît de plăcută e coborîrea cu parașuta. Timpul prin care treci pînă ți se deschide parașuta e un deliciu. Căderea aceea, în cea mai mare viteză spre pămînt, îți dă senzația falsă că în acele momente pămîntul e o jucărie sub picioarele tale. Că-l poți strivi cu un călcîi. Omul bolid, iată plăcerea mea de acum înainte! De cîte ori am să am ocazia să mi-o satisfac, am să mă dedau ei cu pasiune. Nu era zi să nu mă arunc! Am fost oprit chiar pentru abuz. Uneori întîrziam să-i declanșez desfacerea, pînă aproape de pămînt. Nu-mi rezervam plutirii cu ea desfăcută decît o sută, două de metri. Și porneam de la două, trei mii!

Fetelor de toate vîrstele le înghețа sufletul ascultîndu-l. Și își poate închipui oricine că, întors așa cum s-a întors Dodo, aureolat de nimbul celui mai îndrăzneț act de curaj, rolul său în Bîrlad a crescut și mai mult. Toate fetele, de toate vîrstele, aveau aceeași dragoste: Dodo.

Propaganda pentru îndrăgirea și susținerea aviației se întindea tot mai mult în țară, ajungînd în vara anului acela și la Bîrlad. S-a organizat de către centru, în legătură cu autoritățile locale, un miting sub patronajul și în prezența chiar a ministrului aerului. Și, desigur, din program n-au lipsit acrobațiile și coborîrile cu parașuta.

— Să-i văd ce-mi poate ! îi înfrunta cu superioritate Dodo Cudalbu, de cîte ori venea vorba, pe unde se găsea chemat, de mitingul apropiat.

— Vai, Dodo, de-abia aștept să văd o coborîre cu parașuta !

— Dacă va fi o coborîre, coborîrea dumnealor ! Ca să-ți dai drumul, asta o face oricine. Să vedem însă cît parcurg în bolid !

Și numai gîndind la parcursul în bolid și se și vedeau tremurînd de frică fetele Bîrladului, dar să și mai fie de față. Pentru a-și da însă seama de ce a fost în stare Dodo să facă, au venit cu toate.

Mai mîndru ca Dodo nu era nimeni pe cîmpul mitingului și mai căutat decît el iar nu era vreun altul. S-a întîmplat însă ceva la care nimeni nu s-a așteptat. Avionul cu parașutiștii care trebuiau să facă coborîrile, a rămas în pană pe undeva în Bărăgan și organizatorii s-au trezit deodată fără nici un parașutist.

Ce e de făcut ? întreba, cu spaimă în ochi, organizatorul tehnic. Ce-o să zică lumea !

— Dar ce-o să zică ministrul ! se văita un altul mai grijuliu de soarta lui. Poftim treabă ce poate să-ți facă neprevăzutul !!

Din impas i-a scos un localnic. I-a auzit văitîndu-se și a intervenit :

— Nu vă mai frămîntați că avem noi un parașutist.

— Cine, care ? au țîșnit ca din pușcă întrebările.

— Parașutistul nostru, sublocotenentul Dodo Cudalbu. E aici, în public. Băiatul acesta de-abia așteaptă ocazia să se coboare cu parașuta !

— Adu-l încoace, salvatorule, răsuflară în liniște organizatorii. Fugi, fugi repede după el.

Salvatorul a fugit să-l caute. L-a găsit imediat.

— Dodo, Dodo, repede, pentru ceva nemaipomenit ! Mare noroc ai, șolticule !

— Ce e, ce e cu Dodo, de ni-l răpești !? Nu ți-l dăm ! s-a opus cercul de cucoane, în care Dodo Cudalbu le împrospăta senzațiile coborîrii cu parașuta.

— O să vedeți ce e și o să-mi mulțumiți.

Luat de mînă, tîrît mai mult, îl ducea spre organizatori, fără să-i mai spună și despre ce e vorba. Dar, ca și vitele care au în nări de la mari depărtări mirosul abatorului, avea și Dodo Cudalbu presimțirea că i se va întîmpla ceva neplăcut. Nici prin gînd nu i-a trecut însă că acel lucru ar putea fi chiar coborîrea cu parașuta. Numai cînd a ajuns în fața organizatorilor și l-a auzit pe judecătorul Mangîru, cel care îl tîrîse de mînă, spunînd : iată și parașutistul, numai atunci a înțeles Dodo dezastrul.

— Bravo, domnule sublocotenent ! și timp să-l mai întrebe și de altele n-a mai fost. Echipează-l, Măinescule, și fuga la avion că mai sînt doar zece minute.

Cum și cine îi pune parașuta în spinare, Dodo Cudalbu habar n-are. Măinescu, mecanicul mitingului, îl echipa cu cea mai mare repeziciune și nici el nu mai avea timp să vadă că mai mult un om mort echipează decît unul viu.

Cînd a fost gata, gata era și avionul care trebuia să-l ducă pe Dodo în sferele gloriei. Și tot lui Măinescu i-a revenit să-l urce în carlingă și să lege de avion și coarda de siguranță pentru deschiderea automată a parașutei, în caz cînd coborîtorul, cuprins de vreo emoție, ar uita.

Pilotul, care era un as al aviației, căpitanul aviator Puiu Maican, a întors capul, a întrebat din ochi dacă poate porni și la aplecarea aprobativă a mecanicului, a decolat, înfigîndu-se în înălțimi, cu Dodo cu tot.

Judecătorul Mangîru dusese vestea în public și publicul bîrlădean trecea acuma prin cea mai cumplită încordare. Cîteva cucoane au plecat. Nu se simțeau destul de tari să-l vadă pe Dodo coborînd cu parașuta. Ferească Dumnezeu, dar s-ar putea să nu se deschidă și martore la o asemenea catastrofă nu vor să fie. Altele, mai curajoase, se biruiau, numai și numai să fie prezente.

Cel mai străin însă de tot ce se întîmpla era Dodo. Se făcuse ghem în carlingă, cu toate funcțiunile creierului întrerupte. Nici n-a putut gîndi măcar că sînt și cazuri cînd chiar cu prețul vieții trebuie plătită o minciună. Că într-un asemenea caz se găsește el acum, că n-are înco-

tro şi că trebuie să se arunce, fie şi de-ar muri de frică în timpul căderii. Cu creierul sleit, n-a putut înţelege nimic din tot tragicul situaţiei acesteia. Nici nu avea cum să mai înţeleagă ceva, pentru că nimic nu se mai întîmpla cu dînsul. Nici cel mai mic rău nu-l pîndea. Numai cu o singură noţiune justifica viaţa: ştia că trăieşte. Dar unde, cum şi ce face, habar n-avea.

Cînd a atins înălţimea necesară coborîrii, pilotul, zburător călit în multe accidente, a ridicat mîna, semn că e timpul să se arunce. A virat larg pe o aripă şi a aşteptat. Dar să sară Dodo, nici vorbă!

Intrigat, pilotul a întors capul, să vadă ce se întîmplă, de nu se mai aruncă paraşutistul amator. Nu se întîmpla însă nimic. Dodo se lipise de un unghcr al carlingei şi nu mai voia să ştie de nimeni şi nimic.

Presupunînd că nu a aplecat destul avionul, pilotul a mai făcut un cerc larg pe deasupra publicului bîrlădean, dar Dodo nu s-a lăsat desprins nicidecum. Înţelegînd în cele din urmă ce se petrece, căpitanul Puiu Maican, om trecut prin multe, a dat să-l împingă cu mîna. Dar ce să reuşească! Dodo făcea corp comun cu aparatul.

„E, bătu-te-ar norocul, paraşutistule! gîndi pilotul. Ţi-ai pus în gînd să ne compromiţi aviaţia! Regret, dar n-ai să reuşeşti, orice s-ar întîmpla!“

Om hotărît, om din cei ce au trecut de multe ori prin dramele văzduhului, a purces la faptă. „Dacă nu vrei să te arunci, lasă că te leapădă el, bibicul! N-o să pătez eu aripile româneşti, tocmai sub ochii ministrului!“

S-a mai uitat la coarda de siguranţă, dacă e legată de avion şi constatînd totul în regulă, şi-a fixat centura de acrobaţii în cîrlige şi a pus avionul în luping.

Dodo, simţind că nu-l mai ţin balamalele şi că avionul cabrează, a închis ochii. Jos, pe pămînt, nu mai zvîcnea nici o inimă. Cucoanele îşi acoperiseră ochii şi numai la auzul unui singur *ah!* pronunţat de mii de guri, şi i-au deschis, să-l vadă pe Dodo coborînd.

Şi l-au văzut. A pornit mai întîi bolovan şi numai după ce s-a deschis paraşuta a luat şi el formă de om.

De sus, căpitanul aviator Puiu Maican l-a urmărit o vreme cu zîmbetul pe buze.

„Cum ţi-o fi norocul, trandafirule!“

Norocul i-a fost însă mare. De două ori mare. Întîi, pentru că nu l-a răpus teama ; şi în al doilea rînd, pentru că l-a depus parașuta la cîteva sute de metri de publicul spectator, în așa fel încît n-a fost văzut de nimeni în halul în care a ajuns. Afară de doctorul escadrilei, căruia douăzeci de minute i-au trebuit ca să-l poată readuce la adevărata viață. Faptul a rămas însă necunoscut, atît doctorul, cît şi pilotul închizînd drama prin care a trecut Dodo în taina care acoperă atîtea peripeții din viața lor de zburători.

Seara, au zbîrnîit telefoanele mai mult ca oricînd la Bîrlad. Îl pofteau pe Dodo în toate părțile. Să vină şi să-l felicite. Să vină şi să le povestească nebunia de care a fost capabil, deoarece, după cîte spuneau chiar cunoscătorii în ale aviației, e curată nebunie să te arunci cu parașuta din luping.

— Se poate, Dodo, să faci una ca asta ? Nu vrei să te mai astîmperi, omule ? Nu ți-au ajuns toate cîte le-ai făcut ?!

Întrebare la care Dodo, revenit în ale lui, a răspuns cu liniștea omului plin de modestie :

— Dar ce voiați, să mă fi coborît ca toți becisnicii, hop, ca din tramvai ?! Ar fi fost asta demn de Dodo ?... O, nici nu vă puteți da seama prin ce fericire am trecut, cînd, în fine, plictisit de insistența mea, pilotul s-a hotărît să pună aparatul în luping. În clipa în care avionul s-a ridicat la maximum, gata să se dea peste cap, am deschis ochii mari, setos să-l văd pe Dumnezeu. Mă simțeam atît de aproape de el ! Apoi, un zîmbet cerului, o bezea pilotului : pa, trandafirule, şi prăvălirea în spasmele celui mai sublim deliciu.

Capetele care îl ascultau, capetele fetelor din Bîrlad, învinețiseră. Să fie oare cu putință atîta nebunie ?

Efectul nu trebuia scăpat şi Dodo nu l-a scăpat.

— Simt că de acum înainte nici felul acesta de coborîre n-o să-mi mai spună ceva. Am să trec la altul. La un altul. În care să intre în joc şi norocul. Am să mă învoiesc cu pilotul să mă arunc fără paraşută.

— Cum, fără paraşută, Dodo ?! s-au întrunit în aceeaşi întrebare toate fetele Bîrladului, prezente la această declarație a lui Dodo.

— Adică, nu odată cu ea. Întîi să mă arunc eu și numai după cîteva secunde să-mi azvîrle parașuta. Prinsă, mi-o pun repede în spinare și pînă jos are să tot aibă timp să se deschidă.

— Vai, Dodo, și dacă n-ai s-o prinzi ?! întrebară fetele din nou, îngrozite de ce s-ar putea întîmpla, dacă nu ar prinde parașuta.

— Cum mi-o fi scris ! O plăcere ca asta, poate fi plătită și cu viața !

La Iași, Dodo Cudalbu și-a mai tăiat din curaj și și-a mai scurtat și mîneca minciunilor. De altfel, Dodo Cudalbu știa perfect să-și ajusteze conduita după nevoia ochiului, așa că gogoșile lui de la Iași erau mai puțin umflate decît cele de la Bîrlad. Mai avea în spate și teama că, dacă l-ar prinde cu vreo minciună nouă, o să se convingă lumea și de adevărul celei vechi, minciună care pînă acum a făcut ce a făcut Dodo și a reușit s-o încarce în tolba răutăților celor porniți împotriva lui. Precaut, a rămas tot în picioare, băiat frumușel, dansator strălucit, sportiv amuzant, spiritual și chemat în toi locul. Dovadă că Dodo Cudalbu era pe deasupra și inteligent.

Pe Dana Boian a cunoscut-o de la începutul sosirii lui în Iași. Motiv să-l privească și cu mai multă răutate, rivalii, care, deși mai vechi în Iași decît dînsul, nu reușiseră încă să fie în preajma Danei.

Ceea ce l-a ajutat foarte mult la acest succes a fost numele lui. Făcea și el parte din boierimea moldoveană și cuconul Costăchel, de cum a dat cu ochii de dînsul și l-a văzut și cu sprîncenele frumos împreunate, l-a și întrebat :

— Nu cumva ești feciorul lui Apostol Cudalbu, președintele de la Piatra ?

Cuvinte la care Dodo a răspuns ferm și ca și cum de un altul l-ar fi întrebat :

— El e !

— Nici nu se putea să nu fii al lui ! Vezi tu sprîncenele aiestea, Roxana ?

— Le văd. Bogate și frumos împreunate.

— Sînt ale Cudalbilor, cum e nasul tău și al Danei, al Botnărești lor.

Și apoi, către Dodo Cudalbu, fără a pune o pauză prea mare, deși trecea la altă idee :

— Măi băiete, măi, da' la croitul minciunilor te pricepi tot ca Apostol ?

Cucoana Roxana, auzindu-l, a și arborat semne de întrebare în ochi și parcă și din ale mirării cîteva, dojenindu-l, fără cuvinte pe cuconul Costache, cum de-i spune băiatului o astfel de vorbă. Cuconul Costache nu era însă din cei care se lasă tulburați de semnele din ochi ale femeilor. Își întări cuvîntul și cu mai mult apăs.

— Le ticluia, cu o artă, Roxana, de îngheţau apele și în august ! Și nici una să-l poți controla ! Ce face acum taică-tu ? trecu din nou cu întrebarea asupra lui Dodo.

— Pensionarul justiției și al moșiei.

— Cum, a vîndut Prundenii ?

— I-a arendat numai.

Așa a intrat Dodo Cudalbu în casa Boianilor. Numele său i-a deschis drumul, că de n-ar fi fost numele lui în joc și mai ales de n-ar fi fost feciorul lui Apostol Cudalbu, coleg de facultate cu cuconul Costache, ar fi avut mult de așteptat pînă să treacă dincolo de porțile cu stema Botnăreștilor pe ele. Așa cum încă mai așteaptă rivalii săi, deși unii dintre dînșii sînt de loc chiar din Iași.

Cu Dana, n-a forțat în nici un fel pedala. Și-a dat de la început seama că pe fata cuconului Costache Boian n-o poate cuceri nici cu flecăreala și nici cu poza opărită a înamoratului. În atitudinea ei a ghicit lesne, și din primele clipe ale apropierii lui, linia aspră și fermă, rigidă chiar, cu care Dana își închisese un anumit sector al sufletului, sector care s-a întîmplat să fie tocmai acela care îl interesa mai mult pe Dodo. Va trebui deci să fie abil, să înlăture graba și să dea primul loc în pornirea lui de cucerire stăruinței încete, care strecoară pe nesimțite picătura. Îl nedumerea totuși marele dezacord care stăpînea sentimentele Danei. Unele din ele se racordau perfect cu vîrsta ei, pe cînd altele îi depășeau cu mult anii. Avea exuberanțe pline de toată sinceritatea și avea închideri în ea ca ale femeilor în care dospesc pasiunile. Uneori, ochii ei albaștri își revărsau apele toate pentru toți cîți erau în jurul lui, alteori adînceau în dînșii, și

numai pentru un joc al ei, simțiri cu freamăt tulburător, din ființa cărora nu avea nimănui de împărtășit ceva. Tot ce era sub semnul prieteniei, primea cu multă plăcere. În chemările ei, numele lui răsuna plin și însoțit de toată drăgălășenia. Cînd serviciul nu-i îngăduia să participe la împotrivirea de pe terenul de tenis, avea pentru Dodo Cudalbu dojeni ce nu puteau veni decît de la un prieten foarte apropiat. Punea în ele atîta gingășie și atîta căldură, că de multe ori îl descumpăneau și-l făceau să creadă că în aceste dojeni vorbește și inima ei. Viclean, căuta atunci să profite de clipa ce i se arăta prielnică, însă, spre și mai marea lui descumpănire, de cum își făcea gîndul înțeles, o opunere categorică, dar și plină de delicatețe, îi curma cuvîntul. Zdruncinat și fără puteri să poată lămuri adevărul, se simțea atunci mai încurcat ca oricînd. Toată experiența lui în materia în care se socotea a fi as, dovedea lipsuri. Avea însă puterea rezistenței, scontînd cu încredere viitorul.

Dar ceea ce îi hrănea mai mult ca orice rezistență era tocmai drăgălășenia Danei, care știa să dea căldură pînă și celui mai categoric nu. Obișnuit ca respingerile să fie reci sau brutale, opunerile Danei îi lăsau mai totdeauna impresia că au ascunse în ele invitația pentru mai tîrziu. Nu era omul care să pună în calcule timpul. Așa cel puțin se arătase pînă atunci. Dar nici Dana Boian nu era o fată din cele multe. Îl umplea de orgoliu și numai faptul că era partenerul ei favorit la tenis, așa că, precum oricare obicei are și înfrîngerea lui, de data aceasta, și pentru prima oară, și-a simțit înfrîntă graba sa. În o atare posibilitate nu a crezut niciodată. Bîrladul îl obișnuise cu capitulări repezi și fără condiții. Iașul i-a clătinat renumele și Dana i-a însemnat viața cu o lecție : să nu fii niciodată sigur de tine.

Un lucru care îl încurca iarăși în socoteli era trecerea Danei dintr-o stare sufletească într-alta, atunci cînd la tenis sau chiar la dans fiind apărea Neculai Brateș. Dacă nu înceta jocul, se întrerupea totuși. Și se întrerupea pentru că Dana trebuia să iasă înaintea lui Frère Culai. Punea atunci în toată făptura ei fata cucónului Costache Boian înflorirea pe care numai arșița sîngelui ți-o dă. Era în fuga ei spre Neculai Brateș, și avînt dez-

robit de sub un gînd ascuns, dar pentru ochiul care știa să vadă, și, mai ales, să pătrundă, era și taină și cuminecătură duse în surlele tinereții spre un altar care îți cere ofranda lor. Și totuși, chiar și pentru ochiul cel mai iscusit, stările acestea sufletești nu se lăsau prinse în chenare bine distincte. Se încîlcea în presupuneri și mintea cea mai adînc înțelegătoare. Pentru că nu era numai avîntul Danei spre Neculai Brateș, ci și al Aniutei Golub, care avea exteriorizări mai puternice decît ale Danei. Ce putea fi altceva decît o îndrăgire pe față, platonică pur și simplu, datorită scrisului său? Atît și nimic mai mult. Sub eticheta aceasta le catalogă pornirile lor Dodo Cudalbu, și minţit în simțiri de propriile sale păreri înșelătoare, se socotea tare pe poziție. Iar ca să-și întărească și mai mult falsa credință, se deda și la analize, psihologice socotite de dînsul, deși se referea numai la cîntărirea fizicului. „E greu să mă taie berbantul, cu tot scrisul lui!“ și numai ce își aluneca ochii pe conturul trupului berbantului, bufnea într-un rîs sardonic.

Și avea toată dreptatea să rîdă Dodo Cudalbu. Fizicul lui Neculai Brateș își împlinea tot mai mult zestrea anilor și mai ales buhăiala pe care ți-o dăruiește cu toată gratitudinea vinul. Începuse a avea burtă, a i se încleșta încheieturile mîinilor, a i se boți obrajii și a i se umple ceafa. Se mai adăugau la toate acestea și neregula îmbrăcăminții, capetele de șireturi ale pantofilor fluturînd, pantalonii prea mult slăbiți din bretele, lavaliera sucindu-i-se pe gît, urme de scrum pe reverurile hainei, pălăria cu colb adunat în boruri, pantofi care, cînd trebuia să fie roșii erau negri, și cînd negri îi cereau hainele, răspundeau la apel cei roșii, și așa mai departe, o totală destrăbălare în ținută, împotriva căreia Neculai Brateș lupta numai cu cheltuiala. Cînd îl plictiseau și pe el petele de pe haine, le socotea cu stagiul împlinit și le dăruia.

Să reziste comparației, desigur că nu putea Neculai Brateș, așa că surîsul lui Dodo Cudalbu avea tot dreptul să fie sardonic. Era prea frumos croit ca să nu-și facă iluzii de reușită. Pe hainele lui petele nu se prindeau. În ținutele sportive avea eleganța jurnalelor de modă. Tot ce ar fi părut aruncat la întîmplare pe dînsul era opera unui studiu de ore întregi în fața oglinzii. Privindu-i

nodul fularului, așa cum este legat la gît, oricînd ai crede că numai graba și întîmplarea i l-au înnodat, și totuși, nu te poți opri să nu i-l admiri : oricum și l-ar pune, îl prinde. Adevărul e însă că pînă să reușească un nod „la hoție", cum îl numește dînsul, roade oglinzile cu orele. Dodo Cudalbu nici părul nu și-l lasă strunit în linia vreunei freze oarecare. Și în el pune dezordine, dar pînă ce scoate anumite șuvițe de efect, și-l scarmănă cu degetele ca și cum pentru saltele l-ar pregăti. Arbitru al dezordinei elegante cînd era în ținute sportive și englezește elegant în uniformele militare, în care fiecare haină mai purta și un nume propriu : pantalonii bengalezi, vestonul tip ducele de Windsor, cizmele lord Kirschener ; avînd și un corp care pe cît era de armonios ieșit din croitul inițial i-l mai păstra sportul și în oțelul mușchilor de efeb, ochii lui Dodo Cudalbu erau îndreptățiți să se umple de toată siguranța cînd și-i plimba pe conturul trupului său. În clipele acelea, Neculai Brateș nu mai exista ca pericol.

Siguranța cea mare nu i-o dădea însă rezultatul plimbării ochilor care alunecau mieroși de pe umăr pînă la tălpile de sfoară ale sandalelor, și apoi pe celălalt drum similar înapoi. Era un alt fapt din care năștea cu adevărat certitudinea sa. Un fapt care scăpa imediatei lui înțelegeri, prea îmbîcsită de încrederea ce avea în sine. Era faptul că alerga spre Neculai Brateș, cînd apariția acestuia îi găsea la tenis sau la dansul de după tenis, și Aniuta Golub. Fuga Aniutei alături de a Danei, îi spulbera orice îndoială. Și-l împărțeau deopotrivă ca niște cititoare ce-l admirau. Așa gîndea Dodo Cudalbu. Îmbătat însă prea mult de fuga lor egală în entuziasm cînd îl asaltau pe Neculai Brateș, ochii lui Dodo erau prea obosiți de succes ca să mai vadă că în întoarcerile lor nu mai semănau. Revenirile Aniutei erau totdeauna triste. Ale Danei, încărcate de tot ce i-a dorit sufletul. Se întorceau însă tot prietene și tăcute în ele, ca și cum tristețea uneia și bucuria celeilalte n-ar fi fost cauzate de aceeași întîmplare. Uneori însă revenea numai Aniuta. Abia atunci se înfigea în Dodo vîrful ascuțit al îndoielii. Se întorcea prea abătută Aniuta ca să nu înțeleagă și el că în pașii ei domoli de acum și în privirile-i rătăcite, își urzește firele o dramă. Nu era el omul să-l doară sufletul

pentru alţii, dar drama din ochii Aniutei era şi drama lui şi, oricît ar fi voit să şi-o ascundă, nu putea, Aniuta i-o ghicea din întîia încrucişare a privirilor. Şi fiindcă nu era numai a ei, căuta în împărţirea aceleiaşi drame sprijinul să treacă prin ea şi să lupte. Dodo Cudalbu era însă mai călit pentru ghimpii cu care te înţeapă viaţa. La toate încercările Aniutei de a-şi da suferinţa pe faţă şi de a se opri puţin asupra ei, a amîndorura fiind, Dodo se voia ştiut în afară de atingerea ei.

La început, micile lor explicaţii se dezbăteau numai din ce puteau ochii să-şi treacă. La început şi Aniuta voia să-şi ştie suferinţa oarecum acoperită, cu toată împotrivirea firii ei care nu avea nimic de ţinut în taină. Nu avea încă datele certitudinii şi ca să nu mai ştie şi alţii că din nimic şi-a făcut o nelinişte, s-a oprit numai la ce pot culege ochii. De la a doua strîngere a inimii însă ochii nu i-au mai dat cît trebuie şi a cerut ajutorul cuvîntului.

— Dodo, care este impresia ta intimă ?

Dodo Cudalbu, deşi a înţeles ce anume vrea să-l întrebe Aniuta, s-a prefăcut că n-a priceput întrebarea.

— Impresie despre ce, Aniuta ?

Răspunsul lui Dodo a lăţit în ochii Aniutei mirarea.

— Cum despre ce, Dodo ?!

— Desigur, Aniuta. Dacă vrei să ai o impresie a mea, pune-mă în cunoştinţă de cauză.

Aniuta s-a simţit obligată să dea o explicaţie în plus întrebării ei directe.

— Cred, Dodo, că în clipa asta nu poate fi vorba decît de Dana !

— De Dana ?! Dar ce a făcut Dana, ca să-mi ceri subit impresia intimă despre ea ?! afectă surprinderea Dodo, răstignindu-se mai mult decît sportiv pe banca de lîngă terenul de tenis, după ce mai întîi a împrăştiat cu racheta, tot sportiv, pulovere şi fulare în ţesătură scoţiană.

Aniuta şi-a transpus tot gîndul în grai.

— Cum, Dodo, nu vezi nimic, nu simţi nimic ?!

— Nu văd şi nu simt nimic, răspunse Dodo, hotărît să îndepărteze cît va putea mai mult cuvintele Aniutei, care, de data aceasta simţea prea bine că vor avea să-i

frigă inima. Poate că am invaliditatea văzului şi a... a... cum se cheamă, Aniuta, simţul cu care... simţim ?

— Vai, Dodo, îţi mai arde de glumă ?! Mă faci să cred că pornirea ta nu pleacă din inimă. Altfel, ai fi avut ochi să vezi transfigurarea Danei, ori de cîte ori apare Neculai Brateş.

Să mai rămînă înţelenit în atitudinea de totală indiferenţă, nu a mai găsit cu cale Dodo.

— Transfigurare ?!... Cred că nu ai ales bine cuvîntul. O bucurie, da. O bucurie care te leagă de o persoană, de un lucru sau chiar de un animal pe care îl preţuieşti dintr-un anumit punct de vedere. Aşa cum, de exemplu, mă bucur eu cînd îmi văd caii.

— Bravo ! Îţi admir exemplul, izbucni Aniuta din plin. Neculai Brateş alături de caii tăi !

— Încă o dată, Aniuta, depinde din ce punct de vedere privim.

— E, află atunci, Dodo, că din orice punct de vedere ţi-ar privi Dana caii, n-o să se transfigureze. Dar să lăsăm glumele. Ceea ce nu vezi tu cu ochi de bărbat, simt eu cu toate simţurile mele de femeie. Dana e prinsă. Dana e înamorată de Neculai Brateş.

— Totuşi, precizarea ideii acesteia ţi-o cer, Aniuta, stărui Dodo Cudalbu, bucuros că a putut s-o îndepărteze de pe cărarea care îi ardea sufletul. Convii, îmi închipui, că sexele nu au deosebiri numai în ceea ce priveşte anatomia, ci şi în felul lor de a simţi şi interpreta stările sufleteşti în care sînt integrate. Te rog deci să mă lămureşti. Fă-ţi chiar înţelese teoriile prin puterea exemplului. O să trecem şi la partea a doua, Aniuta ?

— La partea a doua ?! îşi taie drum scurt şi repede mirarea Aniutei, nesesizînd dintru început nuanţa cuvintelor lui Dodo.

— Da, la exemple, răspunse Dodo, apropiindu-se cuceritor şi punînd în felul cum şi-a închis ochii toată înţelegerea care a dat-o părţii a doua.

Aniuta, care se vedea ajunsă pe pragul unei deziluzii sentimentale — pierderea lui Neculai Brateş — şi, mai ales, fire de care nu se lipeau crizele singurătăţii, anumite simţuri cerîndu-i continuităţi perfecte, a prins sensul ofertei ce i se prezenta ca o drept binemeritată despăgubire, răspunzîndu-i cu sinceritate.

— De data asta ai dreptate, Dodo. Spre deosebire de altele eu am alungat din viaţă făţărnicia. Eu las sentimentelor şi simţurilor mele dezvoltarea lor normală, organică.

— Iartă-mă că te întrerup, dar trebuie să-ţi mărturisesc că-mi place cum îmi vorbeşti, şi cum, mai ales, înţelegi viaţa, o întrerupse Dodo. Nu ştiu cum, dar la mai toate fetele de vîrsta ta şi a Danei, în fine, fetele între 16 şi 18 ani...

— Zi cursul superior al liceului, pe care îl eam cauţi mătăluţă, îşi strecură de data aceasta Aniuta ironia.

— Da, fetele din cursul superior, şi nu mă sfiesc să spun că le caut chiar, deoarece găsesc la ele mult mai multă ascuţime în gîndire decît la femei.

De fapt, nu mai departe decît aseară, într-o reuniune familială, acuzat fiind de o cucoană căreia îi dădea un asiduu ocol, că îi eam plac minorele, făcînd doamna în chestie aluzie chiar la Dana Boian, Dodo Cudalbu le-a respins pe minore cu superioritate, dar şi cu un aer cafard: „Pardon, obligaţii! Nu pot să sufăr *Bachfisch*-urile! N-ai ce vorbi cu ele.“

Aceasta e însă altceva. E ceea ce numeşte sublocotenentul Dodo Cudalbu mimetismul sentimental. Puterea de adaptare la orice situaţie.

— Continuă, Aniuta. Simt că îmi spui lucruri interesante, o invită Dodo Cudalbu să-şi reia firul mărturisirii, după digresiunea ce a făcut complementînd agerimea fetelor din cursul superior al liceelor. Şi în umărul ei, mîna lui a mai apăsat o dată, în timp ce cu strălucirea de oţel a ochilor ţintuia aleea care duce spre casa Boianilor.

S-au auzit paşi. Paşii Danei ţesînd în prundişul aleii copcile unei fugi. Fără de nici o altă înţelegere decît a ochilor, Aniuta s-a descătuşat din strînsoarea braţului ce o cuprindea pe după umeri, punînd între ea şi Dodo un gol. Golul celor ce stau pe aceeaşi bancă şi care nu pot fi bănuiţi de nimic vinovat. Un ochi priceput însă le-ar fi putut prinde durerea pe care le-o trezea din uitare paşii Danei Boian. Peste cele vorbite şi închise în înţelegerea care pornea numai de la trup la trup se înfigea acum gîndul care le rănea inima.

Și, în felul lor de a judeca avea fiecare dreptate. Aniuta știa prea bine că între ea și Dana deosebirea e mare. Ea putea dărui lui Neculai Brateș totul, de la prima întîlnire, și Neculai Brateș nu era de loc omul care să nu înțeleagă aceasta chiar dacă numai cu ochii e spusă. Totuși, cu tot avîntul ei promițător de orice, Neculai Brateș era vădit rămas lîngă Dana. Dar în atît de ascuns rămas, că numai de o femeie putea fi descoperit. Și numai de femeia care îl caută și îl iubește. Puntea pînă la el era însă ruptă. O încerca ea ori de cîte ori îl întîlnea, fie la Dana, fie pe stradă, și tot de atîtea ori trebuia să afle că între el și ea e umbra alteia.

Acesta era biciul care o plesnea pe Aniuta, în clipele cînd pașii Danei s-au auzit venind.

Și tot cam în același fel e și biciul care lovește în Dodo Cudalbu. Ce a găsit Dana la borțoșelul aista ?! Talent ?! Nu are și el talentele lui ?! Știe să sară cu calul domnul romancier ? Poate să se arunce cu parașuta, ca el, care are de gînd să se azvîrle și fără parașută ? Și cîți ani are onorabilul ? Parcă trecuți de patruzeci ! Dar pinteni de argint și cravașă Saumur are domnul ? Nu are, și totuși trebuie să aibă ceva, de s-a aprins în așa hal Dana de dînsul !

— Vă odihniți ?... Și cu care vă credeam într-un *single* vijelios ! îi întîmpină Dana, aducînd în obraji revărsarea bucuriei ascunsă în inimă.

— Și totuși sîntem într-un „single", însă a unui început de joc nou, răspunse Aniuta, încercînd să dea un vag relief unei amenințări.

O bănuia pe Dana nelămurită în sentimentele sale și dorea să vadă dacă la înțelesul cuvintelor ei reacționează ca mai toate femeile, care sînt asaltate din mai multe părți și care, neprecizîndu-și încă alegerea, țin în mîinciuna speranței pe toți cîți le curtează. Dana i-a spulberat însă din prima clipă, fără șovăire și în forma cea mai categorică, gîndul că ar putea fi măcar un fir de păianjen care s-o lege sentimental de Dodo Cudalbu.

— În cazul acesta, vă urez la amîndoi succesul dorit. Continuăm ?

Au căzut atît de prompt cuvintele Danei, încît nu mai puteau da loc la nici o bănuială. Necum la o viclenie femeiască.

Totuşi, pe Aniuta Golub răspunsul Danei a îngenuncheat-o întrucîtva. Siguranţa ce i-a dat, că între ea şi Dodo Cudalbu nu e nimic, marca o a doua siguranţă: îndrăgostirea ei de Neculai Brateş. Or, Neculai Brateş era şi obiectivul ei principal, reazemul ce şi-l căuta în Dodo Cudalbu fiind numai mantaua de vreme rea de care are nevoie inima ei. Dacă rana care se deschisese şi-a potolit pe măsura răbdării durerile, rămînea însă tot rană deschisă pentru dînsa.

Cu Dodo Cudalbu procesul de pătrundere a celor ce se întîmplau se petrecea mai la suprafaţă. Pentru el, Dana Boian nu era o problemă de viaţă, ci de orgoliu numai. Uşurelnicele şi multele succese prin care trecuse i-au limitat la vibraţii reduse pasiunea femeilor. Variabilul i-a tocit intensitatea sentimentelor, ascuţindu-i numai rafinamentul pentru tot ce femeia aduce fizic în dragoste. Complicaţiile de ordin sufletesc nu-i puneau probleme trudnice, cu nesfîrşite dezbateri în orele de nesomn. Pe acestea le rezolva cu aceeaşi uşurinţă cu care îşi clasa pe pachete legate cu funde scrisorile primite de la femei, scrisori pe care le păstra şi le cataloga în vederea vreunei ocupaţii de mai tîrziu. În schimb, vînatul ales din punctul său de vedere îl încorda în luptă şi îl lega de luptă, pînă ce socotea că de partea lui e victoria.

Cum Dana Boian întruchipa la Iaşi exemplarul cel mai desăvîrşit al fetei de astăzi şi al femeii de mîine, cucerirea ei se impunea şi din punctul lui de vedere, ca o problemă care trebuie cu orice preţ dusă la capăt. Averea Danei, numele Danei şi, mai ales, frumuseţea Danei, erau punctele cardinale pe care îşi sprijinea Dodo acţiunea de cucerire. Sufletul Danei, care preţuia mult mai mult decît toate celelalte amintite mai sus, nu intra în socotelile lui. Sufletul conta printre mărunţişurile cu care nu are ce face. În ceea ce priveşte însă orgoliul, luptă neobosit. Şi de, are motive să se creadă mulţumit. Pînă acum se găseşte la înălţime. E partenerul Danei la tenis. Una la mînă! La micile ei sindrofii colegiale e şi el prezent. Două la mînă! În oraş, lucrurile acestea şi-au răsfrînt de mult ecoul. Şi cum din nimic oraşul croieşte lucruri mari, pe ici şi pe colo se şi vorbeşte de o căsătorie sigură. Trei la mînă! La Gheorghiţă Mîrza barem

s-a şi fixat data logodnei. Biroul 2 ţine recordul şi în această neaşteptată bombă. Se putea ca Biroul 2 să nu aibă informaţii precise ?! Patru la mînă ! Va trebui însă pentru menţinerea acestui orgoliu să înlăture, chiar cu anticipaţie, orice îndoială, şi de oriunde ar veni. A şi auzit pe una din obişnuitele meseles lui Gheorghiţă Mîrza, mai deunăzi, că s-ar părea (nu a dat-o ca certitudine) că prietenia lui Neculai Brateş cu Boianii e numai un veşmînt al afecţiei lui pentru tînăra Dana, care şi ea, la rîndul ei, acordă romancierului Neculai Brateş o simpatie care depăşeşte cadrul şorţului de elevă la liceul Anca Doamna.

Bineînţeles, Dodo Cudalbu, care era prezent, şi căruia pînă acum nu i s-au putut face imputaţii de lipsă de educaţie, a arborat tăcerii sale acel zîmbet cu care dispreţuieşte trăncănelile deşarte. Dar şi în această întîmplare a voit să pară foarte bine educat, aşa că zîmbetul său a fost păstrat în rictusul buzelor numai atît cît a trebuit să-l poată prinde una din femeile de faţă. Operaţie după care şi l-a alungat de pe obraz, ca unul ce ştia foarte bine că, dacă e cazul de lăţit, o să-l lăţească mai mult doamna care l-a prins o clipă numai pe faţa lui, decît dacă l-ar păstra un ceas, cu vădită şi ostentativă semnificaţie.

Buclucul e însă că se cam adeveresc, din cele ce şi astăzi constată, spusele Sandei Crăsnaru la „Pîinea zilnică“, aşa cum mai era botezată şi într-altfel decît Biroul 2 masa lui Gheorghiţă Mîrza. La preţul nezdruncinatei lui reputaţii de neîntrecut cuceritor ţinea mai mult ca la orice Dodo. Îl măgulea la maximum poteneria oraşului, cu avantaje pentru persoana lui, şi o preţuia înaintea oricărui adevăr favorabil şi ţinut în ascuns, dar care totuşi izbutea să pătrundă în şoapta cancanurilor fie şi într-o variantă displăcută. O mai evidentă inferioritate a sufletului său nici că se putea.

Clipa de faţă îi impunea să nu dea importanţă sub nici o formă răspunsului Danei. Mîndria lui îl obliga să se comporte în aşa fel încît Aniuta să înţeleagă că Dana a răspuns numai ca să-şi acopere dragostea cea adevărată. Chiar dacă din acest înţeles o pierdea pe Aniuta. Pe Aniuta cea atît de uşor cîştigată într-un moment de deznădejde.

Luptă grea, fățărnicie și mai grea, dar trebuiau amîndouă împlinite. I-o cerea orgoliul.

Au reluat jocul fără vioiciune. Numai ochii Danei pîndeau mingile. Și numai „dreifurile" ei le dădeau razanță și șuier de glonț. Ce pleca din rachetele Aniutei și a lui Dodo erau, cum bine le botezase Dana, cartofi.

— Dar ce e cu voi de nu mai aveți nici o putere ?

— M-am plictisit, a răspuns Aniuta.

— Am obosit, a motivat Dodo.

— Să terminăm atunci partida. Nu o vreau întreruptă cînd sînt aproape de victorie.

— Ți-o acordăm cu anticipație, a răspuns Aniuta.

— Eu, dacă vrei, continui, dar cu aceeași generozitate, încercă o scuză onorabilă Dodo Cudalbu.

— Generozitate ?! De la tine, Dodo, care joci ca o mazetă ?! se înfurie prietenos Dana. La loc fiecare, că astăzi vreau să fac din voi victime.

Aniuta a dat cuvintelor Danei un înțeles de răutate. I-a răspuns numai în gînd.

„Așa !! Ei bine, vom vedea noi la urmă care e victima !"...

Neculai Brateș se arătă în capul aleii, în drum spre poartă. Zărindu-l, Dana l-a mai salutat o dată cu un vers italienesc din lecția ei de mîine.

— *Tu duca, tu signore et tu maestra.* (Tu ești călăuza mea, seniorul și maestrul meu).

Salut la auzul căruia Dodo Cudalbu nu a scăpat ocazia unui spirit :

— Dar de ce vă înțelegeți păsărește ?

Aniuta nici ea n-a lăsat să-i treacă nedat un sfat prietenesc :

— Bagă de seamă, Dana, că la coborîrea în infern a făcut uz Dante de versul pe care l-ai spus. Păzește-te de noul Virgil !

Cu ființa întreagă strînsă spre omul care pleca și care la salutul ei a răspuns cu o mînă înălțată în aer, Dana n-a mai auzit nici pe Dodo și nici pe Aniuta. Mîinii lui Brateș, prietenește și cordial ridicată, a răspuns racheta Danei, dînd brațului și palmei ei lungime și lățime de uriaș.

Cînd scena s-a sfîrșit, și-a întors și Dodo Cudalbu capul din direcția celui plecat.

— Succesele literare l-au făcut să uite de tot de ţinută. Stă pantalonul pe el ca pe bragagii !

— Într-adevăr, i-a întors de îndată replica Dana, între voi doi e o mare diferenţă ! Neglijenţei lui bărbăteşti tu îi opui o eleganţă dubioasă, de bărbat feminizat.

În gîtul lui Dodo coardele vocale s-au înnodat, interzicîndu-i cuvîntul. În Aniuta, cuvintele Danei au luminat tot întunericul din ea.

Coborînd pe jos strada Carol, Neculai Brateş trebui să-şi fărîmiţeze continuitatea gîndurilor cu repetate saluturi răspuns date tinereţii universitare. Şi salutul tinereţii universitare era mai mult o aclamaţie decît un salut. Studentele îl descopereau de departe, îi şopteau numele — şoapta fiind vorbă tare — şi îi zîmbeau cu voioşie, unele oprindu-se să facă gardă de onoare trecătorului care se strecura printre ele cu acea modestie la care nu au dreptul decît oamenii mari.

Ca în nici o altă zi, întîlnirea cu admiratorii îl plictisea astăzi. Şi îl plictisea fiindcă îi fărîmiţa gîndurile. Cleştele din care voia să scape îşi strîngea din ce în ce braţele apăsătoare.

La început, cînd numai pornirea Danei se arătase în joc, a crezut că va putea stăpîni aprinderea ei şi că, încet, încet, Dana îşi va reveni din întîiul salt pe care i-l dă inima şi că, după ce revenirea îi va deschide ochii sufletului, se va aşeza temeinic în apele vieţii ei tinere.

Aşa ar fi fost dacă Dana ar fi pornit pe noul drum numai cu încălzirea inimii. Cu ea însă nu s-a jucat numai sîngele, aşa cum îndeobşte se joacă pîrdalnicul cu mai toate fetele în întîia învolburare a simţurilor. Dana s-a născut cu maturitatea înţelegerii faptelor în care va fi prinsă, la oricare vîrstă a ei. Neculai Brateş nu avea un copil în faţa lui. Cum sînt atîţia oameni mari copii, Dana era un copil om mare. Şi cu omul mare, joaca de tot felul e grea.

Dar ce-i stă şi mai îndîrjit împotrivă e faptul că nu e numai el cuibărit în Dana, ci că şi Dana e cuibărită în el. Lupta împotriva Danei ar da-o el uşor ; împotriva lui însă s-arată de la început a fi neputincios.

Caută puncte de sprijin şi nu găseşte. Oglinzile sînt cele mai concludente în astfel de ocazii şi ori de cîte ori

vrea să verifice înțelesul adevărat al acestei prietenii nepotrivite, care a spart de mult cadrul strîmt al prieteniilor fățișe, se așază în fața oglinzilor, ca și cum verdictul numai din sticla lor poate să iasă.

Neîntîlnind în drum nici o oglindă, se oprește în fața puținelor vitrine de pe această stradă. Examenul ce și-l face este sumar și întretăiat de linii puternice. A depășit de mult aplombul tinereții. Gîtul, obrajii, burta au început să-și adauge dezvoltările bătrîneții. Spre ceafă, lațele chicii se lăbărțează la întîmplare ciuntind din gulerul turtit în crețuri. Ninsoarea mătreții i-a așezat un șal argintiu pe umeri. În borurile pălăriei cu întinderi calabreze s-a adunat colb să-și poată face și vrăbiile baia în el. Pantalonii aduc a căpățîni de zahăr, conifere. Pe reverurile hainei și pe vestă, scrum peste pete și pete peste scrum. E, spună oricine, dacă acesta e fason de om cu care să-și piardă mințile o fată de șaptesprezece ani!

Reducea Neculai Brateș verificarea numai la ceea ce prezenta fizicul său, dar se înșela Neculai Brateș și din acest punct de vedere. Nu le racorda de loc la înțelegerea Danei, care depășea cu mult așteptările sale, în ceea ce ar putea să însemne interpretarea ținutei unui om. Deoarece, după părerea Danei, unui ins de valoarea lui, nici nu i-ar sta bine o eleganță vestimentară. Preocupările de soiul acesta sînt ale minților ce-și completează inteligența și cultura cu pudre, creme și dungă la pantaloni. Cu gulere crohmolite și cu ghetre albe. Așa cum unii dintre actorii de teatru toată realizarea lor artistică o cer hainelor pe care le îmbracă. Deși la șaptesprezece ani, Dana nu poate concepe ca dintr-o tigvă pomădată și de sub arcuri de sprîncene corectate cu pensa, ar putea să iasă paginile fermecătoare din romanele lui Neculai Brateș. Pentru creație trebuie robustețe, și mintală și fizică. Creatorului trebuie să-i fie îngăduite toate licențele posibile. Nici chiar buna-cuviință, atît de necesară oamenilor cu minți timide, nu le este absolut necesară. Pentru că în multe din încălcările acestei bune-cuviințe, ei pun înțelesuri pînă la care nu pot să se ridice mulți dintre știutorii *savoir-vivre*-ului. Adevărul acesta e vechi și ca îl înțelege numai. Nu are nici o pretenție să se considere

în capul răzvrătiților de soiul acesta cînd de veacuri lumea întreagă știe că *quod licet Jovi, non licet bovi*. Dar nici să nu o creadă lumea prea copil și să-și închipuie că atingerile ei cu viața sînt numai acelea pe care le îngăduie catechismul demodat al educației ce se dă astăzi tineretului. Că are dreptate, o simte și în lipsa de argumente cu care ar putea fi combătute unele depășiri ale sale. Depășirea chiar a cadrului scolastic. La ea toate sînt puțin mai în afară de marginile dispozițiilor onor direcției liceului, dar niciodată onorata direcție nu a putut să-i precizeze care e depășirea. Și, slavă Domnului, și bascul îl poartă mai pe ceafă decît vrea doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna, și cîrlionții părului ei trag mereu la fit orele de închidere în plasa-carceră. Atunci, la ce bun chenarul educației, reglementat pe colectivități, cînd fiecare se naște cu chenarul său propriu ? Ar vrea poate lumea să se amorezeze de Dodo Cudalbu. Vîrsta, cu diferența reglementară (iarăși regulamentul și aici !) îi închide în aceeași generație. Dar s-a gîndit careva, dacă se potrivesc și în felul de gîndire ? Ființele nu trebuie nivelate cu tăvălugul vîrstelor, ci cu al uniformității înțelegerilor de tot felul !...

Dar de unde să știe Neculai Brateș, din cele ce a vorbit pînă acum cu Dana, că în atît de înaintată e puterea ei de gîndire ?! Nici nu avea cum să știe, pentru că înțelegerea lor de pînă acum s-a redus numai la ceea ce și-au vorbit ochii lor. De ce gîndea Dana, era încă străin Brateș. O bănuia ființă superioară, îi simțise superioritatea în multe din înfățișările ei, dar nu ajunsese încă să i-o precizeze. Așa că, chinuit de ideea de a găsi o portiță de scăpare, o căuta mai departe în vitrinele magazinelor.

Ciudat însă ! Cînd se părea că se desprinde cu sorți de izbîndă vreuna, un cîrcel îi înnoda inima. Acolo răzbea efectul iluziei care i-ar fi putut veni în ajutor. Și se cutremura ca-n fața faptelor, în care nu poți lua nici o hotărîre.

La ridicolul aparent nu se gîndește. Tot gîndul i s-a răsucit ca un vrej : Cuconul Costăchel. Ce va mai rămîne din el în ochii omului acesta, cînd va afla cu cîtă netrebnicie a răspuns dragostei ce i-a arătat ?!

Nici nu şi-a terminat în gînd întrebarea, că negrul i s-a şi pus înaintea ochilor. I-au slăbit chiar picioarele. Simte nevoia unui reazem. Îl caută şi nu-l găseşte. Îl mai caută şi îl întrezăreşte. Cu preţul oricărui zdruncin sufletesc al Danei, va trebui să o facă să înţeleagă că în viaţa ei nu poate rămîne decît în carnea şi onestitatea lui Frère Culai, cel atît de cinstit de cuconul Costăchel şi de cucoana Roxana.

Capitolul VI

CORSO. ORĂ LA CARE TOATE cele trei uşi de intrare sînt în continuă deschidere şi închidere. Oricine trece pe la ora amiezii prin dreptul acestui local, intră. Intră şi de are gîndul să rămînă, şi de nu-l are. Cucoanele mondene ale Iaşului, la această oră, sînt şi ele prezente. Pentru că la Corso se dezbate care e cel mai bun film, care e grădina pentru luarea mesei de seară, la aer, şi tot la Corso se face şi înregistrarea figurilor străine de oraş, pentru care, cînd se ivesc, telegramele ochilor încep să circule de la o masă la alta, întrebătoare.

Corso este, de altfel, aşezat în punctul cel mai strategic al oraşului, dacă ne gîndim la operaţiile de tot felul pe care le poate cuprinde în incinta lui un oraş cu drept la titlul de municipiu. Solid retranşat în parterul Jochei-Clubului, are sub focul său bine organizat nodul cel mai important de comunicaţie al cetăţii. Oraşul de sus, al

Copoului și al străzii Carol, trebuie să treacă prin fața lui Corso, la fel precum orașul de jos trebuie să plătească vamă Corso-ului, cînd treburile lui sînt în partea Copoului. Păcurarii își varsă și ei norodul în bătaia vitrinelor de la Corso, asemeni cum Lăpușneanul își duce zilnic nesfîrșitele coloane ale tinereții care se distrează pe stradă, drept în pieptul balconului de la Jochei-Club, balcon în care o veche gardă, decisă să moară decît să se predea, primește defilarea lumii noi, care se suprapune peste umbrele celei vechi. Și, drept în fața lui, ca un ironic „pendant" al balconului în care stau de veghe prizonierii trecutului — cofetăria studențească, plină de tot clocotul începutului de viață.

Tot prin fața lui Corso trebuie să mărșăluiască și zgomotoasele rînduri ale elevelor de liceu, cu bascul strengărește aplecat pe o parte ; cum tot prin fața lui e nevoit să treacă și internatul fiicelor de militari, sever claustrate în pelerine monahale și în priviri care nu trebuie să iasă din piatra trotuarului.

Patronul localului e un om cumsecade. În locul lui, un altul ar trece în notele de plată și poziția localului. Pentru că ceea ce poți rezolva, în orișice domeniu, la Corso fiind, întrece cu mult în valoare nota de plată, oricît ar pipera-o statul cu timbre și patronul cu prețuri exagerate.

La Corso fiind, într-un sfert de ceas poți cunoaște aproape toate cucoanele frumoase ale Iașului. E destul să dai de un cunoscut de o zi, că te și poartă prin fața lojilor.

— Să vă prezint lume nouă. Prietenul meu, cutare.

Dacă se întîmplă să ai și vreun nume mai acătării, apoi atunci sigur devii prietenul lui cel mai vechi și cel mai bun.

În cazul cînd nenorocirea face să-ți aparțină numele artelor, oricăreia dintre ele, apoi atunci poți să nici nu cunoști pe nimeni .că luat de mînă și dus la Gheorghiță Mîrza la masă tot ești. Luntre și punte să te faci și nu scapi.

— Haide, cucoane, la un rasol cumsecade ! Mai vine cutare, și cutare...

Cutare şi cutare, de sînt nume bărbăteşti, aparţin neapărat oamenilor cunoscuţi, iar de sînt nume femeieşti, proprietarele lor sînt, cu precizie, femei sau fete frumoase. Şi cel care te ia să te ducă de mînă la Gheorghiţă Mîrza e însuşi Gheorghiţă Mîrza.

La Corso şi-a mai stabilit cartierul general şi Stejărel Racotă. E dintre cei mai nelipsiţi ai localului. Stejărel Racotă se află însă acolo, pentru că nu se poate afla în altă parte. Pentru el, alegerea acestui local se datoreşte numai faptului că ocupă o casă boierească, veche, de teama căreia au mai rămas şi astăzi cîţiva fără curajul de a intra, cu toate că acum e un restaurant deschis tuturor.

— Oricît de prost e restaurantul, măi, totuşi nu e o cîrciumă. În Iaşi, alt local nu e !

Şi are dreptate Stejărel Racotă. Or fi avînd ele renumele lor cîrciumioarele Iaşului, cu vinuri, grătar şi murături faimoase, dar o faţă de masă curată şi un şervet de pînză nu găseşti la nici una.

Motivul pe care ţi-l spune Stejărel Racotă, aceasta e. E un altul însă pe care numai el îl simte. Între zidurile Corso-ului el se găseşte şi astăzi tot cu cei din trecut. De cum intră, cei prezenţi îşi schimbă pe loc înfăţişarea. Femeile încep a se îmbrăca în malacovuri, iar bărbaţilor le cresc bărbile şi mustăţile. Şi numai după ce în viziunea lui au devenit cei din trecut, cei ce au fost stăpîni şi oaspeţi în casa asta, numai atunci s-aşază la sfat cu dînşii. Şi îi întreabă, nu de zilele lor, ci de ale acelora dinaintea lor. Căci drumul gîndului lui e mereu înspre trecut. Din el se hrăneşte şi cu el se adapă. Din aerul lui respiră şi în cimitirul lui se va îngropa. Şi-a şi ales locul. Iar sarcina de a-l îngropa acolo a trecut-o lui Neculai Brateş.

— Culai, dacă n-ai să mă scoţi din borta unde m-or arunca netrebnicii aiştia şi să mă îngropi, pe furiş, în locul ales de mine, să ştii că pe lumea cealaltă nu te mai cunosc !

Locul ales era unul din multele pe care i le-a înşirat odată, la Feiga Papiş.

— Unde oi vrea tu, Culai. Lîngă o dărîmătură de zid vechi. În dosul Goliei, că tot e dosnică strada. Şi fără

de nici o grijă că au să facă şi pe mormîntul meu ceea ce fac astăzi pe zidurile bisericii ! Treaba lor ! Pe lumea cealaltă n-am să mai simt nici udul, nici mirosul. De nu vei putea în preajma Golici, îngroapă-mă în vreun beci de curte veche. E unul în Sărăriei. Mai e altul lîngă casele boizadelei Sturza. Da, ce mai la deal la vale ! Unde o fi, Culai dragă, dar numai vecin cu mine să fie trecutul !

E şi astăzi la Corso, izolat în boxa lui cu un coniac Hennessy înainte, citind ziarul. Din cînd în cînd aruncă pe deasupra ochelarilor priviri înăuntru şi pe stradă. Forfota de afară îi fură şi lui frînturi din atenţie. Îi mai ridică din ziar capul şi trîntelile uşilor, lăsate să se închidă singure, de cei ce au mîinile ciungite de lipsa de educaţie.

Zărindu-l pe Neculai Brateş trecînd dinspre universitate, şi cum de alaltăieri, de la Feiga Papiş îi pierduse urma, a trimis chelnerul să-i spună că e acolo.

Venind, i-a descoperit o faţă muncită de griji.

— Vezi, dacă-mi scapi ?!

— Ce să văd, cucoane Stejărel ? şi, fără să mai aştepte răspunsul, îşi roti capul în jurul umerilor, să descopere de unde îi vine şoptit numele.

— Văd eu, nu tu ! De unde capul ăsta de om plictisit ?

— Plictisit !? Nu ! Plictiseala e saturaţia unei stări oarecare, cucoane Stejărel, şi ceea ce mă frămîntă acum, abia a început !

— Va să zică, tot ai ceva !

— Am, cucoane Stejărel !

Stejărel Racotă a înţeles uşor cam ce are, după cum şi-a frecat mîinile şi şi-a mai întors o dată capul, de data asta spre stradă.

— Şi, mă rog, nu pot să ştiu ce ai ?

— Cum nu, cucoane Stejărel, numai să mă laşi să aflu eu mai întîi, ce am !

— Cum asta, nu-mi poţi spune nimic ?

Reîntorcîndu-şi privirea în ochii lui Stejărel Racotă :

— Ba, ceva tot pot să-ţi spun ! Caut sufletului meu un alt climat, cucoane Stejărel. Deocamdată, atît !

— Şi restul ?

— Restul, să mi se limpezească un pic zăpăceala din cap şi — hai să spun, că doar n-o să-mi fie teamă şi de un cuvînt ! — tulburarea ce m-a cuprins.

— Tulburare ?! Măi, da' cu tine se petrec lucruri grave şi le taci ?! Nu vrei să mi le spui ?

La timpul lor, cucoane Stejărel. Şi timpul lor poate să fie peste o lună, poate chiar mîine.

— Mă Culai, să mai ştii ceva de la mine. E drept ce spui tu : fiecare vorbă trebuie spusă la timpul ei. Numai că cei în cauză greşesc mereu şi numai la timpul cînd trebuie spusă, n-o spun. Să nu fie prea tîrziu şi să te căieşti pe urmă !

— Cucoane Stejărel, e mai complicată treaba decît o bănuieşti mata.

— Deocamdată nu bănuiesc nimic.

— Şi, ca să vezi cît e de complicată, chiar dacă mîine ţi-aş spune ce-i în sufletul meu, s-ar putea întîmpla să fie ori prea tîrziu, ori prea devreme. Şi, crede-mă, nu vreau să ţi-o spun nici mai tîrziu decît trebuie, şi nici mai devreme. Bizuie-te că de data asta am să aleg bine momentul.

— La dispoziţia matale, Culai. La orişice oră din zi şi din noapte.

Uşile s-au mai trîntit o dată sunînd onorul lui Gheorghiţă Mîrza. L-a lăsat în faţa Corso-ului o maşină cu insigna unei instituţii pe ea, iar paşii de la automobil pînă la intrare i-a făcut repede, în mers de om pe care îl grăbesc treburile. De altfel, de cînd deţine în urbea Iaşilor o înaltă dregătorie comunală, mersul lui Gheorghiţă Mîrza, fie că are sau nu are treabă, e grăbit. Socoteala ce şi-a făcut nu a fost rea. Mergînd iute, justifică întrucîtva, şi indirect, desele lui văicăreli, că e ocupat peste măsură şi că dacă n-ar fi el cu puterea lui de muncă, ieşenii nu ar avea nici apă de băut. Numai că cine îl vede venind grăbit la Corso, unde rămîne şi cînd e în treacăt vreme de o oră, şi că după ce iese de la Corso tot grăbit se duce la Samoil, unde altă oră pierde deşi tot în treacăt este şi acolo, îşi poate închipui cît de mult îl doboară treburile oraşului.

Intrat, numele lui a fost împuşcat din toate părţile.

— Gheorghiţă, Gheorghiţă, Gheorghiţă...

Gîdilat în mîndria lui de primirea făcută, a tras şi el o roată de cap spre toate mesele de unde a fost strigat, spre a şti, după ce va împărţi mîini tuturor, la care să se oprească. Greu n-ar fi nici aceasta de spus, pentru cine l-a văzut de două ori intrînd. Poposeşte sigur la masa cu femeia cea mai frumoasă. Dar cum se întîmplă deseori că la Corso, în acelaşi timp se găsesc mai multe femei frumoase, şi la mese diferite, atunci Gheorghiţă Mîrza se mută de la o masă la alta, cu generozitatea unchiului căruia deopotrivă i-s dragi toate nepoatele.

Descoperind pe Stejărel Racotă şi pe Neculai Brateş, întîiul drum, după rotirea capului, l-a făcut la ei.

— Să trăieşti, cucoane Stejărel. Salut, maestre. Barem faceţi-mi astăzi onoarea şi veniţi la mine la dejun. Am lume cunoscută, cucoane Stejărel, şi tot cucoane frumoase : Sanda Crăsnaru, Domnica Talpeş, Elza Rieber, Olga Ţaţomir, Gina Decher...

— Cu soţi ori făr' de ? a întrebat Stejărel Racotă, cu întrebarea alunarilor cînd îţi excită în berării pofta alunelor.

— Şi cu, şi fără, cucoane. Zău, veniţi. Mai am astăzi şi pe cuconul Mihai Pădureanu, aşa că, maestre Culai, colegialitatea te obligă.

— Îţi mulţumesc, cucoane Gheorghiţă, dar mi-e imposibil. Am şi eu astăzi invitaţii mei la dejun.

— Invitaţi, matale ?! Unde, maestre, şi pe cine ?

— La Luther, şi pe Minulescu.

— Pe Ion Minulescu ?! Poetul ?! E în Iaşi ?! întrebă Gheorghiţă Mîrza, în rate şi vădit cuprins de mirare. Minulescu în Iaşi şi el să nu ştie ! Cum de i-a scăpat faptul acesta ? Ce o să zică lumea cînd o afla ?

— Da, a sosit azi dimineaţă şi mi-a telefonat la Universitate. I se repetă o piesă la Naţional.

— Şi matale, cucoane Stejărel ?

— Tot invitatul meu, răspunse Neculai Brateş.

— E, poftim ! exclamă ca în faţa unui dezastru, Gheorghiţă Mîrza. Poftim treabă ! merse şi mai departe cu mirarea gîndul dumisale. Cu ce careu de soi m-aş fi putut prezenta astăzi la dejun, şi ce catastrofă ! Mihai Pădureanu, Ion Minulescu, Neculai Brateş, Stejărel Ra-

cotă ! O academie întreagă. Și cînd ?! Cînd am la masă pe cele mai frumoase cucoane ale Iașului.

— Cucoane Stejărel, poate că matale... mai încercă să repare întrucîtva dezastrul Gheorghiță Mîrza, folosind cuvinte care se înmuiau din ce în ce.

— Nimic de făcut, Gheorghiță. Sînt omul lui Culai astăzi.

— Știți ce, atunci ?! Veniți la cafea — se mai agață de un colac de salvare Gheorghiță Mîrza. Zău, cucoane, luați cafeaua la mine !

— Aceasta s-ar putea întîmpla, cucoane Gheorghiță, dacă ne-o da cumva pace vinul.

S-a ridicat, aninînd de slaba speranță, bucurie și zîmbet de om fericit.

— Atunci vă așteptăm sigur, încheie Gheorghiță Mîrza, despărțindu-se pentru a duce mai departe, în loji, la cucoane, vestea cu cine au să se întîlnească astăzi, la cafea. Și a trecut după vechiul tipic, de la masă la masă, sfătuind pe unele să nu întîrzie, invitînd pe altele să meargă cu dînsul.

Stejărel Racotă l-a întrebat pe Neculai Brateș dacă e adevărată minciuna cu Minulescu.

— Pe jumătate, cucoane Stejărel. E drept, Minulescu e aici Mi-a dat un telefon, spunîndu-mi că vrea să mă vadă, dar undeva mai aproape de teatru, deoarece imediat după masă mai are de repetat actul trei. I-am fixat Lutherul și pentru a nu jigni prea mult pe onorabilul Gheorghiță Mîrza, îți fixez și matale astăzi un dejun forțat.

— Măi Culai, tu știi prea bine că eu nu iau la prînz decît un ceai.

— Știu, știu, coane Stejărel, dar scăpare nu e. Și așa o să ne foarfece Biroul 2, pentru lipsa de la cafea.

— Cît despre asta ! — și cu gestul mîinii care a înlăturat ceva imaterial din dreptul capului, Stejărel Racotă a arătat cam cît înseamnă pentru el forfecarea Biroului 2.

Privind prin geam, Neculai Brateș, cu ușoara lui miopie, încerca să verifice dacă silueta zveltă și elegantă a femeii care trece pe trotuarul celălalt nu e a Elzei Rieber, soția unui coleg de universitate.

— Elza Rieber e, cucoane Stejărel ?

— Unde, care ? Și după ce privi și el afară, tot pe deasupra ochelarilor, confirmă fără întîrziere.

— Ea e. Se îndreaptă, probabil, spre dejunul lui Gheorghiță.

— E ora să plecăm și noi, cucoane Stejărel.

— Să plecăm, Culai.

Și-a vîrît ochelarii în tocul de argint, a plătit coniacul, și au plecat, salutați fiind cu zumzet de șoapte și atente aplecări din cap.

Gheorghiță Mîrza are meritul să-și fi stabilit o notorietate în urbea Iașilor, cu ajutorul celor mai mediocre posibile mijloace. O notă discordantă în a i-o recunoaște, sub orice formă i-ar fi fost prezentată, făcea numai Costache Boian. Între restul lumii și cuconul Costache se așezau Stejărel Racotă și Neculai Brateș, mai puțin absoluți decît cuconul Costache, în acordarea valorilor, dar mai pretențioși decît toți ceilalți cetățeni ai Iașului, în îndrăgirea nulităților.

Dacă ar fi știut cuconul Costache Boian că inteligenței lui Gheorghiță Mîrza se datorește becul electric din capul buzduganului lui Ștefan cel Mare, apoi atunci nici că i-ar mai fi îngăduit să mai calce pe la Jochei-Club, cu tot dreptul ce-l avea ca membru ales. Cum însă cuconul Costache Boian trăia în disprețul a tot ce pe nedrept se ridică să mînjească dogmele vechilor așezări, habar nu avea de rolul lui Gheorghiță Mîrza, în conducerea voievodalului tîrg. Pentru el, Gheorghiță Mîrza avea consistență umană numai cînd trebuia să exemplifice de ce Jochei-Cluburile de azi nu mai corespund Jochei-Cluburilor de altădată. Atunci, și numai atunci, își aducea aminte de Gheorghiță Mîrza, cuconul Costache. Numai cînd auzea o ușă trîntindu-se sau cînd pornea vreun rîs lăbărțat, cu hurducări de pîntec și cu sughițuri începea Gheorghiță Mîrza să-și găsească loc în amintirea cuconului Costache Boian. Altfel, să i se fi pomenit de zeci de ori numele lui și tot nu ar fi știut cuconul Costache Boian despre cine e vorba. În afară de club însă, îl amesteca în grămada tuturor, și cum toți din afara clubului erau oameni cumsecade, era și Gheorghiță Mîrza, dincolo de ușile Jochei-Clubului, un om aproape cumsecade.

Pe stradă, Gheorghiță Mîrza saluta pe oricine întîlnea în cale. Îi dădeau trecătorii sau nu îi dădeau binețe, el le răspundea, salutîndu-i. Nu era om în Iași să ducă mai cu plăcere mîna la pălărie ca Gheorghiță Mîrza. Împărțea saluturi și răspundea la saluturi și cînd nu era nimeni pe stradă. Se saluta pe el însuși cînd vreo vitrină de magazin, căptușită cu oglinzi, îi multiplica ființa. Și nici fără : — Să trăiești, cucoane ! nu-l lăsa să treacă pe Gheorghiță Mîrza din oglinzi. Împovărat de anii unei jumătăți de veac și mai bine, îi purta totuși cu tinerețe. Avea și în a ține la distanță bătrînețea procedeul lui. De cum se arăta o cută îndrăznind să-i brăzdeze obrazul, Gheorghiță Mîrza și începea lupta alungatului. Mînca, și iar mînca, pînă ce cuta era îndepărtată. Procedeul acesta avea însă și neajunsul lui, îmbortășîndu-l prea mult, ceea ce iar nu-i plăcea lui Gheorghiță Mîrza. Se hotăra atunci pentru o cură de slăbire, dăinuind cura atît cît îi permiteau cutele, dornice să se reașeze la locul lor.

Tinerețea o mai păstra Gheorghiță Mîrza și în alesul stofelor, ca și în croitul lor. Și culorile și croiala aparțineau hainelor sportive. Pantalonii pepiți în garderoba lui se găseau la loc de cinste. Și zilele nimerite erau atunci cînd trebuia să poarte oficialitatea funcției ce deținea la serbările în aer liber, cum erau sădirea pomilor, concursurile hipice, deschiderea expozițiilor-tîrg și altele cam de aceeași natură. Dar nici pantalonii pepiți și nici salutul său repetat nu sînt factorii principali cărora le datorează notorietatea. Aceasta e sclava unui alt obicei al prea simpaticului domn Gheorghiță Mîrza. Un obicei a cărui faimă a răzbit pînă în capitala țării. Invită zilnic la masă. Și zilnic oaspeții sînt în număr de zece pînă la cincisprezece. Dar nu oricine poate fi invitatul lui Gheorghiță Mîrza. Femeile trebuie să îndeplinească o condiție și bărbații alta. Femeile trebuie să fie frumoase și bărbații trebuie să posede un nume cu reputație cunoscută. Fac excepție de la regulă numai soții cucoanelor sau părinții fetelor frumoase. Pe aceștia, dacă ar putea să-i suprime, i-ar suprima, dar cum nu a ajuns la rezolvarea suprimării, îi tolerează.

Te cunoaște sau nu te cunoaște, de ți-a fost numele dat la gazete, tipărit pe vreo carte sau zgîriat pe bronzul vreunei statui; de ești vreun medic de vază sau vreun actor cu talent, pictor cu renume sau general în armată; vreun inspirat ca păstorul Petrache Lupu sau vreun trimis al culturii occidentale; de s-a omorît din cauza ta o femeie sau dacă ai scăpat prin miracol dintr-o mare catastrofă; de porți un nume înscris de străbuni în istoria țării sau de-ți bați joc de faima strămoșilor prin comiterea vreunei grave nelegiuiri; și de rătăcești cumva prin Iașii Junimii de odinioară sau prin Iașii de acum ai amintirilor fără de nici un preț, de invitația la masă a lui Gheorghiță Mîrza nu scapi.

— Cucoane, iartă-mă, da' cine trece prin Iași și înseamnă ceva în socotelile românismului, trece și pe la Gheorghiță Mîrza. Mai am la masă pe Sanda Crăsnaru, pe Elza Rieber, pe Domnica Talpeș, pe Gina Decher, pe Olga Țatomir. Tot unul și unul, cucoane! (deși toți cei înșirați pînă acum erau una și una). Zău, cucoane, fă-mi onoarea și vin'. Cuconul Mihai Pădureanu e nelipsit de la mine. La fel maestrul Neculai Brateș. Cenaclu literar în toată regula, cucoane. Ca pe vremea lui Pogor și-a lui Costache Negruzzi. Sau Iacob, îm? Ce mai la deal la vale, te-am și anunțat cucoanelor. De-abia așteaptă să te vadă.

Să-i reziști e peste putință. Vrei nu vrei, ești dus la masă, iar acolo ești prezentat autohtonilor ca și cum de ani de zile ai fi prietenul lui Gheorghiță Mîrza, și că numai un noroc al tău a fost că ai dat peste dînsul.

Cînd află de prin ziare de apropiata sosire în capitala Moldovei a vreunei fețe simandicoase, ca să fie sigur că n-o scapă, de la gară o ia în primire. Și după ce se preface că o întîlnește ca din întîmplare, salutînd-o și întrebînd-o de parcă viața i-ar mai fi scos față în față și în alte dăți, dar mai de mult, îi și pune problema de încredere:

— Cucoane, la dejun ești (sau sînteți) la mine. Mai am la masă pe Domnica Talpeș, pe maestrul Neculai Brateș, pe Elza Rieber...

Cu făgăduința acceptării asigurată, se și pune în căutarea Domnicăi Talpeș, Elzei Rieber și a tuturor celorlalți în fața cărora ține cu tot dinadinsul să treacă drept un

om cu întinse și prețioase relații la București, anunțîndu-i :

— Domnica mamă, vino astăzi la dejun. Telefonează-i, dragă, și lui Florin. Am la masă pe cutare, un vechi prieten al meu.

Și așa astăzi, și așa mîine, pînă s-a lățit vestea în tot Bucureștiul, cunoscînd oricare cetățean mai de vază al metropolei că, dacă îl trimite cumva treburile la Iași, nu mai are nevoie să se intereseze la ce restaurant se mănîncă mai bine. De mîncat știe că o să mănînce la Gheorghiță Mîrza, și cine o fi acela Gheorghiță Mîrza, va vedea el cînd va ajunge la Iași.

Gheorghiță Mîrza nu e însurat și nici nu a fost vreodată. Burlac cum e și mereu în drumul fetelor și cucoanelor frumoase, ar fi putut fi privit de soții cucoanelor și de părinții fetelor cu ochi dubioși. Nu e de loc însă socotit ca unul ce ar putea vătăma morala societății. O încredere oarbă și îndreptățită îi pune pe toți în afară de grija aceasta. Pe ce și-or fi bizuind siguranța soții cucoanelor și părinții fetelor, e greu de bănuit. Dar că sînt precis siguri de inexistența vreunui pericol, e iarăși un adevăr care nu mai poate fi pus la îndoială. Din cauza aceasta, unele lucruri par chiar că se petrec anormal. De pildă, cucoanele invitate la dejun vin de cele mai multe ori neînsoțite de legitimi, iar uneori respectivii sînt chiar pe tot timpul duratei mesei, absenți.

Într-o seară, Neculai Brateș, pe cînd se afla cu Stejărel Racotă la una din multele lor partide în doi, și-a exprimat fățiș nedumerirea :

— Care o fi rațiunea meselor ăstora, de fiecare zi, cucoane Stejărel, că eu nu le pricep ? Pentru Gheorghiță Mîrza, nu pot fi privite decît din punctul unui singur unghi : profitul. Profitul în înțelesul cum el l-ar putea înțelege. Nu-l văd însă „înțelegîndu-l“ în nici un fel. În schimb, mesele acestea înseamnă o cheltuială. Să fie oare un fel din multele feluri de a risipi banul ?! Nu știu. Le caut o explicație și nu le găsesc.

— Naiv mai ești, măi Culai ! Tu vrei să dai meselor lui Gheorghiță Mîrza un scop, pînă la care inteligența lui nu se poate ridica. Să umple golul lipsei familiei proprii !! Haha ! Coboară, iubitule, la șiretlicul lui de coțcar de

mîna a opta și apoi ai să vezi și rostul care îl au mesele lui !

Ochii lui Neculai Brateș s-au rotit în orbite, încă a neînțelegere.

— Tot nu pricepi ?! E, iacă, am să-ți explic care li-e scopul. Și am să încep cu un caz cam aidoma.

Și-a scos o țigară, a bătut-o cu vîrful opus îmbucării de tăblia mesei, a aprins-o, trăgînd un fum gros, și-a mutat paharul de vin fără de nici o nevoie de la locul unde era, tîrșindu-l vreo zece centimetri pe marmura mesei, și, în fine, cînd ritualul pregătirii a fost terminat, a început :

— Am fost pe vremuri directorul de cabinet al lui Emil Costinescu, ministrul finanțelor din vechea formație a guvernelor liberale, de dinaintea războiului mondial. În sala de audiențe, apărea zilnic un ins, care, spre marea mea surprindere, deși venea pentru a nu știu cîta oară, nu mi-a adresat niciodată nici un cuvînt. Se așeza în rînd cu toți ceilalți solicitanți și la ora sfîrșitului de audiențe, pleca. Pînă să observ acest lucru, au trecut zile. Iar de cînd l-am observat și pînă m-am hotărît să-l întreb ce e cu el, am lăsat să treacă un alt rînd de zile, doar-doar se va decide și va vorbi. De unde ! Își lua un loc, din ce în ce mai ferit din raza ochiului meu, tăcea, și cînd se termina ora audiențelor, pleca mulțumit, ca și cum și-ar fi rezolvat în modul cel mai fericit toate afacerile pentru care venise.

Intrigat peste măsură, pîndesc un moment prielnic și îl întreb : — „Dar cu dumneata ce e, domnule, de tot vii și nu-ți formulezi pretențiile ?! Se împlinește în curînd luna de cînd deschizi ușa cabinetului și să te aud cerînd ceva, nu te-aud ! Ai vreo chestiune de rezolvat ? Vrei să vorbești cu domnul ministru ? Aștepți vreun rezultat ? Ce e cu dumneata, domnule, fă-mă să înțeleg ?"

Cel întrebat nu și-a pierdut cumpătul. Mi-a răspuns calm și aproape bucuros că nu are cu ce să mă supere : — „Nu cer nimica, domnule director. Vin și eu așa !..." — „Cum așa, domnule ?!" — „Domnule director, iaca am să vă spun de ce vin. Sînt un om sincer. Da' de felul meu mai sînt și misit. Mă ocup cu misitie generală, domnule director. Unii fac numai cereale, alții vînzări și cum-

părări, alţii dau lovituri mari cu cojile de fag... mă rog, pe specialităţi. Eu, de toate, domnule director. Cîte puţin din toate. Ca omul fără de capital. Una din bazele misitiilor mele e să creadă lumea că sînt un om cu trecere la mărimi. Mai ales la mărimile din capul afacerilor. Da eu mai sînt şi om deştept, domnule director. Ştiu bine că domnul ministru, fi-i-ar viaţa lungă şi ministeriatul şi mai lung, n-o să stea de vorbă cu mine despre afaceri de misitie, da' lumea, ce ştie lumea dacă domnul ministru a stat de vorbă cu mine sau nu ?! Pentru lume e destul că mă vede intrînd şi ieşind. Iar pe baza asigurărilor mele că am pus o vorbă bună, că am obţinut o aprobare, o urgenţă, îmi şi iau partea mea de afacere cu anticipaţie. Da' pe drept, domnule director ! Pe sfînta dreptate !" Ce să-ţi spun, Culai dragă, sinceritatea aceasta plină de haz m-a dezarmat. Şi l-am lăsat şi mai departe să-şi continue... audienţele. Cu Gheorghiţă Mîrza se petrec lucrurile cam la fel. Deosebirea stă numai în procedeu. În locul audienţelor misitului, mesele lui Gheorghiţă.

— Nu pricep, cucoane Stejărel ! se lăsă greoi cu priceperea Neculai Brateş, numai de dragul explicaţiei pe care o bănuia savuroasă.

— Ai să pricepi îndată. Misitul punea în joc polul pe care îl da zilnic portarului, ca să-i facă vînt în sala audienţelor. Gheorghiţă Mîrza pune în joc rasolul şi sarmalele, pe care invariabil le oferă invitaţilor lui la dejun. Numai că Gheorghiţă Mîrza e şi mai misit decît al nostru. Cu un kilogram de rasol şi cu o oală de sarmale el îşi creează posibilităţi de a manevra abil cu numele oamenilor cu trecere, după cum îi cere interesul. Şi, natural, lumea măruntă, cu fel şi fel de nevoi, auzindu-l cum pe toţi îi cunoaşte şi că pe toţi i-a avut la masă (fapt pentru care nici nu se poate să nu fie atenţi cu Gheorghiţă Mîrza cînd i-ar ruga Gheorghiţă Mîrza ceva) la el se duc şi cu el rezolvă micile lor trebuşoare. E, spune acum, Culai dragă : mai face să-i porţi grija cheltuielilor cu dejunul ? Sau dacă se mai pot numi dejunurile lui, cheltuieli ?

— Vulpoi ! Mare vulpoi ! — îi răspunse Brateş.

— E, de aceea îl ţine la distanţă Costăchel Boian ! Şi, Doamne, cît s-a mai rotit şi se mai roteşte încă, doar i-o face onoarea să ia parte la un dejun măcar !

— Și cuconul Costăchel : *Ex nihilo, nihil !* trase o linie, cu mîna, Neculai Brateș, pe sub valoarea umană a lui Gheorghiță Mîrza.

De la Corso, au plecat spre dejunul de astăzi Domnica Talpeș și Olga Țațomir. Elza Rieber trecuse direct, fără escală. Soții urmau să le întîlnească acolo la orele cînd vor putea fi eliberați de treburile lor. Inginerul Talpeș era cel mai puțin așteptat, trecerile lui pe la Gheorghiță Mîrza fiind foarte rare. Nu uita însă să-și îndeplinească obligațiile de soț, la telefon.

— Alo !... Domnică, ai sosit ?

— Acum chiar, cu Olga.

— Roagă-l pe Gheorghiță să mă ierte, dar nu pot veni.

Și Gheorghiță Mîrza îl ierta, fiindcă omul gras și mătăhălos e totdeauna și bun.

De cele mai multe ori ajungeau invitații înaintea lui Gheorghiță Mîrza acasă. S-ar fi putut crede, și se mai credea încă de unii, că ocupațiile lui în interesul obștei îl rețin, de întîrzie. Motivul adevărat era însă că voia și prin acest mijloc să dovedească multele sale treburi. Așa că, în zilele cînd se hotăra pentru această înșelătoare impresie, onorurile primirii treceau de drept în sarcina Anicăi, menajera lui, de mulți ani în serviciu și cu oarecare drepturi bine și definitiv cîștigate.

Anica nu era o femeie cu totul simplă. Pornită de la țară, a urmat un an o școală de menaj, după care, datorită greutăților familiare a trebuit s-o părăsească, pentru a intra de-a dreptul în serviciu, ca fată în casă. Puțina înrîurire ce i-a lăsat anul de școală, cît și reținerea cuvintelor ce i-au părut a fi numai ale boierilor, au înzestrat-o cu un limbaj propriu, în care noțiunea vorbelor, din cauza apropiatelor înrudiri fonetice, era amarnic confundată.

Astăzi, întiia sosită a fost Elza Rieber, și cum peste noapte, Dumnezeu știe din ce pricină, Anica s-a sculat cu o spuzeală pe obraji, Elza Rieber a întrebat-o cu vădită și prietenească surprindere :

— Dar ce-ai pățit, Anico ?

— Știu eu, duduiță Elza, din ce mi se trage ? M-am

trezit, așa din senin, azi dimineață, cu „corupția“ asta pe față. Ori poate mi se trage din scosul măselii ?

— Ți-ai scos o măsea, Anică ?

— Mi-am scos, duduiță Elza, ieri, și nu știu de ce, da' n-a voit dantistul să mi-o amortizeze.

În fața *corupției* de pe fața Anicăi și-a putut stăpîni Elza Rieber rîsul, însă *amortizarea* măselei i l-a desfundat din plin. Domnica Talpeș și Olga Țațomir au găsit-o rîzînd. Și cînd au aflat și Domnica Talpeș și Olga Țațomir din ce cauză rîde cu atîta poftă Elza Rieber, au pornit toate trele într-un hohot nesfîrșit, molipsind pe toți cîți au intrat în urma lor în casă.

Molipsitul numărul unu a fost sublocotenentul Dodo Cudalbu. Și pentru că la repetatele lui întrebări nu a găsit nici una din ele timpul necesar să-i răspundă, Dodo Cudalbu s-a răzbunat. Cum sta înfipt în mijlocul biroului cu largi divane, și-a luat poză de cinic, aruncînd șfichiul unei îndrăzneli :

— Îmi pare rău că nu am talentul desenului, să prind în creion pe cele trei grații ale rîsului isteric.

Domnica Talpeș și Olga Țațomir au continuat să rîdă, ca și cum nici nu l-ar fi auzit pe Dodo Cudalbu spunînd ceva. Ba, și-au îngrășat și mai mult rîsul, amîndouă fiind de părere, în ascunsul ființei lor, că isteria, sub orice formă s-ar manifesta, pune accente de feminitate, și de feminitate nu au de ce fugi femeile. Elza Rieber era însă de altă structură intelectuală. Pe timpanul urechilor ei, cuvintele lui Dodo Cudalbu au căzut cu stridență de grosolănie, ceea ce a și făcut-o să nu i-o treacă neobservată :

— Dau spiritului dumitale un avertisment, domnule Cudalbu. Cînd va mai binevoi să se ocupe de mine să nu fie lipsit de finețe, nici în gîndirea și nici în expunerea lui. Și să mă ferești în viitor de înglobarea în colectivități, de orice gen ar fi și de orice calitate. Fiindcă numai cînd sînt direct și singular vizată, pot să răspund după cum vreau.

Dodo Cudalbu a căutat s-o convingă pe Elza Rieber, că a fost numai o glumă, și cum nu ține de loc să o supere, o roagă să nu dea spuselor lui, nici celor de acum și nici celor din viitor, vreun sens peiorativ, deoarece edu-

ția lui nu-i îngăduie să facă acest lucru, în oricare situație ar fi pus. Cu atît mai mult, cu cît în cauză e Elza Rieber, pe care o stimează, cu acel respect ce îl acordă numai icoanelor !

În fața unei atari capitulări, Elza Rieber a opus un conciliant :

— *On verra.*

Domnica Talpeș, spre mare deosebire de Elza Rieber, dădea formelor de viață expresia sinceră a plenitudinilor ei. Ea turna numai în oțel trăirea ei de femeie, lăsînd altora avantajul să și-o fardeze cu tot ce arsenalul subtilității feminine pune la îndemînă. Rău nu-i stătea, fiindcă unei femei frumoase, orice ar face, îi stă bine. Și cum Domnica Talpeș era pe drept cuvînt o femeie frumoasă, uza de licențele ce trebuie să se acorde acestui gen de femeie, pînă la refuz.

Asemeni ei, era Olga Țațomir. Simpatică, blondă, și sub semnul eternei independențe, strîngea cu amîndouă mîinile, și cît putea, buretele vieții. Îl storcea pînă la ultima picătură, pentru că viața femeilor e atît de scurtă, încît nu încap în ea nici cele mai modeste pretenții, în ceea ce privește realizarea unei femei. Și ea ținea cu tot dinadinsul să nu treacă prin viață nerealizată. Așa că nici Domnica Talpeș și nici Olga Țațomir nu au apreciat în rău apostrofa lui Dodo Cudalbu. Ba, i-au acordat toate onorurile, însoțind-o cu hohote și mai mari.

Așa i-a găsit Gheorghiță Mîrza, la intrarea lui triumfală, cu Gina Decher la braț.

La început a făcut loc întrebării lui de totdeauna :

— S-au strîns membrii de astăzi ai Biroului 2 ?

Dar cum membrii de astăzi ai Biroului 2 erau foarte gălăgioși și prea ocupați ca să-i poată răspunde, Gheorghiță Mîrza și-a lungit întrebarea :

— Da' ce e cu voi, mamă, de faceți atîta risipă de rîs ? Le-oi fi spus o snoavă nouă, Dodo ?

— Cucoane Gheorghiță, eu sînt de zece minute sosit și tot nu știu de ce rîd aceste... prea... mult... frumoase doamne !

Cuvintele din urmă le-a pronunțat rărit și cu tărăgănare, privind spre Elza Rieber cu un îndoit înțeles. Puteau fi luate ca fiind în primul rînd ei destinate, și mai

puteau să însemne și altceva. Dar atît peste acest altceva cît și peste sensul prelungitului complement, Elza Rieber a trecut ca și cum n-ar fi auzit nimic.

— Gheorghiță, spune-mi repede și fără să te gîndești : ți-ai scos vreodată o măsea ? l-a întrebat Domnica Talpeș, amenințîndu-l profesoral cu arătătorul dreptei.

— Hodoronc, tronc ! răspunse Gheorghiță Mîrza, cu puțin năduf în cuvinte. La vîrsta mea alții au mine de aur în gură.

— Măi Gheorghiță, nu o lua razna : ți-ai scos vreo măsea sau nu ți-ai scos ?

— E, hai să-ți fac plăcerea și să spun că mi-am scos.

— Bun ! făcu Domnica Talpeș, mulțumită că l-a pus pe drumul drept. Spune-mi acum și dacă dentistul, înainte de a ți-o scoate, ți-a amortizat-o ?

Gheorghiță Mîrza a privit de jur împrejur, în căutarea cauzei, cu acel instinct încurajat pe care îl au cei legați la ochi în jocul de-a baba-oarba, cînd li se strigă: foc, foc!

— Nu cumva Anica ?...

— Și spune, Gheorghiță, îl luă în continuare, și fără să-l lase să termine, Olga Țațomir, deschizînd ochi de vampă : ție, care ai o viață atît de intens trăită, ți-a ieșit vreodată vreo corupție pe față ?

— Anico ! strigă tare Gheorghiță Mîrza, și deși nu sosise încă, a dat sfîrșit întrebării : iar ai făcut uz de dicționarul propriu ?

Anica a venit cînd nu mai rămăsese în cameră nici un cuvînt din întrebarea lui Gheorghiță Mîrza, dar pentru că l-a găsit cam nedumerit în mijlocul rîsului celorlalți, i-a sărit în ajutor :

— Aoleu, duducuțelor, iar mi l-ați luat în răspăr pe cuconul meu ?! Dumneavoastră deloc nu-l amenajați. Nu-i dați pace de fel !

Amenajarea cuconului Gheorghiță a deschis porți noi rîsului tuturor. Sanda Crăsnaru și Alecu Țațomir i-au găsit în plină descărcare a veseliei. La fel Arnold Rieber, sosind singur și ultimul.

— Cu Arnold s-a completat pe astăzi Biroul 2. La masă, copii ! — se lăsă prins în grijile de gazdă și, mai ales, în funcția de președinte al Biroului 2, Gheorghiță Mîrza.

— Pardon, ai uitat pe Mihai Pădureanu ? La telefon mi-ai spus că vine sigur, i-a barat invitația la masă, contrariată, Elza Rieber.

— Elza mamă, matale nu te-ai mai obișnuit cu ce înseamnă *sigur* în promisiunile poeților ?! Dacă pînă la ora asta nu a venit...

Dar cum Elza Rieber a și descoperit silueta poetului Mihai Pădureanu la ușa de intrare, i-a luat cuvîntul :

— Va veni, totuși, fiindcă vreau eu ! Și cînd vreau eu un lucru...

— Nici Dumnezeu nu-l poate opri, duduie Elza, continuă din camera vecină poetul Mihai Pădureanu, spre uimirea tuturor, nimeni în afară de Elza Rieber neapucînd să-i observe apariția.

Un moment, privirile s-au încrucișat în mirări nuanțate în fel și fel de chipuri. Numai Dodo Cudalbu, uitînd de avertismentul Elzei Rieber, s-a aflat gata și în măsură a le da o explicație :

— Bagă de seamă, cucoane Arnold. Duduia Elza lucrează cu puterile oculte.

— Nici un pericol, domnule sublocotenent. La dispoziția persoanelor culte, puterile oculte sînt nevătămătoare. Nici chiar pentru cei care sesizează greșit.

— Dar ce aveți astăzi toți cu Dodo ? i-a sărit în ajutor Domnica Talpeș. Care mai de care azvîrliți săgeata !

— Dovada cea mai deplină că exist, se umflă în pene Dodo.

— Toate ca toate, Dodo, dar ce-am văzut alaltăieri, înseamnă că existența ta se cam clatină ! interveni Sanda Crăsnaru, aducînd în discuția Biroului 2 întîiul fapt al dezbaterilor de pe rol.

— Precizează, mă rog, întrucît existența mea se cam clatină, se oferi dezbaterilor Dodo Cudalbu. Enunțurile nu au valoare, dacă nu sînt urmate de faptele pe care se sprijină.

Lui Gheorghiță Mîrza, care între timp a indicat fiecăruia locul la masă, căutînd a fi tuturor cît mai pe plac, auzindu-i, i s-a umflat obrazul de satisfacție. Ședința de astăzi a Biroului 2 promitea a fi interesantă și animată, ceea ce îl făcea să se răsucească pe scaun întru aflarea celei mai potrivite poze de președinte.

— Așa, Săndico mamă ! Cu voia lui Dumnezeu și a lui Gheorghiță Mîrza, continuă.

Anica sosi cu sarmalele, fumegînd dintr-o oală de pămînt, pîntecoasă.

— Ați servitără ridichea cu unt ? întrebă Anica, aruncînd întrebarea tuturor.

Pluralul nu era de loc în stima Anicăi. Îl ocolea pe cît putea. O deprindere și nu o voință. Cînd se văita de scumpetea pieței, ea nu spunea ca toate celelalte : s-o scumpit iar ouăle, duducuță ! Nu. Pentru ea se scumpea oul, pruna, cartoful.

— Gata, Anico. Ridică farfuriile, i-a dat Gheorghiță Mîrza răspunsul.

— Iată și farfuria luată, și acum să vă dau sarmaua.

— Sînt tot atît de bune ca rîndul trecut ? a întrebat-o Domnica Talpeș.

— Și mai prima, duduiță Domnica.

— Mi-ai promis c-ai să vii s-o înveți și pe Maria mea să le facă.

— Vin, duduiță, numai să spui matale cînd.

— Și mîine, dacă ai timp.

— Și mîine, duduiță Domnica.

— Atunci rămîne sigur fixat pe mîine, ca să spun Mariei ce să cumpere ?

— Pe mîine ireproșabil, duduiță Domnica.

După ce *ireproșabilul* Anicăi a fost salutat cu zîmbetul cuvenit, stăpînit să crească în rîset, Sanda Crăsnaru, neuitînd invitația lui Gheorghiță Mîrza, își reluă firul :

— L-am întîlnit alaltăieri pe Neculai Brateș. Să fi fost ceasul unu.

— Și probabil că era și prăfuit, se vîrî malițios Dodo Cudalbu.

— Dodo, nu ai cuvîntul, interveni președintele Biroului 2.

— Exact, era după o noapte petrecută la Feiga Papiș, cu Stejărel Racotă.

— E, poftim noutate ! nu se lăsă de loc Dodo Cudalbu, știind bine că hărțuiala e o tactică bună cînd vrei să restrîngi succesul vorbirii cuiva.

— Dodo, taci ! îl mai apostrofă o dată Gheorghiță Mîrza.

— Nu te grăbi, că noutatea nu e asta, îl potoli și Sanda Crăsnaru, înciudată puțin că îi tot taie vorba.

— Ei bine, să așteptăm atunci noutatea, deși în ceea ce l-ar putea privi pe Neculai Brateș, nou nu poate fi decît o nouă beție, lucru care, la el, e foarte vechi.

Poetul Mihai Pădureanu, care atunci vorbise cu Elza Rieber, încet și numai pentru ei, auzind jocul de cuvinte al lui Dodo Cudalbu, a intervenit în discuție :

— Dodo, un sfat : lasă altora jocul de cuvinte.

— Și matale, domnule Pădureanu ?! îi sări din nou în ajutor lui Dodo, Domnica Talpeș. Parcă v-ați fi înțeles cu toții să-l necăjiți !

— Fiindcă exist ! repetă încă o dată Dodo Cudalbu, motivarea ce-i da dreptul să se îngîmfe.

— Și lasă-l, reluă poetul Mihai Pădureanu, pentru că e mai greu de folosit cuvîntul decît cravașa.

Dodo găsi nimerită ocazia să-l atace și pe Mihai Pădureanu.

— Cucoane Mihai, la sfatul dat, îți dau și eu ceva : dreptate. Ai toate motivele să sări în ajutorul lui Neculai Brateș. Îți impune dubla colegialitate : de condei și de pahar. Intenția mea nu a fost de loc să lovesc într-un clan, ci numai într-un singur reprezentant al lui. Iar săgețile nu trebuie să supere.

— Cînd în loc de vîrfuri au bonturi, supără, domnule Dodo, se asocie Elza Rieber la luptă, fiind în cea mai armonioasă alianță spirituală cu poetul Mihai Pădureanu.

— Hm ! hm ! Reapare pe teatrul de operațiuni duduia Elza ?

— Da, cu o singură condiție : să nu transformi teatrul de operațiuni într-o arenă de circ.

Pe Gheorghiță Mîrza îl umplea tot mai mult bucuria, în scaunul prezidențial. Nici sarmaua Anicăi nu-l îngrășa atît cît îl îngrășau discuțiile aprinse de la mesele sale. Era și în această satisfacție a lui o socoteală bine făcută. Cu cît e mai înflăcărată discuția, cu atît se va vorbi mai mult în tîrg, după ce vor pleca de la el. Și a auzi, pe ici, pe colo, că la Gheorghiță Mîrza a fost o discuție vie privitoare la cutare și cutare ; că Elza Rieber a spus așa și Dodo Cudalbu așa ; că poetul Mihai Pădureanu a fost și acum de partea Elzei, precum nici nu se putea ca Domnica Talpeș să nu fie, ca-ntotdeauna, de cealaltă parte a ba-

ricadei, era pentru el oxigenul vieţii. Lăbărţat în scaun ca o focă lăuză, glăsui cu îndemn diavolesc.

— Încurcă-i, drace !

— Şi să mai ştii un lucru de la mine, Dodo, s-a făcut din nou auzit poetul Mihai Pădureanu. Beţia e o treabă mai complicată decît o crezi tu. Aşa precum te poate înălţa, înălţînd-o ; te poate şi coborî, coborînd-o. Lui Baudelaire, e drept, i-a închis beţia uşile Academiei franceze, nu uita însă că i-a ajutat să le deschidă pe ale lumii întregi. La Feiga Papiş nici nu bănuieşti cîtă risipă de aur vorbit face Neculai Brateş. Şi să nu uităm nici sfatul lui Boileau :

Allez vieux fous, allez aprendre à boire
On est savant quand on sait boire,
Qui ne sait boire, ne sait rien.

— E riguros exact ce spune maestrul Pădureanu, au sărit în salt de veveriţă cuvintele Sandei Crăsnaru. Mi-am dat seama alaltăieri mai mult ca oricînd cît de prodigioasă şi plină de cel mai fin spirit este inteligenţa lui Neculai Brateş. Îl înconjurase o lume şi nu a fost unul, din grămadă sau din treacăt, să nu fi plecat cu o vorbă de duh de la el.

— Cucoane Mihai, de ce nu vă scrieţi atunci poeziile şi romanele numai cînd sînteţi beţi ? lansă Dodo Cudalbu o nouă suliţă ruginită.

Riposta i-a sosit fără întîrziere :

— De azi înainte să citeşti numai beat, Dodo. Poate că aşa ai să pricepi şi tu ceva, din poeziile şi romanele noastre.

— Bravo, maestre, şi acum să mă lăsaţi să continui. Dodo, să taci, că după cîte am văzut, ţi se potriveşte de minune dictonul românesc : tăcerea este de aur. Şi asta, bagă de seamă, după ce maestrul Mihai Pădureanu a dovedit că verva lui Neculai Brateş e risipă de aur.

— Acord un armistiţiu de zece minute, dar numai în vederea reîmprospătării forţelor, se decise, în fine, să tacă Dodo.

— Ce generozitate ! răspunse Elza Rieber, silabisind cu lungimi pline de mirare cuvintele.

— Femeile frumoase o merită oricînd şi orice ar face, duduie Elza.

— *Tiens !*

Și Sanda Crăsnaru tot nu a putut să continue ce începuse, deoarece peste *tiens*-ul Elzei Rieber s-a așternut repede întrebarea Anicăi :

— Gata sarmaua ?

— Gata, și adă ce mai este, hotărî Gheorghiță Mîrza, revenind în grijile sale de gazdă. Săndica mamă, ai cuvîntul.

— În fine ! Dar nici nu mai știu unde am rămas... Înciudată : Dodo, cu prostiile tale m-am și zăpăcit.

— Scopul scuză mijloacele, duduie Sanda. Sînt mulțumit că te-am putut zăpăci.

— Ai să vezi tu cît de mulțumit ai să rămîi la urmă !

— Dar fă-mă să văd odată. Aștept cam de mult, și cele zece minute...

— Asta e adevărat ! interveni Olga Țațomir. Te-ai limitat numai la amenințări. Treci și la probe, dacă ai probe. Dar la probe, nu la mofturi ! Sînt, mă rog, de acord cu toată lumea ?

— De data asta chiar și cu mine, vorbi pentru toți și mai mult în numele lui, Alecu Țațomir.

Alecu Țațomir făcea parte dintre acei bărbați care nu acordă nici o valoare morală vieții conjugale. Avea și el punctele lui de vedere, precum le avea și Olga Țațomir pe ale ei. Pentru el, dramele vieții conjugale nu existau decît în speculațiile teoretice ale unor încuiați, doritori de a falsifica legile firii. Între el și soția lui nu era nici o deosebire, deși în public lui Alecu Țațomir îi plăcea poza de opozant față de tot ce făcea Olga Țațomir. Dar în poza aceasta era numai o împotrivire de carnaval. Erau soț și soție numai în afară de cămin și numai în discuțiile cînd trebuia să li se acorde identificarea legală. Acasă erau doar prieteni. Prieteni fără de nici o retrospecție conjugală. Legat de anumite superstiții, Alecu Țațomir simțea repulsie pentru toate încercările omului de a subjuga neînțelegerii lui formele naturale ale vieții. Despre el, nu ar fi putut spune nimeni, cum despre mulți s-ar putea spune : că-l duce de nas nevasta ; că Olga poartă pantalonii conjugali ; că e sub papucul nevesti-si etc. Nu. Era departe de a putea provoca aprecieri de soiul acesta. Datorită acestei construcții insurectă la tot ce s-a clădit pe bază de falsitate în domeniul regulilor pragmatice ale

orînduirii raporturilor de tot felul între oameni, simpatia ce şi-o cîştigase era unanimă. Şi oricît de tari ar fi fost sublinierile lui, îi erau primite, fără a se formaliza nimeni de nerespectarea convenienţelor sociale. Fiindcă alături şi în umbra spuselor lui, fiecare îşi dădea seama de rolul fals ce-l are în vîlcimul vieţii. Scotea însă rar cuvîntul. Şi, mai ales, la Gheorghiţă Mîrza. Totuşi, participa la tot ce se petrecea, reuşind să-i obişnuiască pe toţi să-l înţeleagă şi din felul cum priveşte, cum dă drumul unui fum de ţigară, cum pune o aşteptare în lumina ochilor, sau cum îşi mută dintr-un loc într-altul paharul.

— Bine că eşti cel puţin acum de acord cu mine ! îi întoarse cuvîntul Olga Ţaţomir, îmbinînd în tonalitatea lui tot mustul comediei ce o jucau. Sanda, să te-auzim.

— Dodo, ia aminte şi bagă la cap. Cum vă spuneam, l-am întîlnit alaltăieri pe Neculai Brateş.

— Ştim, şi... nu a fost unul, din grămadă sau din treacăt, să nu fi plecat cu o vorbă de duh de la el... Mai departe, te rog, încercă să pudrezo cu ironie, Dodo Cudalbu, începutul spuselor Sandei Crăsnaru.

— Nu ştii încă nimic !

— Dodo, de ce nu te ţii de armistiţiu? îl dojeni Gheorghiţă Mîrza.

— Mă tem că o să ceară pace, cu mîinile sus, după cum văd că a început doamna Crăsnaru ! adăugă poetul Mihai Pădureanu, un cuvînt binevoitor.

— Nici o teamă, cucoane Mihai. Atîta vreme cît nu mi se impune să vorbesc păsăreşte, ca-n versuri sau ca-n romane, nu mi-e frică !

— Dodo, dacă mai scoţi un cuvînt, te judecăm în contumacie, l-a ameninţat Sanda Crăsnaru, plictisită oarecum de întreruperile lui.

— Taci, sau te trimit în apartamentul Anicăi ? s-a repezit şi Gheorghiţă Mîrza, cu un ultimatum la care Dodo Cudalbu nu a rămas dator.

— Sînt prea bun prieten cu matale, cucoane Gheorghiţă, — aşa cel puţin îmi place să cred — ca să nu-ţi respect căminul.

— Gheorghiţă, n-am ce face, sînt un om drept. Trebuie să recunosc că ţi-a întors-o bine Dodo, de data asta ! încercă să-l aţîţe pe Gheorghiţă Mîrza, Mihai Pădureanu.

— Cucoane, nu spun nimic. Eu cred că tot în sec a dat și acum. Deocamdată s-o lăsăm pe Săndica să ne povestească întîlnirea ei cu Culai Brateș și pe urmă...

— Vă rog chiar să mă ascultați în liniște. E chiar interesant ceea ce am să vă spun. Eu am căutat să-i găsesc explicația și nu am putut.

— Ei dar chiar m-ai făcut curioasă, spuse Elza Rieber încercînd să schimbe discuția.

— Nici nu mai știu dacă v-am spus, că a fost imposibil să-l miște careva din colțul farmaciei Konia. Se înfipsese acolo, ca o troiță în răspîntii, și nu se da dus de loc. Bietul Stejărel Racotă a încercat în fel și fel și nu a reușit. Mai puțin eu, care, la rugămintea discretă a lui Stejărel, l-am rugat să mă conducă acasă. — Duducuță Sanda, de ce încerci să mă seduci într-un moment de slăbiciune ? Nu merg. Și nici *traditore*-le acesta să nu se mai oboseacă să mă clintească din rolul meu. Căci eu sînt semaforul acestei răspîntii de drumuri înspre necunoscutele vieții. M-ai înțeles, duducuță Sanda, sau poate că vinul Feigăi Papiș mi-a dat profunzimi de neînțeles ?

O studentă cu părul învîrtejit în zeci de cîrlionți și cu nasul înfipt în nori, l-a rugat să-i acorde rolul de paj, în drumul spre casă. — *Carpe diem, Satanae !* i-a răspuns. Cînd e atît de scurtă viața, să nu dărui din ea nici o secundă unui hoit ca mine.

Dar cine din cunoscuți nu a trecut și nu l-a poftit să meargă ! În zadar însă orice încercare. Iată că se apropie și un grup de fete de la Anca Doamna. Se desprinde una. Cine credeți că era ?

Dodo Cudalbu începu a păli. Era singurul care, în gîndul lui, a ghicit cine a fost.

— Nu bănuiți ? Nici tu, Dodo ? îl întrebă fără nici un menajament Sanda Crăsnaru.

— Dar de ce aș fi eu o excepție ?! răspunse Dodo, aninîndu-și speranța de posibilitatea că poate Aniuta Golub a fost.

— Dana Boian! zise tare, Sanda Crăsnaru, numele Danei. S-a apropiat și i-a spus doar atît : — „Frère Culai, astăzi ești invitatul meu la dejun și te așteaptă și Mica și papa. Bine că te-am întîlnit". — „Haidem, Dănuțo, i-a răspuns Brateș, sclavul tău te urmează."

Și au plecat, alături și în pas fără de nici un clatin, ca și cum de zile nu ar fi atins paharul Neculai Brateș. Dar ce e mai interesant, e faptul transfigurării lui din acel moment. Îl cunoaștem doară cu toții. Cînd e asupra vinului, are și el în figură acele dezordini ale omului beat. Ei bine, i s-a limpezit fața la apariția Danei, de parcă din somn și din apă rece și-ar fi scos-o! Nu știu dacă am putut să vă transmit exact cele petrecute, știu însă că pentru mine scena de atunci egalează cu un miracol.

Cele povestite de Sanda Crăsnaru au liniștit spiritele. Căuta fiecare o explicație. Preț de cîteva secunde nu a binevoit să se arate vreuna. Cum toți țînteau ochii spre poetul Mihai Pădureanu, așteptînd de la el să pornească primul cuvînt, poetul și-a spus de îndată părerea.

— Scena, așa cum ne-a povestit-o duduia Sanda, e foarte verosimilă.

L-a întrerupt însă Gheorghiță Mîrza, pișcat în fundul pantalonilor de inteligența dumisale.

— Maestre, ne vorbești ca expert?

Rămînînd Gheorghiță Mîrza cu totul izolat în propriul său rîs, poetul Mihai Pădureanu nu s-a mai obosit să-i răspundă. A reluat firul, trecînd peste întreruperea lui Gheorghiță Mîrza, cu acea iertătoare generozitate pe care o au unii oratori în anumite pauze, în care așteaptă pe cîte unul din sală să-și termine odată mișcatul în scaun.

— Ca și în unele stări morbide, în care anume apariții, emoții sau chiar numai niște apeluri dau efecte salutare, schimbînd total linia bolii, așa și în starea de dominare a alcoolului, care și ea poate fi foarte bine considerată tot drept o stare bolnăvicioasă, poate avea aceleași salutare efecte. Efectele acestea însă pot fi produse numai în cazul cînd acei factori, amintiți mai înainte, au avut un rol de importanță și în stările normale ale individului supus efectelor lor. E de întrebat acum ce rol poate avea Dana Boian în viața lui Neculai Brateș, ca numai și apariția ei singură să poată produce acea transfigurare despre care ne vorbea mai adineauri duduia Sanda? Vă rămîne dumneavoastră, duduilor, (și zicînd: dumneavoastră duduilor, poetul Mihai Pădureanu și-a aplecat puțin umerii și și-a deschis mîinile coasă, cu grația gestului lui Heliade Rădulescu, din fața Universității

bucureștene), să culegeți mai departe informațiile necesare.

Sanda Crăsnaru, cea atît de mult hărțuită de Dodo Cudalbu la începutul expunerii, n-a mai așteptat și alte lămuriri din partea poetului Mihai Pădureanu. Imitîndu-l în gestul aplecării și al deschiderii brațelor, s-a adresat lui Dodo Cudalbu, cu gingășia feminizată a aceluiași Ion Heliade Rădulescu.

— Îți rămîne ție, Dodo, să ne lămurești mai departe, și anume, cam ce rol ar putea avea Dana Boian în viața lui Neculai Brateș !

Un vîjîit de furtună a împins-o pe Anica în casă.

— Cucoane Gheorghiță, du-te, mă rog matale, la domnul profesor, că te cheamă cucoana lui. N-o mai duce, săracul ! După cîte am citit în ochiul ei, cred că a și intrat în gomă !

În împrejurările în care tristețile sînt laolaltă amestecate cu veseliile, biruința e a acestora din urmă. Cele cîteva lămuriri date de Gheorghiță Mîrza, în fuga sculatului de la masă, privitoare la boala necruțătoare a unui profesor, client și prieten al lui, nu au putut împiedica nicidecum rîsul stîrnit de „goma" Anicăi. Că la un etaj mai sus și exact deasupra camerei în care se aflau moare un om, a însemnat în discuția lor hazlie ceea ce înseamnă o virgulă pusă în șiragul cuvintelor. O oprire de o secundă, în care și-au închis mai mult o mirare decît o tristețe, ca apoi, cu moartea pre moarte călcînd, rîsul să-i cuprindă iar în buna lui dispoziție.

Dintre toți numai unul singur părea că adîncește un gînd. Era poetul Mihai Pădureanu. Verifica o dată mai mult un adevăr spus cîndva tot de el la o masă de prieteni. Colectivitățile n-au triseți.

Dar s-a scuturat repede de povara acestui gînd pentru că în viața din sufrageria lui Gheorghiță Mîrza nu aveau ce căuta astfel de gînduri.

— Haide, Dodo, și lămurește-ne ! îl mai pofti o dată la vorbă Sanda Crăsnaru.

— Mă rog, dar de ce aș fi eu mai în măsură decît dumneavoastră toți să vă lămuresc ? aruncă răspunsul Dodo, nu fără a fi ascuns în el, cu calculată și vizibilă intenție, impresia de a se vrea crezut cît mai străin de

o bănuială, pe care, de altfel, a făcut tot ce a putut ca să o lățească în tîrgul Iașului.

— Ești cel mai în măsură, fiindcă dintre noi toți ești și cel mai aproape de Dana Boian, i-a dat explicația Arnold Rieber, știind ce înseamnă, și, mai ales, ce poți obține de la un om ușuratic cînd începi a-l ruga un lucru prin a-l măguli mai întîi.

Dodo Cudalbu, prins în cursă, afectă o luptă interioară. O luptă cu el însuși : cum să facă numai și numai să rupă cît mai puțin din ceea ce este marele lui secret ? Da însă luptei acesteia tot relieful fizic posibil, în așa fel ca fiecare să poată gîndi : aha, va să zică este adevărat că între el și Dana este ceva ! Altfel, nu s-ar mai frămînta atît ca să ocolească adevărul !

În fond, lupta lui era să descopere cît mai mult un *ceva* neexistent, numai și numai să nu zdruncine cu nimic bănuiala multora, precum că între el și Dana Boian prietenia lor a cedat locul dragostei. Îl hrănea în atît de mult șoapta aceasta, încît ar fi fost capabil să facă orice, numai să-i țină cursul cît mai ridicat la bursa sentimentală a Iașului. Și îl hrănea în atît de mult, pentru că șoapta aceasta îi dădea două satisfacții : una de ordin măgulitor, căci măgulire ar fi fost pentru oricare bărbat să se știe crezut de mulțime în afecția intimă a celei mai fermecătoare fete din Iași ; și alta de ordin speculativ, deoarece știut fiind de gloata întreagă uns cu cel mai mare succes feminin, toate celelalte *succese* n-ar fi știut cum să se îngrămădească mai mult, unul peste altul, numai ca să poată fi și ele în rînd cu Dana Boian. Fiindcă așa a lăsat Dumnezeu lege femeilor : să facă toate ceea ce face cea mai frumoasă dintre ele.

Trecînd și prin lupta care s-a petrecut în el, Dodo Cudalbu, găsind formula — mai bine zis oferindu-i-o Arnold Rieber — s-a agățat de ea, lăsînd acea impresie pe care ți-o imprimă naufragiații cînd, în ultimele clipe ale zbaterii lor cu valurile, prind un colac de salvare.

— Aaa, ca un observator din cei mai apropiați, de Dana, da !

— Măi Dodo, află și de la mine ceva — se decise din nou să vorbească Alecu Țatomir. Cel mai înșelat dintre bărbați e tocmai acela pe care soția îl asigură cel mai

mult de fidelitate. Eu i-am refuzat Olgăi creditul oricărei asigurări. Nu e așa, Olga ? și, nemaiașteptînd răspunsul Olgăi Țațomir, a continuat : așa am cel puțin mîngîierea că, într-un anumit sector de viață, se petrece mai puțin decît s-ar putea petrece în mod obișnuit.

— Pentru ce aceste duhovnicești mărturisiri în public ? l-a întrebat Olga, nesesizînd îndeajuns spusele lui Alecu Tațomir, prinsă fiind de cuvintele lui într-o șoaptă cu Domnica Talpeș.

— Pentru că tot public vreau să se știe că nu țin de loc să fiu numărat printre asigurații de fidelitate. Tu, Dodo, te crezi mai în măsură decît noi toți să definești raporturile dintre Neculai Brateș și Dana Boian, fiindcă te găsești mai des lîngă Dana. Și, mai ales, fiindcă prezența ta lîngă Dana pare a fi colportată într-un fel oarecare. E, tocmai din cauza aceasta să știi că ești cel mai înșelat dintre noi toți. Înșelat în păreri și adevăr, zic. Și o zic în sensul acesta pentru că e Dana Boian la mijloc.

— Teoriile matale, cucoane Alecule, a răspuns Dodo Cudalbu, simțindu-se încă stăpîn pe situație, au șarmul lor. Sînt îndrăznețe, cinice, plăcute la ascultat. Le socotesc însă valabile numai în teatrul bulevardier. În acel teatru în care inteligența prea ascuțită a unor autori falsifică viața, reușind prin argumentația lor aproape sofistică să ne asocieze și pe noi falsității. Adevărul însă nu e acesta. Matale prea vezi în negru femeile.

— Nu e atît negru pentru a le încondeia pe cît trebuie ! încondeie și mai vîrtos femeile, Alecu Țațomir.

— E, poftim ! făcu Dodo Cudalbu, dînd o rotire de ochi disperați tuturor femeilor prezente.

— Acesta e adevărul, Dodo ! Și încă o dată : numai de femeia de care te îndoiești să fii sigur. De aceea de care ești sigur, să te temi totdeauna.

— Îmi place sfatul, ca sfat, în general, cucoane Alecule, dar din respect pentru Dana îl dau la o parte ca nepotrivit speței noastre — își umflă cuvintele Dodo Cudalbu, oferindu-i-se o nouă împrejurare de a se erija în cavaler.

— N-o lua razna, Dodo. M-am folosit de exemplul acesta nu pentru tiparul său, ci pentru esența lui. O cunoaștem noi mai bine decît tine pe Dana. Vreau să te

convingi numai de un lucru : în unele situații de aproape se vede mai prost decît de departe.

— Dar lăsați-l să ne spună mai întîi ce-a văzut de aproape, și oți tăbărî apoi cu teoriile ! deschise din nou calea cuvîntului lui Dodo, Domnica Talpeș.

— Ehe, cucoane Alecule, nu mă cunoști ! Eu sînt din aceia care și de aproape și de departe văd foarte bine. Bibicul e doctor în materia asta !

— În cazul acesta, continuați, domnule „doctor".

— Ai ochi bolnavi, cucoane Alecule. Nu văd clar anumite lucruri. Și nimic nu complică mai mult decît neștiința și ceața. Din niște simple raporturi de oameni care s-au cunoscut în situații normale și pe care întîmplarea îi scoate din cînd în cînd față în față, dumneavoastră trageți concluzii surprinzătoare. Duduia Sanda a mers chiar și mai departe. A constatat și puteri miraculoase. O prețuiți pe Dana Boian mai puțin decît merită, deși pretindeți că o cunoașteți mai bine decît mine. O credeți capabilă să-și întunece tinerețea cu umbra unui om de vîrsta lui Neculai Brateș și, mai ales, cu un om căruia oricît de scînteietoare i-ar fi inteligența și oricît de mare talentul, rămîne totuși ceea ce este : un alcoolic. Or, iertați-mă, dar eu n-o văd pe Dana iubind un bărbat pe care vinul l-a adus în halul de neglijență în care este Neculai Brateș. Nu zic că nu sînt și femei cărora să le placă și caută chiar acest gen de bărbați. Femeile acestea sînt însă la capătul vieții lor de femei. Și ajung aici după ce mai întîi au tocit tot ce au avut mai feminin în ele. Dana Boian se găsește însă la început de drum. Ea e încă o jucărie între albumuri, oglinzi, flori și amintiri. Cum de puteți s-o jigniți într-atîta și s-o credeți capabilă să-și altoiască tinerețea cu un veteran al vieții ?!

— Eu cred că tocmai dumneata o jignești, domnule Cudalbu, i-a tăiat scurt firul spuselor, Elza Rieber. Dumneata crezi că o fată la șaptesprezece ani nu e de loc în măsură să prețuiască valorile spirituale și să le dea chiar întîietate ?! O crezi la vîrsta aceasta în joacă tot cu păpușile ?!

— Nu vă contrazic, a răspuns sublocotenentul Dodo Cudalbu, dar mi se pare că exagerați. Cazul Danei e mult mai simplu. Prețuiește scrisul lui Neculai Brateș. Atît. Și din atît dumneavoastră întindeți la infinit.

— Dodo, nu ai dreptate, reluă cuvîntul Olga Țațomir. Dacă i-ar prețui numai scrisul, s-ar mărgini numai la cărțile lui. Or, Sanda ne-a pus în fața unui fapt care depășește admirația pentru autor. Nu, nu, orice ai spune, e mai mult decît simpatia de la cititor la autor, și de la autor la admiratoare !

— De altfel, mai sînt întîmplări de soiul acesta. E cazul lui Goethe, printre altele. La șaptezeci și cinci de ani...

— Maestre, nu crezi că ar fi bine să păstrăm proporțiile ? Cred că ești foarte generos cu Neculai Brateș cînd îl așezi pe același plan cu Goethe, îl întrerupse Dodo pe poetul Mihai Pădureanu.

— Dodo, Dodo, mare înclinare ai pentru superficialitate ! Mă refer la cazuri asemenea, Dodo, și nu la proporția valorilor. Pe Goethe, la șaptezeci și cinci de ani l-a iubit o fată de șaptesprezece, cu focul și cu stăruința fără de obosire a vîrstei acesteia. Și o bună parte din opera lui poartă pecetea acestei dragoste.

— Vai, vai, vai ! a răspuns Dodo Cudalbu, cu triplă repetare a cuvîntului *vai*, ca să-l întreacă pe poetul Mihai Pădureanu, care numai de două ori i-a repetat numele. Apoi dacă ar fi așa ceva, credeți că n-ar fi fost văzut, n-ar fi fost simțit de doamna și domnul Boian ?! Credeți că n-aș fi văzut sau n-aș fi simțit și eu barem cît de cît din acest ceva ?!

— Dodo, Dodo, Dodo, și iarăși Dodo, bagă la cap, te rog : în anumite împrejurări se vede mai prost de aproape. Ți-am mai spus-o !

— Numai că eu îmi dau perfect seama că văd mai bine decît dumneavoastră toți, cucoane Alecule.

— Domnule Dodo, totuși, bănuiesc că ai simțit ceva. Mă ajută să cred aceasta înverșunarea dumitale contra lui Neculai Brateș. Ai spus chiar o vorbă pe care n-ar fi trebuit s-o fi tolerat, noi, ceștilalți, care îl cunoaștem și ne e prieten Brateș. Bănuiesc că numai un necaz motivat ți-a smuls cuvîntul de alcoolic. Poți arunca vorba aceasta unui bețiv de rînd, care își bate nevasta sau își suduie copiii. Unui bețiv care-și pierde controlul spuselor și jignește lumea dimprejur. Dar unui om de talia lui Neculai Brateș — un om care a făcut din vin un tovarăș de colaborare în viață și care poate că evadează

în vin ca să ne vadă pe noi, ceștilalți, mai curați și mai ridicați spre frumos — socotesc că a i-l adresa e o injurie care se întoarce întreagă asupra aceluia care o leapădă.

Ochii lui Arnold Rieber s-au mărit sub sprîncene, în semn de *destul*, trimis Elzei Rieber. Elza Rieber le-a primit înțelesul, grăbindu-se să dea vorbelor ei un sens împăciuitor, cusut însă prea mult cu ață albă.

— Țin să adaug că domnul Dodo Cudalbu mi-a oferit doar ocazia să-mi pot face auzită o părere a mea, cu totul obiectivă.

— Fii sigură, duduie Elza, că și de-aș fi simțit-o subiectivă, tot obiectivă o înregistram. Răutățile femeilor frumoase au o permanentă scuză : nu țîșnesc din gelozie.

— Măi Dodo, fii și tu sincer o dată și spune adevărul. Eu cred că mult ai mai fi dorit să pornească răutatea duduiei Elza din gelozie. Declar-o fără să te jeneze domnul Rieber ! — l-a urzicat puțin Mihai Pădureanu, făcînd pe departe aluzie la începutul carierei de cuceritor a lui Dodo, cînd a sosit la Iași, mutat fiind de la Bîrlad. Nu i-a fost greu s-o descopere printre celelalte, și ochii lui atunci pe Elza Rieber au căzut. Elza Rieber i-a dat însă și fără de cuvinte a înțelege că îi e mai mult decît zadarnică încercarea. Iar Dodo Cudalbu, ca niciodată, a renunțat la insistențe.

— Ilustre maestre, ți-ai încordat lira pentru insinuări ? Îmi pare că și de data aceasta ești greșit informat. Femeile frumoase își întrețin frumusețea cu roua complementelor noastre...

— Bravo, Dodo, o nouă figură poetică în limbajul tău astăzi ! îl gratulă Domnica Talpeș.

— M-am molipsit de la maestrul Pădureanu. Dar să revin la întrebare. Declar și fără să fie nevoie să mi se ceară sinceritatea. Nu mă jenează cuconul Arnold, și nici nu trebuie să-l jeneze rachetele luminoase ale cuvintelor noastre...

— Altă figură ! oftă Alecu Țațomir.

— ...care urcă pînă la duduia Elza ! — continuă Dodo Cudalbu.

— Și cînd ai văzut că nu s-alege nimic de rachete, reluă Alecu Țațomir, alunecînd în scaun și mai pe spate în căutarea unei poziții și mai comode, te-ai mutat cu tot focul bengal în strada Carol. Se pare însă că o altă

rachetă a aprins inima Danei, după cîte ne-a povestit astăzi Sanda.

— Dar matale nu ai nici o părere, duduie Gina ? o întrebă poetul Mihai Pădureanu. Mata, care eşti cea mai aproape de vîrsta Danei, ce crezi ? Poţi contribui la lămurirea lui Dodo cu ceva ?

Ca să-i adreseze cuvintele acestea, poetul Mihai Pădureanu a căutat-o mai întîi cu privirea pe Gina Decher. Era în rînd cu el aşezată la masă şi cum o puternică miopie îi ţine ochii continuu în ceaţă, a descoperit-o cu greutate. Dar cînd te prea obişnuieşti cu răul, şi răul îţi dă uneori prilej de glumă. Ceea ce îl făcu să continue, fără să mai aştepte răspunsul Ginei Decher.

— Găsesc miopiei mele şi un merit. Datorită ei văd totul foarte puţin conturat. Ei bine, din acest tot, lipsa preciziunii conturului numai femeilor le stă bine. Nedefinirea perfectă le dă o existenţă aproape imaterială, vaporoasă. Ceva ce tremură numai, ca umbra unei îmbieri.

— Bagă la cap, Dodo. Asta da, e figură poetică ! — făcu loc unei noi constatări scurte, Alecu Ţaţomir, repetînd ultimele cuvinte ale poetului Mihai Pădureanu, cîntate puţin : ceva ce tremură numai, ca umbra unei îmbieri !

— N-am nici o pretenţie să excelez în limba păsărească.

— În cazul acesta lasă-te şi de roua complementelor şi de rachetele luminoase ale cuvintelor.

O dată cu cafeaua Anicăi a revenit şi Gheorghiţă Mîrza, cu ochii înfloriţi de un zîmbet, de parcă ar fi coborît din casa unde un nou-născut şi-a făcut apariţia.

— Aţi şi ajuns la cafea ?! N-au venit Culai Brateş şi Minulescu ? i-a întrebat inutil Gheorghiţă Mîrza, pe toţi, deoarece văzuse prea bine că nu au venit.

— N-au venit, şi au făcut foarte bine că nu au venit. Ar fi fost prea mulţi poeţi în ziua asta la dejun, şi ce e mult...

— Şi prea puţin numai o pereche de cizme, ca să le poată ţine pieptul, căzu prompt şi neîntîrziat răspunsul poetului Mihai Pădureanu, în timp ce căuta cu dibuire de mînă paharul de vin.

— Mi se pare că te-au cam forfecat în lipsa mea, Dodo. Hm ? Otravă lor, Dodo !

Și cum rolul îndelung repetat de amfitrion i-a deprins ochiul să vadă lipsurile de pe masă, în continuare a dat poruncă Anicăi :

— Da' rom nu ne dai, Anică ?

— Sus a fost numai o sperietură, sau ?... a vrut să afle Sanda Crăsnaru, intrigată că de la un om căzut în „gomă" a venit cu zîmbetul în obraji.

Zîmbetul i-a rămas însă și mai departe. Dar cum întrebarea Sandei Crăsnaru i-a adus de ceva aminte, a vorbit tuturor, privirea fiindu-i numai spre ochii tulburi ai poetului Mihai Pădureanu.

— Cucoane Mihai, dacă am pus și eu odată o virgulă bine, apoi am pus-o astăzi !

A cules de pe chipuri nedumerirea tuturor și a trecut îndată, fără poftire, la explicații.

— Mi-au dat să văd un testament. Testamentul prietenului și clientului meu de sus.

— A murit ? a întrebat Elza Rieber, înmuind cuvintele în durere.

— Apoi acum poate să moară, că a mutat virgula unde am vrut eu. Și cu virgula asta am schimbat dintr-o direcție într-alta destinația a nu mai puțin de șase sute de mii de lei !

Din inima lui Mihai Pădureanu a mușcat un șarpe, iar în a Elzei Rieber a înțepat un ac. Dar cum Gheorghiță Mîrza nu era om să vadă ce se întîmplă cu inimile mușcate și înțepate, le-a dat și vestea cea mare și îmbucurătoare :

— Din aiștia, bineînțeles, treizeci la sută au căzut pentru dejunurile noastre !

Dacă nu în numele tuturor, în al ei și al Olgăi Țațomir l-a felicitat Domnica Talpeș.

— Parol, dacă am văzut un alt om care să se sacrifice prietenilor mai mult decît Gheorghiță !

Capitolul VII

S-AU ÎNTÎLNIT PE LA ORA CÎND se aprind în turlele bisericilor ieşene ochii de fosfor ai buhnelor. Oră cînd Iaşul îşi scoate din sipete vechi o mantie albă, ceţoasă, pe care apoi şi-o aruncă pe umerii lui : Cetăţuia, Galata, Şorogariul, cu domnească măiestrie de gest.

La ora aceasta de multe ori Neculai Brateş şi Stejărel Racotă au fost văzuţi ieşind pe barierele Iaşului, ca să stea cu ochii vii, în faţa voievodalei înfăţişări a tîrgului. Erau ei în doi, dar mai totdeauna numai unul vorbea. Vorbea Stejărel Racotă şi pentru el, şi pentru vecinul lui, şi pentru veacurile care au trecut. Neculai Brateş asculta numai. Pentru că ce ar fi putut spune el peste ce găsea scris Stejărel Racotă, avînd în faţă, deschisă, cu rînduri cronicăreşti, cartea Iaşului ?!

Cîteodată tăceau amîndoi. Li se adînceau atunci ochii în cutele de întuneric şi în canalele de lumină ale pano-

ramei orașului, rămînînd așa vreme îndelungată, ca la priveghi de morminte.

Nici chelnerii nu-i tulburau atunci. Îi ocoleau cu tot clipătul paharelor goale care se cereau mereu umplute. Pentru că îi înțelegeau chelnerii mai bine decît cărturarii Iașului. Gheorghiță Mîrza le-ar fi jignit mereu tăcerile :

— Hai și mai dați-le dracului de vechituri, că nu mai fac nici două parale astăzi !

Și la fel ca Gheorghiță Mîrza, toată lumea cea nouă a Iașului. Rar și rar se ivea cîte unul mai cu pricepere pentru fugile lor în trecut. Dar puținii aceștia aparținеau unei luni de altădată, cu pelerină și cu cortel, cu guler și cu manșete scrobite, cu haine din vechimi croite pe moda bunicilor din fotografii și cu ceasuri la brîu și în corsaj. Iar la ora hoinărelilor lor puținii aceștia dormeau adînc, așa că în noapte Stejărel Racotă și Neculai Brateș întîlneau tot numai pe cei de talia lui Gheorghiță Mîrza sau a Domnicăi Talpeș. Pricină ce îi făcea să aleagă, îndeobște, fie că se găseau la Piscul Socolei, la Trei Sarmale sau în oricare altă grădină, masa cea mai lăturalnică și cea mai ascunsă în tufe de liliac.

În seara asta s-au dus la Feiga Papiș. S-au întîlnit în dreptul Institutului fetelor de ofițeri, Neculai Brateș coborînd escortat de o gardă studențească, gălăgioasă și înfierbîntată de apropierea examenelor, Stejărel Racotă urcînd cu scîrbă pe lîngă un monument ce nu și-ar avea locul niciunde.

— Culai, halt !

— Cucoane Stejărel, te-ai arătat la timp. Scoate-mă din mîna varvarilor aiștea.

— Nu vă dăm, nu vă dăm ! au gîngurit cu semeție glasuri nevîrstnice și subțiri, din ceata sutașilor lui Neculai Brateș.

— Ba eu am să vă las, că am cu dumnealui o judecată veche.

— Da, da, mînzocilor ! — și mai că îl îndemna inima pe Stejărel Racotă să apuce de moțul frunții o mînzoacă gureșă și toată o scînteie.

— Atunci, spuneți-ne unde judecați astăzi ? La Feiga Papiș sau la Piscul Socolei ?

Neculai Brateș a întors capul să vadă cine i-a ghicit gîndul, pentru că tocmai la Feiga Papiș își făcuse el planul să meargă, de l-o întîlni pe cuconul Stejărel. Simțise nevoia unei descărcări sufletești și era în căutarea ei.

— Nu ne spuneți ? i-a somat mînzoaca gureșă, punînd în felul cum a pronunțat cuvintele prevestirea unei amenințări.

— Fetelor, îi vom căuta atunci peste tot !

După care a fost salutat ostășește :

— Salut, maestre.

— Salutare, tinerețe ! i-a răspuns Neculai Brateș, mulțumit oarecum de poznașa mînzoacă, fiindcă l-a făcut să uite o clipă de apăsările gîndului .

— N-ai ce să le faci, Culai ! Te-au vîndut romanele, lor. Vrei nu vrei, trebuie să rămîi al lor ! — i-a zis Stejărel Racotă, luîndu-l de braț și pornind cu el pe firul unui drum cunoscut îndestul de picioarele amîndurora.

Răspunzînd mai mult unui gînd al său decît spuselor lui Stejărel Racotă, Neculai Brateș a hotărît :

— Mîncăm la Feiga Papiș.

— Merg oriunde m-oi duce, Culai.

S-au dus pe jos. Fiindcă așa a vrut Neculai Brateș, să le fie drumul mai lung, deși pe jos e mult mai scurt, în Iași, oricare l-ar lua, decît cu trăsura. Pe jos numai dacă ți se împotrivesc picioarele n-ajungi degrabă, pe cînd în trăsurile ieșene, vrei nu vrei, trebuie să te supui capriciilor mîrțoagelor dintre hulube. Și cam fiecare din ele are cîte-o meteahnă. I s-a întîmplat odată lui Stejărel Racotă să-l învîrte de trei ori în loc un birjar.

— Dar ce faci, bre, ai căpiat ?

— Da di loc, cucoane ! Haramul ista de cal e cu pricina. De cîte ori ajung în răspîntenca aiasta, nu mai vrea și pace ! Cum îl întorc însă roată, și mai o dată, și încă o dată, se hotărăște și trece la datorie. Și numa' în locul aista, cucoane, mînca-i-ar lupchii chielea ! Da' pînă să-i dau de leac cu întorsul, cîte codiriști n-am fărîmat pe spinarea lui, Doamne !

Și așa cu fiecare haram de cal cîte o meteahnă, de au ajuns birjarii ieșeni să ducă în birje numai pe cei străini de oraș.

În fața Goliei s-au oprit o vreme. Și ca o datorie de birnic al trecutului, Stejărel Racotă a început a-i măsura

turnul cu metrii ochiului, pentru... nici el nu mai știe a cîtea oară.

— Măi Culai, o să am eu norocul acela să mă îngropi sub aista ?

Întrebarea nu l-a surprins de loc pe Neculai Brateș, pentru că o asemenea întrebare îi punea Stejărel Racotă ori de cîte ori întîmplarea îi scotea în fața vreunuia aidoma rest al veacurilor trecătoare.

— N-o să te-apese prea greu, cucoane Stejărel ?...

Au întins din nou la drum și în răscrucea cea mare din gurile căreia începe a se întinde în caracatiță Tîrgul Cucului, Stejărel Racotă iar s-a oprit, trăgîndu-l pe Neculai Brateș de mînă.

— Privește, Culai.

Neculai Brateș a privit spre ce-i arăta Stejărel Racotă. În pieptul dealului, cam numai la vreo doi, trei pași de buza lui, un alt haram de cal birjăresc s-a oprit. Nu mai putea trage trăsurica. Birjarul a întors codirișca să lovească și mai vîrtos decît cu iușca, și haramul, opintindu-se din toate puterile lui sleite, a alunecat și a căzut grămadă pe caldarîm.

După o pauză, Stejărel Racotă și-a reluat firul.

— Privește, Culai, și spune dacă lumea asta a noastră, a Iașului de acum, nu este nemernică. Uită-te la toți trecătorii aceștia, care nu văd nimic din ce se întîmplă. Opritu-s-a vreunul ?! Auzit-ai din toți cîți au trecut măcar unul dînd glas să înceteze nelegiuirea ?! Darămite să mai pună și umărul ?!

Și din nou au pornit spre Feiga Papiș.

— Cum îți explici, Culai, lipsa aceasta totală a ieșeanului de acum de la micile drame ale străzii ? Ucide un nătîng, cu bîta, un cal încărcat să tragă mai mult decît puterile lui, se prăbușește animalul pe caldarîm, doborît de greutate și de bice, și nimeni nu vede nimic !

— I-adevărat ce spui, cucoane Stejărel. Se strînge omul pe zi ce merge, în el. Orizontul simțirii nu trece mai departe de pielea lui, astăzi. Om, însemna odată altceva de ce înseamnă acum. În jurul fiecărui om de altădată, și pe toată raza simțurilor sale, se petrecea totul cu omenie. Tot ce era cuprins și supus văzului lui, auzului lui, se bucura de protecția omeniei lui. Pe cînd

azi, omenia lui e după cum ţi-am spus, pînă la piele. Ce trece de piele, nu-l mai priveşte.

— Dar care sînt cauzele, Culai, de s-a întors la această formă primară ?

— Cauzele ?! şi Culai Brateş a ridicat ochii spre cer. Le-o şti cel de deasupra noastră ! Matale nu vezi, cucoane Stejărel, că e o răsturnare în totul, fără de cauză ?! În natură ca şi în om ?! Nu vezi că pierdem pe zi ce mergem obişnuinţa orînduirilor vechi ?!

— Văd şi simt, Culai, şi asta mă frînge. Numai cînd stai să judeci lucrurile prin comparaţie, de cum se petrec astăzi şi cum s-au petrecut altădată, îţi poţi da seama cît e de prăpăstios drumul nou.

— Şi crezi, cucoane Stejărel, că noi am rămas în afară de această răsturnare ?! — reluă discuţia Neculai Brateş, ca unul ce sorocise serii aceleia o descărcare a sufletului.

— Cum, tu crezi că şi noi ?!...

— Cum să nu cred, cucoane, că şi noi ?! Păi să te iau întîi pe matale la zor.

La cîţiva zeci de metri de ei, firma crîşmei spre care mergeau îşi aprinsese becul. *La Feiga Papiş*. Iar dedesubt: *Vin şi fripturi boiereşti. Cine e boier intră şi iese tot boier. Cine nu e boier să nu intre, dacă vrea să rămînă tot ce a fost.*

— Ce cauţi matale acolo ? îl întrebă tăios Neculai Brateş, oprindu-se şi împungînd din depărtare cu degetul firma. Să te căftănească Feiga Papiş boier ?!

— Măi Culai, răspunse repede şi pe nepregătite Stejărel Racotă, cu cuvinte nezimţuite, eu merg că mă iei tu...

— Aha ! va să zică agentul purtător eu sînt. Bine ! Cu mine sînt şi mai de neînţeles cele ce se întîmplă. Mă tot frămînt să ies dintr-o vîrtelniţă şi nu pot. Acum cîteva zile am crezut că o să birui singur. M-ai iscodit şi am dat bir cu fugiţii. De azi noapte însă simt cumplit nevoia să stau de vorbă cu matale.

Vorbise, aruncînd o dată cu vorbele şi un spor de năduf.

— Cît ţi-o fi pofta, Culai. Măi, eu vedeam că se petrece ceva cu tine, dar uite, bate-mă şi acum, nici cel

puțin o bănuială nu pot să-mi fac ! Și de, mi se părea că te cunosc bine !

Neculai Brateș nu-l lăsă să mai continue.

— L-oi fi cunoscut bine pe Neculai Brateș cel nerăsturnat. Pe cel răsturnat nu-l mai cunosc nici eu.

Ajunși la intrarea cîrciumii, și-au pus oarecum în regulă neliniștile.

— Să ne dea Elic odăița din fund, ca să nu ne mai tulbure nimeni, propuse Stejărel Racotă loc prielnic.

Cu mîna pe clanța ușii, dar înainte de a o apăsa, Neculai Brateș a mai slobozit un cuvînt în doi peri.

— Odăița din fund ! După cum vezi, ne trage ața mereu la fund, cucoane Stejărel.

La Feiga Papiș, e o cîrciumă cunoscută de toți ieșenii. Și-a făurit un renume pe care și-l păstrează. Pentru că vinuri, fripturi și murături ca la Feiga Papiș sînt greu de găsit în altă parte. Dacă ar fi să-l credem pe Elic, nici *Parizul* nu are bunătățile lui.

— Cu fripturile și cu murăturile mele bat tot pămîntul. Da' și clienții îmi sînt de calitate !

Într-adevăr, jupîn Elic nu minte. Dar faima cîrciumii nu se datorează numai jupînului Elic. A concurat la stabilirea ei deopotrivă, și de la început, soția lui, Feiga.

Dar să fim drepți și să dăm și altora meritul care li se cuvine. Așa după cum Elic gonește în toată Moldova după un vin bun, boieresc, neuitîndu-se la un pitac care îl dă mai mult, dar numai să facă, tot așa pentru făcutul fripturilor e tocmit un om cu pricepere strașnică. Auzind că la Roman, la Kandler, se află un grataragiu despre care toți boierii își aduc aminte ca despre ceva rar întîlnit, s-a și dus Elic, așa ca din întîmplare, să-l ispitească să vină la Iași, că acolo sînt boieri cît nu încap într-o mie de orașe ca Roman. Propunerea la care moș Vasile Tășălău, grataragiul, și-a luat geamantanașul de lemn pentru a pleca în Arcadia, cu toată împotrivirea domnului Kandler.

Dar cu atît încă nu e sfîrșită treaba. Boierilor moldoveni le place să aibă și-o leacă de strună de cobză cînd își grijesc de stomac. Le-a rămas în sînge obiceiul de la străbuni și cum ei țin la vechimi, țin și la cobză. Așa că pentru împlinirea tacîmului a mai trebuit Elic să

dea o fugă și pînă la Tîrgul Neamțului, unde un mare meșter cobzar se afla rămas din vremuri. De acolo l-a adus peșcheș pe Neculai Perșu, jupîn Elic, și om ca să-i dea vinului așa cum îi trebuie horbota cîntecului, mai greu de aflat un altul. Căci după cum îi în culoare sau la gust, își ajustează și zbîrna coardelor și găociul gurii Neculai Perșu. Și apoi ține-te burtă, să poți potoli setea cîntecului.

Cu atît însă tot nu i s-a pus capăt chefului moldovenesc. Vinul, fie el oricît de bun, dacă ții să-l bei cu cleștarul și nu cu ulcica, și dacă vrei singur să ți-l torni din carafă și nu îl lași în legea mîinilor de codană să ți-l drămuiască din șipuri spuzite de colbul uscăciunilor, apoi atunci tot nimic nu se alege nici din cîntec și nici din vin. Jupîn Elic a înțeles și nevoia aceasta a împlinirii pe de-a întregul a poftelor boierești și tot de la Tîrgul Neamțului s-a întors cu Tincuța Găetan. Iar fată ca ea numai pe vremea lui Ștefan-vodă a mai fost, după cum spun hronicile Moldovei. Să-i fi fost muntele tată și carnea ca piatra cărnii ei tot n-ar fi avut. Să fi supt în loc de lapte apă din fundurile prundoase ale Bistriței și tot nu ar fi ieșit atît de șerpuitoare printre privirile îmbulbucite de poftă ale boierilor cu aplecări spre mirosul reavăn al brazdei. Iar în ochii ei mai stăruie și astăzi aprinse focurile haiducești. Mai adăugați acum la zilele de primăvară și vară ale Iașului, tufele de liliac și de zorele din grădina lui Elic, mai dați încăperilor cîrciumii căldura de iarnă a vetrelor tocmite din cărămizi și olane, și veți înțelege de ce e căutată crîșma jupînului Elic, și de ce a pus el pe firmă : *Cine e boier intră și iese tot boier. Cine nu e boier să nu intre, dacă vrea să rămînă tot ce a fost.*

De cum s-au arătat în pragul ușii, madam Feiga i-a și anunțat lui Elic :

— Elic ! treci în față c-o venit boier Stejărel și boier Culai.

— De ce ne dai în vileag, madam Feiga ? începu a o judeca Neculai Brateș. În seara asta am vrea să nu mai știe nimeni că sîntem aici.

— Adică să nu afle clienții noștri ce fel de boieri vin la noi ?! se apără madam Feiga.

A sosit jupîn Elic. De bucurie nici nu s-a mai ploconit. A trecut pe dată la bătutul darabanei din palme și a strigat ca din catalog :

— Sami, Lică, Tincuța, în față, repede, c-au venit cuconul Stejărel Racotă și maistrul Neculai Brateș !

I s-a dus strigătul dincolo de fundul grădinii. Să-și aducă însă aminte că l-a căutat astăzi iar pe Neculai Brateș țăranul care îl caută ades, nu și-a adus aminte jupîn Elic. La ce să-i spună ? Să plece ?

— Măi Elic, măi, de ce nu ești om de treabă ?

— Eu ? S-a repezit jupîn Elic cu strășnicie. Nu sînt eu de treabă, cucoane Neculai ?

— Nu ești, măi. De ce nu-ți tace pliscul ? Cine ți-a dat voie să-mi strigi numele ca pe al lui Sami sau al Tincuței ? Ce sînt eu, măi Elic, *dizerul* localului, să mă anunți ca pe spurcăciunile astea ? Nu-ți mai rămîne decît să mai lipești și pe geam : *Local de lux. Cîntă Neculai Perșu și mănîncă și bea Neculai Brateș.*

Văzînd în ochii madamei Feiga puțină spaimă, Stejărel Racotă s-a apropiat de ea, cu gînd să i-o împrăștie. Jupîn Elic a înțeles însă imediat că nu e nici o primejdie. Știa el că boierilor moldoveni le cam place să pară rupți din biciul lui Dumnezeu, da' mai blînzi ca dînșii și mai ușor de cîștigat nici că sînt alții.

— Cucoane Neculai, și chiar dacă v-aș scrie numele pe geam, ar fi o nenorocire ?! Adică de ce unii să poată scrie *Furnizorul Curții Regale,* și eu să nu pot scrie *Furnizorul maistrului Neculai Brateș ?!* Cînd strig eu numele matale în grădină, așa ca să audă muștriii, să fiu eu nebun de dus la Socola dacă nu se bucură lumea ca la ceai dansant ! Zi, Feiga, că nu e așa ?

Sosind Sami și Tincuța, jupîn Elic le-a dat porunci :

— Odăița din fund, în regulă ! Cuconul Culai și cuconul Stejărel cinstesc înăuntru astăzi.

Venită cu mure în ochi și cu portocale în sîni, cuconul Stejărel a părăsit-o pe madam Feiga pentru Tincuța. I-a petrecut o mînă de după umeri, lipind-o de dînsul, i-a luat cu cealaltă în triptic de degete bărbia și i-a trecut în șoaptă de om săltat din balamalele vîrstei :

— Tincuțo, ești numai păcat. Pici dinaintea ochilor mei, că vreau să sfîrșesc viața fără ocnă.

Cuvînt la care Tincuța a dat răspuns de față deșteaptă :

— Ba, olecuță de ocnă mai că aș vrea să faci pentru mine, cucoane Stejărel ! și s-a și dezlipit din strînsoare, ducînd spre odăița din fund, odată cu ea, și aroma crudă a tinereții ei, cu vii zvîcniri de sălbăticiune. Ce a apucat însă să intre în nările cuconului Stejărel a rămas acolo, așa cum îți rămîne mirosul de rășină crudă cînd treci prin pădurile de brazi și după ce ieși din ele.

Neculai Brateș văzîndu-l redeșteptat în simțiri de Tincuța, i-a amintit în glumă că n-ar cam vrea să-i fie martor la parchet, într-o asemenea ticăloșie. În gînd însă asocia faptul la cazul lui, căutînd punctele de asemănare și poate de sprijin.

— Ticăloasă este viața asta, Culai ! Te poftește cu toată puterea îndemnului să făptuiești mîrșăvia, ca apoi să te judece că ai săvîrșit-o !

— Asta-i curat așa, cucoane Stejărel ! încuviință jupîn Elic. Numai că, grăbit cum era să răsufle mai repede din strînsorile cazului său, Neculai Brateș l-a poftit pe jupîn Elic să lase filozofia și să treacă la celelalte.

— Ai ceva mai de soi astăzi ?

— Cucoane Neculai, lăsați pe Elic să vă trimită ce va alege el.

Și apoi către madam Feiga :

— Feiga, un harbuz din balercuța de ieri. Și iar către Neculai Brateș și Stejărel Racotă : Iaca, sîntem la sfîrșit de iunie și o să vedeți dumneavoastră ce harbujel murat o să vă dea Elic !

— Pardon, Feiga, nu Elic ! — restabili madam Feiga, anticipat, dreptul la lauda murăturilor.

— Vin ? întrebă scurt Stejărel Racotă.

— Parcă trebuie să mai spuneți ce fel de vin ?! Elic nu vîntură pe gratis Moldova ! Astăzi o să beți o fetească de trei ani, găsită de mine la Huși. Untdelemn Sassu, cucoane Stejărel !

— Bagă de seamă Elic, la cotlete. Să nu tai din șpatacul de astăzi, se arată și madam Feiga cu grijă pentru ce-au să mănînce Stejărel Racotă și Neculai Brateș, și parcă și cu puțină gelozie pe Elic, că prea se tot pune în frunte.

— Tu să nu te amesteci la cărnuri ! i-a interzis jupîn Elic. Am eu pentru dumnealor altceva, mai bun. Tu vezi de murături.

— Zi-i ceva, madam Feiga, că prea se laudă Elic aista, ca și cum numai el ar fi toată cheia și lăcata aici, vîrî puțin iz de intrigă Stejărel Racotă.

— Apăi așa-i dumnealui, da' cînd li încurcă, tot la Feiga este scăparea ! Elic, vezi că te cheamă în grădină.

— Poftiți în odăița din fund, cucoane Culai, cucoane Stejărel, că vine Elic cu tot ce trebuie... Feiga, sama în prăvălie !

În odăița din fund au găsit totul în regulă. Îi așteptau tacîmurile orînduite de Tincuța în cea mai mare ordine, șervețelele de pînză — lucru mai rar și date numai pe sprînceană — bateriile, burdușite bine cu gheață de Sami, precum și oberlihtul deschis, nu atît ca să intre răcoreala de seară, ci mai mult ca să iasă afară *pruba* că înăuntru sînt la chef întărit cuconul Culai și cuconul Stejărel.

Neculai Brateș s-a așezat cu trăinicie în scaun, a mutat dintr-un loc într-altul un pahar și asemeni o solniță, și după ce s-a lămurit că și legătura cu masa o are bine făcută prin apăsarea asupra ei atît cu mîinile cît și cu pieptul, a spus :

— Am patruzeci și doi de ani, cucoane Stejărel !

— Mulți înainte, Culai, i-a răspuns pe dată Stejărel Racotă, cu oarecare mirare pentru această mărturisire a vîrstei, căzută ca din senin.

— Patruzeci și doi, auzi ? își mai repetă o dată anii Neculai Brateș, ca și cum n-ar vrea să plutească vreo nelămurire asupra vîrstei sale exacte.

— Auzii, măi, patruzeci și doi. Ești un copil pe lîngă mine, dacă e vorba să dăm cărțile pe față. La șaizeci și unu ai mei...

— Copil ?! îl întrerupse Neculai Brateș, copil la patruzeci și doi de ani, cucoane Stejărel ?! Hahaha ! Trăii s-o aud și p-asta ! Patruzeci și doi de ani e vîrstă de început de bătrînețe, cucoane Stejărel.

— Bine, măi, dacă vrei tu așa, așa să fie ! căzu la părere Stejărel Racotă.

— Ca înfățișare cred că nu fac doi bani. Spune că nu este așa ? reluă Neculai Brateș, subliniind cu multă îngrijire cuvintele.

Stejărel Racotă n-a spus însă nimic. Neînțelegînd de loc de ce nu face înfățișarea lui nici doi bani, a tăcut. Dar cum în felul acesta nu i-a vorbit niciodată, s-a hotărît să-l asculte cu atenție. „Nu cumva ?!...“ dar gîndul i s-a oprit înainte de a da contur bănuielii.

— Aha, nu mai protestezi ! Păi ia să poftești, că uite dumneaei martora, cum mai așteaptă să te dezmintă.

Spre martoră a arătat cu degetul. Era o oglindă proastă, în care și Tincuța cînd se uită, îi vine s-o spargă. A iertat-o numai de frica jupînului Elic.

— Poate vrei și verificarea spuselor mele ?

Stejărel Racotă nu voia nici o verificare. Complet nedumerit, tăcea și-l asculta.

— Poftim, cucoane, și la verificare ! și s-a sculat de la masă, să se înfrunte în oglindă. Haha, dar ești o podoabă de bărbat, ilustre domnule profesor Neculai Brateș ! O frumusețe să-și piardă toate femeile capul după dumneata ! Și nu numai femeile, toate fetele. Nu ? Protestezi ? Dar de fălcuțele astea, care se rotunjesc pe zi ce trece, ce părere ai, domnule profesor ?

Ca să-și facă o părere destul de bună domnul profesor, Neculai Brateș își apucă obrajii, întinzîndu-i.

— Poftim și ceafă de pus jugul pe ea. Lavaliera o cam ține stînga. de, de partea inimii, ca să concure și ea la succesul dumitale, domnule profesor ! Burta, în deplină evoluare. Și cum civilizația înseamnă evoluție, voi avea în curînd o foarte civilizată burtă... Zi că nu e așa, cucoane Stejărel !

Cuconul Stejărel a zis însă altceva.

— Mă Culai, de la facultate veneai tu cînd ne-am întîlnit ?

Oprit un moment din inventarierea atributivă a propriei sale persoane fizice, Neculai Brateș i-a răspuns prompt :

— Escortat cum am fost, de unde puteam veni ?

— Așa este și, totuși, nu cred !

— Cercetează și vei afla.

— Atunci ce este cu tine, măi, de vorbești ce vorbești și te mai dai și la scene de bufonerie ?!

Întorcîndu-se la masă și reluîndu-și locul, Neculai Brateș a răspuns cu o oarecare întunecare în vorbe :

— Ca să avem o premisă bine stabilită înainte de a trece la ce am de spus.

— Aha, a fost numai o introducere ! se prefăcu a înțelege ceva Stejărel Racotă.

— Da, o introducere pe care matale o socotești bufă și eu necesară.

Sami și Tincuța și-au făcut din nou apariția, aducînd întîia *expediție* orînduită de jupîn Elic. Au ciocănit farfurii și pahare, au destupat sticle, și cînd să toarne, au fost opriți :

— Pardon ! Dați lîngă mine bateria și vedeți-vă de treabă.

Cum Tincuța a arborat doliul în ochi, Stejărel Racotă i-a dat cuvenita explicație, însoțită de cuvenita strîngere înspre el :

— Nu te potrivi, Tincuțo. Amorul nostru nu ni-l poate speria nimeni.

La care vorbă, Neculai Brateș a găsit că e nimerit să-l pună în gardă :

— Bine, bine, cucoane Stejărel, joacă-te mata cu focul și ai să vezi cum ai să mai mă cauți să te sfătuiesc ce să faci !

— L-auzi, Tincuțo ! Au și început să ne țină socotelile !

— Nici o primejdie, cucoane Culai ! i-a răspuns Tincuța, direct lui Neculai Brateș. Cînd e vorba de socoteala cea mare, ori cu matale ori cu cuconul Stejărel e tot ca și cum aș fi singură ! și s-a și dus, luîndu-l și pe Sami, înțelegînd Tincuța că în seara asta au de sfătuit în lege.

Rămași din nou singuri, Neculai Brateș trecu neîmbiat la vorbă.

— Cucoane Stejărel, sînt un netrebnic !

Și cum îi trebuia o pauză și în pauză să nu stea, începu a turna fetească lui jupîn Elic în pahare.

— Oi fi, măi ! Oi fi făcut vreo crimă și taci ! îl luă în derîdere cuconul Stejărel.

— Zi-i cum i-oi vrea, dar poți să-i zici și crimă, că nu greșești.

La vorbă grea, vinul cade la timp. Gustă paharul.

— Nu-i prost. A brodit-o și de data asta Elic.

Pe cuconul Stejărel l-a lăsat însă nepăsător vinul lui Elic. Dar nu tot atît de nepăsător l-a lăsat enigmaticul fel de a fi din seara aceasta al lui Culai Brateș.

— Dar dezumflă-te odată, Culai, și nu mă mai fierbe atîta ! răbufni Stejărel Racotă.

— Te grăbești, cucoane Stejărel ?!

— Mă grăbești tu, cu felul tău de a mă pune pe foc.

— Eu ?! făcu a mare mirare Neculai Brateș. Poate Tincuța.

Făcea ce făcea Neculai Brateș și o tot vîra în discuție pe Tincuța, socotind că un început mai potrivit la ce are de spus nici că ar putea fi un altul mai bun. De la joaca nevinovată a cuconului Stejărel cu Tincuța, o să alunece mai ușor spre joaca lui și a Danei, care, spre marea lui neiertare, a ieșit de sub semnul nevinovăției și în partea de care răspunde numai el. Dar, neînțelegerea de care dă dovadă cuconul Stejărel îl descumpănește mereu. Cum își înfiripă un drum de intrat în miez, cum i-l îndepărtează !

— Pardon, amice ! Cîtă vreme n-a încleștat-o moartea, răspunse cuconul Stejărel, apăsînd cu o mînă pe inimă, și, mai ales, cîtă vreme la bătăile sîngelui adaugă pe acelea ale dragostei, n-ai dreptul s-o insulți. Dragostea nu întreabă de vîrstă, iubite Culai, ci de inimă. Cioc-cioc. Este acasă ? De este, i se răspunde : poftim intră, și se așază la taifas și la joacă. De nu este însă acasă inima, poți să ai și douăzeci de ani și dragostea tot te lasă văduv, cu ei cu tot, iubitule !

Iar s-a întins punte și Neculai Brateș nu vrea s-o scape.

— Îmi pare bine, cucoane Stejărel, că-mi deschizi singur poarta pe care vreau să intru.

— Așa, băiețaș !

— Băiețaș ?! se opri din nou asupra cuvîntului Neculai Brateș, cu gînd în cumpănă, că și de aici ar putea porni la ce are de spus.

— Măi Culai, simt că iar o să ți se închidă poarta. Te legi de „băiețaș" și-o să-ți pierzi iarăși șirul !

Așa a și fost. Avînd a alege acum, cu ce să înceapă : cu cioc-ciocul la inimă sau cu întrebarea dacă mai poate fi socotit tînăr, băiețaș cum i-a spus cuconul Stejărel, s-a împiedicat din nou.

— Las' că nu rămîn nespovedit, cucoane Stejărel. E timp în noaptea asta. Uite, să gustăm puțin din mușchiul aista tăvălit în mălai. E păcat să-l lăsăm să se răcească. Și nici nu ți-ai udat buzele cu vinul lui Elic. Poftim treabă !

— Mă rog, nu mai stărui. Cînd oi binevoi să vorbești, te-oi asculta — își lăsă auzită hotărîrea Stejărel Racotă, dedicîndu-se și vinului și mușchiului tăvălit în făină de păpușoi, cu aleasă poftă de om care știe să le judece cum trebuie.

— Așa-i că-i bun ?

— Dar și Feiga i-a dat minunat tovarăș ! Halal de harbuz ! se porni în laude și cuconul Stejărel, dacă altceva mai bun nu aveau a discuta.

Un scurt răstimp n-au mai spus nici unul nimic. Mîncau. Dar și năduful poftei e numai la început. Taci, pînă îți potolești oarecum lăcomia. Pe urmă tot cuvîntul e cel mai bun însoțitor al mîncatului și al băutului.

— E, începi sau plec ?

— Încep, și se lăsă iar greoi în scaun și pe marginea mesei Neculai Brateș. Sînt un mare nemernic, cucoane Stejărel !

— Slabă nădejde, dacă începi tot de-aici !

— Te înșeli, ripostă de data aceasta hotărît Neculai Brateș. Adineauri vorbeai de un cioc-cioc și mai pe urmă m-ai făcut băiețaș. Părerea mea e, cucoane Stejărel, că cioc-ciocul inimii nu poate veni de oriunde. Avem chiar datoria cînd se înșeală cioc-ciocul, să-l luăm deoparte și să-l sfătuim prietenește. Ești orb, cioc-ciocule ! Ești numai sub focul unei scîntei și dragostea cere altoi cu flăcări nestinse.

— Toate bune, zise Stejărel, numai dacă n-ai vorbi în parabole !

— Nu vorbesc în parabole, cucoane Stejărel. Noi, cești-tia mai bătrîni, trebuie să fim cîrmaci în viață, nu ispititori la rătăcire. Cînd se înșeală un cioc-cioc de inimă tînără și bate la alta mult mai în vîrstă, datoria noastră e să nu ne lăsăm prinși în jocul cioc-ciocului, ci să-l întoarcem spre ce e al lui, căci numai înșelător s-a rătăcit spre noi. Aici se cunoaște omul care se biruie și care stă sub puterea voinței lui. E, un om dintre aceștia m-am

crezut și eu. Să fiu drept și să nu ocolesc nimic. La început, bizuindu-mă pe puteri ce nu le aveam, m-a umplut chiar de mîndrie faptul că o ființă tînără se mai poate aprinde de mine. Ai trecut și mata prin anii mei și știi ce înseamnă hotarul de la care nu mai poți fi numărat printre tineri. Pînă nu te obișnuiești cu ideea aceasta, ai falsa senzație că nu mai aparții nici unei orînduiri omenești, că ești încadrat în inutilitate.

— Din punctul acesta de vedere femeile sînt fericite. Ele nu pot avea această senzație, deoarece nu o au nici pe aceea a îmbătrînirii — aduse un complement femeilor, cuconul Stejărel Racotă.

— Exact. Trăiesc în minciuna dramei acesteia pînă mor. Dar să revin la mine.

— E, așa îmi placi, Culai dragă ! zise cu satisfacție Stejărel Racotă. Revii la problemă și nepoftit. Numai de nu te-ai deochea ! Iaca, de bucurie, umplu paharele.

— Fii fără de grijă. Fiindcă am promis că am să spun tot adevărul, îl voi mărturisi fără nici o sfială. Știu cui vorbesc. Mi-am ales singur judecătorul și n-am să-l mint cîtuși de puțin. Iar de-ți vorbesc, nu o fac ca să mă apăr de o culpă, ci ca să mă conving de o vinovăție și să salvez ce se mai poate salva. Îți spuneam că mă simțeam mîndru. Aveam chiar drăceasca plăcere să-mi găsesc merite. Din pașii spre mine ai fetei aceleia, pași în nesiguranța cărora ghiceam șovăiala întîiei amețeli a inimii, mi-am făcut joacă. Stăpîn pe mine — așa m-am socotit la început — știam că dacă n-ai în ce altoi, nu prinde altoiul. Mă intriga însă felul în care cuprinde acest sentiment virginitatea inimii. Cînd fiecare trecem prin întîia lui ardere, nu ne dăm seama de drumul pe care îl facem. Cînd îl urmărești însă cu toată puterea priceperii, cu toată posibilitatea de a-l înregistra pînă în cea mai fină vibrație a lui, lucrul acesta de studiu îți asociază, fără să vrei, sufletul. Iar după un timp îl cauți ca pe un lucru al tău. Îl cauți în afară și constați că e vîrît înăuntrul tău. Pericolul totuși e încă departe. Cînd crești un mînz, n-ai să dai niciodată cu biciul într-însul. Nici chiar dacă mînzul devine cal nărăvaș. Cînd o fată crește sub ochii tăi, cînd i-ai apucat anii rochițelor mai sus de genunchi, o siguranță înșelătoare te hotărăște să crezi că fata aceasta nu

va putea niciodată să se îndrăgostească de tine. În astfel de cazuri și cu astfel de siguranțe, lași jocului început cîmp și mai mult de cuprins. Îl lași, fiindcă ești sigur că odată și odată, mai devreme sau mai tîrziu, va întîlni un îngheț în fața căruia i se va destrăma toată pornirea.

Cuconul Stejărel mai umplu o dată paharele, după care, cu cotul înfipt în masă și cu capul sprijinit în talgerul unei palme, s-a dedat cu toată ființa celei mai liniștite ascultări.

— Mai adineauri, cucoane Stejărel, ai cuprins-o pe Tincuța de umeri și ți-ai lipit-o trupului. Care a fost reacția Tincuței ? Nici spaima de veveriță, să-ți sară din strînsoare sălbatică, nici descleștarea molcomă din lupta dintre : vreau și parcă n-aș vrea să mă desprind. Ți-ai îngăduit-o ca o drept glumă care poate veni de la un cucon ca matale. Trebuie însă să mărturisești că, deși provocarea de la mata a plecat, simpatica ei adaptare la glumă nu ți-a displăcut. Nu mi-a displăcut nici mie.

— Ia te rog, pînă aici ! Să nu-ți vîri coada de prieten în casa mea cu Tincuța, că te rad cu dinamită de pe fața pămîntului. M-auzi, Culai ? îl preveni cuconul Stejărel Racotă, dînd sunet de clopot de argint glasului său care pînă la gustarea vinului mai avea bemolii celor șaizeci și unu de ani.

— Nici o teamă. Gestul ei a fost un gest izolat. Nu face parte dintr-o continuitate. A fost un act restrîns la o clipă. L-a comandat numai inteligența ei, fără să-i fie amestecat sufletul. Și totuși, cîtă plăcere că l-a făcut ! Gîndește-te acum la plăcerea pe care o poți avea cînd asemenea manifestări sînt înlănțuite într-o pornire pusă la cale de inimă. Plăcerea în atît crește, încît îți întunecă rațiunea. În cazul meu, mi-a fost dat să-mi fie trezită simțirea de la primul pas al fetei acesteia spre înțelesul nou al apropierii ei de mine. I-am gustat toată tremurătura sufletului. Toată învălmășeala sîngelui i-am simțit-o ca și cum ar fi fost o răzmeriță a propriului meu sînge. Mersul spre nou, spre acest nou care apare în drumul fetelor la vîrsta cînd li se spulberă naivitatea ca să facă loc începuturilor vieții celei străbătute de toate simțurile, a fost în întregime cuprins de mine. N-a căzut alături nici cea mai mică zvîcnire. Cu tot aurul încălzirii

acesteia m-am poleit avaric, nerisipind din el nici cît ar fi fost de ajuns pentru strălucirea unui fir de colb. Femeia cea mai rafinată, cucoane Stejărel, nu poate da jocului dragostei scara mereu crescîndă a intensității lui, cu atîta perfecție în distribuirea tot mai adăugită, așa cum i-o dă forța naturală a creșterii lui de la sine. Drămuirea premeditată a celor mai ascuțite rafinamente femeiești nu poate cuprinde cu atîta omogenitate întreaga masă a ființei care se vrea din ce în ce mai intrată în focul dragostei. Am urmărit-o cu puterea de pătrundere a vîrstei mele și-ți spun, cucoane Stejărel, că nimic nu e mai frumos omenesc decît această insurecție a adolescenței pentru cucerirea întîiului salt spre viață. Cînd îți mai este și ție adresat acest salt, și cînd, mai ales, saltul acesta cade pe amurguri ca ale noastre, apoi atunci eternul egoism din noi, cucoane Stejărel, nu ne ocrotește și nu ne coboară în grămada mulțimilor ce își necăjesc viața cu drame mărunte. M-am lăsat dus în jocul acesta crezînd că, ceea ce este bine clădit sufletește în mine, mă va apăra să cobor din înțelesul lui. Numai cu această siguranță am intrat în învrăjbirea unei tinere fete, la început cu rolul redus al unui simplu spectator — rol pe care nici prin gînd nu-mi trecea c-am să-l depășesc — ca apoi, strivindu-mi-se toate dogmele morale, să mă văd furat și dus în amestecul josnic al oamenilor fără scrupul. Așa am ajuns un netrebnic, cucoane Stejărel. Un netrebnic căruia matale trebuie să-i întinzi o mînă de ajutor. Hm, ce zici ?

— Zic *qu'il ne faut jamais laisser échapper le bonheur lorsqu'il se présente, mon vieux*. Eu unul nu văd netrebnicia.

— N-o vezi ?! O crezi un fapt simplu, așa, ca o strîngere a Tincuței ?! Sînt arcuit în ea ca o coardă pe corpul unei viori, cucoane Stejărel. De aceea îți cer ajutorul. Sînt la un pas de ceea ce se cheamă o catastrofă. Nu mă lăsa să fac acest pas.

— Măi Culai, măi, dar nici cel puțin nu mi-ai spus cine e inculpata ! Te-am rugat să nu-mi vorbești în parabole, mi-ai promis și de cuvînt nu te-ai prea ținut. O fi vreo mînzoacă din grupul celor de astăzi ?

Să i se fi dat lui Stejărel Racotă un an de gîndire şi tot nu l-ar fi tăiat capul s-o treacă pe Dana Boian printre probabilele inculpate.

— E, nu răspunzi ? îi mai suci în carne cuţitul întrebării, nedîndu-şi de loc seama Stejărel Racotă, spre ce prăpăd sufletesc îl împinge.

Şi la această a doua poftire, Neculai Brateş tot nu a răspuns.

— Păi dacă nu răspunzi, iaca, eu am ce face : beau şi l-ascult pe Perşu.

Într-adevăr, prin oberlihtul camerei intra, înjumătăţit de distanţă şi de împotrivirea zidului, cîntecul lui Neculai Perşu, susţinut de cobză cu sunete zdrelite. Şi odată cu cîntecul mai intra să le înţepe nările şi să-i îndemnă la ospătat şi arsura grătarului peste care domnea cu meşteşug mare Vasile Tăşalău.

Şi-a mai răscolit gîndurile şi după o pauză, Neculai Brateş a vorbit :

— Aflîndu-i numele, ai să-ţi dai seama că nemernicia e şi mai mare.

Atît, căci din nou tăcerea i-a cusut buzele.

— Văd că ai dat iar de praguri. Te las să le sări cînd vei vrea, l-a zădărît Stejărel Racotă, afectînd un dram de indiferenţă.

— E, află, cucoane Stejărel, că văd că mi-e şi mie greu să-i ţin mai mult numele ascuns. I l-am dus pînă acum în tăcere tot înşelîndu-mă că odată şi-odată o să-l pot face să iasă, să-şi ia urma drumurilor lui adevărate. S-a împietrit însă în mine şi greul lui i-l duc astăzi cu puteri pe care numai ea mi le mai dă. Cucoane Stejărel, — a ridicat mai tare glasul Neculai Brateş, apucîndu-i şi o mînă şi scuturîndu-i-o — mişel e omul cînd şi-a pierdut frînele ! Am vrut mereu, am vrut mereu s-o scot din mine, şi astăzi îmi este aproape peste putinţă să mai spun că vreau. Vezi matale, lupta cea mare nu o dau în faţa ei. Alături de ea, am tăria să par omul care stă liniştit în apele sale. Poate de aceea n-am dat nici cea mai mică bănuială celor din jur. De vreo cîteva zile însă toată tăria aceea cu care îi ţin piept cînd sîntem împreună, din clipa în care mă despart de ea, se macină ca sub piatră de

moară și apoi e luată de vînt. Cucoane Stejărel, mă crezi ? Am teamă să-i pronunț numele. Am teamă să nu citesc în ochii matale blestemul.

— Blestemul ?! s-a mirat Stejărel Racotă, cu adevărată cuprindere a mirării. Te-aș blestema numai cînd te-aș auzi pronunțînd numele Tincuței ! continuă el apoi în glumă, cu gînd de a mai știrbi din gravitatea cuvintelor lui Neculai Brateș.

— Va să zică — reluă cu repeziciune Neculai Brateș cuvîntul, ca și cum n-ar vrea să piardă șirul — un blestem o să fie. Al matale, dacă ar fi Tincuța ; al altuia, dacă ar fi al altei Tincuțe, și așa mai departe. Deci unul va fi în drept să-l arunce.

— Măi Culai, măi, iartă-mă, îmi ești prieten și poate că nu ar trebui să ți-o spun — sau poate tocmai din cauza asta trebuie să ți-o spun — oricum, ți-o zic : ai sărit de pe șine, Culai. Ne cunoaștem de atîta vreme, dar niciodată nu te-am găsit cu un intelect atît de scăzut ca astăzi ! Te-or fi putînd supăra cuvintele mele, dar n-am ce-ți face. Îmi vorbești de blesteme, cum mi-ar vorbi o babă din Tătărași, de prin preajma Eternității.

Neculai Brateș nu s-a supărat. Și nu s-a supărat pentru că, neștiind Stejărel Racotă despre ce fată e vorba, cuvintele lui păreau a fi îndreptățite. Să-i spună și numele și numai apoi să-l asculte cu drept de supărare sau nu.

— Sărit de pe șine ?! zise el cu puțină îngînare, e, ai să sări și matale de pe șine, auzindu-i numele.

— Tincuța ? mai vru să vîre Stejărel Racotă, o doză calmantă.

— Dana Boian ! liberă Neculai Brateș numele, ca și cînd ar fi prăvălit un bolovan.

În ochii lui Stejărel Racotă, sticloși pînă atunci, s-au topit luminile, și din obraji, ca de o rușine a numelui auzit, sîngele a fugit să se ascundă, lăsîndu-i în piele numai galbenul anilor.

Neculai Brateș a înțeles dezastrul. L-a înțeles și Stejărel Racotă, ceea ce l-a hotărît să treacă repede la o schimbare de față.

— E, răsuflă din adînc năduf Neculai Brateș, mai sînt sărit de pe șine ? Și nu e îndoit dezastrul cînd numele este al Danei Boian ?

— Ți-o fi părînd îndoit ție ; mie, nu ! a răspuns slab Stejărel.

— Cucoane Stejărel, vorbești cinstit ?

— Controlează-mi acum și conștiința, Toma Necredinciosule ! Ți-am vorbit într-altfel vreodată, ca să-mi pui cuvintele sub semnul îndoielii ? Și la urma urmei cred că exagerezi nepermis faptele. Slavă Domnului, că și eu calc în casa lui Costăchel cît și tine, și mai totdeauna cu tine, și nu mi-a fost dat să deslușesc nimic din tot ce mi-ai spus ! Să nu te fi aprins dintr-o părere, Culai. Lemnului uscat îi dai foc cu nimica toată.

— Acum sînt lemn uscat, cucoane Stejărel, și mai devreme nu mă scoteai din băiețaș ! Vezi că am tot dreptul să-ți controlez conștiința ? Cu felul acesta al matale, n-ai să mă aperi, cucoane. Ai să m-afunzi și mai mult ! îl făcut atent, amenințîndu-l cu degetul Neculai Brateș.

— Mai ți-a rămas să mă pui în genunchi și să mă bați la palmă, domnule profesor. Măi Culai, vină-ți în fire ! O fi și ce spui tu, dar poate e numai bob în păstaie ! Am toate facultățile întregi : văd, aud, simt, înțeleg... N-am văzut nimic, n-am auzit nimic, n-am simțit nimic, și n-am înțeles vreodată altceva de ceea ce trebuie să înțeleg. Eu cred că bobul din păstaie — dacă o fi și acesta — a crescut numai în imaginația ta, care e, după cum știm cu toții, foarte fertilă. La Boieni am fost și alaltăieri. Tu n-ai mai trecut de cîteva zile. E, iartă-mă, dar Dana era întreagă, în liniștea ei normală. M-a întrebat numai de ce n-am venit cu Frère Culai. Și asta cred din obișnuința de a ne fi văzut venind mai mult împreună decît separați. Apăi, de aici și pînă la romanul de mai înainte e cale lungă, băiețaș ! Sau tu oi fi vrînd poate să verifici un subiect de roman luîndu-mă drept cobai ascultător ? Lămurește-mă și am să mă simt onorat și cu calitatea aceasta. Reacțiile mele cred că ți-au dat verificarea voită. E bun, băiete ! Iaca, fac și pe Titu Maiorescu și mă consider în ședințele Junimei. E foarte bun, numai slăbește-l puțin din beția de cuvinte. Mai piaptănă-l și de parabole și ți-ai asigurat cu el premiul național. Ești mulțumit, mă rog ? Și aceste fiind zise, încă un păhărel nu strică.

Nu-și terminase cuvintele cînd prin ușa ușor deschisă, s-a ițit capul Tincuței.

— Cinstiți boieri, întreabă jupînul dacă să vă trimită expediția a doua !

— Dar de ce nu pofteşti întreagă înăuntru ? o întrebă Stejărel Racotă, răsucindu-se pe scaun ca să o vadă mai bine.

— Mi-e frică de cuconul Culai, a răspuns repede Tincuța, cu intenția de a repara o nedreptate făcută lui Neculai Brateş mai înainte.

— Să aştepte şi să nu se mai grăbească jupîn Elic cu expedițiile. Nu sîntem la poştă aici ! Om da noi semn de viață cînd ne-o trebui ceva ! hotărî cu glas mai aşezat Neculai Brateş.

Cînd să-i mai spună şi Stejărel Racotă un cuvînt, uşa tăie capul Tincuței, închizîndu-se.

— Nu-mi eşti prieten, cucoane Stejărel. Îți arată omul frămîntarea care îl mistuie şi mata îl iei în derîdere. Mi-a rămas să mai cer vîntului sfaturi. Am să le cer şi lui !

Văzînd cuconul Stejărel că a avut rezultatul presupus felului lui de a-i primi descărcarea sufletului, Neculai Brateş, domolindu-şi glasul, s-a aşternut pe drumul cel bun, atît de aşteptat de prietenul său mai mic în vîrstă.

— Bine că ți-ai limpezit vorba de trăsnete şi că vom putea discuta ca oamenii ! Iau de adevărat tot ce mi-ai spus, Culai. Îți mai repet însă o dată că am fost alaltăieri la Boiani şi că am găsit-o pe Dana, în toată vorba ei şi în toată mişcarea, aceeaşi, fără să arate nici cea mai mică urmă a vreunei frămîntări.

— Păi de ce s-o arate, cucoane Stejărel ? Ea e în mers tineresc pe o cărare nouă, drum în care nu a întîlnit nici o împotrivire. Creşte în ea, tainic, ceva nou. Atît ! Şi vine cu acest ceva nou spre mine, fără să-şi dea seama spre ce o îndreaptă. Ea nu e în drum cu tălmăcirea întreagă a pasului pe care îl face. Ea vine spre mine acum împinsă de o putere hipnotică. O otrăveşte o presupusă fericire nouă, fără să-i poată cuprinde pe de-a-ntregul înțelesul. Cum să nu ți se pară în completă linişte şi fără de nici un zbucium ?!

— Să mă cam ierți atunci, Culai, pentru toată poza asta a ta ! Îmi face impresia că îți cam place să afectezi primejdia sentimentală. Fii bun şi atacă bateria cealaltă — schimbă tonul şi vorba, Stejărel Racotă. Văd eu că eşti

bun de judecat astăzi. De judecat și de pus la zid. Iată, un om de treabă e Elic. Merită să-l feliciți și pentru mușchi și pentru Fetească.

— Rogu-te, cucoane Stejărel, să nu le amesteci.

— Ce să amestec ? se arătă nedumerit Stejărel Racotă.

— Frămîntările mele cu mușchiul și cu vinul lui Elic.

— Ba ce le-aș mai face jumări și ți le-aș da să te îneci cu ele ! După cum o luaseși, credeam că ați ajuns Dumnezeu știe unde, de nu se mai poate repara nimic ! Și cînd colo, dumneaei e o fată puțin zburlită de zgîlțîirile anilor care îi are, iar domnia-sa domnul profesor un om care vede în apa dintr-un pahar furtună cu corăbii înecate ! A se slăbi, iubitule ! Nu zic că nu e un început de... hai să-l numesc și dragoste. Dar de aici și pînă la mișelia, pînă la netrebnicia cea îndoită, he, he, he, e încă drum, băiete ! Cu pașii gîndului tău l-ai și parcurs, știu. Mi-ai dovedit-o îndeajuns astă-seară. Numai că peste pașii tăi grăbiți trebuie să treacă pașii trîndavi ai vieții, Culai ! Vieții îi trebuie răgaz, pîndă, așteptare, explicație, tărăgănare, luptă, moarte, și tu, tu vii pe talgerul cu corpuri delicte numai cu o presupusă aprindere de copil.

— Te fericesc, cucoane Stejărel ! Ba și regret că nu-ți seamăn. Te pricepi să reduci pînă și lucrurile cele mai complicate la forma cea mai simplistă. Dintr-un amestec de gînd și faptă, de pași încîlciți spre chemări cu strigăte noi și cu inimi care simțindu-se că sînt tari dovedesc că nu sînt decît din cîrpă, matale reduci totul la un bagatel. Felicitările mele, cucoane Stejărel ! Cu așa idei, te văd uitat într-o viață matusalemică. La anumite necazuri îți scoți tabachera plină cu praf de hronică, îl tragi pe nas și treci peste ele. Numai că așa viață nu seamănă cu viața ! Aduce a un fel de lapte covăsit.

— Ba este așa cum îți spun. Tu faci literatură lacrimogenă din toate mofturile. Pui accente grave și pe un iaurt pe care îl mănînci. Poftim, ca să nu fiu mai prejos de covăsitul matale ! Credeam, nenișorule, după cum te schimbaseși și-n voce și-n atitudine, că e vorba de-o fugă, de compromiterea definitivă a unei fete, de ireparabilul care urmează în timp — reparabil și acesta astăzi — și, în speță, nu e decît un început onorabil, care poate sfîrși și mai onorabil, la un apel mai hotărît al tău.

— Cucoane, cucoane Stejărel, reluă cuvîntul Neculai Brateș, ți-am mai spus-o, mi se pare, că vezi lucrurile condamnabil de simplu ! Și asta, tocmai matale, care, neîncăpînd într-un veac, îți tragi respirația din cele trecute ! Eu le văd însă într-altfel, cucoane Stejărel. Mai bine zis, le simt într-altfel.

— E, fii bun, drăguță, și spune-mi-le atunci cum le simți. Poate că vei avea și dreptate. Nu m-am încăpățînat niciodată într-o idee fixă și n-am să mă încăpățînez nici acum, dacă ai să-mi poți dovedi contrariul. Cunoști, bănui, că nu sufăr de nici o anxietate.

— Tocmai de aceea...

— E, tocmai de asta, treci mătăluță mai departe la deapăn. Dar numai cu o condiție : să nu plutești în emisferele creației. Iartă-le astăzi. Coboară totul la înălțimile pămîntului. M-auzi ? Culai ?

— Ți-o promit.

În Stejărei Racotă plesnea bucuria. Reușise să-l potolească. Părea cel puțin dispus acum a judeca lucrurile mai la rece. Înfierbînteala începutului, dacă nu o părăsise în totul, a luat-o, în orice caz, din vîlvătaia focului. Așa vor chibzui mai pe îndelete, pentru că e hotărît să-i dea tot ajutorul. Dacă vede și el puțină gravitate, e numai fiindcă în cauză e fata lui Costăchel Boian, și față de Costăchel Boian nu este permis, nici lui și nici lui Culai, să greșească.

— Dar mai înainte de toate, încă un păhărel, Culai.

L-au băut amîndoi cu gîndul lăutarului cînd își dă cu sacîz pe arcuș. L-au băut mai mult să li se dreagă glasurile, ca pentru niște sfinte și drepte cîntări.

De afară, cîntecul lui Neculai Perșu, cîntec cu îndemn spre nesfîrșită clătire a gurii cu vin, se furișa tot mai mult prin oberlihtul jupînului Elic. Întunericul nopții îi împlinea din ce în ce puterile. Pentru că nimic nu deschide cîntecului lăutăresc și hăului haiducesc depărtările mai mult decît noaptea. Noaptea e cea mai desăvîrșită cutie de rezonanță a tot ce înseamnă strigăt și cîntec, fie că și unul și altul sînt ale întristării sau ale veseliei.

Învăluiți în pînze de cîntec — poate și de ele potolit întrucîtva Neculai Brateș — cei doi prieteni s-au prins din nou la sfat.

— Zi, Culai.

— Zic. Și am să-ți dovedesc că matale prea reduci totul la simplu.

— Măi, să ne-nțelegem. Mie îmi plac socotelile netezi.

— Mă rog, sînt dispus să ți le satisfac.

— Să-mi arăți precis, la ce încordare a sentimentului acesta sînteți ajunși. Dar nu amețeli, Culai !

Neculai Brateș a întîrziat puțin răspunsul.

— Ceea ce mă întrebi matale e în raport de aprecierea fiecăruia. Eu...

— Am înțeles ! i-a tăiat și cu vorba și cu o retezare de mînă în aer, Stejărel Racotă, răspunsul. Văd că iar vrei să mă bagi în poezii. Să-mi răspunzi la ce te-oi întreba. Scurt !

— Mă rog, îți stau la dispoziție și în felul dorit.

— Că nu vă leagă păcatul, sînt sigur.

— De lucrul acesta chiar mă mir că m-ai întrebat !

— Nu te mai mira de loc ! Procedez prin eliminare. Dau la o parte tot ce ar fi putut fi, ca să rămîn în fața a numai ce este.

— Supusul matale ! și se înclină a supușenie.

— Ai sărutat-o ?

— Cucoane Stejărel, ai pornit de tot greșit cu întrebările ! Mă iei drept un borfaș sentimental. M-ai întrebat dacă ne leagă păcatul, acum dacă am sărutat-o, și după cum ai luat-o, cred că vine rîndul știutului dacă am ciupit-o sau nu.

— Iar iei cîmpii, Culai ! zise Stejărel Racotă, deși și-a dat seama că Neculai Brateș are dreptate.

— Nu-i iau, cucoane Stejărel. A iubi nu înseamnă numaidecît a săruta. Acestea sînt exploziile dragostei animalice. Acolo unde numai carnea simte, sufletul este poftit afară. Pentru dragostea de sub plapumă, te rog să nu mă mai anchetezi.

— Tu nu-nțelegi, Culai, că vreau să ajung la realități?! Tu mă obligi să te-ntreb în felul acesta ! se disculpă cuconul Stejărel.

— Eu ?! deschise ochii mari Neculai Brateș.

— Tu, cu frazele tale încurcate. Tu nu-ți dai seama că mi-ai refuzat continuu posibilitatea de a prinde în conturul realității frămîntarea ta ?! Îmi ceri un sfat.

Sînt dispus să ți-l dau și să te ajut. M-ai onorat chiar cerîndu-mi-l. Dar dă-mi și mijloacele să te pot ajuta, Culai !

— Nu ți le-am dat, cucoane Stejărel, pentru numele lui Dumnezeu ?!

— Mi le-ai dat ?! E, atunci să știi c-am surzit. Nu ar fi de mirare la anii mei.

— N-ai surzit, fiindcă le-ai auzit și le-ai reținut.

— Reținut ?! împlîntă repezit cuvîntul cuconul Stejărel. Atunci să știi că m-am ramolit.

— Nu te-ai ramolit, zise Neculai Brateș, dar nu știu de ce vrei să sari mereu peste ele.

— Să sar peste ele ?!

— Da, să sari peste ele.

— E, uite ce e : mai dă-mi-le o dată și te asigur că n-am să mai sar peste ele.

— Poftim ! și ca și cum iar l-ar fi supărat paharul, l-a mutat din nou dintr-un loc în altul. În ce privește Dana, ți-am spus : ea e în mers tineresc pe o cărare nouă, drum în care n-a întîlnit nici o împotrivire. Crește în ea o taină, atît ! Și vine cu ea întreagă spre mine. Iar eu nu mi-am descoperit în nici un fel slăbiciunea față de ea. Dar, cînd nu mai sînt lîngă ea, simt crîncen că-mi lipsește și încep să o caut. Ești mulțumit acum ? Ai înțeles ce se petrece cu mine ?

— Asta e totul ?!

— Nu e de ajuns ?

— Apăi, dacă e numai atît, ce mai ai de făcut e foarte simplu. Mătăluță să faci și mai departe pe „niznaiul“, iar dumneaei, într-o bună zi, o să i se oprească mersul ! Cum se poate, Culai, să faci din atît o asemenea problemă de conștiință ?!

— Fiuuu, cucoane Stejărel ! fluieră stins Neculai Brateș, aidoma unui pneumatic în care a intrat un vîrf de cui subțire, cum se poate să rezolvi matale cu „niznai“ și cu ce ai mai spus, răspîntii atît de cruciale ale sufletului omenesc ?!

— Și eu mă-ntreb : cum de poți să le complici atîta ?! își așternu repede cuconul Stejărel răspunsul.

— Cucoane Stejărel, mersul în care e prinsă Dana, e mers fără de oprire, pînă la capătul cel mai de pe urmă.

M-auzi ? Involburările acestea au în ele microbul unui amoc, care le mînă şi le tot mînă spre trăirea din plin a chemărilor noi. În drumul lor nu sînt cantoane şi semafoare să le oprească şi să le dea drumul, după pofta vreunuia. Mersul lor nu e un mers de tren cu iureşe şi opriri dinainte hotărîte. E adevărat, Dana este astăzi la începutul acestui drum. E numai în prima ameţeală a vijeliei. Ea vine spre mine, poate, fără să ştie spre cine vine. E încă oarbă pe drumul cel nou, paşii ei însă au siguranţa desăvîrşită a drumului care o duce spre taina care o atrage. Zici că ai văzut-o alaltăieri în apele ei liniştite. Cred. Va veni însă ziua cînd liniştitele ape de acum au să se răzvrătească. Ia aminte, cucoane Stejărel, la ce-ţi vorbesc astăzi. Aş vrea mai mult ca oricare altul să mă dezmintă faptele. Ajută-mă chiar, să mă dezmintă. Dacă lucrurile în sinea lor îşi au explicaţia, mă întreb ce explicaţie aş putea avea eu, faţă de cuconul Costăchel ? În furia dragostei lor de a-şi apăra copilul, îmi va atribui purtarea cea mai de condamnat. Poate că nu mai au nici ei înţelegere, aşa cum n-ai avut nici mata pentru neştiutul acestui ticălos război, în care se ţes pînzele vieţii. Zi, zi că nu am dreptate, cucoane Stejărel ! şi din nou a mutat paharul, de data asta trîntindu-l cu cumplită înciudare.

— Ce să mai zic, Culai ! Ai început să mă convingi.

— E, vezi, cucoane Stejărel ?! Îţi dai seama acum că totul îmbracă un alt aspect ? Că e tragică şi nu simplă vîltoarea care m-a prins ?

— Şi, culmea, tot cu literatura m-ai convins !

— Fiindcă ai apucat pe drumul cel bun, lasă, te rog, glumele la o parte.

— Le las, a promis cuconul Stejărel, punînd în felul în care a pronunţat cuvintele acceptarea vinei care i se aduce. Asupra Danei m-am luminat. Pofteşte acum şi lămureşte-mă şi asupra domniei tale.

— Să mă repet şi în privinţa persoanei mele. Am privit, la început, cînd am descoperit în Dana întîiul indiciu că a pus stăpînire pe ea o nouă stare sufletească, cu toată indiferenţa care o ai faţă de un copil care creşte sub ochii tăi. Îmi plăcea chiar să văd cum de la o vreme

în fiecare zi devenea alta. Cînd a împlinit cincisprezece ani, i-am dăruit un maimuțoi. S-a bucurat atunci de el ca de o jucărie. Peste un an, maimuțoiul acesta nu mai era o jucărie : era o amintire. Îl păstra ca atare.

— Să nu devină mai tîrziu un corp delict, Culai !

— A devenit chiar, cucoane Stejărel. I s-a înscris în viață cu altă însemnare. Mă reprezintă pe mine acum. Din colțul cu jucării l-a luat și l-a trecut pe etajera cu amintiri, și după un stagiu pe etajeră i-a dat viață din viața ei, ca să nu se mai simtă singură. Stă de vorbă cu el și nu-l mai insultă cu numele de maimuțoi. Îl cheamă Frère Culai acum.

În fine, de jocul acesta nu am legat nici o primejdie. O păpușă și unei femei mature îi dă prilej să se copilărească. Nu am apreciat în adevărata lor semnificație nici scrisorile prin care mă chema s-o salvez la latină, cînd o punea iar în fața greului acea tartariță care răspunde la numele de doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna. Simțeam cum se schimbă scrisorile acestea, de la una la alta, în ceea ce privea redactarea, dar nu am simțit în aceeași măsură cum se schimbau și de înțeles. La început aveau caracterul unor scrisori de copil cu pretenții de a se crede prietenul unui om mare. De anul trecut însă, am început să le simt mai grele în mînă și să le înțeleg și rîndurile care nu erau scrise.

— Cum văd, istorioara nu e de ieri, de alaltăieri ! fixă un nou punct al realităților pe care le dorea auzite, Stejărel Racotă.

— Dacă aș fi sigur că nu frizez ridicolul, aș putea zice că durează de ani !

— Bravo, Culai ! Și ochii mei să nu vadă nimic !

— Nu puteau vedea, cucoane Stejărel. Nu-i mai condamna. Toate acestea se țeseau așa de fin în ființa ei încît nu numai că nu puteau fi văzute, dar nici simțite decît de acel căruia îi erau adresate. Așa că nu-ți mai învinovăți ochii.

— Ai dreptate, găsi și acum cu cale să i-o dea Stejărel Racotă. Dacă nu a văzut și simțit ea Roxana, care de, e mama ei, aceeași carne încălzită în aceeași arșiță de sînge, cum era să bag eu de seamă ?! De Costăchel nici nu mai vorbesc.

— Pardon, cucoana Roxana a simțit...

—Ei ?! şi spunînd ei, se făcu mai mititel Stejărel Racotă. Intrase în el, ca o stambă nouă, pusă la apă în balie.

— ... dar a simţit numai schimbarea în sine, pîndind-o în toată primenirea ei nouă cu o singură grijă : să o facă să treacă repede şi cu cît mai puţin prăpăd. A rămas însă neştiutoare de vîntul care a furat polenul acestei dezghiocări în copt, ducîndu-l să rodească...

— ... in inima maimuţoiului, completă Stejărel Racotă, văzîndu-l că s-a oprit.

— ... în uscăciunea unui om care nu-l merită, preciză cu oarecare scîrbă Neculai Brateş. Adevăratul punct de plecare a fost corectarea lavalierei. Ai văzut ori de cîte ori am fost împreună că nu mă lăsa să plec pînă nu mi-o dichisea cum voia ea.

— Am văzut, şi dacă te-ar vedea şi Dana acum, direct în gîtul tău ar sări. Trageţi-o, dragă, că e mult spre stînga.

— Da' las-o-ncolo de lavalieră, cucoane Stejărel ! Haz are numai Dana cînd o îndreaptă — răspunse cu un plus de zîmbet nefiresc Neculai Brateş. La început mi-o corecta fiindcă ştia să o facă. O poartă şi ea la uniformă şi, într-adevăr, o înnoadă frumos. Mai tîrziu, a corectat-o pentru că voia să semene cu a ei.

— Şi a ei să semene cu a ta — completă Stejărel Racotă — fiind mai în nota adevărului decît prietenul său.

— Deci un pas înainte. De la pasul acesta am simţit, cucoane Stejărel, apropierea ei de mine, cu totul în altfel ca pînă acum. Nu mai venea în copci de fugă şi nu mi-o mai făcea cu mişcări repezi. În îndemînarea ei punea acum şi puţină cochetărie. Şi mai aducea acum şi cu o respiraţie nouă, cu un ritm mai iuţit, mai încălzit parcă. Nu am să mint dacă ţi-oi spune că întîiul fir ce m-a legat de dînsa a fost respiraţia aceasta. Cu ea a intrat în sufletul meu, Dana. Eşti om cu viaţa matale, cucoane Stejărel. Şi cum uşă de biserică nu prea ai fost, cred că eşti în măsură să poţi aprecia valorile acestor apropieri ale femeilor de noi. Pe cele ale tinereţii nu le poate întrece nimic în lume. Nici celei mai frumoase şi mai aprinse femei nu-i este posibil să dea atîta putere de tinereţe apropierii ei, cîtă trebuie ca să o poată asemăna cu

a unei fete de şaptesprezece ani. Ungă-se cu cele mai afrodiziace arome şi tot nu vor ajunge din urmă aroma tinereţii. Fiindcă aroma tinereţii nu poate fi întrecută de nici o vrăjitorie. Iar cînd această tinereţe se întîmplă să fie cît Dana de frumoasă, spune-mi în care sfînt mucenic al moralei ar mai putea sta liniştit sîngele ?

A venit apoi al doilea pas înainte, în ceea ce priveşte corectarea lavalierei. După cum ţi-am spus, la început mi-o dichisea fiindcă îi plăcea să o facă. Pe urmă, pentru că voia să semene a ei cu a mea. Al doilea pas a dus-o şi mai departe. Mi-o revede acum, deoarece ţine ca Frère Culai să aibă în ţinuta lui ceva pus de ea în ordine. Pe această din urmă transformare a ei, nu o simţi, cucoane Stejărel, ca pe o grijă de logodnică, străveziu parfumată ? E similară acelei dorinţe a femeilor profund iubitoare, ce ţin să aibă un permanent amestec în ţinuta bărbaţilor pe care îi adoră.

— Exact ! Ai mare dreptate, Culai ! De altfel şi bărbaţii simt aceeaşi plăcere cînd dau de dovada acestui amestec. Iaca, un fleac de nimic, o picătură de parfum pusă de o femeie dragă pe dosul unui rever de haină, şi îţi dă senzaţia prezenţei ei continue lîngă tine. Sînt micile înşelări din care facem sprijin deşertăciunilor noastre. Căci, în fond, Culai dragă, viaţa oamenilor cu creier asta e. Să complice la infinit simplul, ca să nu li se pară că duc viaţă primară.

— Dar nu numai atît, cucoane Stejărel ! Dana mai trece astăzi şi prin acea criză a tăcerii adolescente. Tăcere în care fiecare fată gîndeşte la ceea ce poate fi al ei, din ceea ce nu i s-a dat încă. A arătat multă dibăcie cucoana Roxana, cînd de la cincisprezece ani i-a dăruit acele două ore din zi, ale ei numai. Aşa, i-a pus într-o formă oarecare sub autoritatea autocontrolului tot gîndul care şi-l poate ţese o fată ajunsă la vîrsta cînd nu mai e posibil să i se ascundă adevărurile. Prin flatarea unei pseudolibertăţi i-a dezvoltat ambiţia a trece prin filtrul examenelor serioase tot ce gîndeşte şi tot ce e înclinată să facă. Ei bine, mi-am putut da seama din vorbele care le schimb cu dînsa, că e în gîndirea ei multă maturitate ! Merge la adînc în orice cugetă. Şi nu-şi risipeşte truda meditaţiilor în căutări de nimicuri. Lucrul acesta pune un accent grav pe poziţia mea faţă de ea, cucoane Stejă-

rel. Cu timpul, va fi în măsură să dea și un sens apropierii de mine, și mă tem că timpul acela nu e prea departe. Atunci va începe dezastrul, înțelegi ?

— Măi Culai, anticipez un sfat. Să nu cauți să imprimi luptei tale voința ta. Lasă-te în voia destinului. E singurul care conduce cu chibzuință întîmplările. În viața mea multe au fost ocaziile în care am căutat să lupt, și dacă la început mi s-a părut că lupta se desfășoară în favoarea mea, pînă la urmă am putut să-mi dau seama că mai tare decît destinul nu pot să fiu. Te sfătuiesc de pe acum să nu angajezi lupta îndepărtării tale de Dana. O împotrivire poate descumpăni și atunci chiar că vor putea coti spre grav lucrurile.

— E, cucoane Stejărel, simt că nu mai e nevoie să insiști cu sfatul acesta ! Mă văd ajuns la el și fără stăruințele matale, se văzu obligat să-l aprobe Neculai Brateș. Lupta am dat-o, și o dau mereu, dar din toată lupta asta singurul învins sînt eu. În lupta cu mine însumi, cel căzut sînt tot eu. Pricepi, cucoane Stejărel ? A intrat în sufletul meu și n-o mai pot scoate de-acolo ! Iată, e săptămîna de cînd n-am mai văzut-o !

— Știu, punctă afirmarea Stejărel Racotă.

— N-a fost o întîmplare aceasta. Am voit eu să fie așa. Și numai eu știu cu ce preț al torturii am putut să-mi apăr voința. Și nu sînt la întîia încercare de felul acesta. Cînd nu mai pot frîna nerăbdarea, strîng în mine puteri să duc la Boieni o mască în locul meu. Da, o mască, iubite cucoane Stejărel ! Căci ajuns, mă străduiesc în toate chipurile să infiltrez în Dana trezirea, arătîndu-mă ca și cînd nici prin gînd nu mi-ar trece că am înțeles vreodată ceva din mersul ei înflăcărat spre mine. Vorbesc, rîd, glumesc cu cuconul Costăchel...

— ... Beți o colbăită, adăugă Stejărel Racotă, nu de alta, dar ca să nu treacă peste adevăr.

— ... Da, mai bem și cîte-o colbăită, reluă Neculai Brateș, numerativ, dar cînd ajung afară, caut vitrinele să mă pot sprijini de barele lor. Numai cînd e departe de mine simt, cucoane Stejărel, cît de adînc este ascunsă în sufletul meu. Am început să fug și de lume.

— Chiar și de prieteni ! puse punctul pe *i* cuconul Stejărel.

— La Universitate o văd în fiecare studentă care îmi iese înainte. Cînd întîlnesc grupuri de eleve de la Anca Doamna, vocea ei o aud. La cinematograf, o fi aşa sau mi se pare numai, dar fiecare actriţă are ceva şi din Dana. Cea mai profundă senzaţie a prezenţei ei mi-o dă însă lavaliera. Cînd o deznod seara, sau cînd o înnod dimineaţa, pe ea o văd în oglindă. Am chiar impresia că în înnodatul şi deznodatul lavalierei mi se amestecă mîinile cu ale ei. Zi că nu am ajuns o cîrpă, cucoane Stejărel ! La patruzeci şi doi de ani să mă tulbure în halul acesta o fată de şaptesprezece ani !

— Ehe, Culai, ne tulbură ele şi la şaizeci şi unu de ani, darămite la patruzeci şi doi !

— Ştiu, Tincuţa, să nu faci însă confuzie, cucoane Stejărel, între ceea ce îţi zgîndăre haiduciţa asta de codru virgin şi ceea ce aduce spre mine Dana. E mai mult decît religios imnul dragostei ei. Oficiază în odăjdii nepuse încă de nimeni. Le-a îmbrăcat pentru întîia oară şi ea. Tot ce aduce jertfă altarului nou este purificat în baie de lacrimă.

— Pfiiii, Culai, iar ai luat-o în nori ! Da zi, că-i zici frumos. Iată cu ce le zăpăciţi voi, scriitorii. Cu scrisul. Le minaţi cu romane şi apoi vin să facă explozie în braţele voastre. Să ştii că m-apuc şi eu de literatură, hotărî solemn cuconul Stejărel.

— Ca să poată face explozie Tincuţa ? îl întrebă Neculai Brateş.

— Ptiii, pirotehnie întreagă, Culai ! şi încă un păhărel de Fetească găsi cu cale Stejărel Racotă că nu strică. Afurisita, n-a mai dat pe aici !

— Numai că pentru explozia Tincuţei trebuie un romînaş verde, ca ea, nu romane şi nici şaizeci şi unu de ani, cucoane ! Un flăcău cu braţ de oţel, să-i frîngă mijlocul în horă.

— Dar noi nu mai mîncăm nimic, Culai ? sări la altă grijă părintească Stejărel Racotă.

— Ţi-i foame ?! De-abia terminaşi muşchiul !

— Ce de-abia, Culai, cînd de mai mult de două ceasuri stau şi mă uit la tine, ascultîndu-te ?!

Să-l fi chemat cu soneria şi jupîn Elic n-ar fi sosit atît de urgent cum a sosit el adus de o furtună.

— Cucoane Stejărel, cucoane Culai, săriți, vă rog, în ajutorul Feigăi, că eu nu pot să-i fac nimic!

— Dar ce i se-ntîmplă, Elic, de are nevoie de ajutor? îl întrebă Stejărel Racotă.

— A venit un nebun! Un nebun beat. Și de un ceas o tot bate la cap pe Feiga să-i cînte din țiteră clopotele din '812. Ce clopote sînt aistea, cucoane Stejărel, că Feiga nu știe și nebunul nu și nu, că să-i cînte clopotele din '812?! Auzi matale, nebunul! Dacă vrea să-i cînte clopotele n-are decît să se ducă la Eternitatea! Și nici nu s-o îmbătat la mine, măcar! Bea la altul și la mine vrea s-audă clopote!

Stejărel Racotă și Neculai Brateș au schimbat zîmbete evocatoare. Și-au adus și unul și altul aminte de noaptea în care la Corso fiind, un chefliu turtit complet de șampanie asculta pentru a cincizecea oară *Rapsodia 812*, botezată de el în beția lui, *Clopotele din 812*.

— Cum, cucoane Stejărel, asta-i de rîs?!

— Măi Elic, măi, spune-i nevesti-ti să-i cînte *Rapsodia 812*, de Ceaikovski. Ai înțeles? Asta vrea omul să-i cînte.

— Dînd să plece, Stejărel Racotă i-a amintit de expediția a doua.

— Și Elic, mai trimite ceva cu Tincuța, că ni s-a făcut iar foame.

— Cu plăcere, cucoane Stejărel, numa să termin cu clopotaru ista, răspunse Elic cu bucurie, deoarece ducea salvarea Feigăi.

— E, să-ți aud sfatul, cucoane Stejărel. Ți-am spus totul, ca unui duhovnic.

— Totul? Totul?

— Totul! Aș mai putea să adaug un singur lucru. Cred că ți-ai și dat seama de el. Instinctele nu și-au ițit capul din nici o parte. E atît de impunătoare în dragostea ei curată încît și gîndului i-am refuzat să iscodească tainele goliciunii ei. Am și eu viața mea, cucoane Stejărel. Ca un incorigibil holtei ce am fost, am intrat pînă în străfundurile ei. Cunosc femeia, cum îmi cunosc buzunarele. Seamănă toate. De aceea le-am și strîns pe toate în una singură: femeia. E, Dana nu seamănă cu nici una din ele! Căci numai ea mi-a gonit instinctele.

— Dana.

— Ea ! Și e atît de convingătoare puritatea ei, cucoane Stejărel, încît elimină din mine și ceea ce n-ar putea întina sfînta noastră legătură.

— Aici nu te-am înțeles, spuse Stejărel Racotă.

— Am să mă explic. O știi pe prietena ei ?

— Da, Aniuta Golub.

— Exact, cucoane Stejărel. Văd că-i ții bine minte numele.

— Am memorie bună, Culai, clipi cu zîmbet Stejărel Racotă.

— Bine, trec și peste ce mai ai în afară de memorie și te rog să mă asculți. Dragostea Danei e în capătul cu totul opus celei a Aniutei. Sigur că ți s-a întîmplat să contempli marea, în ceasurile ei de liniște. Mie, nimic nu-mi arată mai mult ca această liniște forța ei stăpînită în adîncuri. Și e atît de maiestuoasă liniștea mării, că te-ntrebi cu ce puteri îi poate stăpîni apele, pînă la nemișcare ? O asemenea întrebare îmi pun și pentru Dana. Cu ce puteri stăpînește în ea răzvrătirea cea nouă, de nu o poate simți nici cucoana Roxana ?! Pentru Dana, răspunsul ți-l dau tot eu. Pentru că dragostea Danei își are organizat reduitul rezistenței în suflet, în timp ce a Aniutei s-a cuibărit toată în carne. Cînd e atît de frumos îngrădită în suflet, și pentru suflet, tot ce vine din vecinătatea ei pe drumul celălalt, al cărnii, e dat la o parte. Iată și înțelegerea pentru care Aniuta se izbește continuu de respingerea mea. A, dacă Aniuta ar fi străină de Dana !...

— Ai comite ticăloșia ! i-a dus mai departe Stejărel Racotă spusa.

— Chiar și sub titlul acesta, de ticăloșie, cucoane Stejărel. Și acum, domnule procuror...

— Pardon, judecător. Te rog și eu să nu faci confuzii. Și, mai ales, în asemenea crime nu mi-aș alege niciodată rolul de procuror.

— În cazul acesta, dau cuvîntul judecătorului.

— Dacă ai zice sfătuitorului, poate ar fi și mai bine.

— Acuzatul se-nduplecă și ți-l acordă.

— Dacă mi-ar acorda acuzatul și un păhărel...

— Cucoane, nu ridic nici un incident. Ți-acord și păhărelul.

L-au băut și unul și altul cu poftă. Stejărel Racotă, ca unul ce se pregătea să vorbească ; Neculai Brateș, ca pe un fel de licoare ce avea să-i spele leșia amărăciunilor.

S-au mai răsucit în scaune, s-au mai adunat în ei ca pentru o pornire la drum lung și nou, și după ce fiecare și-a terminat oarecum pregătirea, cuconul Stejărel și-a făcut auzit cuvîntul.

— Culai dragă, te-am ascultat, cu puțină împotrivire la început și cu multă înțelegere la urmă. Te felicit și pentru chipul cum ți-ai topit în cuvinte tot chinul tău nobil, și te felicit și pentru norocul ce ți-a fost dăruit, de a putea fi iubit de o fată ca Dana. Și am mai constatat că ești acela pe care îl merită Dana. Ceea ce îmi smulge însă și mai mult stima pentru tot ce ai spus, e faptul că ai dat întîietate în frămîntările tale poziției Danei față de vîrsta ta. Și ai vrut s-o aperi mereu, tăind fără de scîncet în tine. E ceea ce mă face acum să-ți spun că ești un cavaler uitat din vremuri. Să ai deci convingerea că tot ce voi vorbi, e numai ceea ce simt. Am pus în cumpăna judecății și drama lui Costăchel, și drama Danei. Într-o parte — și aceasta în cel mai rău caz — o mîhnire de om rămas în robia legilor care calcă realitățile ; și într-altă parte, un zdruncin care ar putea nimici o viață. Sîntem datori să judecăm faptul, Culai, nu în raport de cum ar reacționa prietenul nostru comun, Costăchel, ci în legătură cu dreptul la viață al Danei. După cîte mi se pare, te temi să nu fie o înșelare a Danei pornirea ei către tine. Eu nu sînt de părerea ta. Pe drumurile înșelării nu poți porni cu atîta avînt al ființei întregi. Înșelările nu au puterea să te cuprindă total. Este un instinct care te apără de ele. Este acel *dar dacă ! ?* așezat în capătul de început al fiecărei înșelări. Dana nu a pus nici un *dar dacă ! ?* Așa cel puțin am înțeles din tot ce mi-ai spus.

— Ai înțeles bine, cucoane Stejărel.

— Atunci alungă-ți gîndul că ar putea fi cuprinsă de o înșelare. Iar în cazul acesta, nici o teamă. Mersul ei va fi mers fără de șovăire, fără de oprire. Eu, o înțeleg, Culai. Iartă-mă, dar îmi face impresia că o înțeleg mai mult decît tine.

— Nici un protest, cucoane Stejărel.

— Cîndva, fetele măsurau valoarea puterii de seducție a iubiților lor, după cum știau să aleagă culoarea plicurilor trimise în ascuns. Acela care cădea pe cea mai impusă de gust, trecea ușor înainte, chit că în plicul de culoarea preferinței închidea cea mai stupidă banalitate. Astăzi, fetele au altă percepere. Cîștigă bătălia acela care răspunde mai mult nevoilor ei de a asculta, de a auzi lucruri noi, de a i se da cît mai complet înțelesul vieții, și, mai ales, de a i se oferi lumina care o scoate din umbră, care îi dă relief și personalitate.

— În cazul acesta, cucoane Stejărel, valoarea sentimentului îmi pare scăzută.

— Nu, nu, și nu ! îi tăie de trei ori cu nu, Stejărel Racotă. Esența sentimentului a evoluat și ea. Nu mai e bragă romantică, dragă Culai ! Cine și-l mai mărturisește și astăzi cu *ofuri* și cu *ahuri*, să se lase păgubaș. Că sînt unii care numesc aceasta un calcul și nu un sentiment, o știu. Greșesc însă neiertător. Confundă orgoliul unei dragoste cu un calcul care numai aparent pare calcul. Că am dreptate, o confirmă Dana. Și cred că nici tu n-ai să-i arunci jignirea că din calcul s-a fixat cînd a avut a alege între sublocotenentul Dodo Cudalbu și tine. Aspectele înșelării omenești sînt multe, Culai. Să-ți dau în vileag unul proaspăt. Sincer îți spun că am crezut-o îndrăgostită de Dodo Cudalbu. Venirile lui dese mi-au întărit această convingere. Frumușel, sportiv, așchie de boier moldovean și flecar să poată suci un cap de fată, avea un capital don-juanesc destul de seducător. Ca atare i l-am socotit și eu în treacăt judecîndu-l. Dar cît de înșelătoare au fost aparențele abia în seara aceasta m-am lămurit ! Și de, nu sînt omul să nu pot străbate în adîncul faptelor ! Într-o asemenea înșelare ești și tu, Culai, crezînd că pe Dana numai o rătăcire o aduce spre tine. Și numai acum, după ce mi-ai mărturisit totul, îmi dau perfect seama cît de crunt și de nepermis m-au înșelat aparențele ! Așa fiind, te-ai așezat greșit în marea răspîntie în care te afli. Îți stau în față două nume : Costăchel și Dana. Te-ai oprit în fața amîndurora, neștiind pe care din ele să le sacrifici. Iartă-mă, dar eu te condamn pentru această oprire. Culai dragă, nu ai dreptul să sfă-

rîmi dragostea Danei, cînd în ea e tot ce a putut pune ființa ei. Chiar dacă în drumul vostru stă Costăchel, nu te poți împiedica de dînsul.

— Mă uimește ceea ce spui, cucoane Stejărel!

— Culai, mi-ai cerut sfatul, și sfatul nu ți-l pot da decît sprijinindu-l pe credințele mele. Îl cunosc mai de mult decît tine pe Costăchel și-i sînt și mai prieten decît îi ești tu. M-ai ales însă judecător, și între actele vieții și supărările omenești, dă-mi voie să nu șovăi. Vorbesc în cunoștință numai de lămuririle date de tine. După cîte ai putut constata, am fost cu totul străin de drumurile voastre, care, totuși, se vor întîlni, oricît vei căuta tu să nu se întîlnească. Și dacă am înțeles și bine, dragostea Danei e învrejuită numai pe ceea ce se cheamă spiritualitate. E, află de la mine, Culai, că dragostele acestea nu au sfîrșit. N-au saturație. Dimpotrivă, cresc în intensitate pe măsura cu care se dezvoltă și înțelegerea spiritualității. Or, în cazul Danei, această înțelegere își va spori pătrunderea cu fiece zi care trece.

Tu, înfricat de o teamă, te-ai coborît la judecăți mărunte. Ai dat întîietate întrebării: dar ce va fi peste cîțiva ani? Și ce e și mai surprinzător, mi se pare că ai răspuns acestei întrebări — așa am înțeles eu cel puțin din acea inventariere fizică din fața oglinzii — că, alături de tinerețea matură a Danei, va sta un om încărunțit, robit gîndirii și liniștii creatoare, un om cu așezări tihnite, într-un cămin în care glasul tovarășei lui este o trîmbiță îndreptată spre viața de dincolo de ferestre. Amarnică înșelare, Culai! Da, da, Culai, degeaba îți mai arcuiești sprîncenele în semne de întrebare! Dana și-a început drumul spre tine vrăjită de ceea ce tu ai putut să-i dai în cărțile tale. Dacă Dana nu ar fi fost integral prinsă de ceea ce numim spiritualitate, procesul de astăzi, al conștiinței tale, nu ar mai fi avut loc. L-ar fi consumat în întregime Dodo Cudalbu, de la întîia lui formă embrionară.

Ușa camerei s-a deschis cu repeziciune — fiind mai mult împinsă de umăr decît deschisă cu mîna — lăsînd să-și facă apariția jupîn Elic, cu a doua expediție, adusă de el și de Tincuța.

— Cucoane Stejărel, cucoane Culai, nenorocire! Iaca v-am adus niște fudulii de batal și niște momițe.

Dar cum nici Neculai Brateş şi nici Stejărel Racotă n-au înţeles de ce sînt o nenorocire fuduliile de batal şi momiţele, s-au făcut auziţi cu aceeaşi întrebare :

— Ce nenorocire, Elic ?

— Cum ce nenorocire, cucoane Culai ?! Apăi dumneavoastră credeţi că uşor este să cînţi la ţiteră de un ceas, într-una şi fără pic de răgaz, clopotele lu' nebunu ăla ?! Iaca, de atunci nici c-o încetat clopotele ! Că mai bine nu-mi spuneaţi ce-i aia clopotele din '812, cucoane Stejărel !

— Dar ce e, măi Elic, că eu tot nu te-am înţeles ? se arătă nu destul de informat Stejărel Racotă, numai şi numai să guste şi mai din plin nenorocirea lui Elic, pe care o cunoştea el bine, de altfel.

— Cum, ce să fie, cucoane Stejărel ?! Cum termină Feiga clopotele, nebunul vrea alte clopote ! Pînă acuma de treizeci de ori i le-a tras şi tot nu s-a săturat ! O făcut şi răni la degete Feiga. Da' ce vrea să ştie nebunul ?! Spune c-o-mpuşcă, dacă nu cîntă.

— Ei lasă şi nu te mai văita atîta. O să se sature în curînd şi atunci o să scape şi madam Feiga de necaz, încercă să-l potolească Neculai Brateş.

— Aista !? Nebunul aista, cucoane Culai ?! Pe aista, aşa beat nebun cum e, numai clopotele Eternităţii poate să-l sature.

Ca să-l scoată din temeri, Neculai Brateş l-a felicitat pentru expediţia a doua.

— Bine, Elic. Şi momiţele şi fuduliile. Bravo !

Apreciere la care jupîn Elic s-a simţit obligat să răspundă :

— Greu să găseşti matale în tăt Ieşii fudulii ca la mine, cucoane Culai ! Da Feteasca, nu e ea ca din candela lui Cristos luată ? Cucoane Culai, unul e Elic în Tîrgul Cucului.

Dar cum şi-a adus aminte de suferinţa Feigăi, s-a scuzat şi a plecat. După el s-a dus şi Tincuţa, întinzînd dintr-un zîmbet cuconului Stejărel, pînă la uşă.

Din nou singuri, Stejărel Racotă a înnodat din nou şirul cuvintelor.

— Să revenim, Culai. A, da, vorbeam de teama ta : ce va fi peste cîţiva ani. Să fiu mai scurt. Va fi ce este şi acum. Dana va avea douăzeci şi cinci de ani, treizeci,

treizeci și cinci, și va fi mereu amorezată de tine. Așa cum s-a lipit astăzi de o lavalieră strîmbă și pudrată de scrum, tot astfel se va lipi și mai tîrziu de rătăcirile tale dintr-o grădină într-alta, de albul părului tău, de suferința ta, de rămînerea ta cît mai îndelungată în casă. Tu ai trecut peste faptul că dragostea ta pentru Dana, și a ei pentru tine, nu e o dragoste de oboseli fizice. Ea și-a răsucit-o pe ce ai tu mai bun : pe marele tău talent. Ea iubește mîna ta, care scrie atît de frumos ; creierul tău, care pătrunde cu înțelegere în toate tainele vieții ; faima ta de scriitor cu renume, faimă ce îi va da dreptul să poarte pe umeri șalul celei mai necuprinse mîndrii femeiești : omul acesta, după care toți întorc capul și toți îi șoptesc numele, e soțul meu. Sînt drept și iubesc adevărul, Culai. Ți-l spun răspicat. Tu ai prins-o în mreje cu cărțile tale. Tot cărțile au să te ajute să birui continuu. Tu ai de la cărți ceea ce ceilalți nu au : înnoirea. Prin ele ești mereu altul. Tu nu mai faci parte din cei cu conturul fizic precis tras. Tu n-ai un cadru al tău propriu. Talentul te-a deposedat de el. Fizic și cerebral, tu trăiești în eroii cărților tale. Ai vîrsta și viața lor, Culai. Oricît de diferit i-ai croi, în ei e și din tine ceva. Așa că în toți, Dana te va descoperi pe tine. Pe tine, mereu altul.

— Și, s-ar putea numi aceasta un sentiment, cucoane Stejărel ?

— De cea mai pură esență, Culai ! i-a răspuns imediat Stejărel Racotă. Ne-am obișnuit să numim sentiment numai gogeala amoroasă, plînsul, jurămintele și alte aspecte de soiul acesta. Ca și cum numai oamenii care bocesc s-ar părea că regretă morții. Sentimentul dragostei ei, Dana și l-a ridicat la rang de virtute. Așa îmi apare din ce mi-ai povestit astăzi. Să se frîngă, nu-l văd. Nu văd atunci nici de ce ai avea a te teme.

— Cucoane Stejărel, ai și nu ai dreptate. Ai, fiindcă tot ce ai spus se reazemă pe eternul omenesc ; și n-ai, pentru că acest etern omenesc ne-am obișnuit să-l robim prejudecăților. Prejudecata are și ea logica ei, cu care domină mințile majorității. Și majoritatea e majoritate, cucoane Stejărel. Proști da' mulți, a spus Alexandru Lăpușneanul lui Moțoc, și Lăpușneanul a avut dreptate.

Drept e numai ce vrea mulțimea. Mulțimea aceasta o va strivi și pe Dana și mă va strivi și pe mine.

— Măi Culai, ești tu om să te strivească mulțimea ?! se arătă cu multă mirare Stejărel Racotă. Te mai poți tu împiedica de asemenea cioturi ?! Lasă-i să-și sfărîme în ele oasele mărunțeii pămîntului, dar nu tu ! O să călcați și voi peste ele cum calc și eu peste atîtea altele. Și de, strîmtoreala mea de acum m-ar putea obliga puțin la luarea domniilor lor în considerație și totuși nu o fac ! Rămîn ce am fost !

— Atunci ?

— Atunci rămîne să faci și tu ce am spus de la început: lasă-te în voia destinului. Ce-o hotărî el. Nici lumea, nici Costăchel, nici Roxana. Înaintea tuturor trece viața...

Și au mai stat, și au mai stat. Jupînul Elic a trebuit să aducă și a treia expediție

— Uf, bine c-o plecat clopotaru ! Stă biata Feiga cu degetele pe gheață, să li se stingă focul. De cincizeci de ori le-o tras, cucoane Neculai, cucoane Stejărel !

Cînd au plecat era noapte adîncă. O noapte cu profunzimi în trecut. Stelele împrumutaseră din focul lor turlelor de biserici, poleindu-le cupolele cu aur sfințit. Iar în turle, păsările sihăstriilor își treceau de pe o boltă pe alta cîntecul care îți strecoară în suflet moartea : cucuvau-cucuvau. Atît. Atît era zgomotul Iașului, cînd, ca în atîtea alte nopți, Neculai Brateș și Stejărel Racotă îi măsurau lungul străzilor, cu pași care nu totdeauna călcau înainte.

— Culai, asculți tu tăcerea Iașilor, în mijloc de noapte ?

Neculai Brateș i-a răspuns, oprindu-se :

— I-o ascult, cucoane Stejărel. Nu știu de ce, dar se lasă mai auzită decît oricare alt zgomot al Iașilor.

— Abia acum ai spus și tu o vorbă mare, Culai ! Numai tăcerea și suferința dau Iașului existență astăzi, îl aprobă Stejărel Racotă, cu cuvinte care picurau sînge din sîngele lui. Iașul e un bolnav în agonie. Iată, din orice loc te-ai opri, îi poți vedea rănile.

S-au oprit să le vadă. Și Stejărel Racotă i le-a arătat pe rînd :

— Îi surpă coastele, cancerul străzilor ; îi mănîncă zidurile, cancerul vechimilor ; îi acoperă cu uitare bisericile, ca pe niște sîni putrezi, cancerul din creierul credincioșilor de acum ; îi alungă grădinile, cancerul edililor, care nu cunosc decît binefacerile prostiei ; îi rupe crengile cu flori de tei și liliac, cancerul sălbăticiunii ; îi udă statuile, cancerul din bășica beților ! Și nici un semn de însănătoșire nu se arată. Culai ! Îl pierdem, și printre marii vinovați ai acestei pierderi sîntem și noi. Precum la fel de vinovați sînt și toți cîți au fugit din el. De ce a plecat Mihail Sadoveanu ?! De care vrajă chemați s-au dus și Ionel și Păstorel Teodoreanu ?! Cu cît a fost mai mare la București decît în Iașii noștri Stere ?! Cu ce l-a învrednicit mai mult Capitala decît Iașul pe Cezar Petrescu ?! Mîine, parcă te văd plecînd și pe tine. Eu, Culai, nu mă mișc de aici. Stîrvului nu-i stă bine decît lîngă ruine. L-ați plîns cu toții pe bietul Rîșcanu atunci cînd l-au strivit bîrnele prăbușirii hotelului Bejan. Eu, nu l-am plîns. Eu îl invidiez. A avut moartea care o merită oricare ieșean adevărat : mort în Iași, ucis de Iași ! Pentru că toți cîți au contribuit la uciderea Iașilor trebuie să moară uciși de Iași. Să nu creadă dezertorii că n-au să fie ajunși de pedeapsă ! Fie și de s-ar pomeni de ei numai atît : era de loc din Iași, dar a fugit din el ca să moară între străini !

Și iar au luat-o din loc, pentru ca în alte opriri și în alte răspîntii să judece și să condamne la moarte pe toți ucigașii Iașilor.

Ajuns acasă, Neculai Brateș a tras cu puterea gîndului o linie pe sub tot ce-au vorbit în noaptea aceea. Voia să stea puțin în fața adevărului rămas din ce au vorbit, spre a ști limpede ce are de făcut.

Unica lui slugă, Ion Măsălaru, îl aștepta ca în mai toate nopțile, neașteptîndu-l. Găsea însă totdeauna în înțelepciunea vîrstei lui, de un leat cu a cuconului Stejărel, chipul în care să-l certe cu a sa credință de slugă iubitoare și supusă.

— Iar ați botit straiele, cucoane Culai ! Iac-așa, din boțeli de-aistea au să se strice de n-au să mai facă nici un pitac !

Dar Neculai Brateș știa despre care boțeli vorbește Ion Măsălaru și ce anume o să se strice de n-o să mai facă nici un pitac.

— Taci, cucuvea bătrînă, și nu mai cobi. M-a căutat cineva ? îl întrebă apoi mai mult într-o doară, lepădîndu-și surtucul.

— V-o căutat, cum să nu !

— Cine, flăcăule ?

— Marin Hurdubelea, cucoane. O adus și o scrisoare. O bătut tăt Iașul și dacă o văzut că nu-i chip să dea de matale, a mai trecut o dată și a lăsat, ia, plicuța ceea de pe masă.

Capitolul VIII

CÎND L-A CHEMAT DANA PE MARIN Hurdubelea să-i dea plicul, acesta de cum l-a zărit a şi început a se scărpina în pletele lui dacice.

— Irăcan di mine, duduiţă, iar mă mîni în lumea cea mare ?!

— Cum în lumea cea mare, Marine ?

— Iac-aşă, duduiţă, că uneori nici în lumea cea mare nu poţi da de cuconul Culai ! De ce n-o fi om de casă, duduiţă, ca tăt rumânul, de trebuie să-l caute creştinul în tăt tîrgul şi tăt să nu deie de el ?!

Întrebarea lui Marin Hurdubelea i-a reamintit Danei de acele cuvinte care cîndva n-au fost înţelese de ea în plinătatea lor, cuvinte pe care acum le simţea cît de greu apasă şi în sufletul celui ce le-a spus atunci, şi în sufletul ei, cu altă cuprindere acum. „Sînt pasărea care n-are cuib. Am zborul ei, cucoane Costăchel.“ Şi mai e de

negăsit, pentru că și el și Stejărel Racotă sînt oamenii nimănui !

— Nu zici nimic, duduiță Dana ?

— Ce să zic, Marine ! E cuconul Culai ca pasărea fără cuib.

— Curat așă-i ! o aprobă Marin Hurdubelea. Că chiar sînt păsări de-aiestea, duduiță.

— Dar fă ce-oi face, Marine, și găsește-l.

— Iaca și mărg, duduiță.

Coborînd strada Carol, Marin Hurdubelea își întocmea în gînd planul căutării. De unde s-o ia ? Să-l caute mai întîi acasă, sau să-nceapă de-a dreptul cu tîrgul ? Și cum planul nu e de loc plan dacă nu-i prăbăluiești bine și portițele de scăpare, s-a hotărît a-l „spiona" pe Neculai Brateș și prin străjerii ulițelor.

Ajuns în dreptul străzii celor patruzeci de sfinți, a făcut la stînga, gîndind în sinea lui : „O fi stat ei cîndva pe ulița aiasta patruzeci de sfinți, da' iaca, amu li-o luat locul diavolii !"

Unul din diavoli și cel mai diavol dintre toți era Neculai Brateș. Pentru că deși are casă aici, mai niciodată nu-l poți găsi. Dai di el pe unde nici nu gîndești, da' să-l afle batîr o singură dată acasă, n-a fost chip ! Se și crucea Marin Hurdubelea, la ce o mai fi și avînd-o, casa ! Și tot cu judecata lui s-a lămurit, presupunînd că tot omul trebuie să aibă o casă. Fie și numai de unde să-l ia poliția la vreo întîmplare cu sînge, sau de unde să-l găbjească priceptorii cu birurile. Iar că or fi fost ei priceptorii și poliția mai breji decît dînsul, mai că nu-i vine a crede, cît ar fi ei de priceptori și de poliție !

Gîndul de pe urmă i-a dat zîmbet în sprijin.

„Ahă, că sînt ei și boieri cu biruri neplătite, nu numai țărani ! Ba și mai neplătiți decît noi !"

Surtucat orășenește, pentru Marin Hurdubelea era și Ion Măsălaru un domn, deși Ion Măsălaru de felul lui era tot un opincar. A apucat însă să rămînă în tîrg, dar, deși s-a dat cu straiele de partea tîrgului, sufletul i-a rămas tot de partea satelor.

— Domnu' Ion, iacă-tă-mă iar. Să dea Dumnezeu bine și pace !

Si fiindcă domn era Ion Măsălaru, i-a răspuns ca un domn :

— Să dea, Marine. Da' cu ce poftire la noi ?

— Ia, cu ţidula aiasta pentru cuconul Culai. Acasă-i ?

Însoţi şi Ion Măsălaru un gînd cu un zîmbet.

— Aşă-i că nu ?! şi mîna îi porni greblă în plete să rîcîie.

— Aşă-i, Marine.

— Domnu' Ion, mă tem că l-o fi blăstămat careva să n-aibă parte de casă ! Ai încercat matale cu vreun descîntec ? De-i vre, eu ţi-oi sta în ajutor. La noi, la Pohoarna, trăieşte o babă care leagă şi dezleagă blăstămurile, cu descîntec numa' de ea ştiut. Eu zîc că să o punem la treabă. Ha ? Ce zîci matale ?

Ion Măsălaru, rămas cu sufletul tot de partea satelor, a căzut la învoială.

— Să încercăm, Marine. Numai că baba e la Pohoarna şi blăstămatul aici !

— Apăi, e-aduc eu baba aici, sări cu potriveala Marin Hurdubelea. Tot au să-nceapă a veni cotiugarele cu lemne — am auzit-o eu pe duducuţa Roxana — trimăt eu vorbă s-o ia unu', şi de ce-o mai fi nevoie, om vedea noi atunci.

— Bine, Marine. Şi-ţi mulţămesc chiar că iaca aşa un boier e păcat să se strice !

— Atunci cu bine, domnu' Ion, şi cînd o veni baba, oi strecura-o cu pe-nnoptat aici.

— Da' nu laşi scrisoarea ?

— Nu, domnu' Ion. Porunca e să-l caut piste tăt. Oi da eu de dumnealui. Da' dacă poţi să-mi dai o îndreptare, dă-mi-o, că iaca, duduiţa Dana mi-a poruncit să fac ce-oi face şi să-l găsesc.

— O îndreptare, Marine ? Iaca ! şi deschizîndu-şi mîinile în evantai pe deasupra întregului Iaşi, i-a dat îndreptarea : Cam prin partea locului, Marine !

Drept răspuns, Marin Hurdubelea a stuchit lat şi a plecat la drum lung. La Corso s-a uitat prin şticlă înăuntru şi nu l-a văzut. Cum sta un sergent în faţa restaurantului şi cum se cunoşteau deopotrivă din aceleaşi întrebări. foarte deseori schimbate, s-a apropiat cu curaj.

— Mă rog, matale, domnule străjer, nu l-ai zărit cumva pe cuconul Culai Brateş ?

— Astăzi, nu l-am văzut, moşule.

— Da' ieri, mă rog ?

— Ieri ? și-și căută în gînd ziua de ieri, sergentul, cu întîmplările ei. Ieri da. A trecut de vale, pe Lăpușneanul, pe la ceasurile... să tot fi fost unsprezece.

— Di vale ?

— Da, de vale.

— Mulțămesc, domnu' străjer, — și s-a dus de vale, pe urma de ieri a lui Neculai Brateș.

În Piața Unirii a stat cu deopotrivă scrutare a locului, în toate răspîntiile pieței. Privea cu ochi atenți, doar i-o cădea în lat. Obișnuit ca la țară, să dai și peste cine nu vrei în iarmaroace, l-a căutat în forfota pieței, cu răbdare de om nesupărat de cît arată ceasurile cînd pornesc a-și da izbaiuri unul altuia. În van a stat însă. Cuconul Culai nu s-a arătat de fel.

Gîndi ce mai gîndi și a luat șleaul tramvaiului către Tîrgul Cucului. L-a găsit pe jupîn Elic în ușa crîșmei, supraveghindu-l pe Sami cum răcorește trotuarul cu stropitoarea.

— Jupîne, mă rog matale, nu cumva poți să-mi dai o știre de cuconul Culai Brateș ?

— Cuconul Culai Brateș ?! De alaltăieri de cînd a băut la mine un Pîhnești de soi n-a mai dat.

— De alaltăieri zici matale, jupîne ?

— Da, de alaltăieri.

— Și încotro a luat-o di la mata ?

— De la mine ?! întrebă cu îndelungă mirare jupîn Elic. De la mine nu mai are unde se duce omul decît acasă. De la alții se vine la mine, da' de la mine nu se duce nimeni la alții. Asta s-o știi și dumneata, bădiță.

— Acasă, acasă, da' pi unde a luat-o acasă, nu știi cumva ? împăcă în vorbele sale Marin Hurdubelea și pretenția jupînului Elic și ceea ce știa dînsul despre ocolurile drumurilor spre casă ale lui Neculai Brateș.

— Cum pe unde s-o ia ? Pe Sărăriei, drept !

— Mulțămesc matale, jupîne ! și a luat-o pe Sărărie, pe urma de alaltăieri a lui Neculai Brateș.

În dreptul halelor a chibzuit iarăși. „Sînt ele și pe aci cîteva crîșme cu căutare la boieri."

Că începuseră a se dezvăluri umbrele serii, nu era o pricină să nu întrebe. Băutul îi bun la orice ceas. În aiasta s-asamănă boierii și cu țăranii. Vorba notărașului de la Pohoarna. Beau numai în două împrejurări, Hurdu-

beleo. Cînd mănînc și cînd nu mănînc carne cu varză. Deci, bizuit pe legea care era deopotrivă și pentru boieri și pentru țărani, a întrebat la una din crîșme :

— Mă rog matale, jupîne, nu cumva poți a-mi da un cuvînt de cuconul Culai Brateș ?

Jupînul nu a stat mult în cumpănă, pentru că avea a-i da un cuvînt.

— De acum cîteva zile, cînd a fost la mine la un vin cum numai eu am la Iași, nu l-am mai văzut. A fost cu cuconul Stejărel Racotă.

Marin Hurdubelea prinse a se scărpina din nou în plete.

— Și, mă rog matale, cam cîte zîle să fie de atunci ?

— Cîîîte ? ! lungi cuvîntul jupînul. Să tot fie patru, cinci !

— Și ești matale bun să-mi spui și încotro au luat-o ?

— Încotrooo ?! lungi și cuvîntul acesta jupînul, eu cred că în altă parte nu s-au mai dus, să strice gustul la așa bunătate de vin ce le-am dat. Încotro s-au dus, nu sînt sigur, dar că s-au dus acasă asta da.

— Da pi unde au luat-o di la mata, nu știi ?

— Ba asta știu, că doară i-am condus pînă la ușă, așa cum se cuvine unor boieri ca dînșii. Spre Nicu Gane au luat-o.

— Mulțămesc matale, jupîne, și s-a îndreptat Marin Hurdubelea spre Nicu Gane, pe urma de acum patru cinci zile a cuconului Neculai Brateș și Stejărel Racotă.

Găsindu-se din nou în dreptul restaurantului Corso, și după ce a străpuns iarăși știecla cu ochii, s-a tras spre același sergent de mai înainte, făcîndu-și întrebarea și de data aceasta.

— Mă rog matale, domnu străjer, n-o trecut cumva cuconul Culai Brateș, de cînd te-am întrebat pe matale ?

— A trecut, a trecut, răspunse sergentul, bucuros că nu e de prisos înfipt de poliție în buricul răspîntiei aceleia. Un ceas să tot fie de cînd a trecut. Era cu domnul Stejărel Racotă.

— Și încotro a apucat, domnu' străjer ? îl mai întrebă Marin Hurdubelea, bucuros și el că de la urma de acum patru, cinci zile poate să treacă la alta mai proaspătă.

— De vale, pe Lăpușneanul au luat-o. După cum se uitau, ia de ici, spre dealurile Buciumului, cred că

într-acolo s-au îndreptat, spuse sergentul, arătînd gura străzii Carol, ca loc de unde au privit spre Bucium.

— Mulțămesc matale, domnu' străjer, și Marin Hurdubelea a început a coborî iar valea Lăpușneanului, fără a-l prinde nici cît de cît supărarea. Porunca duduiței Dana era să facă ce-o face și să-l găsească, și pentru duduița Dana, pe care de la pelinci o știe și pînă amu, fată s-o scoți în horă și s-o măriți, face orice. Cum să nu se ducă și dincolo de Bucium ?!

Către orele nouă seara, s-a întors obosit mai mult de necaz decît de drumurile bătute.

— Duduiță Dana, l-o înghițit pămîntul. Nu-i și nu-i ! Am trecut și de „Trei Sarmale" și de „Doi Plopi" ! Pe la șase le-am prins urma. O trecut cu cuconul Stejărel spre dealurile Buciumului. Așă mi-o spus străjerul care stă în fața „Cursei". Le-am luat urma, da' n-a fost chip de aflat !

— În Tîrgul Cucului ai fost ?

— Fost. Pe-acolo n-a mai dat de alaltăieri.

— În altă parte l-ai căutat ?

— Căutat, duduiță. Am fost și în hală. Pe acolo n-o mai dat de cinci zîle.

— Și cu scrisoarea ce-ai făcut ?

— Apăi ce era să fac, duduiță dragă ?! Am trecut din nou pe la dumnealui pe-acasă și am dat-o domnului Ion Măsălaru. Bine-am făcut, duduiță ? Că de nu, mà-ntorn s-o iau și plec iar după dumnealui. Da, de leac, să știi matale, duduiță, că tot Marin Hurdubelea o să-i vină de hac ! Dacă nu ți l-oi lega de crivat, să nu mai fiu eu om cu cinste și cu supunere la matale ! Am giurat și la mine giurămîntul îi lăge sfîntă.

— Ai făcut bine, Marine. Îți mulțumesc.

— Sărutăm dreapta, duduiță, și mîni trec eu pe la domnu Ion, după răspuns.

— N-o să fie nevoie, Marine. Dacă se va întoarce în noaptea asta, o să mi-l aducă singur.

— Cum oi chiti matale, duduiță. Marin Hurdubelea e gata.

A plecat spre camera ei Dana, cu cununa tristeții pe frunte. „Am zborul pasării fără de cuib, cucoane Costăchel. Sînt omul nimănui."

Și cum hotărîrile cele mari se nasc dintr-o clipă, i-a hotărît Dana și cuib și soartă de om cuiva.

După ce i-a hîit hainele în toate felurile, descoperind boțeli și pete peste tot locul, Ion Măsălaru a plecat cu pantofii și cu porunca pentru a doua zi.

— Mă scoli la zece, mîine.

— Zăce să fie, cucoane, dacă spui matale zăce ! și a ieșit, îndesînd în tăcere supărări de slugă împotriva căreia nu poți ridica vorbă răstită.

Rămas singur, s-a repezit la „plicuța“ de pe „tauleta“ lui Ion Măsălaru. Ardea în el în flăcări, nerăbdarea. A stins lampa și a aprins becul de pe măsuța de noapte, Neculai Brateș rămînînd în ceea ce privește mobilierul la vechile modeluri : pat în toată legea, cu noptieră ; spălător cu capac cum numai pianele mai au ; transperante în suluri de trestioare cenușii ; o pereche de papuci de postav călări pe o spinare de ied, întinsă pe podele așa cum a ieșit pelicica din tăietura casapului ; un termos cu apă rece (apă, nu este nici o greșeală) și o cutie de tinichea, în care pe vremuri — ehe, alte vremuri — a fost tutun bectimis și acum strînge în ea Ion Măsălaru toți nasturii care cad de la haine și lenjuri cînd se dezbracă stăpînu-su cu mișcări puțin cam boțite. A rupt plicul cu băgare de seamă să nu sfîșie hîrtia din el și a citit cu lăcomie de om care așteaptă de mult o scrisoare și abia după lungi și lungi întîrzieri îi sosește.

Frère Culai,

Dacă ţii numaidecît să capăt la latină un 3 cît ochelarii doamnei Mihaela Ionescu-Zaztavna, să nu vii. Știu însă că n-ai să ai inima asta.

Ne înfundă acum cu construcţiile. Sîmbătă trebuie să-i prezentăm patru exemple de felul cum se redau propoziţiunile independente și subordonate, din oratio recta *în* oratio obliqua.

Poftim și constată cum ne torturează ! Să văd dacă ești aliatul ei sau al meu.

Frère Culai, mă socotesc ajunsă în ceasul primejdiei. Salvează-mă. Dacă ţi-am îngăduit dezertările mici, pe cele mari am să le judec aspru. Ceea ce Dana nu poate uita, nu poate nici ierta. Pînă acum mîna mea ţi-a fost întinsă ca de la frate la frate. De cîteva zile însă simt că trebuie să-ţi întind alte mîini. Altele, şi altuia. Cu chipul acestui altuia vreau să vii. Şi cît mai neîntîrziat. Din clipa aceasta ochii mei ţintesc poarta. Nu-i obosi.

Dana

A citit-o şi a recitit-o, dar cum în scrisoarea aceasta Dana a pus mai mult ca de obicei, Neculai Brateş căuta să-i înţeleagă adevăratul cuprins.

Nu mai încăpea nici o îndoială că în Dana s-a luminat totul. Mai devreme chiar decît a bănuit-o el. Scrisoarea e limpede ca o apă de munte. De ce nu a primit-o cu o zi mai înainte, să i-o fi arătat şi cuconului Stejărel ?! I-ar fi tălmăcit înţelesul împreună. Dar de care tălmăcire mai e nevoie cînd nu e nici un ascunziş în ea ?!

Pînă acum mîna mea ţi-a fost întinsă ca de la frate la frate. De cîteva zile însă simt că trebuie să-ţi întind alte mîini. Altele şi altuia !

E mai mult decît categorică. Poartă în ea hotărîri implacabile. O nouă dezertare e imposibilă. Fiindcă e clar : *ceea ce Dana nu poate uita, nu poate nici ierta.* O dovadă şi mai mult că Dana nu e prinsă într-un joc de suprafaţă, ci într-o luptă în care a pornit de la începutul ei cu toate armele. Şi armele întîiei tinereţi nu sînt ascuţite de viclenie, ci de puterea sentimentelor ; şi nici nu pot fi atacate de rugină, pentru că sînt turnate din cel mai nobil metal, sufletul.

Dar e în Neculai Brateş, cu toată împotrivirea lui, şi un strigăt de mers înainte. I-l poate ghici oricine în zîmbetul care îi destinde obrazul. Acel zîmbet orgolios pe care ţi-l dau numai durerile ce înalţă. Ochii Danei sînt acum mari deschişi şi cu lumini clare, şi în faţa lor tot el. Cîndva, i-a socotit mersul orb. Din care cauză părea în parte justificată pornirea Danei. Scrisoarea de astăzi

răstoarnă însă toată explicaţia de atunci. Pentru că Neculai Brateş îşi dă perfect seama că dacă înainte Dana a fost vie, aşa cum numai puiul de găină este viu în oul încă nespart, acum e în avîntul ei fuga de neoprit a mînjilor cînd li-s vrăjiţi ochii de soare. În fuga aceasta nu e zid să-i oprească şi nici tunet să le dezlănţuie spaimă în suflet. Numai ascunsul soarelui le-o poate ucide. Cînd vreun nor duşmănos li-l acoperă, se opresc ca aiuriţi de minciună, nechează a pustietate şi se întorc spre uşi de grajduri înfrînţi în ceea ce a fost cea mai desăvîrşită afirmare a fiinţei lor, fuga. Aşa fiind, va trebui să stea la locul ce i l-a ales Dana. O nouă dezertare nu poate folosi nimănui. Va trebui să se ducă. Şi se va duce (se înşela singur) cu hotărîrea de a-i despica adevărul. „Dana, să nu-ţi ieşi din minţi. Nu te lăsa furată de propriile tale înşelăciuni. Te aduce spre mine un farmec. Scriu pentru că trebuie să consum un plus de gîndire. Atît. Nu scriu pentru nimeni, în afară de mine. Cînd nu mai încap în hambarul ţestei, dau afară tot ce s-a strîns acolo. Aşa îmi ajung gîndurile în cărţi. Ca un lest pe care îl lepăd ca să-mi pot duce înainte viaţa normal. Prin cărţi nu întind nici o punte între mine şi ceilalţi. Caută în ele rostul cernelii pe care o împrăştie în apă caracatiţele. Mijloc e de a mi se pierde urma. Atît. Drepturile tale la viaţă sînt sfinte. Eu mi le-am risipit pe ale mele. De la patruzeci de ani în sus nu poţi fi decît un tolerat în dragoste. De la vîrsta aceasta trebuie să te cuibăreşti numai în resemnare. Cine se lasă întîrziat pe cărările tinereţii, e un rătăcit. Un rătăcit din aceia care şi cînd întreabă nu le mai răspunde nimeni. Ceea ce înseamnă eliminarea totală din viaţă. Ţi-o spun, cu cruzime, Dana, fiindcă astfel de lucruri nu pot fi îmbrobodite. Şi nu ca să-ţi fac un rău, ci ca să te păzesc de un rău. Crede-mă. Nu am pus în cuvinte niciodată sinceritatea spuselor mele de acum. Şi să mai crezi că e pentru întîia oară cînd vorbesc astfel. În alte împrejurări similare sînt altul. Apar cel puţin, altul. Şi apar altul, fiindcă nu oricine merită să i se arate adevărul. Tu — iată şi o mărturisire pe care n-aş fi voit să o fac — eşti singura care prin felul tău de a fi m-ai scuturat de orice falsitate. Să vezi în lucrul acesta, Dana, numai biruinţa ta. Ţi-ai dezarmat un adversar. Atît. Un adversar con-

strîns să spună adevărul. Prizonierii războinici o fac dezonorîndu-se. În cazul nostru, o fac onorîndu-mă. Deschide-ți ochii mari și privește-mă. Dă la o parte cărțile și judecă omul care rămîne. Un vîrstnic cu apucături înrăite de tabieturile singurătății. Te pot eu amesteca în ele, Dana? Aș fi cel mai mare netrebnic, dacă nu ți-aș deschide ochii. Anii tăi pot fi ușor minți ți. Tu dai sentimentelor tale numai împăcarea prezentului. Dar trebuie să le croiești și lor un viitor, Dana. Trebuia să le cauți un tovarăș de totdeauna. Numai în baluri e frumos să dansezi gavota și valsul cu un partener înălbit, uitat în grații desuete. Viața nu se sprijină pe impresiile de moment. Și nu noi sîntem cei care putem impune vieții poftele noastre. Oricîtă împotrivire i-am arăta, viața ne supune. Sîntem robii ei, Dana. Azi te poți înșela crezînd că o poți stăpîni, va veni însă o zi cînd din înșelarea de azi nu va mai rămîne nimic. În fața acelei descumpăniri nu vreau să te aduc. Mă înțelegi, Dana? Și dacă o fac, e numai pentru că te iubesc. Lasă-mă însă să te iubesc așa cum știu eu. Aș fi un mincinos dacă ți-aș spune că nu vreau să rămîn lîngă tine. Se poate că mai mult decît vrei tu doresc eu lucrul acesta. Vîrsta mea însă mă obligă, Dana, să port cu mine bucățica de gheață care repune în funcție normală avînturile inimii. Să nu crezi că va fi mai mare suferința ta decît a mea. Tu abia ai început să urci viața. Eu o cobor acum, Dana. Adevăratele noastre drumuri ne îndepărtează mereu. Ca să ne întîlnim, trebuie să le străbatem întors. Tu să cobori și eu să urc. Or, aceasta ar însemna să-ți fur tinerețea. Și să mai știi ceva, Dana. Rapacitatea e încă una din legile care conduc viața. Așa cum dintr-un maldăr de mere alegi și dai la o parte pe toate cîte au semnul nesănătății, pînă ce, în fine, te oprești la cel mai frumos și mai proaspăt rupt din creangă, așa e și în viață. În căutarea omului pe care îl vrea ființa voastră întreagă și care întreg trebuie să încapă în sufletul vostru, întîlniți atîți alții, în fața cărora vă opriți o clipă. Atît cît vă este necesar să-i descoperiți semnul nepotrivirii, ca apoi să porniți mai departe, în căutare. Tu te găsești acum în fața întîiului om ieșit în drumul tău și te-ai oprit. Te-ai oprit în credința și în simțirea că numai de omul acesta te poți lega. Dai clipei de care ți-am vorbit mai înainte durată de veșnicie. Viața

însă e mai tare decît tine, Dana. Ea te ia fără să vrei de unde te-ai oprit și te duce în fața altui om. Și e destul să știi că mai e și un altul, ca apoi să treci la alesul lor ca la alesul merelor din grămadă. Și să mai afli încă un lucru, Dana. Alegerea aceasta nu e tributară nici unui sentiment omenesc. Nimic nu o poate împiedica. Ea nu are nici lacrimă și nici compasiune. Nu are nici chiar regrete. Ea calcă din ruină în ruină ca și cum n-ar avea nici un amestec în cauzarea acestor ruine. Căci omul, Dana, știind că are dreptul la viața lui, nesocotește pe a altora. E și aceasta o lege din acelea care nu au fost făcute de oameni. Și tot ce nu e făcut de om, e etern ca și soarele...

Așa îi va vorbi. Chiar mîine.

Hotărîrea i-a adus liniște. Liniștea somnului pe care copiii o iau din cîntecele de leagăn. Dintr-un asemenea cîntec și-a luat-o și Neculai Brateș.

Că va veni, Dana era mai mult decît sigură. Dacă niciodată nu a lipsit atunci cînd l-au ajuns chemările ei, mai puțin o să lipsească acum cînd altfel îi sună strigătul.

Într-adevăr, din camera ei țintuia poarta. De oriunde ar fi venit un zgomot, din casă sau din ograda din spate, ea spre poartă privea. Pentru ea toate se petreceau acolo.

Avea un freamăt în tot corpul, neîncercat încă. Freamătul din pragul marilor așteptări. Și în vine în atît îi bătea sîngele, că aproape îi putea asculta loviturile lui în tîmple.

Știuse să-i scrie, dar cum îi va vorbi nu știa. Își dă perfect seama că e mult mai stîngace acum cînd e în înțelesul întreg al dragostei ei, decît atunci cînd din aceeași dragoste, nelămurită încă, se apropia de el fără să fie împiedicată de frîna nici unei șovăieli. Ajungînd în fața acestei paradoxale stări sufletești, Dana a putut să verifice prin propria ei experiență că actele subconștientului au fermitate absolută, pe cînd cele ale conștientului sînt slăbite în manifestările lor de rațiune.

Iată că și viața ei începe să se sprijine pe experiențe!

O teamă și mai mare i se împînzise în suflet la gîndul că nu se va putea aduna întreagă și hotărîtă, în fața lui Frère Culai. Și e la o vîrstă cînd asemenea slăbiciuni nu mai au ce căuta.

A auzit poarta.

„Frère Culai !“ au strigat ochii ei mai întîi.

„Frère Culai !“ a țipat în inima ei sîngele.

A deschis „latina“ la întîmplare, la fel un caiet, după care s-a regăsit în oglindă cu mîini care nu știau ce să facă și cu foc nou în obraji.

— Frère Culai ! i-au șoptit și buzele, atît cît să poată ajunge șoapta pînă la urechi.

A fost întîia oară cînd nu i-a ieșit înainte. Dar și în Frère Culai era o schimbare. Nu știa ce anume, dar nu mai semăna cu Frère Culai de pînă acum. Atît cît l-a putut zări prin fereastră, a putut să vadă că parcă mai greu îi apăsa capul între umeri și parcă și în mers are pași mai zvîcniți ca de obicei. Mai mult nu a văzut. Pentru că trebuia să se vadă și pe ea. Și în ea a putut constata mult mai multe schimbări.

L-a întîmpinat în hol cuconul Costăchel, care tocmai se pregătea să se ducă la Jochei-Club.

— O *rara avis in terris*, dar pe unde mi-ai umblat pînă acum ?

— Au început colocviile, cucoane Costăchel. Nu mai pot lipsi. Numai la mari catastrofe mă mai pot abate de la Facultate.

— Nu te poate scuza nimic, Culai. Ești un dezertor !

„Altă dezertare !“ gîndi Neculai Brateș.

— Și, mă rog mătăluță, ce catastrofă mi te aduce acum ? Vreo colbăită ?

— O colbăită, exact, dar nu din cele ale noastre.

— Dar din care, mă rog ? Ai mai dat și peste altele ?

— A dat Dana, nu eu.

— Dana ?! se miră puțin cuconul Costăchel Boian.

— Da, pentru că doamna Mihaela Ionescu-Zastavna este și ea o colbăită. Ucide bietele fete cu latineasca dumisale.

— A ! făcu a înțelegere cuconul Costăchel, datorită chemării Danei ai venit ! Altfel...

— Nici un altfel, cucoane Costăchel ! De cum încep colocviile și pînă se sfîrșește anul, nu mai sînt al meu. Nu mă învinovăți.

— Bine, băiețaș ! Să te cred și s-o anunțăm pe Dana.

Apăsă butonul soneriei de două ori să vină fata din casă.

— Zîna, comunică duduiei că a venit Frère Culai.

Zîna se supuse poruncii luînd-o trăpşor spre odaia Danei. Şi trăpşor o lua ea numai cînd ştia că duce vestea cea bună.

— Eu am să vă las, Culai. Mă duc la club. Roxana trebuie să pice şi ea.

Cu gînduri care se încrucişau în tot felul în capul lui, Neculai Brateş n-a ştiut ce să răspundă. Dar nici în încurcătură nu a rămas.

— Cine a botezat-o Zîna, cucoane Costăchel ?

— Roxana, Culai. Jumătate din Pohoarna de ea e botezată. Nu uita însă că la vîrsta botezului toţi copiii sînt frumoşi.

A apărut Dana şi în spatele ei Zîna şi mai urîtă cînd i se încreţea obrazul a bucurie.

— Frère Culai, niciodată n-am fost atît de nenorocită ca astăzi. Dacă îmi eşti cu adevărat prieten, aliază-te cu mine şi hai s-o omorîm pe doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna.

— Gata oricînd, Dănuţo ! se oferi cercetăşeşte Neculai Brateş.

— Dragii mei, complice la asemenea crimă nu vreau să fiu. Plec, dar, ca vechi magistrat, vă pot da un sfat : feriţi-vă de corpuri delicte.

Cuvintele din urmă ale lui Costăchel Boian au răscolit în amintirea lui Neculai Brateş. I le-a mai spus cineva. L-a mai făcut careva atent în ceea ce priveşte corpurile delicte. A, chiar cuconul Stejărel Racotă, atunci cînd a venit vorba de maimuţoiul dăruit Danei ! E un făcut parcă să audă astăzi cuvinte ce i s-au mai spus ! În repetarea lor nu e oare un semn ? L-a făcut dezertor Dana şi l-a făcut şi cuconul Costăchel. I-a pomenit de corpuri delicate Stejărel Racotă, şi asupra lor i-a atras atenţia şi cuconul Costăchel. Înaintea cataclismelor semne de tot felul se arată. Apar stele care nu au mai fost, pisicile îşi schimbă mieunatul, cîinii urlă a pustiu, unele icoane se clatină de la sine în pereţi, din lună muşcă balaurii şi în cimitire ies din morminte morţii la sfat. Cam de soiul acesta de semne par a fi şi repetările de astăzi. Cel puţin le simte aşa. Semne prevestitoare de catastrofă.

Rămaşi singuri, Neculai Brateş se arătă oarecum grăbit.

— E, Dănuţo, hai şi-mi arată cu ce vă mai necăjeşte doamna Zaztavna.

Dana umbla şi ea să descopere oarecare semne noi în purtarea lui Frère Culai, dar cum nu se iviseră încă semnele aşteptate, se întristă puţin. Motivul, pentru a nu fi silită să-l spună pe cel adevărat, inventă altul.

— Frère Culai, sînt supărată.

— La vîrsta ta n-au caracter grav supărările, Dănuţo. Se nasc din nimic şi trec ca nimic. E, mi-arăţi acum cu ce vrea să vă înfunde doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna? reveni în matca întîiei întrebări Neculai Brateş, înţelegînd că, fără să vrea, aşa cum a început, i-a deschis singur poarta pe care voia să i-o interzică.

— A, închipuieşte-ţi, Frère Culai, că am putut s-o scot la capăt şi fără de ajutor! Ştii, văzînd că n-ai venit ieri şi că poate n-ai să vii nici astăzi, m-am aşezat la treabă. M-am chinuit eu ce m-am chinuit, dar am rezolvat toate chestiunile.

— Bravo! atunci... şi cum după un pas făcut de Neculai Brateş înapoi, Dana a înţeles că ar vrea să plece, în isteţimea ei a găsit mijlocul să-l oprească.

— Da, dar trebuie să-ţi arunci ochii, să nu fi făcut vreo greşeală. Ia poftim matale, Frère Culai, şi nu mai da bir cu fugiţii!

S-a supus. Nu atît cuvintelor, cît braţului ei ancorat de al lui. Ajunşi, caietul îi aştepta deschis. Dana l-a luat în mîini, a citit ceva în ropot de jumătăţi de cuvinte ce păreau a nu aparţine nici unei limbi şi constatînd că totul e perfect şi că nu mai e nevoie de nici o verificare, l-a închis, încredinţîndu-i şi o misiune de planor.

— Destul cu dumneata!

Dumneata era caietul, intrat în vrie şi căzut lîngă masă.

— Sînt foarte supărată, Frère Culai.

— Pe cine sau pe ce, Dănuţo? s-a hotărît Neculai Brateş să-i ceară preciziunea.

— Pe matale şi pe viaţa asta! spuse cu o afectată amărăciune în cuvinte Dana.

Fotoliul care îl îmbrățișase pe Neculai Brateș gemu. Vorbele Danei i-au dat greutate de plumb lui Frère Culai.

O privea continuu, fără să știe ce să-i răspundă și, într-adevăr, era alta acum. Văzîndu-l cu totul nelămurit, Dana dădu întindere nouă explicației.

— Pe matale ca autor, și pe viața asta care îngăduie mișelii !

Întinderea explicației l-a încurcat și mai mult. Pironit în anxietatea frămîntării lui sufletești, racorda totul neliniștii sale. Ceea ce îl făcu să reducă la cel mai simplu înțeles cuvintele Danei.

Faptul adeverea încă o legiuire a vieții. Te slujește inteligența numai cînd judeci pe altul. *In foro conscientiae*, așa cum ar spune Costăchel Boian, pledoaria cauzelor e uimitor de săracă. Numai așa se explică deficiența prinderii spuselor Danei, în relieful cuvenit. În orice caz, trebuie să fie atent, foarte atent, pentru că, după cum începe a se schița în schimbarea Danei dragostea lor, desfășurarea tinde spre catastrofă. Viața îngăduie mișelii și autorul lor este el. Preciziunea este în forma ei absolută.

Văzîndu-l și mai nelămurit, Dana și-a reluat cuvîntul.

— Ți-am citit sîmbătă noaptea *Noua Sahara*. E romanul pentru care Academia ți-a dat marele premiu și pentru care eu, în calitate de *Super-Academie*, ți-aș da muncă silnică pe viață.

Părînd a se abate pericolul, Neculai Brateș își regăsi întreaga stăpînire de sine.

— Dacă l-ai fi citit ziua, sigur că mă bucuram de circumstanțe atenuante.

Replica a căzut repede.

— Și numai în cazul necitirii lui aș fi făcut și eu ceea ce a făcut Academia. Asta, ca să fim chit ! L-am citit noaptea, Frère Culai.... Uuu ! dar tot n-ai mai învățat să-ți faci nodul lavalierei ?! Așa ți-l înnod eu ?

I-a mai arătat o dată. I-a desfăcut-o și i-a înnodat-o așa cum numai ea știe s-o înnoade.

— Dacă aș fi soția matale, Frère Culai, și dacă te-aș găsi continuu în neregula asta, ți-aș tăia regulat dulciurile de la masă.

În jocul de-a baba-oarba al dragostei lor, glasul prudenței a strigat în Neculai Brateș : foc !

— Te întreb încă o dată, de ce citeşti noaptea, Dănuţo?

Prea ocupată cu facerea lavalierei, nu a răspuns. Cuvînt a dat numai gîndului ei, suprapus faptei.

— Aşaaa ! şi acum să trecem la cele legale în asemenea cazuri.

Şi a trecut, lungind vorbele cu profesională obişnuinţă de comisar, al cărui singur titlu academic este rutina.

— Avînd în vedere că domnul profesor universitar Neculai Brateş s-a supus cu toată bunăvoinţa corectării lavalierei, care, în urma binefăcătoarei intervenţii a domnişoarei Dana Boian a devenit din zgardă cravată ; avînd în vedere că domnul profesor universitar Neculai Brateş a promis solemn că nu va mai apărea în faţa domnişoarei Dana Boian cu lavaliera...

— Dar asta ce mai e, Dana ?

— Închei procesul-verbal de contravenţie, Frère Culai. Te-am iertat destul pînă acuma.

— Şi ?

— La o nouă abatere de la îndatoririle ce le ai faţă de legi şi de Dana, vei fi sancţionat în consecinţă.

— Bun ! dar cum sancţiunile i-ar fi putut împinge din nou spre foc, Neculai Brateş nu a mai stăruit în aflarea lor. Răspunde-mi acum, te rog, la ce te-am întrebat.

— Dar ce m-ai întrebat, c-am uitat ?

— De ce citeşti noaptea ?

— A, da. Fiindcă numai noaptea mă cîştigă întreagă, Frère Culai. Nu ştiu de ce, dar mă găsesc în toate cărţile pe care le citesc noaptea. Noaptea mă pot aduna întreagă, din toată risipa zilei.

Nemaipotrivindu-se statul în picioare la cele ce avea de spus, s-a aşezat în perechea fotoliului în care sta Neculai Brateş, despărţiţi fiind numai de o măsuţă şi o glastră.

— Noaptea, Frère Culai, orice aş citi prinde viaţă. Se transformă într-un teatru viu totul. Noaptea rîd şi plîng, cu rîsul şi plînsul din cărţi. Şi apoi, noaptea are un ecou al ei, în care răzbat înmiit toate durerile şi toate bucuriile. Nu este aşa, Frère Culai ?

— Te ascult, Dana. La urmă, cînd vei sfîrşi, poate că voi avea un cuvînt de spus.

— Consider noaptea drept microscopul vieții, reluă Dana, punînd în toată ființa ei prestanța unei vîrste mai mari. Să nu rîzi de cele ce am să-ți spun, pentru că nu e o glumă. Noaptea mă simt și mai inteligentă decît ziua. Toate problemele care mi s-au pus pînă astăzi, le-am dezlegat noaptea. Ziua mă pierd în nimicuri și mi-e rupt gîndul de toate fleacurile. Să încheg ceva, nu pot. Ziua sînt ceea ce mă poți vedea, o elevă. Și șorțul de școală e cea mai potrivită haină pentru ceea ce sînt ziua. Pentru ce fac și pentru ce vorbesc. Noaptea însă simt altă rochie pe mine. Noaptea am trenă și *grand décolleté*, ușoare umbre în jurul ochilor și înțelegere a tot ce stă ascuns în cuvinte. Am impresia, Frère Culai, că noaptea pot oricînd juca rolul unei femei rutinate. Mă crezi ?

Nu numai că o credea, dar era și convins Frère Culai, deoarece îi vorbea și ziua așa cum multe femei nu pot nici în noapte vorbi. Dar faptul l-a și îngrijorat. Dacă Danei, la anii care îi are, i s-ar mai putea spune copil, judecată după cele ce poate gîndi, e mult trecută de vîrsta copilăriei. Ei nu-i mai poate tăia popa limba, dacă nu tace, și nici nu poți să-i mai spui : asta n-ai voie să faci ! Și nu mai departe decît ieri noapte crezuse că îi va putea vorbi cum trebuie, și astăzi !...

— Dănuțo, te-am ascultat și parcă n-aș mai vrea să te ascult astfel. Văd că ai puteri să fugi spre capătul celălalt al vieții. Dă-le la o parte, Dănuțo. Rămîi cu ce trebuie să aibă anii tăi. Te vreau în șorțul de elevă, nu în rochia cu trenă și cu înțelegere a tot ce stă ascuns în cuvinte. Nu ai încă dreptul la nopți albe. Mă înțelegi ? Nopțile tale trebuie să fie pline de somn, nu de gînduri. Ziua, stoarce din trupul tău energia prin fugă, jucînd tenis, dansînd, iar noaptea odihnește-l și pregătește-l pentru altă fugă, pentru alt dans, pentru alt joc de tenis. Voi v-ați cam pierdut mințile, Dana.

— Care voi, Frère Culai ?

(Voi, femeile, era să-i răspundă, dar frîna gîndului a căzut la timp.)

— Voi... în fine, așa zisul sex slab din care faci și tu parte, a răspuns Neculai Brateș, la nimic neajutîndu-l ocolirea cuvîntului femei.

— Și de ce ne-am pierdut mințile ? Ia să te judec eu în numele tuturor ! zise Dana, hîrșîind fotoliul, în așa fel ca să-l aibă în față pe Neculai Brateș.

— Vi le-ați pierdut, Dănuțo. În anii tinereții, ai adolescenței mai bine-zis, vreți să fiți mai bătrîne, și în anii bătrîneții nu știți ce să mai faceți ca să păreți mai tinere. Cu alte cuvinte, vă scurtați la începutul vieții tinerețea, ca la sfîrșitul ei s-o lungiți. Ca pînă la urmă să rămîneți tot niște păcălite. Pentru că de scurtat puteți s-o scurtați, s-o mai lungiți însă de unde a oprit-o viața, adio !

— Nu e cam desuetă morala matale, Frère Culai ?

— Dana, Dana ! clătină profesoral din cap Neculai Brateș, calci cu pași giganți. Dacă, într-o privință e de dorit să ai o inteligență cu mult răsărită deasupra celei ce normal revine vîrstelor, din alt punct de vedere privind, inteligența prea mare poate fi dăunătoare.

— Ești pentru mediocritate, Frère Culai ?

— Sînt pentru dezvoltarea normală. Și mai sînt împotriva oricărei siluiri a naturii. Dar să revenim...

— *A nos moutons*, completă Dana.

— Perfect zis ! consfinți Neculai Brateș. Și acum, spune-mi... de ce muncă silnică ?

— Pentru că nu cred viața așa de netrebnică, după cum o arăți matale în cărți.

— La vîrsta ta ai dreptate s-o vezi într-altfel. Află însă că nici o imaginație nu poate întrece viața, nici în bine nici în rău. În manifestările ei nu se izbește de nici un imposibil. Se rostogolește așa cum cade din jocul întîmplărilor ; așa după cum o biciuie de la spate patima, viciul, inteligența, prostia, ura, cupiditatea, boala. Noi, în marea noastră orbire, alergăm după ea, în loc să fugim de ea. Frumoși sînt numai anii copilăriei, din care nu știm să întindem cît trebuie. Dimpotrivă, nu știm ce să mai facem ca să-i scurtăm. Eu, Dana, fiindcă te simt ajunsă la o răspîntie și fiindcă ești foarte aproape de sufletul meu prin delicatețea și prin tinerețea ta albă, care se încălzește la întîiele raze ale vieții, aș vrea să-ți deschid ochii mari, ca să poți privi rece toate înșelările care se apropie de tine. E mai mult decît netrebnică viața ; e ticăloasă !

— De ce mă înspăimînți, Frère Culai? îl întrebă Dana, cu voce în care răzbise cu adevărat spaima. E drept, simt și eu că viața e o luptă. Propriu-zis, n-o cunosc. Pînă acum am luat contact cu ea numai din cărți. Viața din cărți o găsesc însă... vezi, sînt nevoită să o pun în comparație cu o altă înfățișare a ei pe care nu o cunosc, ajungînd la concluzii ce ar putea fi și false. Nu știu, nu le etichetez cu tărie, le strecor totuși. Dar prea pare brutală, aspră și colțuroasă viața din literatura de acum. Matale știi că citesc mult. În literatura mai veche am găsit altfel de viață. Mai blîndă, mai frumoasă, mai dorită, mai parfumată.

— Știu, știu că citești, Dănuțo, dar nu de lucrul acesta mă îngrozesc. Mă îngrozesc de felul cum îmi vorbești. Mă îngrozesc cu ce gînduri grele, aspre și colțuroase, ca să întrebuințez cuvintele tale, își umple capul un copil ca tine! Căci orice mi-ai spune, tot un copil ești.

— Aici mă despart de matale, Frère Culai. Și mă mir că și matale faci parte din cei care înțeleg prin copil mintea fără de nici un tentacul îndreptat spre viață. În flagrant delict de lucrul acesta ești prins chiar acum. Ți-o spun și te rog să nu te mai îngrozești. Te găsești în odaia mea de aproape o jumătate de oră. N-ai fumat nici o țigară, Frère Culai! Matale, care cînd te găsești în sufragerie, în salon sau în biroul lui papa veșnic fumezi! Sigur că ți-ai spus: în camera unui copil nu pot fuma. Și ca o drept consecință, n-ai fumat. Cu aceasta m-ai rănit, Frère Culai. Și de la matale nu vreau să primesc nici o rană. Mă înțelegi, Frère Culai? îl întrebă Dana, sculîndu-se din fotoliu și îndreptîndu-se spre Neculai Brateș. Dacă și matale te numeri printre cei care socotesc că numai mariajul sfîrșește copilăria unei fete te înșeli tot atît de dureros cît se înșeală toți care cred așa. Scrisoarea de ieri nu e a unei copile. Și nici nu e un fapt negîndit. Să n-o privești ca pe-o copilărie. M-ai zdrobi, Frère Culai. Nu ți-am scris-o cu mîna; cu sufletul am zgîriat-o. Nu e un joc; e un act al vieții mele, care, înspăimîntată de ce aude și de ce citește despre viață vine și cere un sprijin. Să nu i-l refuzi, Frère Culai. Haide, scoate-ți tabachera și fumează. Te vreau mai mult ca oricînd în ceasul acesta pufăind din țigară, așa cum pufăi în sufragerie. Te vreau cu scrum căzut pe reverul hainei

şi cu capul legat în turban de fum. Sînt rugăminţi care nu se repetă, Frère Culai, şi rugămintea mea e din acestea. Repetarea ucide încrederea în ceea ce-ţi doreşti, şi eu nu vreau să-mi ucizi încrederea în mata. Am întîlnit în *Noua Sahară* un sentiment care nu poate fi înţeles de mine. Un sentiment care mi-a vărsat leşie în suflet.

— Dana, Dănuţo, mă cutremur ascultîndu-te!

— Nu te mai cutremura, Frère Culai, şi nu mă întrerupe. Că Petruş Arbore iubeşte pe Mariana Pancu, soţia celui mai bun prieten al său, Dorel Pancu, o înţeleg. O înţeleg şi pe Mariana Pancu. Ceea ce nu înţeleg însă şi n-am să înţeleg niciodată e drumul pe care merge Petruş Arbore, în scopul de-a despărţi-o pe Mariana de Dorel.

— Dănuţo, nu e pentru tine...

— Frère Culai, cărţile sînt scrise pentru toţi cîţi ştiu să citească. Ceea ce nu e pentru cititorul în mîna căruia a căzut cartea, fii sigur că rămîne nesesizat de el. Ceea ce trece însă şi prin judecata lui, fie că judecata lui e defectuoasă sau nu, e şi pentru el. Aşa că nu mă mai pune la oprelişti nemeritate. Abia astăzi îmi dau seama cît de inteligentă a fost Mica, acum doi ani, cînd în ziua aniversării mele mi-a dăruit acele două ore din zi, numai ale mele. Nu fi mai prejos decît Mica, Frère Culai. Adică mai mamă decît mama mea, ca să nu zic mai catolic decît papa. Petruş Arbore n-o iubeşte pe Mariana. Nu poţi iubi o fiinţă pe care tu o dezlănţui chinului. În afară dacă Petruş Arbore nu e un scelerat. Pentru că numai un bolnav poate şopti zilnic prietenului său, ştiind bine de ce reacţiune poate fi capabil la auzul celor şoptite: Dorel, bagă de seamă, Mariana face aşa, Mariana drege aşa. Dorel e un brutal. Dorel judecă numai cu pumnul. Asta o ştie bine Petruş şi o şi vede chiar. Pentru că judecata lui Dorel lasă urme. Dar iată, cu toată brutalitatea lui, îl înţeleg şi pe Dorel. Aşa ştie el să rezolve şoaptele celui mai bun prieten. Dar spune-mi, cum aş putea să-l înţeleg pe Petruş Arbore, care s-a hotărît să recurgă la şoapta mincinoasă, numai ca, după ce s-o dezgusta Dorel Pancu de soţia lui, ce nici cu pumnul nu mai poate fi stăpînită, şi o va alunga, să poată să şi-o apropie ?! E aceasta iubire, Frère Culai !? Se poate numi sentimentul acesta dragoste ?!

— Este viaţa, Dana! Viaţa despre care ţi-am spus adineauri că e ticăloasă. Acum îmi pare bine c-ai dat

peste una din ticăloşiile ei. Aşa îţi vei da seama, într-o măsură oarecare, ce înseamnă viaţa pe care voi o doriţi atîta.

— E poate şi cauza care m-a făcut să-ţi scriu cum ţi-am scris, Frère Culai. Viaţa aceasta, ticăloasă cum o numeşti, mă cheamă. Pot eu intra singură în ea ? Alături de matale, îmi dau seama că nu mă voi pierde. Ajunsă aici, e greu să mă mai întorci la scrisorile parfumate şi colorate. Nu le-am avut în stimă nici cînd număram paisprezece ani, dar...

— Dana, opreşte-te. Din cîte mi-ai spus pînă acum...

— De ce îmi tai cuvîntul, Frère Culai ?

Cu încă un pas făcut, a fost lîngă dînsul.

— De ce nu mi-l respecţi, Frère Culai ? Crezi poate că spun o lecţie învăţată pe dinafară ? Sînt sigură că nici atunci n-aş şti-o atît de bine ca acum cînd îmi fură vorbele din tainiţa inimii. Dacă aş fi o străină şi dacă nu m-ai fi văzut cu şorţul şcolii, sînt iarăşi sigură că m-ai fi ascultat şi cu sufletul, nu numai cu urechea. Să te las înşelat de o stambă, nu pot, Frère Culai. De aceea te rog să dai cuvintelor mele toată greutatea înţelesului care îl poartă. Te-au zidit în mine cărţile. M-ai hrănit cu linguriţa, dîndu-mi în fiecare pagină citită putere să văd tot mai departe. Cuvîntul ţi-e mereu cald şi totdeauna nou. Legat unul de altul, scapără. În atît eşti de mare şi de apropiat de mine, că am ajuns să-ţi socotesc necesare şi micile neglijenţe pe care le catalogasem ca defecte pînă acum. Lui Dodo nu i-ar sta de loc bine pe haine scrumul scăpat din ţigară, cum de asemenea nu i-ar sta bine nici meşa asta de păr răzleţită de rest aşa cum a dus-o întîmplarea.

A întins o mînă, nu să i-o îndrepte, ci ca să i-o mîngîie. Şi s-a aşezat pe braţul fotoliului lui Neculai Brateş, aducînd cu ea dogoare. Iar Neculai Brateş nu a mai avut iniţiativa gesturilor de apărare.

— Ţi-am spus că te-au clădit cărţile în mine. Crezi că există vreo putere care să te poată scoate de acolo ?

— Dana, aluneci fără să vrei spre...

— Nu, nu, te înşeli, Frère Culai ! Şi matale nu ţi-e permis să te înşeli. Nu alunec ; am pasul sigur pe un drum care nu poate fi o minciună. Puţină dreptate îţi dau ca să te miri de cuvintele mele. Nu m-ai auzit nici-

odată vorbindu-ți astfel. Și astăzi, cînd am scos din sipetul sufletului la lumină tot ce am adunat în el și a crescut în el, matale te găsești ca în fața unui lucru neașteptat. Îți admit în parte surprinderea. În mine s-au adunat însă încet, cu timpul, și au crescut încet, pe măsura înțelegerii. Am trecut de șaptesprezece ani, Frère Culai. Dacă șorțul Ancăi Doamna mai pare potrivit corpului meu, rămîne totuși un lucru de pod pentru mintea unei fete la vîrsta aceasta. Te-am auzit odată, sau poate că e scris în cărțile matale, că viața noastră e scurtă. Sînt de părerea matale, Frère Culai, dar nu e chiar așa de scurtă după cum o socotiți. Și o socotiți mai scurtă decît este fiindcă nu ne-o lăsați începută de cînd începe ea. Aici este greșeala mare pe care o faceți. Am învățat și eu că în viață totul este subordonat echilibrului. De ce atunci nu vă smulg nici o mirare maturii și bătrînii rămași în multe din manifestările lor copii, și numai în fața copiilor cu gînd și fapte maturizate vă înspăimîntați ?! De ce nu vă supuneți acestui echilibru, cu o egală atitudine și pentru unii și pentru alții ?!

— Dana, Dănuța mea...

— Așa, Frère Culai ! Crede-mă că mă simt în drept să fiu a matale.

— Dana, lasă-mă, nu asta vreau să spun. Asupra altui lucru vreau să te fac atentă. Sînt prea coapte de gînd cuvintele tale. Ți-au omorît copilăria, Dana, și cine fură din copilărie, fie și o clipă, e un netrebnic. Față de tine nu vreau să cad în greșeala asta. Și poate că numai față de tine lupt să nu greșesc astfel. Simte, din atît cît ți-am spus, cît e de mare, dar și cît de curată e dragostea mea pentru tine.

Dana i-a luat capul într-amîndouă palmele și i l-a încălzit cu foc din cuvinte și cu văpaie din sînge.

— Frère Culai, numai cu un singur cuvînt, cu unul numai, ai dăltuit Dumnezeul celei de a doua credințe a mea.

— Dănuțo, n-am terminat. Eu te rog să îmbraci dragostea mea în hainele ei adevărate. Nu mă sfiesc de loc să-ți spun că te iubesc. Iată, am întrebuințat un cuvînt și mai întregitor. Dar te iubesc așa cum o meriți și cum trebuie să te iubesc, chit că pentru acest *cum trebuie* mă aflu în luptă cu propria mea conștiință. E bine să

știi și asta, fiindcă vreau să dau înțelegerii tale reazemul la care are tot dreptul. Să nu crezi că pun înainte scutul de carton al prejudecății. Nu, viața o pun. Și ca să vezi că numai viața o pun, iată, am în ochi frăgezimea părului tău. L-am atins și atingîndu-l i-am simțit viața. Îl strîng în pumn, privește-l, îl reduc pînă la neființă fizică, și în clipa cînd îi dau drumul se destinde ca un arc de oțel spre învoalta lui răzvrătire. Iar în palmă a lăsat amintirea vieții, pentru cel ce știe să adulmece viața. A rămas parfumul lui. Îngrămădește acum într-un pumn de-al tău tot părul meu dacă poți și strînge-l. Liberîndu-l, va rămîne așa cum l-ai strîns, aspru, îngrămădit și mort, ca o mătase de păpușoi uscată pentru veșnicie de arșița soarelui. Parfumul lui? De lemn mîncat de carii: de ploșniță ucisă cu zile înainte.

S-a oprit. Voia să prindă efectul, dacă a fost convingător sau nu.

— Iar greșești, Frère Culai! Greșești cum nu ți-e permis să greșești. M-ai tratat din nou în copil, agățat numai de superficial. Mă crezi și pe mine una din multele fete care se pot amoreza de-o mustață à la Barimmore: de-o frumusețe fizică sclivisită pînă la perfecție, dar care nu e altceva decît sicriul unei inteligențe moarte; de-o... mai știu eu ce! Poate și de-o splendidă ilustrare sportivă, căci sînt destule fete care-și înmulțesc caloriile sîngelui, după cum se arcuiesc mai bine și mai frumos mușchii atleților. O asemenea apreciere mă jignește. Dacă aș fi și eu una din fetele cele multe, desigur că m-aș simți profund emoționată de nimicurile lui Dodo, de felul cum își povestește isprăvile, de modul cum își dresează caii, de chipul cum dă el înălțime de artă faptului că a putut să-și treacă pursîngele peste un șanț mormînt, și de altele multe cam de felul acesta. Eu te rog însă să nu mă amesteci în numărul lor. Adevărata viață pentru care am înclinare nu e aceea din destinderea părului, ci aceea din spiralele minții. Dacă viață se numește orice se naște, trăiește și moare, socotesc că și mai mult are dreptul la acest cuvînt ființa care își poate împinge viața prin propriile ei puteri dincolo de moarte. Și dincolo de moarte numai spiritul o împinge... Dar de ce te uiți iar cu atîta mirare la mine, Frère Culai?

Într-adevăr, Neculai Brateș o asculta uimit. O asculta

și nu-i venea să creadă că Dana vorbește. Ceea ce ajungea în urechile lui erau cuvinte gîndite de o femeie matură, nu de un copil ce mai are încă în ochi lumina oarbă din ochii mînjilor în fugă.

— Cum să nu mă uit, Dana ! Constat, și nu cu bucurie, că ai îmbătrînit cu mult peste anii care îi ai. Mă întreb cu ce-ai să rămîi din copilărie, mai tîrziu ? Amintirile copilăriei sînt cel mai cald balsam al bătrîneților. Tu n-ai să-l ai, Dana. Ai să te cauți copil, adolescentă, și n-ai să te găsești, pentru că pe anii copilăriei tale i-a dat la o parte puterea de gîndire a unei minți mature.

— Și de data asta te înșeli, Frère Culai. De ce să crezi că n-am amintiri din copilărie ? Maimuțoiul pe care mi l-ai dat cînd am împlinit cincisprezece ani aparține copilăriei mele. Și numai atît dacă ar fi să am din copilărie, și mi-ar fi destul. Cred că bătrînețile nu au nevoie de balsamul masei de amintiri, ci de intensitatea unora din ele. Maimuțoiul matale a umplut doi ani din viața adolescenței mele. Și, crede-mă, oricîte alte cauze ale amintirilor s-ar fi ivit, nu ar mai fi avut loc, pentru că maimuțoiul matale pusese stăpînire pe tot timpul pe care îl aveam atunci hărăzit micilor mele bucurii interioare. Aș putea spune că el a fost stăpînul celor două ore din zi dăruite de Mica numai mie.

— Am o curiozitate, Dana. Să te văd din ascuns, în clasă, prinsă în ritualul disciplinei școlare. Vreau să văd cum reacționează ființa ta, în tăcere, în fața atîtor nimicuri școlare. Zic nimicuri, raportîndu-le la înțelegerea ta.

— N-ai vedea mare lucru, Frère Culai! Personalitatea firii mele este absentă în orele de școală. Mi-o anulează ochelarii doamnei Mihaela Ionescu-Zaztavna, diriginta noastră. Nici nu bănuiești cît de bine știu să par avidă de preceptele ei ! Chiar cînd se întrece în nimicuri. E, am sau nu am dreptate ?

— În ce, Dănuța, căci nu mai știu despre ce e vorba, în atît m-ai uluit.

— În ceea ce înțeleg eu viața. Matale ai închis-o în formula fizică; eu în aceea a spiritului. Zi că nu este așa!

— Aș zice, dar am prins teamă că pentru orice aș zice ești gata să-mi spui că iar mă înșel.

— Spun numai cînd cu adevărat te înșeli, Frère Culai.

— Gîndind, așa este cum spui tu.

— E, vezi !

— Dar numai cînd gîndești este așa cum spui tu. Numai cînd treci viața prin filtrele minții cu mari puteri de selecție, este așa. Formula ta este o foarte bună formulă de laborator. Viața nu ne-o petrecem însă numai în laborator, numai gîndind asupra ei. Dincolo de laboratorul gîndirii devenim cu toții robii celeilalte vieți, fizice cum ai numit-o tu. Și viața fizică are legile ei imutabile, Dana. Nu poți altoi o ramură tînără pe un trunchi bătrîn. Ramura tînără moare și în trunchiul bătrîn rămîne rană. În viața fizică — vezi, nu-i zic într-altfel, ca să rămîn în formula ta — căutările de la viață la viață se fac numai pe bază de asemănări organice. În pădurile de stejari cresc numai stejari. Într-o pădure de stejari, bradul moare. Așa cum într-o pădure de brazi, moare stejarul. Viața fizică nu se împiedică de spirit. Spiritul este o anexă a ei, așa cum este o decorație pe pieptul unui ostaș. Iar căutările de la viață la viață nu cad în sarcina spiritului, Dana. Soliile lor sînt încredințate sîngelui, învolburărilor tinereții, și, mai ales, întovărășirilor de-o vîrstă, care nu au nevoie de spirit, ci de înfrățirea posibilă în aceeași vibrație, aceeași, ori de sub care unghi ar fi privită.

Cum Dana aștepta cu nerăbdare să termine Frère Culai, acesta a deschis nerăbdării ei o paranteză.

— N-oi fi vrînd să spui că și acum greșesc ?!

— Dacă n-oi fi greșind, ești, totuși, în formularea matale, absolut. Și eu de la doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna știu că nici o regulă nu e absolută. Toate își au excepțiile lor. Sînt poate și eu o excepție, dar, în ce mă privește, eu sînt regula și toți ceilalți excepția. Și spiritual, Frère Culai, nu ești tînăr sau bătrîn, după cum ți-e părul negru sau alb. Cel mai pătrunzător și mai tînăr spirit s-ar putea întîmpla să aibă barbă de patriarh. Tinerețea spiritului constă în ceea ce poate despica vorba și adînci cuvîntul. Și de ce poate clădi mai mult și mai frumos cuvîntul are nevoie de dragostea mea. Înțelegi, Frère Culai ?

Neculai Brateș nu se prea arătă că a înțeles. De un asemenea înțeles voia chiar să fugă, deoarece în fața unui asemenea înțeles nu mai are cum să se împotrivească.

— Că este așa, reluă Dana, umplînd golul lăsat de Neculai Brateș, am putut să verific pe propria mea experiență. Nu mă sfiesc să ți-o spun. Nimic nu dă mai multă liniște tinereții mele decît cititul. Cînd noaptea vrea s-o tîrască în zvîrcolirile jocului ei, aprind lampa și citesc. Nu păli, Frère Culai, și înțelege-mă. Cititul, ascultarea unui om de la care aflu lucruri noi, mă scutură de tot ce mă poate pune în tulburare, îmbăindu-mi și trupul și sufletul în apă vie. Și-mi dau de pe acum seama, Frère Culai, că oamenii aceștia sînt rari. Și numai cînd întîlnești unul, simți cu adevărat cît de nevolnici și egali în nimic sînt toți ceilalți. Dar cu aceasta nu umplu numai, numai... oh ! nu găsesc cuvîntul care îmi trebuie ! Ajută-mă, Frère Culai. Frère Culai, îi luă ea iar capul în pîlnia palmelor, de ce atîta spaimă în ochii matale ? De unde ai adunat-o și ai adus-o toată în ochi?! Limpezește-i, că altfel mă superi. Dacă din cuvintele Dănuței ai adunat-o, alung-o, fiindcă numai în fața lui Dumnezeu ar mai putea să vorbească astfel Dănuța. Lui, ca unui duhovnic, și matale, ca singurului ei prieten. Așa, așa, Frère Culai, zvîrle-o în vînturi, pentru că între noi doi nu mai stă nici un semn de mirare.

Rămas însă în urmă cu gîndul, Neculai Brateș se căznea să afle el cuvîntul negăsit de Dana.

— Ce-ai vrut să spui adineauri, Dana ? Ce cuvînt nu găseai ?

— A, acolo te gîndești ?! Vorbeam, parcă, de rarii oameni pe care poți să-i întîlnești. Unul din rarii aceștia ești și matale. Și dacă pot umple și da la o parte nopțile cu ce aflu de la mata, trebuie să mai adaug că lîngă nimeni altul nu mă simt mai mîndră decît cînd trec alături de matale pe stradă. Iată-mă prinsă și în nimicurile vieții. În acea viață căreia matale vrei să-i acorzi întîietatea. Nici nu bănuiești prin ce strivire sufletească trec mai toate colegele mele, știind că numai mie îmi este permis de școală să pot fi însoțită pe stradă de un străin de familia mea. Dar numai cînd acel străin este Neculai Brateș !

— Chiar și cînd îl întîlnești pe Neculai Brateș beat ? o întrebă Frère Culai, ca și cum despre altul ar fi fost vorba.

— Poate mai mult ca oricînd atunci !

În ochii lui Neculai Brateș s-au aliniat din nou semnele de mirare. Ceea ce o făcu pe Dana să treacă și nepoftită la explicație.

— Da, pentru că nimeni nu te poate birui atunci decît Dănuța. Atunci numai de cuvîntul meu asculți, Frère Culai. Ar putea fi altceva cu care să mă mîndresc mai mult ?! O, biata de ea Aniuta !

În Neculai Brateș s-a strîns un arc, gata să plesnească.

„Cum ?! Va să zică nici de lucrul acesta nu e străină ?! Sesizează tot ce se petrece în jurul ei ?! Nu, e foarte clar că Dana nu mai e un copil. Și cu oamenii maturi, ascunși în copii, e mai grea lupta decît cu ceilalți. Ceilalți sînt mai obosiți. Cedează mai ușor. Ceilalți, trecuți de mai multe ori prin dramele sufletului, știu că viața nu înseamnă numai o dragoste și numai un om."

— Mă doare faptul că suferă, reluă Dana. Vezi, nu mi-a spus niciodată că te iubește, Frère Culai, am simțit-o însă de-a rîndul. Nădăjduiește în dorințele ei pe față, nu mărturisindu-și-le cu cuvîntul. De asemenea, întoarcerile ei din speranțe au o tristețe vizibilă. N-a purtat niciodată o mască. Se arcuiește și se destinde la fel de ușor. Dar parcă numai ea, Frère Culai ?

Frère Culai se mira însă în el de altele, nu de Aniuta. Nu se lămurea de loc cum o fată, la șaptesprezece ani, fie ea oricît de deșteaptă, poate în atît de mult să cuprindă variatele aspecte ale vieții.

— Pot afirma cu siguranță că ești idolul tuturor. Motiv să prețuiesc și mai mult mîndria mea. Iată-mă și în viața matale, dar numai în ceea ce se împacă lesne cu mine ! E însă o mîndrie justificată. Organică, o pot numi chiar, Frère Culai. Fiindcă ea e o drept consecință a dragostei mele total cucerită de arta înțelepciunii matale. Încă o dată, oamenii aceștia sînt rari, Frère Culai. Ceilalți, pe toate cărările. Plați și stupizi, ca Gheorghiță Mîrza, sînt mulți. Și plați și stupizi rămîn aceștia și cînd repetă vorbele mari ale altora.

S-au auzit pași și uși deschise. Mai întîi pașii Zînei trăpăluind spre ușa din față, apoi pașii Roxanei Boian, întoarsă din tîrg. La auzul lor, Neculai Brateș s-a lăsat inconștient prins într-un gest de faptă care trebuie ascunsă.

— Dă-mi repede caietul, Dănuțo.

I l-a dat așa cum l-a cerut, repede, pentru că alergarea la o asemenea complicitate era tot ce o putea măguli mai mult. Era însăși victoria ei. Abia acum s-a arătat Frère Culai că a venit cu chipul celui dorit de ea! Cu chipul aceluia căruia Dana simțea că trebuie să-i întindă alte mîini.

Cînd a intrat cucoana Roxana, Neculai Brateș încheia un simulacru de citit:

— Dănuțo, toate transformările sînt perfecte. Nici o greșeală. Și în continuare, pentru a saluta cu falsă surprindere apariția cucoanei Roxana: Aaa! ne înclinăm sfios în fața prea cuviosiei voastre, cucoană Roxană!

— Nu pe atît de sfios am să te admonestez eu, Culai. De ce n-ai mai venit pe la noi?

Dar aducîndu-și aminte de un lucru căruia, după a ei socotință, îi trebuia dată întîietatea, a legat de prima întrebare, fără de nici o oprire aproape, dar și fără de nici o legătură, pe a doua:

— Dar mai întîi să știu: au luat sfîrșit cele două ore ale tale, Dana?

— S-au terminat, Mica. Apoi, deodată, cu zîmbet și cu un anumit înțeles numai pentru ea și Neculai Brateș: Frère Culai, îți dau o misiune: strînge laolaltă pe toți filozofii Universității și găsiți mijlocul să lungiți durata orei la o sută de minute. Sînt prea mici cele de șaizeci.

— Chiar și orele de latină, Dănuțo?

— Nu, nu, nu! se împotrivi cu semeție Dana. Acestea să facă excepție. Să simtă și doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna că fiecare regulă are excepția ei.

Un clopoțel de aducere aminte a altei excepții a sunat pentru Neculai Brateș, în cuvintele Danei.

— Dar Dana, întrebă supărător de surprinsă cucoana Roxana, constat că nu i-ai oferit nimic lui Culai! Așa știi să-ți primești musafirii?

— Musafirii?! lungi nesfîrșit întrebarea Dana. Îl mai socotești mata pe Frère Culai musafir de dulceață cu apă rece?! Frère Culai e fratele meu, și ca unui frate nu-i ofer decît dragostea mea. În porții mai mici sau mai mari, după cum va ști să se poarte.

Neculai Brateș păli. Prea îl juca Dana pe margini de prăpăstii. Dacă pentru cucoana Roxana nu însemnau

cuvintele ei decît o glumă, lui, care le cunoștea dublul înțeles, îi strecurau clipe de adevărat pericol. Găsea totuși mijlocul să se salveze. Cum cucoana Roxana se pregătea s-o sune pe Zina, i-a tăiat drumul.

— Cucoană Roxana, nimic ! și sub nimic a tras o bară cu latul mîinii. La ora asta sînt de zece minute așteptat la Facultate. Să-mi dați voie chiar să plec de îndată.

Cu înclinări pornite din mijloc, sacerdotal, și cu dreapta solemn ridicată să schițeze semnul blagoslovenie, a pus capăt prezenței sale.

— Pace și liniște în casa prietenilor mei !

— Se cunoaște că n-ai mai fost de mult la biserică, Frère Culai ! Pace și liniște în casa, ca și în inima prietenilor mei, scrie la *Biblie !* îl corectă Dana, apasînd pe cuvintele sărite.

— Exact, Dănuțo. Confirmi pentru a nu știu cîtea oară dictonul care spune : copiii învață de la bătrîni, și bătrînii de la copii.

Se mai înclină o dată și, cînd să iasă, cucoana Roxana își făcu auzită poftirea :

— Culai, să veniți joi la dejun. Transmite-mi dorința și lui Stejărel — după care, s-a retras, lăsînd-o pe Dana să îndeplinească pînă la ușa de intrare îndatorirea de gazdă.

Iar la ușă, Dana n-a mai avut cuvinte, ci numai zîmbet. Un zîmbet steag, ca steagul unei victorii. La ușă numai inima lui Neculai Brateș a mai avut ceva de spus, dar fără de îngăduința lui.

— Dănuțo, dacă aș putea ți-aș fura zîmbetul, ca apoi să ți-l pot da eu. Ca să-l ai de la mine.

Drept răspuns, zîmbetul steag, ca steagul unei victorii, a fluturat din pînzele lui toate.

Numai cînd Neculai Brateș s-a regăsit afară, singur și fără de nici o înrîurire din partea Danei, și-a dat seama cît de nevolnic a fost. Îl luminase noaptea, învățîndu-l ca pe un copil lecția pe dinafară. Și cu lecția spusă, așa cum i-a picurat-o cuvînt cu cuvînt noaptea, credea — era mai mult decît o credință, o siguranță — că totul se va sfîrși. Nici nu se putea să nu se sfîrșească așa cum voia, cînd argumentele invocate păreau a închide

în ele valoarea adevărului absolut. *Dana, să nu-ți ieși din minți. Nu te lăsa furată de propriile tale înșelăciuni.* Mai dur și mai răspicat decît așa, cum i-ar mai fi putut vorbi ? *Deschide-ți ochii mari și privește-mă. Dă la o parte cărțile și judecă omul care rămîne. Un vîrstnic cu apucături înrăite de tabieturile singurătății.* Ce altceva poate să spulbere mai mult visurile unui copil ? Cu ce poți mai mult să-i înspăimînți tinerețea, decît cu hîdul aspect al amurgului omenesc ? Și totuși, cu nimic nu a clintit-o. Cuvintelor lui a întors cuvintele ei. Și cuvintele ei l-au biruit. L-au biruit în așa fel încît, fără să-și dea seama, l-au făcut să arunce benzină în foc. *Dănuțo, dacă aș putea, ți-aș fura zîmbetul, ca apoi să ți-l pot da eu. Ca să-l ai de la mine.* Poftim, hal de om venit să pună bulgări de gheață pe inimă. Dar nici nu a bănuit că în cei șaptesprezece ani trecuți ai Danei se ascunde o femeie pe care nu o mai poți amăgi cu cuvinte. Fetelor de șaptesprezece ani le mai poți frînge salturile cu vorbe, pe cînd femeilor, și mai ales femeilor cu cap ca al Danei, numai lupta — înălțîndu-le sau doborîndu-le — le supune vieții convingător.

A rămas uimit ascultînd-o : *Ziua sînt ceea ce mă poți vedea, o elevă. Și șorțul de școală e cea mai potrivită haină pentru ceea ce sînt ziua. Pentru ce fac și pentru ce vorbesc. Noaptea am trenă și grand décolleté, ușoare umbre în jurul ochilor și înțelegere a tot ce stă ascuns în cuvinte. Am impresia, Frère Culai, că noaptea pot oricînd juca rolul unei femei rutinate. Mă crezi ?* Te cred, Dana. Și nu jucînd rolul alteia, ci propriul tău joc. Ai avut dreptate să mă numeri printre cei care înțeleg prin copil mintea fără de nici un tentacul îndreptat spre viață. Mi-ai dat o lecție și-mi va rămîne. Ce va rămîne însă din nebunia noastră ?! Ți-ai întunecat inteligența, prin propria ta inteligență. Cerîndu-i spiritual atît cît poate să-ți dea, ai ajuns s-o domini în aspectele ei tangențiale cu viața. Viața aceasta care își are legile ei de nedoborît. Și pentru că a venit iar vorba de legile ei, să-ți mai amintesc de una, Dana. Toate geniile au fost prăbușite de propriul lor geniu. Geniul i-a ridicat, dar tot geniul i-a zdrobit. În laborator ca și pe cîmpul de luptă. Să consideri atît inteligența excesivă, cît și geniul, ca pe o mînă de om nebun care te tîrîie spre înalt, ca

apoi de acolo să te dea pradă căderii. Îți dau un exemplu. Napoleon. Neîncăpînd între frontierele Franței, a intrat în altă țară. N-a mai încăput nici în această altă țară, trebuindu-i un continent. Nemaiajungîndu-i curînd nici continentul, a pornit în altul, și în altul. Și cînd din vîrful piramidelor a privit și mai sus, spre soare, singurul care strălucea mai mult decît dînsul, viața, pentru nebunia cutezanței lui ce i-o tot hrănea geniul, l-a închis pentru tot restul zilelor între patru pereți. Și tot ce n-a încăput pe pămîntul întreg, a încăput între cele patru ziduri ale unei odăi închisori. Iată unde l-a adus geniul ! Iată cum te poate zdrobi inteligența ! Strămunii noștri aveau o vorbă. Mediocritatea este de aur. S-o crezi, Dana. Viața e atît de scurtă, încît nu ne este îngăduit s-o risipim. Trebuie să răzbunăm nedreptatea ce ne face, cu cel mai feroce egoism. S-o stoarcem pînă la secătuire, pentru că ea, care e eternă, și care numai prin noi e eternă, ne-a dat, în bătaie de joc, un drept atît de redus la viață. Așa fiind nu ne este permis să ne pierdem și puținul dat pe căile care ne îndepărtează de la viață. Tinerețea ta trebuie conjugată cu o tinerețe la fel. Tinerețea ta nu are nevoie de umbre. Lîngă tine trebuie să bată o inimă tînără. Aburul din șoapta cuvintelor trebuie să fie și el tînăr. Mîna care te cuprinde nu poate fi decît vînjoasă. Sărutul care îți va apăsa buzele al voiniciei să fie și nu al rafinamentului, care nu este altceva decît masca oboselii. Nu te lăsa amăgită de ceea ce frumosul cuvintelor din cărți îți întinde viclean. Lasă să cadă în cursa lui fetele care nu au decît inteligența ciorapilor. Care nu au decît rochie fără de minte. Tu te-ai ridicat mult deasupra lor, Dana, și mai mult ca oricăreia nu ți-e îngăduit să te lași înșelată. Eu, cu ce pot veni lîngă tine ? Cu cărțile. Atît ! Dar numai cu cărțile pot umple eu viața ta ?! Aș putea împlini cu ele ora siestelor, ora schimbului de păreri, de amețire a timpului, dar pot eu umple cu ele noaptea și dragostea noastră ?!...

Dar la ce și-o mai fi pregătind atîtea răspunsuri convingătoare, cînd lîngă ea totul se spulberă ?! Nu l-a învățat și noaptea trecută de cum va trebui să-i vorbească ?! Ce s-a ales din toată întîlnirea lor ?! Cu ce a încheiat el ceasul, în care trebuia să-i despice tot adevărul ?! *Dănuțo, dacă aș putea, ți-aș fura zîmbetul, ca*

apoi să ți-l pot da eu. Ca să-l ai de la mine. Pentru că adevărul e numai acesta. L-a legat viața de Dana, cu toate frînghiile ei. Frînghii înnodate de mîinile Danei. De ale ei, ca și de ale lui. Și mîinile lui și ale Danei sînt însești mîinile vieții. Și cînd ale vieții sînt mîinile, care altele le mai pot deznoda ?! Ale șușotitului public ? Ale moralei cu negi a prea urîtei doamne Mihaela Ionescu-Zaztavna ?! Ale durerii cuconului Costăchel ? Și ale mai cui, Doamne ?! Ale Biroului 2 ? Hai, întindeți-vă mîini, căci pentru lovit fiecare din noi are mîini să le întindă ! Nu mai amenințați nici una ? Aha, vi le ascundeți ?! Nici n-ați avea ce să mai faceți altceva ! Și cine nu poate să și le ascundă, să și le taie. E sfatul pe care li-l dau în ultimul ceas !...

Cobora repede strada, punînd cu fiecare pas accente grave pe cuvintele din gînd. Niciodată nu l-a împins mersul așa de repede ca acum. Altădată, și altădată înseamnă totdeauna, întoarcerile din casa Boianilor aveau pasul șubred, domol, cu puteri ajunse la capăt. Uneori avea chiar nevoie de sprijin. Și-l căuta atunci în barele vitrinelor, oprindu-se, adunîndu-se din destrămări, înzdrăvenindu-se pentru o nouă bucată de drum cu minciuni ca acele din noaptea trecută și ca astea de astăzi. Acum însă îi e pasul tînăr și călcătura apăsată. E pasul hotărîrilor luate, care a înlocuit pe acela de altădată, al șovăielilor.

În dreptul restaurantului Corso a întîlnit-o pe Elza Rieber. Și cum Elza Rieber, prin distincția ei, se înrudea cu Dana, Neculai Brateș a oprit-o.

— Duduie Elza, și marile exprese au cîteva gări în fața cărora se opresc.

— Bun, dar nu sînt lămurită drept ce m-ai luat : gară sau expres ?

— Expresul, duduie Elza. Gara sînt eu. Și fiindcă nu m-ai luat drept o haltă de rînd și te-ai oprit, dă-mi voie să pavoazez gara.

Avea destins obrazul ca în ceasul marilor bucurii. Iar zîmbetul marele pavoaz al sărbătorilor lui sufletești, se aninase de tot locul posibil.

— E adevărat, niciodată nu ți-am văzut fața atît de luminată ca astăzi, domnule Brateș, constată Elza Rieber,

fără a putea ascunde că siguranța din vorbele ei se datorează unor constatări și mai vechi.

— Îmi pare bine că ai văzut clar.

— Da, dar am văzut în bucuria dumitale trecerea unui alt expres. Un expres mai tînăr și care, într-adevăr, îți dă dreptul să arborezi marea pavoazare.

Din miile de becuri aprinse în ochii lui Neculai Brateș, cîteva s-au stins. În cuvintele Elzei Rieber sta ascuns un tîlc. Desigur, un rezultat al dezbaterilor Biroului 2. O dezmințire a șoaptelor se cerea deci cît de cît încercată.

— Nici un pericol, pentru nici un expres, duduie Elza. Gara Neculai Brateș are doar o singură linie de trecere. De garat în ea trenurile, nu e posibil. Prin ea doar trec. Și cu fiecare trecere, aceeași dramă a fiecărei gări. Trenurile se tot duc mai departe și gara rămîne. Melancolică și visătoare ca toate gările din lume. Că trece prin ea trenul alb sau trenul albastru, bucuria, sau mai bine zis tristețea gării Neculai Brateș este aceeași. Te rog să mă crezi, duduie Elza.

— Te cred, domnule Brateș. Dar să crezi și dumneata într-un lucru : nici un regulament de cale ferată nu a putut fixa pînă acum locurile unde nu pot deraia trenurile. E acea necunoscută absolută a nesiguranței ce și în mersul trenurilor își are valoarea ei de care trebuie să ținem seama. Eu una, am o dorință. Te prea stimez și, deși întîlnirile noastre sînt rare și întîmplătoare, punțile prieteniei sînt întinse între noi. Cel puțin îmi place să cred că e așa.

— Ai toată dreptatea să le socotești întinse. Mă măgulește prietenia matale și mă voi bizui pe ea. Acum, aș vrea să-ți știu dorința, duduie Elza.

— A, da ! se prefăcu a reveni la gîndul mai vechi, Elza Rieber. Am o dorință. Ca acel expres tînăr, de care ți-am vorbit mai adineauri, să facă act de revoltă în gara Neculai Brateș, să nu mai plece mai departe.

— Cu alt înțeles, o catastrofă ?

— O catastrofă ?! De ce tocmai cuvîntul acesta ? Nu am zis o deraiere ; un act de revoltă am zis ; o oprire ; o oprire fără de gînd de dus mai departe.

— Și nu ar fi o catastrofă, duduie Elza, ca un tren atît de frumos și de tînăr, să facă acest act de revoltă într-o gară atît de veche și dărăpănată ? întrebă Neculai

Brateș, cu suflet deschis, așa cum numai pe Stejărel Racotă l-ar fi putut întreba.

— Domnule Brateș, ai fost, desigur, la Viena.

— Am fost.

— Cunoști marile restaurante ?

— Le cunosc.

— Imperial, Sacher, Bristol..

— Exact.

— Știi dumneata unde ia masa adevărata aristocrație a vechii Austrii ?

— Probabil că la unul din cele pe care le-ai înșirat.

— Nu, domnule Brateș. La unul la care nu se duce decît numai ea. La unul care nu are strălucirea marmurelor și a lustrelor, dar care are pe aceea a distincției. La *Meisel und Schaden*. Nici un cerber nu te oprește să intri în restaurantul acesta. Intrat însă, nu rămîi dacă nu ești la înălțimea lui. Și dacă ai ști cît de dărăpănat și de vechi arată ! Totuși, umbrele atîtor capete încoronate, sosite *incognito* la Viena, sînt permanent prezente în el. Le simți alături de tine și, dacă nu știi să te înșirui lor, pleci sigur. Și oricît se va dărăpăna *Meisel und Schaden*, tot *Meisel und Schaden* rămîne. Așa cum gara Neculai Brateș va rămîne mereu gara căutată de toate expresele.

— Ai ținut să fii drăguță, așa cum numai mata poți fi, duduie Elza, dar...

— Dar ?

— Dar în ce privește gara Neculai Brateș, nu o putem asemui cu *Meisel und Schaden*. Prezentul lui *Meisel und Schaden* este legat de trecutul lui atît de frumos.

— Și viitorul gării Neculai Brateș este legat de prezentul ei atît de strălucit.

— Prea mă privești la microscop, duduie Elza ! Și toate datorită numai faptului că nu m-am însurat. Altfel, aș fi schimbat cu ea, cu soția mea, toate gîndurile care îmi umplu capul. Și mi-ar fi fost de ajuns. Dar cum nu m-am însurat, necesitatea de a scrie a devenit organică. De nu le scot din țeastă, simt că mi se sparge, duduie Elza. Și cum n-am cui le trece, în schimb de cuvinte, le scriu. Iar din atît, mata și alții ca mata croiți idoli falși.

— Ai toată dreptatea să vorbeşti aşa, domnule Brateş. Numai oamenilor cu adevărat mari le este permis să cocheteze cu modestia. La revedere. Şi pregăteşte-te pentru revolta expresului. O simt începută. Pluteşte în aer.

I-a întins mîna. Neculai Brateş i-a sărutat-o, lucru ce nu prea obişnuia, răspunzîndu-i :

— Sînt femei în faţa cărora nu poţi să minţi. Eşti una dintre acestea, duduie Elza. La o bună vedere, şi pe cît mai curînd.

S-au despărţit, Elza Rieber trecînd strada, să ia în lung Păcurarii ; Neculai Brateş, „la vale, pe Lăpuşneanul" — cum zic ieşenii cînd trec dinspre Copou către Piaţa Unirii —, să toace în paşii mersului gînduri şi fapte noi.

Îi era mersul mai uşor ca oricînd. Ţi-e mintea încurcată şi simţi greul lucrurilor numai cînd nu le-ai trecut prin sita gîndului, dar cînd ţi-ai întors frămîntarea pe toate feţele, oricare ar fi hotărîrea ultimă, tot e mai uşoară decît fuga din faţa dezbaterilor.

Întîlnirea de astăzi cu Dana l-a lămurit pe Neculai Brateş pe deplin. Împotriva destinului nu poţi lupta. Dana nu are şaptesprezece ani. Dana nu e prinsă numai în vîrtejul începutului de viaţă. Dragostea Danei nu e jucăria cu plicuri colorate şi cu flori presate, puse între filele de romane în care au murit eroii cărţilor, aşa cum numai în romane ştiu să moară oamenii. Dana are în cuvînt şi în gînd adîncimea femeilor care nu judecă numai cu inima, ci şi cu capul. Femei care nu-şi încep şi nu-şi sfîrşesc dragostea numai cînd aud spunîndu-li-se : te iubesc sau nu te mai iubesc. Nu a făcut el totul să fugă din drumul ei ? Şi nu i-a răsturnat ea orice cuvînt spus s-o clatine ? *Dragostea n-are vîrsta anilor, Frère Culai !* Iată ce i-a întors cînd i-a despicat marele adevăr ! Şi nu a spus ea oare un adevăr şi mai mare decît acela pe care i l-am strigat cu toată tăria ? *Numai cei cu cenuşă în cap mai pot împerechea dragostea pe promoţii şi vîrste !* Că este aşa, o dovedeşte cu propria lui fiinţă. E în el, şi a voit s-o scoată din el şi nu a putut. Aceasta e dragostea. Nu ceea ce vrei şi poţi aduce imediat în tine. Numai atunci e cu adevărat dragoste, cînd ai vrea s-o scoţi din adînc şi nu poţi. A vrut, cum poate

n-a încercat nimeni altul, şi care a fost rezultatul ? *Dacă aş putea, ţi-aş fura zîmbetul, Dana. Ca să ţi-l pot da eu. Ca să-l ai de la mine.*

Se tot ducea pe Lăpuşneanul, la vale, fără de ţintă. Îl saluta lumea şi el răspundea lumii, dar dacă lumea ştia pe cine salută, Neculai Brateş habar n-avea cui răspunde. Prins de noua hotărîre, privirile lui treceau peste oameni.

Se simţea şi încălzit tare. Nu de o zăpuşeală a zilei sau de o fierbinţeală bolnăvicioasă. Ducea în el o căldură asemuitoare aceleia pe care o iei cu tine dimineţile din patul înnoptărilor cu dragoste. Şi nu din patul oricui.

Pînă acum, apropierile de Dana nu i-au strecurat această senzaţie. S-a întîmplat să se lipească de dînsul atunci cînd îi corecta nodul lavalierei, şi totuşi, dacă se producea o tulburare în el, tulburarea aceea nu avea nimic din căldura de astăzi. Toate apropierile de pînă acum ale Danei puteau fi socotite calde şi albe, ca albul şi caldul laptelui dus la căpătîiul bolnavilor. Astăzi însă i-a pus sîngele pe foc. Şi l-a mai făcut ziua de astăzi şi hoţ de fiinţă omenească. Pentru că niciodată nu a luat dintr-o femeie atît cît a luat astăzi din Dana. Aroma părului ei cu rugini încinse în soare e în dînsul. O are toată în respiraţia lui. Cu ochii i-a furat rotunjimile bătăioase din piept şi în urechi îi ticăie ceasornicul inimii ei. I-a luat cu el pînă şi destinul. Căci fata aceasta şi-a închis ochii pentru toţi cîţi sînt pe lume şi numai lui i-a întins mînă de orb, spunîndu-i : du-mă, du-mă mereu cu tine.

Un gînd îl supără totuşi. Hotărîrea lui abia astăzi şi-a spus cuvîntul. N-o fi cumva tributară senzaţiei celei noi ?! Să fie oare mai convingătoare această senzaţie decît toate cuvintele Danei ?! Decît toată dragostea ei ?

„Nu, nu !“, refuză să creadă că ar mai putea fi şi aşa.

De sus şi de departe, creasta cretoasă a Răpedii începuse să se îmbrobodeze cu pînzele argintii ale serii. Palatul, duşmănos că nu e şi el înveşmîntat cu o aidomă mantie, ca s-o arunce cu dispreţ pe toată scîrnava goliciune ce şi-a găsit loc de batjocură chiar la poalele lui, i le sfîşie cu tăişul căştii de fier a acoperişului, reuşind în parte să vînture din ele petice peste mahalaua Socolei şi peste ştrandul cu goliciuni.

Drum prin colb și drum prin ceață stătea deschis înaintea lui Neculai Brateș. Prin colb și prin ceață s-a îndreptat Neculai Brateș spre Piscul Socolei.

Rămasă singură, cu bucuria cea nouă, Dana n-a mai putut suporta închisoarea camerei ei. Era prea mică s-o cuprindă toată. Respirația ei cerea aer proaspăt și spațiu. Neavîndu-l în cameră, a ieșit afară. Dar mai înainte ca să iasă afară, a dat camera în paza maimuțoiului.

— Frère Culai, păzește-o. Pînă acum a fost numai a mea camera asta. De-acum înainte ne aparține amîndurora.

Și de unde maimuțoiul stătea liniștit la locul lui, Dana l-a luat și l-a așezat în fotoliul în care a stat Neculai Brateș.

— Așa ! Așa să stai, cu mîna întinsă pe brațul fotoliului, picior peste picior și cu spatele bine răstignit pe spătar !

Descoperind un lucru ce nu i-a plăcut, l-a dojenit fără cruțare :

— Iar te-am prins cu lavaliera alandala ?! Of ! Of ! și cu sîrguință de fată încă în joc cu păpușile, i-a corectat-o. Dacă am să te mai găsesc încă o dată cu lavaliera pusă strîmb, drept pedeapsă am să-ți scot ghetele din picioare și am să te las desculț de rîsul lumii. Nu zîmbi ! Vorbesc foarte serios ! îl amenință Dana, drept răspuns unui zîmbet pe care numai ea îl putea descoperi, în obrajii de cîrpă ai maimuțoiului.

Cînd i-a fost dăruit de Neculai Brateș, avea cravată roșie maimuțoiul și frac cenușiu. Dar de cînd Dana l-a împuternicit cu suplinirea lui Neculai Brateș, botezîndu-l chiar Frère Culai, o schimbare în ținuta maimuțoiului s-a impus. I-a scos și cravata și fracul, croindu-i și cusîndu-i ea altă haină, de stradă, iar în locul cravatei roșii i-a înnodat, așa cum numai Dana știa să înnoade, o lavalieră minusculă. Totuși, făcea ce făcea Frère Culai ăsta din cîrpe și se lua după Frère Culai celălalt, purtînd și el lavaliera *alandala* sau la *întîmplare*, ca să nu ne îndepărtăm de cuvintele Danei. Dar într-una din zile, mirarea ei de cum îl găsește a luat sfîrșit. Mîna care îi tot strica maimuțoiului lavaliera a fost prinsă. Era a lui Neculai Bra-

teș, care de fiecare dată ce se găsea în odaia ei, îi prindea un moment de neatenție, timp îndestulător să poată smuci pe nevăzute lavaliera lui Frère Culai din cîrpe...

Afară, mîinile Danei s-au întins să îmbrățișeze zările. Avea mișcarea lenevșă, de destindere, la care fără să vrei te dedai cînd te trezești dintr-un vis frumos. Gîndul îi era neadunat. Marile fericiri au darul să ți-l împrăștie, spre deosebire de marile dureri care ți-l fixează în idei anxioase. Și la ce s-ar fi putut gîndi Dana, la mai mult decît i s-a împlinit astăzi ?! Dacă Frère Culai nu a venit cu chipul acelui altuia spre care ea își întindea mîinile din scrisoarea de ieri, nu a plecat el așa cum a vrut ea, altul, acel alt atît de dorit și cerut de ființa ei toată ?! Așa a plecat, *Furîndu-i zîmbetul, ca apoi să i-l dea el, ca de la el să-l aibă.* Ar fi putut rîvni la mai mult ? Nu !

Gîndurilor le trebuie cuie de cuiere, să se prindă în ele. Cuie libere, de care să-și anine gîndurile, ea nu mai avea. Și cînd nu mai ai în ce să le prinzi, înseamnă că nu mai ai nici gînduri. Le ia locul atunci un fel de beție, un fel de amoc tulburător al stărilor de hodină lucidă. Împinsă de un astfel de amoc a ieșit ea afară, să întindă brațe deschise zărilor cu sclipiri de argint. Ți-e mersul atunci ca mersul somnambulilor. La întîiul zgomot, ca la întîiul strigăt, sfîrșește. Beția se risipește și în locul ei apar din nou cuiele, în care poți să-ți anini gîndurile.

Așa s-a întîmplat și cu beția Danei. A risipit-o un pocnet de poartă. Sosea Dodo.

A găsit-o lîngă terenul de tenis, bucuros că e acolo, și, mai ales, că e singură. Să o ia înainte romancierului barem „cu o lungime de cal", și pe urmă, să vedem ce mai are de spus Biroul 2, gîndi în formulă hipic-sportivă Dodo Cubalbu. Mai totdeauna victoriile revin acelora care atacă mai întîi. Să atace deci. Fără de așteptare. Cele povestite de Sanda Crăsnaru nu-i mai îngăduie să aștepte. O fi și cum spune Sanda Crăsnaru și atunci nu mai e de întîrziat nici un minut. *Blitz Krieg !* Iată, aceasta e cea mai adecvată deviză a acțiunii lui viitoare ! Atac fulgerător, împotriva acestei fortărețe, socotită de Biroul 2 inexpugnabilă.

— Cu plecăciune, Dana.

— Nu-mi plac saluturile popești, Dodo, îi zdruncină de la început Dana, *Blitz Krieg*-ul.

Nu s-a lăsat descumpănit.

— Te-am salutat cu plecăciune de sclav, nu cu plecăciune popească.

— De sclav ?! se miră îndelung Dana. Sînt o sută de ani de cînd Bodnărești și Boianii au eliberat robii. Să trec atunci și eu la slobodna singurului meu sclav. Dodo, de astăzi înainte consideră-te liber.

Dodo Cudalbu, de cum a întîlnit-o, și-a dat seama că Dana e sub un farmec deosebit. Avea în înfățișarea ei toată răsfrîntă o bucurie temeinic așezată. O bucurie din acelea care pun stăpînire pe toată ființa și care îți șoptește continuu parcă : ține-mă ascunsă. O cunoștea prea bine Dodo Cudalbu, ca să nu i-o observe din primele clipe. Cauza îi rămînea însă necunoscută. Din ce a născut această bucurie nouă, bănuielile lui n-au închegat nimic. Dacă l-ar fi întîlnit pe Neculai Brateș în drumul său spre Boian i-ar fi fost poate mai ușor să descopere motivul. Nu s-a gîndit însă la dînsul, fiindcă știa că de multe zile nu a mai dat pe acolo. Dar cum o cauză trebuie că este, și cum de acum înainte cauzele acestea se pot înmulți, pericolul trebuie înfrînt din față.

— Dana, nu știu dacă am ales bine ziua de astăzi, dar să mai amîn mi-e peste putință. Vreau să fim singuri, ca să-mi pot deschide sufletul în toată voia. Vrei să m-asculți ?

— Cu o condiție, Dodo. Să elimini gravitatea. Nu-mi place cum ai început. Nu ești tu.

— Poate că n-am fost eu cel de pînă acum !... Să stăm pe banca de la tenis, Dana.

— Aha ! ce ai de spus pare a fi și lung și... pari a fi și obosit. Să bagi de seamă să nu fie și... obositor, Dodo.

— Îți iau în bine că întîmpini cu glumă ce am să-ți spun. Înseamnă că am căzut pe o bună dispoziție.

— Căznește-te să nu o strici.

Că e, dimpotrivă, cu totul neprielnică dispoziția Danei, Dodo Cudalbu o simțea prea bine. Dar nici să mai treacă timp nu era de dorit.

Ajunși în dreptul băncii, s-au așezat și unul și altul în tăcere și cu mișcări leneșe. Tăcere și mișcări lenșe cărora

oricine le-ar fi putut înțelege rostul. Tăcere și mișcări premergătoare cuvintelor de despărțire.

Ca să împrăștie întrucîtva acest efect obositor al liniștii, Dana se hotărî să-l întrebe ca ceva.

— Știi ce ne mai lipsește, Dodo, ca să devenim o carte poștală ilustrată ?

Dodo a plesnit cu biciul mirării din ochi acest început de glumă nepotrivită. In Dana însă aceasta n-a avut nici un ecou. A completat de îndată, ce le mai lipseau :

— Luna, noaptea, și patru versuri dintr-un poet mediocru.

— Nu e nici noapte și nici lună, și nici pentru versurile unui poet mediocru n-am venit, răspunse Dodo, punînd în tonul cuvintelor o umbră de dojană.

Ar fi executat-o el cu strășnicie, în public și în altă ocazie, dar cum nu voia să o piardă de lîngă dînsul, n-a supărat-o cu nici un cuvînt de revoltă.

— Am venit să-mi dezleg sufletul.

— Să ți-l deschizi, ai spus adineauri.

— Dă-mi voie să fac și eu literatură, să-mi aleg și eu cuvintele, spuse Dodo, intenționînd parcă o ușoară ironie la adresa lui Frère Culai. Sau poate că literatura e un monopol exclusiv al lui Neculai Brateș ?

La o străvezie ironie, și mai usturătoare chiar decît o credea, s-a dedat și Dana.

— Dar de ce tocmai de literatura lui Neculai Brateș te împiedici, în clipa cînd vrei să-ți deschizi sufletul ?!

— Pentru că nu fac uz, în acțiunile mele, de farmece de-alde astea ! Nu-mi place să îmbăt cu cuvinte pe nimeni. De astfel de scamatorii stau departe. Să le întrebuințeze cei ce nu au ce pune în locul cuvintelor. Iar cînd în locul cuvintelor pun sufletul, merit, Dana, să mă asculți cu toată atenția și cu toată seriozitatea.

— Te-ascult, Dodo. Să am însă ce asculta.

Înainte de a începe, găsi necesar să se mai apropie de Dana cu cîțiva centimetri, să-i apuce o mînă și să i-o strîngă tremurat.

— Dacă ai ști, Dana, ce luptă am dat cu mine însumi, pînă să mă decid să-ți vorbesc ! Dacă n-am făcut-o pînă acum, a fost pentru că am voit să nu mă adresez unui copil. Astăzi nu mai ești un copil.

— Astăzi, pot să-ți vorbesc așa cum mă îndeamnă inima. Dana, sîntem alături de atîta vreme. Vreau să fim alături toată viața. Vreau să-ți împletești numele cu al meu.

I-a strîns mîna cu și mai multă putere, zguduindu-i-o aproape.

— Vrei ?

— Mai întîi vreau să-mi lași mîna în pace. Nu simți că mi-o frîngi ? Iar în al doilea rînd, vreau să nu mai fii nici tu copil.

Dodo se prefăcu a cumplită mirare.

— Știi ce, Dodo ? Dacă și oamenii s-ar putea conjuga asemeni verbelor, cred că ai fi cel mai bine om conjugat la perfectul simplu !

În ochii lui Dodo se lăți uimirea. La un asemenea răspuns nu s-a așteptat. În socotelile lui a intrat și împotrivirea, dar o respingere atît de netă și de urzicătoare i-a fost peste putință să o bănuiască.

— Nu te întrista și cată mai adînc în ceea ce ai spus și ai să vezi că este așa.

Dodo a răspuns numai cu mute și repetate aplecări din cap.

— Da, da, Dodo ! Și mă rog, cu ce te-am putut încuraja, ca să treci la o asemenea declarație ?

— Uiți așa de ușor, Dana, statornicia prieteniei noastre de atîta vreme ?! Un alt băiat lîngă tine n-am văzut. Cu ce mi-ai fi putut dovedi mai mult că înaintea tuturor stau eu ?! Crezi că numai în rostitul cuvintelor îl disting eu pe *da* și pe *nu* ?

— Atunci se prea poate să-l fi confundat pe nu cu da. Și mă și supără, Dodo, dacă mai stărui.

— Te și supără ?!

— Da, mă supără, fiindcă mă desconsideri. Ce te-a făcut să crezi că sînt din acele fete cărora poți să le cazi dintr-o dată, pe cap, cu te iubesc și cu cererea în căsătorie ?! Asemuiești dragostea unui dans sau unei partide de tenis ? Hai să facem un tur sau o partidă ?! Dragostea nu e o distracție, Dodo. E o trăire intensă, în ceea ce ne place să fie numai al nostru. Ai spus c-am fost atîta vreme alături. I-adevărat, numai că am stat alături

ca prieteni de sport şi, încă o dată, dragostea nu e un sport.

— S-ar părea, după cum îmi vorbeşti, că n-ai nici regretul durerii ce mi-o provoci ?

— Părăseşte, Dodo, gravitatea, şi înţelege mai bine cuvintele mele. Nu vreau să te doară, dar nici nu vreau să confunzi înţelesul apropierii noastre. De ce să mă învinovăţeşti, dacă nu ne putem întîlni în toate dorinţele tale ?

Mîna Danei a fost părăsită de mîinile lui Dodo.

— Nu e aşa că nu mai e nevoie de strînsoarea mîinii ? Vezi ce repede şi-au înţeles mîinile tale rolul sfîrşit ? Dacă le-ai semăna...

— Cruzime peste cruzime ! spuse, oftînd parcă, Dodo Cudalbu.

— De ce cruzime, Dodo ?

— Şi asta o mai întrebi ?!

— De ce nu vrei să înţelegi că nu avem aceeaşi fire ? Cadrul iubirii tale e zgomotul şi mişcarea ; al meu tăcerea şi adîncimea din ea. Ne-am afla şi unul şi altul, deşi alături, tot singuri. Or, singuri poate că nici tu şi nici eu nu vrem să rămînem. A, dacă între voi toţi ar fi o asemănare perfectă, atunci poţi să fii sigur că pe tine te-aş alege !

— Mulţumesc ! răspunse Dodo, piperînd puţin cuvîntul.

— Dar, cum nu semănaţi şi cum fiecare aveţi conturul vostru propriu, alegerea trebuie să fie o căutare, o potrivire. Vezi, în privinţa aceasta mă deosebesc de mai toate femeile.

— De mai toate femeile ?! Cu ce drept vorbeşti în numele lor, Dana ? Tu, care n-ai nici o zi din viaţa femeii ?!

— Dodo, ştiu că sîntem de păreri contrare în aprecierile noastre de tot felul şi în controversă cu tine nu mai discut. Vreau numai ca să completez şi anume să afli în ce privinţă mă deosebesc de toate celelalte...

— Femei !

— Da, femei ! În mai toate romanele...

— Se putea să nu-ţi aduci aminte de romane ! Şi poate chiar de romanele marelui nostru romancier Ne-

culai Brateș ! adăugă Dodo Cudalbu, pudrînd cuvintele cu pulberea răutății.

— De ce vrei să pari și mai mic decît ești, Dodo ? Mai bine ascultă-mă, că poate-ți prinde bine.

— N-am ce s-ascult, dacă-mi vorbești din romane. Acum îmi dau eu seama de ce ești tu alături de viață. Pentru că dai crezare elucubrațiilor dumncalor din cărți. Își biciuiesc nervii cu vin și cafea și umplu paginile cu viață. Asta spune-o altuia, Dana, nu mie, care am zilnic pusă mîna în gîtul vieții !

— Dodo, ți-am spus că n-am nici o poftă de controversă. Lasă-mă să termin. Țin să termin.

— Poftim ! Am vrut numai să te fac atentă că ești pe un drum greșit.

— Poate, dar eu cred mai mult în viața din cărți, a marilor scriitori, printre care, te rog să reții, se numără și...

— Neculai Brateș.

— Exact — decît în viața, așa cum și-o închipuie fiecare, în raport de mijloacele lui. Dar să revin. În mai toate romanele, femeile obișnuiesc să spună bărbaților că o apă sînt toți. Că seamănă unul cu altul leit. Dacă ar fi așa cum spun îndeobște femeile...

— ... din romane...

— ... viața ar fi mult mai simplă. Adevărul e însă altul.

— Și adevărul acesta îl spune femeia Dana ! Haha !

— Nici un haha, Dodo ! Adevărul acesta e spus de alții, mai deosebiți decît noi, muritorii de rînd, și eu l-am cules numai...

— ... din cărți.

— Da, din cărțile din care văd că nu oricine știe să culeagă ce trebuie.

— Îmi face impresia că începi să te contrazici. Ai spus la început că mai toate femeile din romane au o părere comună despre bărbați, și acum tot cărțile îți spun că adevărul e altul ?! Cam cum vine asta, Dana ?

— Vine într-un fel cum nu-l pricepi tu !

— E, cu așa argumente m-ai convins !

— Așa că rămînem ce-am fost : o prietenie mijlocită de tenis. Atît !

— Crezi că mai era nevoie să-mi repeți lucrul acesta ?

— Poate că da !

— Părerea ta. Va veni însă un timp cînd ultimul meu cuvînt va cădea de la sine ! răspunse sibilic Dodo Cudalbu.

Din spate s-auzeau pași. Erau ai Aniutei, care venea la Dana, fără de șorțul uniformei și cu un caiet subsuoară.

— Dana, ți-ai făcut lecția la latină ?

— Da.

— Dă-mi-o, te rog, s-o copiez.

— Să ți-o aduc și se sculă de pe bancă.

S-a sculat și Dodo.

— Vă las. La revedere, Dana. Pa, Aniuta.

— De ce pleci, Dodo ? Stai că merg și eu. Avem același drum.

— De loc, mă întorc la cazarmă, să-mi dau ordinele pe mîine.

S-a înclinat și a plecat.

Între amîndoi, Aniuta privea cînd spre unul, cînd spre celălalt. Cu tristețe și într-o parte și într-alta. Gîndul îi era însă și mai trist decît ochii.

„Cum, după ce i l-a luat pe Neculai Brateș, i-l ia acum și pe Dodo ?!

Capitolul IX

AMFITEATRUL ÎN CARE ȘI ȚINEA cursurile Neculai Brateș gemea. Și numai tineretul știe să umple cu adevărat o sală. Tinerețea își găsește loc oricum și oriunde. Ea nu e legată de scaune sau de pupitre, iar cel care se înghesuie, nu stinghерește pe nimeni și nici nu supără pe careva.

Și mai are un bun tinerețea. Pînă la licență, studentelor nu le este îngăduit să profite de politețea studenților. De altfel, nici nu se prea arată acestă politețe. Așa că nu e de nici o mirare că locurile se ocupă după cum sosește fiecare, la întîmplare și fără nici o oferire.

Cînd înghesuiala e mare, posibilitățile de a-ți găsi un loc de stat într-un amfiteatru studențesc se înmulțesc. Te poți așeza foarte bine în brațele unei studente, cum tot așa de bine te poți trezi cu o studentă pe genunchi. Și aceasta, fără să mai fie nevoie de nici un :

— Îmi dai voie, colega ?

În cadrul vieții studențești *colega* are dreptul la orice. Fără avertisment și fără protocol. Colega nu are îndatoriri de pantalon și nici drepturi de fustă. Colega poate fi considerat drept un al treilea sex. Un sex care îți dă libertatea să intri cu cotul în pieptul unei fete, fără pic de crîcnire din partea victimei, și care, de asemenea, îți impune să rabzi cu resemnare islamică (așa trebuie să fie !) apăsarea vreunui toc de pantof feminin, care îți strivește nepăsător piciorul.

Sălile pline de tinerețe mai au un aspect, al lor numai. Simți în ele sănătatea de cum intri. O sală plină numai de tinerețe, nu te obosește. Respirația ei, oricît de caldă ar fi, nu e greoaie. Nu are nimic din bolnăviciunea sălilor de concerte sau de teatru, în care trăiesc împrăștiat în aer, întîlnindu-se și ciocnindu-se, toate semnele oboselii. Și mai au sălile pline de tinerețe o notă numai a lor. Te leagă de ele. Și cîteodată, te iau și te duc cu ele.

Gemea de tinerețe amfiteatrul în care își ținea cursul Neculai Brateș, la orișice oră a lui, și mai mult ca în orele obișnuite gemea atunci cînd se știa că va vorbi magisterul privind în urmă sau înainte, un ciclu vechi sau nou de materie. Atunci îl fura pe magister duhul vorbirii și audierea lui era asemuită ungerii sufletului cu miere. Cel care a spus, cînd o fi spus, că marile inteligențe trebuie alungate de pe catedre, nu a greșit. Pentru că marile inteligențe au harul să frîngă și să răstoarne toate adevărurile. Or, de pe catedră, nu toate adevărurile trebuie nimicite. Viața are nevoie de anumite statorniciri, fără de care colectivitatea nu poate trăi sărunită. Dar cum marile inteligențe nu pot trăi nici ele decît în continuă sfărîmare de searbede adevăruri, păstrarea profesorului Neculai Brateș la catedră era o chestiune de mult pusă la minister, și sub multe partide, fără să fie însă în nici un fel rezolvată. Trecea mereu din cabinet în cabinet, în mapa de restanțe, îndepărtarea din Universitate a profesorului Neculai Brateș, alături de-o și mai îndelungată dezbatere a cabinetelor dacă trebuia sau nu să fie declarată o biserică dintr-un anume sat monument istoric.

Cînd a intrat, Neculai Brateș, sala l-a salutat cu aplauze, căci tinerețea Universității are și dreptul acesta. Își poate aclama simpatiile, așa cum îi e dat publicului să aclame în săli de teatru pe marii actori îndrăgiți. Obișnuit însă cu ovațiile, Neculai Brateș a trecut la catedră prin canalul clădit din piepturi studențești, fără de nici o surprindere și cu toate semnele omului care a fost de multe ori în situații asemănătoare.

Întîia privire aruncată sălii a fost spațial cuprinzătoare. A plutit pe deasupra sutelor de capete oarbă, fără de nici o distingere a vreunui chip cunoscut. De altfel, în asemenea împrejurări și să vrei să descoperi pe cineva nu poți. Sînt cu toții același om, pentru că în fața marilor talente toți capătă uniformitatea expresiei. Deschid ochii mai mari sau rîd, aprobă sau dezaprobă, își înjumătățesc zîmbetul sau se contractă de indignare, la același semn magic care le fură identitatea.

Întoarsă privirea din drumul făcut, în semn de recunoștință pentru felul cum l-au primit, Neculai Brateș s-a simțit gata să-și înceapă prelegerea. L-a oprit însă brusc și neașteptat un fapt care nu a putut fi înțeles de sală decît mai tîrziu. Sala i-a prins însă clipa descumpănirii, și mută, aștepta dezlegarea ei.

O vreme, tăcerea fără de nici un zvîcnet al vieții a cuprins și catedra și sala. Cît a durat această tăcere, nu poate ști nici Neculai Brateș și nici sala. Un lucru s-a știut însă și de Neculai Brateș și de sală. Neculai Brateș a simțit cuprinzîndu-l o fierbințeală, și sala l-a văzut îmbujorîndu-se, cu același roșu cu care se întorcea în obraji acasă, după nopțile de chefuri.

A privit spre fereastră, cu jind de bolnav dornic de aer proaspăt.

— Rog pe domnii studenți din dreptul ferestrelor să le deschidă larg.

S-a ridicat de la catedră și, ca și cum atunci ar fi zărit ceea ce descoperise mai dinainte, revenit și stăpîn pe el, a intervenit :

— Vai de mine, duduie Dana, au să te omoare domnii aceștia ! Ia poftim și-mi ia locul pe catedră.

S-a auzit numele Danei șoptit din mai multe părți. Și din toate părțile ochii au țintit-o numai pe ea.

— Dana..

— Dana Boian...

O şoaptă mai caldă şi mai stinsă a lăţit în sală şi alte cuvinte :

— Simpatia maestrului.

Cuvintele acestea, deşi au venit pe val de şoaptă abia auzită, au lovit cu stridenţă în urechile unei fete. În ale Aniutei Golub, care era şi ea în sală.

Ce n-ar fi dat Aniuta, ca în locul numelui Danei, al ei să fi făcut ocolul amfiteatrului ! Biruinţele mari nu se cîştigă drămuind sacrificiile şi pentru biruinţa ei cea mare e gata să facă şi sacrificul cel mare. Şi atunci, oare, tot Dana o să fie mai aproape de el ? s-a întrebat Aniuta, în timp ce Dana Boian, cu dezinvoltura mişcărilor de acasă, se îndrepta spre catedră să ocupe locul profesorului.

În mersul ei spre catedră depăna şi Dana un gînd. I s-a adresat Frère Culai cu duduie Dana. De ce duduie Dana şi nu Dănuţa, ca totdeauna ? Desigur, pentru că Frère Culai a simţit nevoia să ascundă ceva. Iar conturul acelui ceva numai cu sufletul ei o să-l poată pipăi. Va lăsa deci sufletului sarcina să-i spună, cît şi ce a ascuns Frère Culai din ce este al lor numai.

Prezenţa Danei şi a Aniutei în amfiteatrul Facultăţii de drept nu era întru nimic surprinzătoare. La cursurile lui Neculai Brateş venea şi lume din afara Universităţii. Iar cînd se zvonea de ziua în care Neculai Brateş va vorbi, zvonul pătrundea şi în licee, aducînd pe admiratorii săi. Pe Dana însă nu o mai zărise pînă astăzi, deşi a mai luat parte, în două sau trei rînduri, la cursurile lui, fiind adusă de Aniuta. Şi cum întîile senzaţii niciodată nu pot fi ascunse, nici Neculai Brateş nu şi-a putut-o ascunde pe a sa cînd a dat cu ochii de Dana. Stăpîn pe ceea ce numai Dumnezeu e stăpîn, nu poate fi omul, şi om fiind Neculai Brateş, a fost şi el prins, ca toţi semenii lui, în aceeaşi vădită surprindere ca a tuturor. Pare-se însă că şi mai surprinsă de prezenţa Danei a fost Aniuta. Pînă astăzi, Dana a venit adusă numai de ea. La cuvîntul ei şi la îndemnurile ei. — Dana, sînt informată că mîine, la şase, Culai Brateş va vorbi în Amfiteatrul Mihail Kogălniceanu. Mergem. Crapc de ciudă cît o vrea Mihaela Ionescu-Zaztavna şi pe placul

ei tot n-o să facem ! Fie și de ne va reclama miss Cartof, la direcție : o mai înțepă Aniuta Golub pe doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna și în negii de pe obraz, pe bună dreptate asemuiți cu cartofii.

Zborurile Aniutei, de pe un drum al dragostei pe altul, atîrnau de cea mai ușoară bătaie a vîntului. Hotărîrile ei nu erau un rezultat al chibzuințelor de nopți și zile. Și, deși punea în fiecare avîntare a sa tot sufletul și tot corpul, se desțelenea cu cea mai mare ușurință de pe un drum, ca să apuce pe altul cînd era nevoie. Viața Aniutei Golub nu avea nimic organizat pe stăruință și continuitate. Cel puțin așa apărea. Dădea oricărui joc al ființei ei toată puterea intensității, ca apoi, și numai la o părelnică înșelare, să-și mute într-o singură clipă întreaga zestre sentimentală într-un alt presupus cuib al fericirii ei. Poate că a fost și în această întocmire a firii sale înțelepciunea cerului, care pe toate le cumpănește. Dacă stăruința Aniutei Golub ar fi fost ajustată după vulcanica ei înfierbîntare a sîngelui, desigur că viața i-ar fi fost numai un zbucium și că în mintea ei chinul răzbunărilor i-ar fi înfipt și mlada crimelor. Dumnezeu a socotit însă că trebuie luat din mîna Aniutei cuțitul, ca în locul lui să pună puterea continuei încordări, în mereu altă mîngîiere. Cînd, nu de multă vreme, a găsit-o pe Dana în curte și pe bancă, alături de Dodo Cudalbu, Aniuta, care pînă în acea clipă se găsea cu capitalul sentimental depus în caseta cu încurcate socoteli ale inimii lui Dodo, a hotărît, cu repeziciunea hotărîrilor ei, să și-l dăruiască din nou lui Neculai Brateș. Așa că, aflînd de prelegere, nu a șoptit nici un cuvînt Danei. A venit singură, bucuroasă că va fi în măsură să stea în fața lui Neculai Brateș, fără a fi amenințată de concurența Danei. Așa s-a întîmplat că pînă ce Neculai Brateș nu i-a pronunțat numele, nici nu a bănuit măcar că ar putea fi Dana în amfiteatru. Venită mai devreme și acoperită vederilor, nu a putut-o descoperi. Iată dar, cum se găsește acum prin surprindere în fața a două noi fapte : poftirea lui Neculai Brateș ca să-i ocupe scaunul, și venirea ei la Universitate fără s-o fi anunțat, amîndouă întîmplările fără de nici o posibilitate de a mai fi interpretate și în altfel de cum le inter-

pretează ea. Iată dar și de ce imaginea lui Dodo i-a apărut din nou salvatoare.

Pe ferestrele larg deschise, vara, cu tot ce are ea mai al ei, a intrat în amfiteatru, să-l asculte și ea pe Neculai Brateș. Și a intrat așa de brusc, încît atît Neculai Brateș cît și ceilalți și-au întors privirile spre ea s-o salute. Și au avut ce saluta.

Dintre toți, cel mai insistent o privea Neculai Brateș. O și înțelegea mai mult decît toți Neculai Brateș. Tinerețea din sală nu putea avea gînduri despre ceea ce ar putea să însemne sufletul, cînd îi e dat să simtă că gustă din ultimele desfătări. Lui însă, vara intrată îi amintea și de toamna din el, împrietenită cu o primăvară. Toamna, care numai o dată e toamnă, și primăvara, care de asemenea, numai o dată e primăvară. Dar, cum numai toamna din el e în măsură să poată cuprinde în tot înțelesul lui jocul plin de vîntoasă al primăverii, primăvara care l-a luat de mînă și-l ține strîns legat de ea nici habar nu are de ceea ce poate să însemne cețurile, ploile apăsătoare și desfrunzirile toamnei. Te poți descurca din pînzele ceților, o vreme. Poți trece, de asemenea, prin ploi. Și se mai poate ca și căderea frunzelor să-ți stîrnească un farmec. Dar, cînd pînzele ceților nu se mai sfîrșesc și nici o suliță de soare nu se mai întrezărește să le sfîșie; cînd ploile, după ce ți-au udat hainele, încep să-ți ude și sufletul; și cînd desfrunzirile și-au terminat toate căderile, nemaiputînd să-ți dea mîinii întinse nici un bănuț de aramă măcar, atunci, peste puterile încleștărilor de tot felul intervine realitatea, sfîrșind înșelăciunea. Atunci, primăvara care i-a luat de mînă toamna se va dezlega din strînsoare și se va duce. În fața dezastrului acesta nu trebuie să ajungă. Nu pentru el, care oricînd e gata să se ia de piept cu cea mai potrivnică întîmplare, ci pentru Dănuța, pentru fata aceasta, pentru această primăvară, pe care o iubește și căreia i-a legat ochii dragostea.

Așa a gîndit Neculai Brateș în scurta vreme cînd a privit spre ferestrele larg deschise. Și dincolo de ferestrele larg deschise, viile Uricanilor, cu butucii gros îmbrăcați în verde, ca niște lipovence în multele fuste ale

duminicilor, îi trimiteau pe glasul strunelor tăcute chemarea timpurilor de demult. Iar și mai de departe de vii, în spatele lor, dealul Miroslavului își îndoia spinarea, aplecîndu-se parcă să poată încăleca lesne un voievod cu hărnicie la faptă și la vinuri. Își mai făcea auzit cîntecul în vara de afară și în vara intrată pe ferestre o privighetoare, care s-ar putea să fie și numai o părere, dar parcă numai în orele lui de curs se auzea cîntecul ei.

A privit cît a privit și apoi și-a întors capul spre mulțimea din sală.

— Domnișoarelor studente și domnilor studenți. Vă așteptați, desigur, să-mi ascultați cuvîntul anunțător al noului ciclu de legiuire romană, ce urmează să fie înțeles și pătruns de simțirea noastră, obișnuită să se adapteze dezordinelor. Pînă a nu fi privit pe fereastră, așa ar fi fost. S-a întîmplat însă să-mi fure ochii vara de afară, și vara de afară, după cum bine o vedeți cu toții, e o curtezană în fața căreia nu poți să zici : nu ! Vara de afară îmi poruncește să vă vorbesc despre un alt drept. Despre dreptul ei și al vostru. Despre dreptul tinereții și despre tot ce stă fățarnic și necinstit în drumul acestui drept, al vostru și al verii de afară.

Ropotul de aplauze a pornit deodată, din toate mîinile. Studențimea Facultății de drept știa ce înseamnă evadările din cursuri ale maestrului Neculai Brateș. Atunci cînd își pornea cuvîntul, împins de vreo inspirație a momentului, răscolit de o amintire sau răzvrătit de vreo îngustime a minții semenilor săi, ascultarea lui era un farmec și o lecție care nu putea porni decît de pe catedra inteligenței, nepriponită de nici un ciot al dispozițiunilor programatice și ministeriale. Îl asculta sala toată, ca un singur om cu mii de ochi și mii de urechi.

— Priviți-o cum își trăiește viața din plin. Neîncăpătoare afară, dă buzna înăuntru, cu tot ce are ea mai bun : căldură, cîntec, miasmă de floare, mîngîiere de mîini nevăzute, chemare la dînsa. Auziți o privighetoare ? Oare s-o fi apropiat de zidurile Universității pentru ca să mă asculte pe mine, ori a venit, trimisă a verii fiind, ca să vă scoată din închisoarea în care singuri ați intrat și să vă ducă afară ?! Pe ce amarnică înșelăciune și-au temei-

nicit legile oamenii ! Lecţiile mari nu le dă şcoala. Şcoala, instruirea pe porţii şi pe ore, cu dascăli roşi de rutină şi cu consilii profesorale înţepate de gută şi înecate de astmă, e poate cea mai ridicolă operă a aşa-zisei civilizaţii. Profesorii mari, oricît de mari ar vrea ei să fie, să nu-i căutaţi printre aceia înscrişi în statele Universităţii. Profesorii cei mari sînt profesorii de afară, iar singura Universitate a ştiinţei şi a înţelepciunii este numai natura. Dacă vă pot da un îndemn, pe acesta vi-l dau : fiţi studenţii Universităţii de afară ; fiţi studenţii naturii. Vreţi să învăţaţi a munci, apropiaţi-vă de stupurile de albine şi veţi şti cu adevărat ce e munca şi care sînt legile ei. Dacă vreţi să agonisiţi, aplecaţi-vă asupra muşuroaielor de furnici şi veţi afla ce înseamnă agonisirea, care sînt poruncile ei şi care e dreptul fiecăruia, cînd a prestat laolaltă cu semenii săi străduinţa. Vreţi să pătrundeţi tainele muzicii, nu aveţi decît să staţi liniştiţi sub plopul de afară, în care cîntă regulat această privighetoare cursistă a Universităţii noastre şi nu vă va rămîne nimic neauzit din multul pe care vi-l poate da muzica. Pe cînd şcoala nu vă poate oferi decît glasul unei cîntăreţe pensionare, scoasă de pe scenă de urletul galeriei şi instalată la catedră mai mult în amintirea frumoaselor ei picioare de cîndva, decît ca un omagiu adus glasului, împăturit acum în zdrenţele bronşitei. De veţi vrea să învăţaţi a şti să vă faceţi înţeleasă iubirea voastră, şi iubirea voastră să fie tandră şi plină de noblеţe, e de ajuns să priviţi numai o dată dragostea hulubilor, ca apoi să nu mai puteţi întuneca nicicînd sentimentul acesta, cu vreo pornire josnică. Afară mai puteţi învăţa să filozofaţi, să iubiţi şi să îmbinaţi culorile, să cunoaşteţi mişcarea în spaţiu, să simţiţi ceea ce e infinitul, ceea ce e etern şi trecător, să îndepărtaţi deşertăciunile şi să vă înălţaţi continuu sufletul. Şi, mai ales, în faţa marelui necunoscut de afară, nu veţi putea rămîne decît ceea ce sînteţi : mici şi nevolnici, sinceri şi goi de orice orgoliu.

Dar lecţia cea mare pe care v-o poate da vara de afară e alta. Îndemnul meu e s-o simţiţi şi s-o învăţaţi. Căutaţi-o şi o veţi găsi în tot ce întovărăşeşte natura, în muncă şi prietenie, în dragoste şi dorinţă. Şi o veţi găsi

pretutindeni, în același respect de ceea ce înseamnă vîrsta. Se pare încă că din lecția aceasta, pe care natura ne-o strigă în urechi de mii de ani, n-am învățat nimica. Amăgirile de tot felul ne astupă urechile, și, fără s-o mai auzim, ne lăsăm atrași spre acolo unde ne împing amăgirile. Sînteți la vîrsta cînd stăpîniți cel mai mare bun al pămîntului : tinerețea. Vă spun un singur lucru : păstrați-o. Păstrați-o și hrăniți-o, cu tot viscolul pe care vi-l poate stîrni vara tinereții. Respectați-o, nedăruind nimic din ea altora, care nu sînt dintre ai voștri. Și hrăniți-o așa cum se vrea hrănită. Să nu aibă alt cîrmaci decît îndemnurile ei.

Cîndva — și, trebuie să vă mărturisesc, sînt fiul nenorocit al acestui cîndva — legile tinereții au fost altele. False cu toate. Tinerețea mea și a tuturor de vîrsta mea a fost sugrumată din fașă. Pe vremea copilăriei mele numai obrazul putea fi privit ca piele decentă. Restul, trebuia ascuns. Și fiindcă trebuia ascuns, m-au îmbumbat în haine pînă la gît, și așa îmbumbat m-au dat vieții. În loc să mă lase afară, să mă strivesc în joacă, să simt asprimea sănătoasă a aerului și arsura soarelui, cuțitele reci ale înghețului și înfășurarea voinică în pînzele vîntului, m-au închis în saloane și m-au îndrăgit ca pe o cocuță, făcînd haz de mine ori de cîte ori se ivea un musafir. Mi-au strivit tot ce nu trebuia strivit, pînă și somnul și repausul, ca să mă dea vieții întîrziat în viață și plin de toate tarele robiei prin care am trecut de la pruncie și pînă la majorat.

Întîrziații aceștia pot fi vătămători. Pot vătăma tinerețea. Înzestrați uneori cu puterea amăgirilor, pot tulbura apele voastre, le pot chiar scoate din albia lor, ca apoi, după ceasurile de minciună, să nu vi le mai poată întoarce, și voi să nu mai puteți fi voi. Cînd acești întîrziați vă ies înainte, ocoliți-i. Chemarea spre dînșii, înăbușiți-o. Pentru că niciodată și oricît ar rupe pentru voi din strălucirea lor, nu vor putea fi vrednici de darul tinereții voastre.

Amăgirile își fac însă punte ușor. Voi, care sînteți încă neștiutori a mult din ce vă poate pune viața în față, întîlnindu-i și auzindu-i, vă lăsați fermecați de acești

întîrziați : Întindeți mîini ancore și vă legați de ei, ca de cea mai mare fericire...

Înțeleg și această pornire a voastră. Înțeleg chiar cînd împletiți în ea toată ființa voastră, cu toată puterea ei de voință, de sete de realizare și de orgoliu chiar. Știu ce înseamnă, pentru dumneavoastră, mai ales, domnișoarelor studente, să puteți stăpîni ceva din strălucirea unui nume care pentru nimeni nu mai poate fi un om necunoscut. Am fost și eu student și, deși au trecut ani, n-am uitat răscolirea ce se producea în toată făptura mea atunci cînd, de pe catedră, în vreo sală de expoziție sau în incinta vreunui palat al justiției, puteam să mă leg, prin ascultare sau văz, de opera unui om miruit cu puterea talentului. Și îmi mai închipui și ce poate să însemne această răscolire, domnișoarelor studente, cînd prinde în vîrtejul ei și altfel de sentimente. Ar fi nedrept să spun că în pornirea aceasta treceți numai printr-o fază de vrajă, și că, fără de nici un înțeles, vă împinge de la spate o putere mai mare decît aceea a gîndurilor voastre. Nu. În pornirea aceea sînteți întrege, cu încălzirea care vă precede inima, și cu inima care vă subjugă gîndurile. Le aveți pe toate cu voi, și pe toate le puneți în luptă. Vă mai asigur și de victorie. Femeile învîng totdeauna. Nu uitați însă că vă puteți înfrînge prin voi înșivă. Puteți cîștiga ușor lupta spre care vă cheamă amăgirea, dar cum orice amăgire tîrîie fatal după ea dezamăgirea, în luptă cu dezamăgirea veți cădea învinse. Să nu uitați și un alt lucru. O femeie învinsă, în toate victoriile ei viitoare nu va mai semăna cu aceea care a fost. Va fi în toate victoriile viitoare, ea, mai puțin o parte din ea...

Un moment, s-a oprit. A privit din nou spre fereastre, să-și umple ochii de vara de afară. Era ca și cum numai vara de afară îi putea inspira cuvîntul. Amfiteatrul, cu toată viața îngrămădită în el, n-a mișcat nici în aceste clipe ale tăcerii lui. Popasurile scurte, în cuvîntări, de îndată ce se ivesc, dezlănțuie destinderea. Ascultătorii își potrivesc statul în scaune, își slăbesc strunele încordărilor de tot felul și își mai trec și vecinilor părerea sau admirația. Acum însă nu se mișca nimeni și toți urmăreau cu aceeași pironită atenție tăcerea și pri-

virea lui Neculai Brateş, închinate şi una şi alta privighetorii de afară.

— *A tout seigneur, tout honneur !* glăsui el, privind spre privighetoare. Şi privighetoarea, înţelegînd parcă rostul cuvintelor, porni cîntec neîntrecut.

Ca să-l asculte şi mai bine, Neculai Brateş s-a dus la fereastră, şi ca şi cum singur ar fi fost în sală, şi-a sprijinit capul într-o mînă, lăsîndu-se dus de undele cîntătoare.

În clipele acelea, Dana s-a simţit cumplit de stingherită. Tăcerea din sală dădea izolării ei pe scaunul maestrului o atracţie şi mai mare. Atracţie care a stîrnit spre ea fel şi fel de priviri. Şi din toate privirile, ale Aniutei o cercetau mai stăruitor, cu toate că Aniuta căuta să şi le ascundă pe după spatele celor din faţă. Dar oricît de bănuitoare ar fi fost Aniuta, nu putea înţelege din tot ce se întîmplă atît cît înţelegea Dana. Dana şi-a dat cu totul seama că nu vara de afară şi nici cîntecul privighetorii au întors cîrma cuvîntului lui Neculai Brateş. Numai cînd a dat cu ochii de dînsa s-a petrecut în el acea răsucire de gînd şi faptă. Iar lecţiile naturii nu aveau a împlini decît o altă lecţie, ţinută nu de mult, unui auditoriu mai puţin numeros, ea, şi nu de Neculai Brateş, ci de Frère Culai. Dar ca şi lecţia de atunci, nici lecţiile naturii nu vor putea zdruncina simţirea ei pentru Frère Culai. Ba, lecţia de astăzi o va lega şi mai mult de inima lui.

Şi a mai avut şi o altă dovadă Dana. Înţelegînd Neculai Brateş natura mai mult decît alţii, a putut să vadă că şi natura l-a înţeles pe el mai deosebit decît pe alţii. Au fost clipe cînd legătura lui cu vara de afară părea a fi mai mult decît fructul unei magii, decît un adevăr. Să fi fost oare numai o glumă a lui numind privighetoarea de afară ca pe o drept cursistă a Universităţii, sau poate chiar aşa şi era ? În privinţa aceasta, studenţimea ştie şi mai mult decît el. Ştie că numai la orele lui o aude. Şi mai ştie că se respectă unul pe altul, ascultîndu-se pe rînd. Lucrul acesta l-a simţit şi Dana. Cît a vorbit, privighetoarea n-a făcut altceva decît să pună diezii şi bemolii necesari pe portativul cuvîntului său. Acum o ascultă el, punînd toate semnele admiraţiei pe cîntecul

fără de pereche al neîntrecutei păsări de afară. O dovadă și mai convingătoare că oamenii aleși au în ei și un pic de dumnezeire nu se putea. Iar dragostea ei, care avea în ea și îndemnul de înălțare spre dumnezeire, nu se putea să nu-l înțeleagă și să nu-l vrea al ei, mai mult decît al altora.

Tăcînd privighetoarea, Neculai Brateș și-a reluat cuvîntul. Rămas rezemat de fereastră și cu capul împlintat în mînă, a legat firul de unde s-a rupt, privind în amfiteatru cu aceeași orbire cu care privești mulțimile.

— V-am spus mai înainte că tinerețea este cel mai mare bun al pămîntului. Fiți avari cu ea. Să n-o risipiți, pentru că nimic din ce a fost risipit nu se mai întoarce. Trăiți-o așa cum merită să fie trăită. Din plin și numai în marginile ei. Cînd tinerețea vă va îndemna să-i căutați tovarășii în afară de marginile ei, să n-o ascultați și să-i alungați îndemnul. Să nu vă lăsați niciodată ametiți de frumosul unui început de drum, dacă drumul acela nu poate fi frumos pînă la urmă. Vă înțeleg și pornirea aceasta de evadare din tinerețe, dar mai înțeleg și cît de înșelătoare poate fi ea. Nu uitați că din privighetoare, cînd nu mai cîntă, nu mai rămîne decît o pasăre urîtă. E drept, a te găsi lîngă un om care poate să-ți lărgească mereu înțelesul vieții, e o satisfacție grandioasă de ordin sufletesc. Îți înzestrezi ființa de la un izvor care e numai al tău. Iar în prietenia ce se leagă, caratele valorii unuia trec și asupra celuilalt. Cum însă pe același drum numai o bucată din el pot fi alături drumeții nepotriviți în vîrstă, din clipa cînd pasul unuia se arată mai obosit decît al celuilalt începe drama. Să nu ajungeți la ea vă doresc. Și ca să nu ajungeți la ea, rămîneți plăieșii tari ai cetățuii voastre, care e tinerețea, și din care numai moartea să vă poată scoate. De vă ispitesc amăgirile, alungați-le fără de nici o părere de rău. Ieșiți atunci în vara de afară, luptați-vă, urcați-i înălțimile ei ametitoare, și cînd veți ajunge în coamele lor și în cruce de vînturi, împotrivindu-vă bătăilor aprige ale înșelărilor, cu puterea bătăilor inimilor voastre tinere le veți risipi. Viața nu se cumpără și nici nu poate fi înșelată. Cei ce cred că se pot împotrivi acestei legi, pe

ei se înșală... Rămîne ședinței viitoare preambulul anunțat pentru astăzi.

Ropotul de aplauze a pornit din nou să bată omagial pentru maestru. A urmat apoi o zvîrcolire în mulțimea din sală și, de unde nu era, tot s-a mai găsit posibilitatea să se croiască o pîrtie de ieșire magistrului.

— Duduiță Dana, profită de pîrtia aceasta, cît mai e în sală acela pentru care s-a făcut. Riști, altfel, să te strivească viața înainte de prima ei lecție.

Tot public i-a răspuns și Dana.

— Vă mulțumesc, domnule profesor, și pentru grija proteguitoare, și pentru lecția de astăzi, care își va primi neîntîrziat lecția ei !

S-a zîmbit și s-a ris, dar cine ar fi putut oare ghici că, așa cum a rîs Aniuta Golub, cu buzele răsfrînte ca în rîsul cailor, avea în rîsul ei și înciudare și venin de femeie învinsă ?!...

Cu datoria împlinită față de conștiință, Neculai Brateș a și pornit în căutarea cuconului Stejărel. L-a găsit ca de obicei la Corso.

— Cucoane Stejărel, hai și-om bate trotuarele.

— Mai întîi să-mi spui în ce ape te scalzi ?

— Ce-o vrea destinul, cucoane Stejărel ! Scurt ! Am încheiat-o aici : aici am rămas !

— Uite așa te vreau, Culai ! Frunte destinsă, nu procurorul neexistentelor tale crime.

— Și pentru mîine propun ceva, cucoane Stejărel. Nu de alta, dar fiindcă veni vorba de destindere. Ce-ar fi dacă ne-am duce mîine la Cotnari, pentru a ne destinde puțin la fața locului ?! Cum mîine nu am cursuri...

— Că și de le aveai, parcă nu tot treaba aia era !

— De ce nu m-oi fi lăsînd, cucoane Stejărel, să par și eu, barem din cînd în cînd, drept un profesor de treabă ?! Îmi plăcea să cred că am ales ziua de mîine fiindcă n-am cursuri și matale...

— Dacă nu te-aș cunoaște, Culai ! Ai chef de-o destindere la Cotnari. Nu pentru că nu ai cursuri mîine, ci pentru că ți-a reușit astăzi ceva, după pofta sufletului. Ți-am citit-o în ochi, Culai. Zi că nu e așa ?

— Poate că ai dreptate.

— Am, nu poate! Am totdeauna dreptate, numai tu nu mi-o recunoști.

— E, mergem?

— Să mergem. În așa dispoziție merg cu tine pînă la capătul pămîntului, dacă o avea și ăsta vreun cap!

Au ieșit. Și au bătut într-adevăr trotuarele străzilor din vecinătatea Copoului, pînă spre orele zece. Ore cînd Iașul este intrat pe de-a întregul sub plapumă.

Capitolul X

CELE ÎNTÎMPLATE LA UNIVERSI-tate au dat de gîndit şi Danei şi Aniutei. Pentru Aniuta, după cîte văzuse şi auzise, se impunea graba. Pentru Dana, lecţia care o merita lecţia de viaţă, ţinută de Frère Culai.

Dana gîndea însă numai noaptea. Noaptea se simţea alta. Noaptea îi punea uşoare umbre în jurul ochilor, îi înmulţea perspicacitatea, şi tot noaptea o ajuta cel mai mult să pătrundă şi ce stă ascuns în cuvintele care se vor mai greu înţelese. Noaptea trebuia deci s-o inspire şi ce lecţie să-i dea lui Frère Culai. Aşa că şi-a mutat frămîntarea pentru la noapte.

Aniuta nici n-a ajuns pînă la poarta Universităţii şi ce ar mai avea de făcut s-a şi luminat în mintea ei. Aşa că a trecut de îndată la faptă.

Ajuns în fața porții casei lui, după bătutul trotuarelor cu cuconul Stejărel Racotă, Neculai Brateș a băgat de seamă că, în fundul curții, la camera lui Ion Măsălaru, nu ardea lumina, așa cum încremenea ea de-a rîndul, aștptîndu-l cu flacăra scăzută. Lucrul acesta nu se mai întîmplase, ceea ce l-a făcut să se întrebe în gînd : „Nu cumva i s-o fi întîmplat ceva lui Ion ?!“ Și cum desigur că o întîmplare trebuia să fie la mijloc, a deschis poarta cu grijă să nu scîrțiie, după care a început a face pași de hoț, în vîrf de picioare.

La el, întuneric și liniște. Dar cum întuneric și liniște era la el întotdeauna, a trecut mai departe, spre fundul curții, acolo neliniștindu-l întunericul. La cîțiva pași de fereastra lui Ion Măsălaru a putut deslușì că bate o paloare roșiatică în geamuri, dar așa de firavă era, că numai de aproape putea fi descoperită. „Să fi făcut focul Ion Măsălaru, acum, în iunie ?! Ce, a căpiat ?!“ S-a apropiat și mai mult și ajuns în dreptul ferestrei, în așa fel ca să poată privi înăuntru, s-a lămurit. Era o spuză de foc pe prichiciul vetrei și în jurul ei Marin Hurdubelea, Ion Măsălaru și o femeie străină, adusă de spate și cu capul mai tot vîrît într-o basma, de nu i l-a putut zări, la început, nicidecum. „Ce e cu aiștea ?! îl sfredeli un cui pe Neculai Brateș. Hurdubelea ca Hurdubelea, dar de unde a mai adus-o și pe gheboasa asta ?! Și ce fac, Doamne, tustrei ? !“

Începută pînda, s-a lăsat ei mai departe, privind și ascultînd cu atenție.

— Ai 'mneata o oală neagră, de pămînt, în care să nu fi pus fiertură de trei zile ? întrebă femeia pe Ion Măsălaru.

— Ai, domnu Ion ? îl întrebă și Marin Hurdubelea, că de nu, mă răpăd s-aduc de la boierii mei.

— Nu, nu, nu oală străină de casă. Musai e să hie din casa blăstămatului, îi lămuri pe amîndoi femeia.

— D-apăi că trebuie să fie, își dădu cu părerea Ion Măsălaru, învîrtind capul cam pe unde ar fi putut s-o afle.

A adus oala dintr-un ungher al odăii.

— E bună, țață Cînda ?

„E ! gîndi Neculai Brateș, dacă și Hurdubelea îi spune țată, apăi atunci sigur că e hîrcă întreagă.“

Că e o hîrcă, a dovedit femeia imediat, întorcînd vederii o jumătate de obraz. Bărbia i se cam dusese sub nas, din cauza lipsei dinţilor, şi ca să n-o scape de la locul ei, petrecu pe sub dînsa un nod de basma, tot neagră, ca şi oala cerută.

— Îi bună, Marine. Umpleţi-o amu.

Marin Hurdubelea şi Ion Măsălaru o umplură, unul ţinînd-o şi celălalt turnînd apă dintr-o cofă.

— Aşă ! Puneţi-o pe spuză.

Au pus-o.

— Amu tăceţi.

Dintr-un buzunar al fustei scoase o cîrpă, de mărimea unei batiste, o deznodă şi din ea a luat pe rînd, şi pe rînd le-a aşezat pe prichiciul vetrei, o bucată de iască, o pană de cioară şi o ruptură uscată de o rădăcină oarecare.

Marin Hurdubelea şi Ion Măsălaru priveau pregătirile babei mai cu evlavie decît s-ar fi găsit în biserică. Nu le mişcau nici ochii. Le poruncise să tacă şi porunca ţaţei Cînda era ca şi din cer pornită.

Lipi iasca de spuză şi o aprinse. Începu a se ridica fum. Ţaţa Cînda înghiţi din el de trei ori, după care a luat bucata de rădăcină dîndu-i drumul în oală. Înghiţi iar de trei ori din fum, după care îl suflă asupra rădăcinii tot în trei rînduri. Iar cu pana de cioară începu a mesteca în apă, spunînd :

— Puteri din pămînt, primeşte-o şi întăreşte-o, să hie de leac împotriva blăstămului.

Făcu cruce cu pana deasupra oalei şi iar învîrteli în apă, cu pana.

— Cum îl cheamă pe blăstămat ?

„E, se întrebă copilăros şi tot în gînd Neculai Brateş, care eşti blestematul ? Marin sau motofozul meu ?“

— Neculai, ţaţă Cînda, răspunseră deopotrivă ucenicii babei.

„Care Neculai, că pe nici unul nu-l cheamă Neculai ?!“ se miră Neculai Brateş, fiind de tot departe cu gîndul, că pentru el se descîntă în casă.

— Da' familia ? îşi cîrpi întrebarea dintîi ţaţa Cînda.

— Brateş, răspunse repezit Marin Hurdubelea, nemaipotrivindu-se de data asta cu Ion Măsălaru, care a dat un răspuns mai întreg :

— De famelie, Brateş.

„E, poftim ! Va să zică eu sînt blăstămatul ! își făcu cruce Neculai Brateș. Dar au căpiat de-a binelea dumnealor ! De unde m-au scos blestemat ?! Ia să-i vedem mai departe, că încep a fi și interesanți !“

— Bine, zise țața Cînda, Neculai Brateș. Cine i-a dat blăstămul, știți ?

— E. iaca asta nu știm ! răspunse numai pentru el, dar cu pluralul, Marin Hurdubelea.

— Păi, dac-aș fi știut, nu i-aș fi fărîmat capul, ca la șărpi ?! își liberă năduful Măsălaru. Da' ce blăstăm, că se ține di el ca scaiul di lîna oii ! Iaca, e mijloc di noapte și dumnealui unde e ?!

— În blăstăm, unde să hie ! îl lămuri pe loc țața Cînda. Da di blăstămul aista o să-l dezlege ea Cînda, că una e cît îi pămîntul în jur de Pohoarna, și alta mai meșteră în a descînta de orice nici că se află cît îi lumea !

Ridică oala de pe spuză și o așeză în mijlocul odăii.

— Ia luați-vă de mînă, ca la horă, și să zîceți după mine.

S-au luat toți trei de mînă, avînd oala la mijloc, și trași de țața Cînda, au început a da roata împrejurul oalei, zicînd după ea :

— Puteri ale pămîntului, aflați și ascultați, și de pe unde sînteți v-adunați, și blăstămul de pe capul lui Neculai Brateș luați. Gură di șarpe sau di muiere, de l-a-n-veninat pre el cu fiere, sau dacă din sînge i-a supt, ori os din spinare i-a rupt juruindu-l și blăstămîndu-l ca de casă să n-aibă parte nici chiar în preajmă de moarte, voi puteri ale pămîntului, adunați-vă în jurul sfîntului și dezlegați-l pre el de blăstem. Puteri ale pămîntului, eu vă chem. V-am suflat în oală fum dintr-o iască, găsită de mine într-o traistă domnească, și v-am mai pus în ospăț și rădăcină de soc, ca ferite să hiți într-una de apă și foc. Puteri ale pămîntului, trimiteți pe cărările gîndului, tărie mîinilor mele, să rupă blăstămul cu ele.

— Rupe, Marine, de trei ori. Rupe și 'mneata, domnu Ion, tot de trei ori. Ia, așă, ca mine !

Au rupt de trei ori fiecare așa, ca ea, în vînt, după care au luat-o din nou în jurul oalei cu puterile pămîntului, ca să rupă încă o dată de trei ori blestemul. Dar

cum numai după a treia învîrtitură se rupe de-a binelea blestemul, au pornit şi a treia oară în jurul oalei.

— Opriţi. Să vă luaţi după mine acum, fără şoaptă.

Cu ţaţa Cînda în cap, au ieşit unul după altul, să dea ocol de trei ori casei de care prin blestem a fost îndepărtat Neculai Brateş.

Curios să vadă tot ce se întîmplă, Neculai Brateş s-a vîrît sub o boltă de viţă, aşa încît nici puterile pămîntului să nu-l descopere.

După cele trei ocoluri, în care timp numai ţaţa Cînda ştie ce a bolborosit, au intrat în casă.

Puterile pămîntului l-au tras din nou pe Neculai Brateş la fereastră.

Ţaţa Cînda a luat oala şi a slobozit poruncă să se facă lumină. Ion Măsălaru a scăpărat în cutia cu chibrituri şi a aprins lampa.

— De-amu să ştiţi că e al casei!

Scoţînd rădăcina din apă şi adunînd înapoi în batistă iască, rădăcină şi pană de cioară, atît Ion Măsălaru, cît şi Marin Hurdubelea au înţeles că e gata descîntecul. S-au uitat unul la altul, şi scoţînd Marin Hurdubelea dintr-o băşică de porc nişte pitaci, şi Ion Măsălaru dintr-un portofel cu ţăcănitoare alţii, s-au mai uitat o dată unul la altul, şi apoi, ca şi cum s-ar fi înţeles, i-au întins ţaţei Cînda.

— Apăi, ia şi dumneata, ţaţă Cînda, pitacii aiştia, drept mulţămită.

Ţaţa Cînda a privit cam chiorîş în palmă şi cum i s-a părut că nu sînt dumeriţi ucenicii ei de ce se uită ea în palmă chiorîş, s-a ajutat cu gura:

— Cam puţin, Marine, la aşa amar de drum!

— Apăi de, că bogăţi nu sîntem, ţaţă Cînda! 'mneata ştii bine doară! îi răspunse Marin Hurdubelea.

— Şi alţi pitaci, iaca, vîntul! făcu Ion Măsălaru, deschizînd portofelul la o despărţitură unde, într-adevăr, nu era decît vîntul în ea.

Că mai erau alţi pitaci şi în băşică şi în portofel, e drept, dar drept îi şi obiceiul românului, să pară că ţi-ar da şi viaţa numai în ajutor să-i vii. Cînd vine însă sorocul plăţii, cade uşor la toemeală şi ieftinătate, dacă la pricopseală întreagă n-a fost chip.

Socotind și Neculai Brateș ruperea blestemului terminată, s-a dat mai înspre poartă, așa ca să-i vină glasul mai de departe și l-a strigat pe Ion.

— Hai, Ion, că m-am săturat de umblet ! Poftim și deschide.

— E, vedeți, mă rog, cum vi l-am adus acasă ? Pe dată ! Că una e țața Cînda, cît ii pămintul în jur de Pohoarna, și nici că se află alta, cît ii lumea !

Cum prea s-a arătat de îndată puterea pămîntului, Marin Hurdubelea și Ion Măsălaru s-au uitat din nou unul la altul. Ba, de data aceasta și cu mirare și cu o umbră de spaimă în ochi. Să nu se fi supărat țața Cînda de prea puținii pitaci ce i-au dat și drept răzbunare să le arunce vreun blestem ! Ia să-i mai dea un pitac, doi.

— Da', ca să vezi, 'neata, țață Cînda, că noi știm prețălui trebușoara ce ne-ai făcut, iaca, mai găsii un pitac și ți-l dau și pe aista, zise cu șiretlic în vorbă și faptă Ion Măsălaru, prefăcîndu-se a scotoci în portofel.

— Că și la mine mai fu unul pe fundul beșicii, ia, vîrît într-o cută. Poftește-neata, și mîne, cînd or porni cotiugarele, fii gata.

— Da' cum, mă lăși aici ?! Nu mă duci acasă ?

— Ba te duc, cum să nu te duc, da' numa spun.

— N-auzi, Ion ? Haide, că m-am făcut om de casă, s-auzi din nou Brateș.

— L-auziți ?

Marin Hurdubelea îl împinse pe Ion să se ducă, iar după ce or intra în casă, să o ia din loc și el cu țața Cînda.

— Viu, viu, cucoane. Să mă-mbumb la jiletcă și viu.

Ajungînd, și sigur pe el, și-a dat drumul mai departe.

— Eu știam regula veche să v-aștept spre ziuă. Da de-amu, nu știu de ce îmi vine a crede că o să mai stați și pe-acasă !

Întoarse cheile în amîndouă ușile de la intrare și suci și butoanele electrice.

Cînd l-a întors pe cel din camera de dormit, altă minune ! De data asta pentru Neculai Brateș minune. Știa, de fapt, și Ion Măsălaru de minunea asta, dar cu descîntecul a uitat să-i spună, și nici acum, fiind cu spatele înspre pat cînd a întors butonul, nu a fost cum să-și aducă aminte.

În pat, sub plapumă și numai cu capul afară, Aniuta.

— Ce este asta ?! întrebă zăpăcit de surprindere Neculai Brateș.

Numai așa, văzîndu-l încotro privește, și-a adus aminte Ion că mai are să-i spună ceva.

— A, v-a căutat duduia și a spus că a vorbit cu mata să v-aștepte !

— Da, nu este așa ?! Concediază-l acum, te rog, Frère Culai.

— Frère Culai ?! Dumneata ?! De cînd ?

— Te-am rugat să-l concediezi. Înțelege că trebuie s-o faci.

— Da, ai dreptate ! Ion, poți să pleci. Te voi suna mai tîrziu, zise înăcrit Brateș.

Ion a plecat, nepricepînd că este într-altfel de cum știe dînsul, adică să-l aștepte dacă nu este acasă.

— Cum să calific purtarea dumitale, domnișoară Aniuta ?

— Dragoste ! răspunse repede Aniuta, săltîndu-se pe mîini.

Neculai Brateș a rămas mai departe locului, neclintit. Știa că trebuie să termine cît mai repede cu această scenă, dar, cum, cu ce ton, cu ce atitudine, nu se putea hotărî.

— E hai, Frère Culai, și nu-ți mai ridica singur statuie ! Mișcă-te. Dă semne de viață. O să ai destule după moarte. Ai să ajungi și dumneata să mijlocești *rendez-vous*-uri, ca Eminescu, Creangă, Topîrceanu. Unde ne vedem după masă, fetițo ? La Copou, în dreptul bustului lui Neculai Brateș, am să spun eu. Ești mulțumit ?

— Aniuta, ești într-o ureche ?

— Zău că sînt într-amîndouă, Frère Culai !

— N-ai înțeles că în felul acesta nu te poți adresa ?

— E un monopol al Danei ?

Introducerea Danei în discuție l-a descumpănit din nou pe Neculai Brateș. A căutat s-o ferească.

— Cum poți fi la ora asta aici ?!

— Foarte simplu ! Am spus acasă că în seara asta rămîn la Dana, avînd a învăța împreună.

„Iar Dana !“ gîndi Neculai Brateș.

— Frère Culai, te rog să iei puțin loc, ia aici, pe marginea patului, și să mă asculți. Am să-ți mărturi-

sese ceva. Ceva barem, din multul care l-aş avea de spus !

Mişcînd, să-i facă loc pe marginea patului, plapuma, care pînă atunci mai mult din cochetărie decît din pudicitate fusese ţinută cu o mînă, în aşa fel încît să-i acopere sînii, a scăpat-o dezgolindu-i aproape tot pieptul. Ceva-ceva, din multul care îl avea de spus, i-a luat-o înainte pieptul.

— Acoperă-te, Aniuta. Îmbracă-te. Şi pe urmă, cred că ştii ce ai de făcut !

— Să plec ?! Ai avea inima asta, Frère Culai ?! Să mă alungi ?! Dar mai întîi de toate nu te-ai gîndit că n-am unde să mă duc ?

— Bine, atunci voi pleca eu !

— Nici asta n-ai s-o faci, Frère Culai.

— Tot Frère Culai ?!

— Tot ! Numai bătută am să spun într-altfel. Poftim, bate-mă, dacă vrei să-ţi spun altfel... Nu vrei să şezi ?

— Aştept să te îmbraci.

— Îţi promit că da, dar nu acum.

— Rugămintea mea e cît de uite.

— De-acord ! Cel mai iute înseamnă mîine dimineaţă. La ora cînd se scoală elevele, să se ducă la liceu. Uite, servieta cu cărţile e acolo.

Neculai Brateş a schiţat un gest care nu putea să însemne altceva decît părăsirea camerei.

— Nu, Frère Culai, ţip ! Dacă pleci, ţip să se scoale vecinii !

— Ai fi în stare să te dai şi în spectacol ?!

— Ba bine că nu ! Şi ştii ce le-aş spune ? Că ai încercat să mă siluieşti.

Neculai Brateş făcu un pas înapoi, cu dezgust. Aniuta, crezînd că pleacă, a sărit din pat, aşa cum era, dînd cuvintelor ei seriozitate.

— Nu pleca, te rog ! Nu mă batjocori într-atîta ! De ce vrei să mă faci să cred că nu pot conta în ochii dumitale nici cît o... cocotă ?! Frère Culai, nu da atît de barbar cu piciorul într-o fată care te iubeşte. În loc să vezi ceea ce trebuie să vezi în gestul meu, mata mă tratezi ca pe o femeie de stradă. Te iubesc, Frère Culai. De aceea sînt aici, aşa cum mă vezi. Din iubirea mea

eu nu fac farmacie. Nu iubesc cu gramul, Frère Culai. Şi nici n-am să mă deştept mîine ruşinată. Vai, ce-am făcut ! Ce-am făcut astăzi, n-am mai făcut niciodată. Să ştii. Şi o fac, nu pentru că vreau să o fac, ci pentru că simt că trebuie să o fac ! Obişnuiţi-vă să credeţi şi un suflet sincer. Vorbeai astăzi de lecţiile care ni le poate da natura. Nu ai urmat cursul complet al naturii, Frère Culai ! Nu ţi s-a întîmplat ca în locul primăverii să vină vara, de-a dreptul ? Şi asta, fără să-ţi bată în geam şi să te prevină : mă primeşti, sau plec mai departe ? Intră şi te dezbracă fără să vrei. Îţi aruncă şuba, şoşonii, căciula, şi te lasă numai în sandale şi în cămaşă sportivă. Ca o vară din astea sînt eu acum, Frère Culai. Şi am bătut numai la un singur geam, nu la mai multe. Sînt numai vara dumitale. Vară primară cu vara de-afară, de care ne-ai vorbit atît de frumos astăzi la Universitate ! Ne-ai trimis la ea să ne dea lecţii de viaţă. Am fost, scumpe maestre. Ea m-a învăţat ce fac acum. Şi înaintea ei, mătăluţă. Şi acum, chiar mătăluţă vrei să mă dai afară ?!

Neculai Brateş, rămas înlemnit, părea a nu mai avea glas şi nici auz. Pe Aniuta n-a impresionat-o însă cu nimic tăcerea lui mai mult decît îngheţată. Dacă nu-i răspunde, are ea leac. Vorbeşte înainte.

— Ai fost vreodată la Huşi, Frère Culai ?

Punea întrebări Aniuta, dar nu mai aştepta răspunsuri.

— Ai intrat în vreo grădină de mere ? Nu e unul să nu te cheme : rupe-mă şi mănîncă-mă Şi sînt atît de pofticioase, că mulţi cu sălbăticie din ele, pe rînd, aruncînd pe unul pentru altul, şi pe acest altul, pentru un altul, şi mai arătos decît el. Să ne mutăm acum la frumoasele mere din cutiile cu vată de la Pogor. Aşa cum sînt, ceruite toate, şi poate chiar date cu roşu, nu-ţi fac impresia că, în loc să te cheme să le muşti, te alungă ?! Nu pune mîna că mă pătezi. Ca merele de la Huşi sînt eu, Frère Culai. Ca merele verei de-afară, nu ca merele verei din cutiile prăvăliilor lui Pogor sau Smirnov. Şi ca ele îţi strig : întinde mîna şi ia-mă ! Mănîncă-mă sau muşcă-mă numai ! Fie şi de m-oi lepăda după prima muşcătură ! Vreau însă să te văd că întinzi mîna ! Că

mă prinzi și mă muști ! Haide, Frère Culai ! Înțelege-mă și nu mai face poză de procuror ! Nu-ți dai seama ce-ar însemna să mă știu plecată așa cum am venit ? Batjocura cea mai mare ! Ființa mea toată se roagă să n-o faci. Haide !

— Ai terminat ? a întrebat-o Neculai Brateș, mai domolit în glas și chiar mai înțelegător. Nu de alta, dar ca om, începuse s-o înțeleagă. Tot ce a vorbit Aniuta părea a fi o izbucnire sinceră. Că a dat cuvîntul numai simțurilor, aceasta e altceva. Nu toți oamenii sînt la fel. Și ar fi neomenesc s-o jignească. Totuși, într-un fel oarecare trebuie s-o facă să înțeleagă că nu-i poate deschide nici un drum.

— Să zic da, deocamdată ! Am terminat, a răspuns Aniuta.

— Întoarce-te sub plapumă și ascultă-mă.

Nu avea pe ea decît o cămășuță și un *scandale* dintr-un *tulle* elastic. Îmbrăcăminte care dă și mai puternic impresia goliciunii. Căci goală, nu ar fi fost mai goală decît așa cum era îmbrăcată Aniuta. În Neculai Brateș s-au strîns însă toate frînele. I le-a strîns o putere care nu era a lui. O putere din afară, poruncitoare și gravă ca un destin implacabil.

— Sînt gata să te ascult, vorbi Aniuta, cu un început de glas pocăit.

— Îți atrag mai întîi atenția asupra unui lucru. Privește puțin aici.

Arăta Neculai Brateș spre un fotoliu, unde Aniuta își lepădase îmbrăcămintea.

— O servietă cu cărți de școală, un șorț de liceu, o bască, lepădate toate de o fată de optsprezece, nouăsprezece ani ! Lîngă cine ? Lîngă un om aproape bătrîn ! Nu se poate, domnișoară Aniuta. Trebuie să le iei cît mai curînd de aici.

— Ți-am spus că mai curînd de mîine dimineață nu se poate.

— Ai să le iei atunci mîine dimineață.

— Bravo, Frère Culai !

— Te rog, fără de bravo ! Și ai să le iei, nu la ora cînd pleacă elevele la școală. Nu, ferească Dumnezeu ! La o oră cînd nu e încă nimeni pe stradă. O jumătate

de ceas, un ceas, poți să rătăcești înaintea începerii școlii, fără prea multe riscuri. Eu, am să trec în camera de-alături.

— Dar să nu te încui!

— Văd eu că trebuie să fii bine zgîlțîită, ca să devii serioasă.

— Zgîlțiie-mă, Frère Culai.

— De mîine n-am să mai știu ce s-a petrecut în seara asta.

— Nici Danei n-ai să-i spui?

— Mai puțin ei, ca altora.

— Hm!

— Și acum sfatul, continuă Neculai Brateș, fără a se împiedica în hîmul Aniutei. Să nu mai faci ce-ai făcut. Nu pentru că ești încă elevă. Acesta poate fi un argument de catedră. Eu unul nu mă lovesc de el. Vina dumitale cea mare, de care te învinovățesc, e că ai abdicat de la minimum de mîndrie feminină. E poate deplasat sfatul, dar ți-l dau. Dragostea unei femei se cucerește, nu se oferă. Mă rugai acum cîteva minute să nu te batjocoresc, alungîndu-te. Te-ai batjocorit singură, domnișoară Aniuta, venind. Să n-o mai faci.

Părea a fi prins-o gîndurile pe Aniuta.

— Ai înțeles? Numai așa mă pot despărți de dumneata, în noaptea asta, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Altfel...

— Altfel... la ce m-aș putea aștepta?

— La părăsirea imediată a locuinței mele și la hotărîrea de a nu te mai recunoaște sub nici o formă. Nici chiar ca prietenă a Danei.

În ochii Aniutei s-au arătat lacrimi. „Doborîtă încă o dată!“

— M-ai judecat cu prea multă asprime, domnule Brateș. Am și eu dreptul să iubesc, nu? Cu ce sînt atunci mai vinovată decît altele, că te iubesc și eu? Am cel puțin meritul să mă deosebesc de multe. Nu te iubesc nici pentru șoapta publicului, nici pentru vînatul unei verighete. Și nici nu m-am strecurat în patul dumitale, ca apoi să plîng viclean și să te întreb: vai, ce-ai făcut din mine! Dacă nu de mai mult, numai de atîta să fii convins, și mi-ar fi de ajuns. Sînt femei care știu să vină

în casa unui bărbat și nu știu să plece. N-am știut să vin, dar știu cum să plec !

Și-a aruncat plapuma. Încălzită de indignare, era și mai îmbietoare frumusețea Aniutei. Nu s-a gîndit însă, înlăturînd plapuma, la o nouă încercare de licitare a dragostei ei.

Dată jos din pat, s-a îndreptat spre fotoliul căruia îi încredințase hainele.

Înțelegînd ce vrea să facă, Neculai Brateș a oprit-o :

— Nu ți-am spus că nu se poate acum ?! E noapte, și poți fi luată drept o femeie de stradă. Acostată și jignită. Or, asta nu vreau să ți se întîmple. Te rog să intri din nou sub plapumă.

Aniuta încercă o protestare.

— Nu, lasă-mă, domnule Brateș. Orice mi s-ar întîmpla, e atît de puțin pe lîngă toate celelalte !

— Am zis nu, și rămîne nu ! Unde oi fi vrînd să pleci la ora asta ?! La Dana cred că nu !

— Acasă la mine.

— Cum acasă la dumneata ?! Ce-ai putea spune acasă ?!

— Văd că trebuie să te lămuresc complet. În noaptea asta tata nu e acasă. E numai mama. Ei pot să-i spun cum a fost. M-ar înțelege.

— Și ți-ar ierta fapta ?

Încercînd să întindă mîna la rochie, Neculai Brateș a întors-o la pat.

— Înapoi sub plapumă.

Aniuta avu un zîmbet amar.

— În ce paradoxală situație te afli, domnule Brateș ! Să trimiți de două ori sub plapuma dumitale o fată pe care vrei s-o alungi !

Lui Neculai Brateș i-au plăcut cuvintele Aniutei. Fapt pentru care a sărutat-o pe frunte. Îți doresc noapte bună.

Fața Aniutei a luat deodată o altă înfățișare.

— Vezi, cu cît de puțin mi-ai adus liniștea ! Atît numai și ai spălat toată batjocura care mi-ai tras-o. M-ai întors vieții, fără să simt că am fost zdrobită. Dă-mi voie să-ți mulțumesc, în același fel, și să-ți urez la rîndu-mi somn odihnitor.

După care s-au despărțit, zăvorîndu-se fiecare, în miez de noapte, în camera și în inima lui. Numai că și unul și altul au adormit greu. Neculai Brateș gîndind că ar cam trebui să pună capăt vieții de celibatar, ca să se termine odată cu neplăcerile ei ; Aniuta Golub, frămîntîndu-se să înțeleagă noaptea prin care trece.

A doua zi, cînd s-a sculat, Neculai Brateș n-a mai găsit în camera în care a dormit Aniuta decît lacrimile ei, uitate pe pernă.

Capitolul XI

— SÎNT SAU NU EXACT, CULAI?

Ți-am spus că la șapte și cinci voi fi la gară, la șapte și cinci am fost sub ceas.

— Chiar prea exact pentru un moldovean. Voinic, cucoane Stejărel?

— Ce să-ți spun, ca după o noapte dormită în patul meu. De altfel și tu arăți bine. O să trebuiască să mă îngrijesc cam de mai multe nopți de-aiestea. Nu mai merge, Culai. Șaizeci și unu de ani!

— Taci, că te-aude Tincuța.

— E, lîngă Tincuța învie și morții! Uite acela e trenul. Cutioarele alea pe roate. Iași-Hîrlău. Cu ce a fost dat să fie legate două tîrguri domnești, Culai! Cu trămcărelul ăsta!

— Zi mersi și pentru atît, cucoane Stejărel, că de nu era...

— Nimeream tot la Feiga Papiș, sau în cel mai bun caz la Piscul Socolei sau la Trei Sarmale.

— Numai că în nici o parte nu bei vinul de la Cotnari. Cotnarul acela pe care îl știu eu și care, dacă om avea noroc și o s-o găsim acasă pe o bună prietenă a mea, o să-l bei și tu. Tu crezi că tot ce se vinde drept Cotnar, e Cotnar ? Haida de ! Azi toată țara bea Cotnar ! Nu e circiumă în toată țara să n-aibă Cotnar !

— Hai, grăbește că s-a făcut ora plecării.

Suind anevoie scările vagonului motor, prea drepte și pentru alții nu numai pentru cei șaizeci și unu de ani ai lui, cuconul Stejărel se opri din cele ce le spunea, ca să complementeze căile ferate pentru cotețele ce le pune în circulație. Dar ajuns sus, îi trecu supărarea și luă vorba de unde a rămas.

— Și Cotnarul, Culai, dacă e. să dai de împărtășanie cîte o linguriță de român !

Pînă la Cotnar, cale de o oră și ceva, au vorbit puțin și de nimicuri. Era și altă lume în compartiment, împestrițată, lume în mijlocul căreia nu se simțeau bine și nici la loc prielnic pentru discuțiile lor. Au privit mai mult pe ferestre, cuconul Stejărel lămurind pe Neculai Brateș cam pe unde trec hotarele moșiilor, cum se învecinează între ei proprietarii, al cui e grîul încă nesecerat, de ce se dărîmă cutare conac, cît cuprinde Bahluiul cînd se revarsă și cît de afurisită e apa lui, de te miri de unde vine atîta cînd numai o sfoară e în zilele așezate.

Cînd a început a se arăta ca o căciulă roșie, țurcănească, acoperișul de țiglă al turnului cooperativei din Cotnari, cuconul Stejărel s-a pornit cu înverșunare contra acelei instituții de stat.

— Să vezi, Culai, mișelie întreagă. S-a prăbușit toată ! Trei pivnițe suprapuse, s-au făcut terci ! Și abia împlinește în toamna asta trei ani de cînd a fost construită clădirea. Păi să nu înnebunești, Culai ?

— Cum să se prăbușească așa namilă de clădire, cucoane Stejărel ?

— Foarte ușor ! Să se facă drenaje de apărare contra infiltrațiilor cu apă, nu s-a gîndit nimeni. Eu n-am văzut-o, dar mi-a spus Jenică Melinte că e mai mult decît dureros s-o privești. Noroc că au putut scoate

budanele la timp. Altfel, se ducea şi vinul, nu numai crama şi pivniţele.

— Şi eu te asigur, cucoane Stejărel, că de pe piaţă tot n-ar fi dispărut Cotnarul.

— Apăi de asta nu trebuie să mă asiguri tu, că sînt eu mai sigur decît tine.

Au ajuns. Pînă în sat, cale de vreo doi kilometri, au mers pe jos. I-au poftit în trăsură administratorul de la Cîrjoaia, sat legat cu Cotnarii, dar ei au mulţumit numai, spunînd că pentru plimbare cu piciorul au venit. Să calce printre vii, că de praf şi de trăsură sînt ei sătui.

— Acum sîntem iar stăpîni pe vorba noastră ! zise Stejărel Racotă, ca unul ce a îndurat cu greu tovărăşia celorlalţi din compartimentul trenului.

N-ai idee, cucoane Stejărel, ce mulţumit sînt de evadarea aceasta. N-am mai ieşit din Iaşi de un amar de vreme. Începusem să mă coclesc de atîta Iaşi.

— Măi Culai, oi vrea tu să faci pe pişicherul şi să dai buna ta dispoziţie în spinarea ieşirii noastre din Iaşi, dar mai pişicher sînt eu ! De ieri seară ţi-am dibuit eu buna dispoziţie, dar nu te-am întrebat nimic. Am tot aşteptat să vină de la tine explicaţia.

— Poate că ai puţină dreptate.

— Iar poate ? Am totdeauna !

Cum ridicau o coastă, începu a se arăta de după o culme, şi dincolo de Bahlui, un sat. Stejărel Racotă se opri.

— Îl vezi ?

— Da.

— Ştii cum îi spune ?

Drept răspuns, Neculai Brateş ridică din umeri, că *da* ori *nu* se mai poate spune şi cu umerii şi cu capul.

— Cepleniţa, Culai. Să vedem acum, domnule profesor, dacă, analizînd numele acestui sat după legile filologiei, ai să poţi să-mi spui de unde îi vine.

Neculai Brateş nu se obosi în nici o gîndire, răspunzînd cuconului Stejărel că nu pentru a da examene la filologie a venit la Cotnari.

— Să-ţi spun tot eu, Culai. Glăsuieşte cronica undeva...

— Iar îmi citeşti din cronici ?

— Dacă cronica e biblia mea, ce să fac, Culai ! Trăncănesc din ea.

— E, ce spune cronica acum ?

— Spune ea într-un loc, reluă cuvîntul Stejărel Racotă, așa ca și cum l-ar citi : *Și cînd Ștefan-vodă, aprins de frumusețea Răreșoaiei, poruncea butcilor să ia șleaul Hîrlăului, nu uita niciodată cînd ajungea în dreptul Cotnarilor să treacă apa Bahluiului de ceea parte și să mai dea un cep la Niță.* Auzit-ai, Culai ? „Cep la Niță". Niță aista se dovedise a fi un mare crîșmar și avea în beciurile lui fruntea vinurilor de pe coastele unde sîntem. Și a rămas din vorba domnitorului botez pentru satul lui Niță. Cep la Niță...

— ... Cepleniţa ! continuă Neculai Brateș.

— E, te-am lămurit ? Și acum poftim înainte și spune-mi, că n-am uitat, dacă s-a întîmplat ceva nou și îmbucurător. Că numai îmbucurător trebuie să fie de ești tu astăzi cu fruntea limpede și liber de orice gînd lăuntric.

— Așa cum trebuie să fie omul cu datoria împlinită.

Stejărel Racotă încreți puțin obrazul și se opri iar. „Nu cumva o fi ieșit din cuvîntul lui și o fi făcut vreo prostie ! Cel în cauză, fie el oricît de deștept, în asemenea împrejurări nu mai e stăpîn pe mințile lui și tot pe dos răsucește lucrurile !"

— Ce datorie împlinită, Culai ?

— Nimic mai mult decît că am mai putut încerca o dată să o conving pe Dana. Mă frămînta în ultimele zile că poate n-am fost destul de explicit. Dar să mergem, cucoane Stejărel, că așa nu mai ajungem acolo, în coama viilor.

— Și tocmai în locul cel mai ridicat te duc, Culai. La Jenică Melinte.

— La el mergem ?

— Ia acolo, pe piscul acela. Să vezi priveliște frumoasă ce are casa lui.

S-au așternut din nou cărării.

— Cum îți spuneam, nu eram destul de împăcat cu mine. Și mă tot frămînta gîndul acesta. Ieri, la Facultate, pe cine crezi că zăresc în amfiteatru, strivită ca în teasc de struguri ?

— Pe Dana.

— Pe ea, cucoane Stejărel. În clipa cînd am zărit-o, mi-a venit în gînd ideea să profit de prezența ei și să mai încerc o dată. Eram și mai la largul meu acum. Să mi se împotrivească, nu putea. Și în loc de preambulul anunțat, prefăcîndu-mă că frumusețea zilei de afară m-a hotărît să schimb subiectul, în locul celui anunțat le-am ținut o lecție, privind dintr-un unghi oarecare viața.

— Pricep eu cam din ce unghi !

— Acela, cucoane Stejărel. Am spus și ce nu-i spusesem. Cu acestea întîmplate, m-am descărcat de tot ce i-aș fi putut vorbi în scopul propus. Într-un cuvînt, mi-am făcut datoria pînă la capăt. În bucuria sentimentului acesta ne-am întîlnit aseară. Iar propunerea ce ți-am făcut de a ieși din Iași a născut, poate, dintr-un impuls al egoismului : că mi s-ar cuvine o mulțumire. Asta e tot, cucoane Stejărel ! La atît se reduce tot pișicherlicul meu.

— Uite așa te vreau ! Liniștit, Culai ! Și ce s-o mai întîmpla, om vedea ! Va să zică, asta e tot ce s-a întîmplat ieri ?

— Tot, cucoane Stejărel.

Pe cuconul Stejărel l-a îndepărtat însă de la discuție o altă arătare a trecutului. Cum ridicaseră panta cu încă vreo cîțiva metri, dintr-o vale începură a se ivi zidurile unor ruine.

— Da' măseaua asta stricată o vezi ?

Cum privea în altă parte Neculai Brateș cînd l-a întrebat, nu a băgat de seamă spre ce anume are ochiul îndreptat cuconul Stejărel, ceea ce l-a făcut să întoarcă privirea spre prietenul său, ca și cum despre vreo măsea a lui Stejărel Racotă ar fi înțeles că e vorba.

— Ce măsea, cucoane Stejărel ? Te doare vreuna ?

— Uită-te colo, musiu, nu-n gura mea ! Despre măseaua ceea de-acolo e vorba.

Într-adevăr, așa cum se profilau ruinele arătate, cu zidurile exterioare neregulat sfîrtecate de vreme și prinse încă de o negreală a unui foc mai de demult, semănau de-a binelea cu o uriașă măsea stricată.

— O văd, cucoane Stejărel.

— E, ceea ce mai vezi e tot ce a rămas dintr-o biserică zidită de Eraclide Despot-vodă. Și mai află,

domnule profesor, că lîngă acea biserică a fost ridicată şi întîia şcoală mai răsărită a vremurilor de atunci. Aşa ca un fel de Universitate a timpului. Şi tot de Eraclide Despot ridicată. Ba a adus el şi un învăţat străin, pe profesorul Iacob Sommer, dar care n-a apucat a împărţi multă lumină pentru că s-a răzvrătit norodul la cuvîntul boierului Ştefan Tomşa, alungînd din ţară şi pe domn şi pe Iacob Sommer, ca unii ce-ar fi încercat să uzurpe credinţa ortodoxă, chibzuind a aşeza în locul ei pe cea catolică.

Terminînd şi acest nou capitol de instruire a lui Neculai Brateş, cu cele în vechimi întîmplate, Stejărel Racotă o luă iar de unde au rămas, cînd despre ale lor nevoi fusese vorba.

— Măi Culai, să fie ce mi-ai spus chiar tot ce s-a întîmplat ieri ?!

Ştia el cuconul Stejărel de ce îl mai întreabă, dar şi Neculai Brateş avea toate asigurările că despre ce s-a mai întîmplat nu poate şti nimic cuconul Stejărel. S-a mai gîndit, totuşi, la întrebarea pusă, şi amintindu-şi că nu i-a povestit cum a fost descîntat de ţaţa Cînda pentru rupere de blestem, i-a dat încă o dată dreptate lui Stejărel Racotă.

— Sînt nevoit să-ţi dau din nou dreptate, cucoane Stejărel ! Am uitat să-ţi spun cum am fost descîntat ca să am de casă parte, nu de drumuri.

— Iar îmi dai dreptate ! răspunse Stejărel Racotă, în timp ce un zîmbet viclean îi încreţi cu altfel de cute obrazul, ce nu se asemănau cu cele ale mirării.

„Spune-o tu şi p-asta, că o să ajungi şi la ce ştiu eu ! Mi se pare că te-am prins cu mîţa în sac, domnule Frère Culai ! Nu te-am întrebat aseară, pentru că am vrut să pornească de la mătăluţă. Nu vrei de bunăvoie, o să spui mata, boier Culai, de nevoie, ca tot omul prins asupra faptului !“

Neculai Brateş a început a-i spune cum a fost descîntat. N-a uitat nimic din tot ritualul ţaţei Cînda. Iar descîntecul propriu-zis i l-a repetat aproape aidoma. De la puterile pămîntului, pînă la trimiterea tăriei mîinilor ei, ca să rupă blestemul cu ele.

Cînd a terminat de povestit, se găseau ajunşi între o bisericuţă veche şi un beci şi mai vechi, a cărui boltă

se surpase. Prilej să se oprească iarăşi cuconul Stejărel.

— Opreşte-te, descîntatule, să mai afli ceva.

Neculai Brateş s-a oprit.

— Cum văd, te-ai pus să faci şcoală cu mine ! Şcoală în aer liber. Aplici noua pedagogie.

— E, de s-ar face aşa lecţiile, am avea altfel de titraţi !

Arată cu mîna şi spre biserică şi spre beciul cu bolta surpată.

— Ale lui Ştefan-vodă sînt amîndouă. Măi Culai, schimbă deodată glasul cuconul Stejărel, am o bănuială. Mi-e frică să nu fi fost cîndva primar al Cotnarilor, Gheorghiţă Mîrza !

— Dar cum îţi veni, cucoane Stejărel, să sări de la Ştefan-vodă tocmai la Gheorghiţă Mîrza ?! îşi arătă mirarea Neculai Brateş, pentru o asemenea didactică performanţă.

— Uite cum, şi parcă văd că ai să-mi dai iarăşi dreptate !

— Să constat mai întîi.

— Constată. După cîte ştii şi tu, din porunca lui Gheorghiţă Mîrza s-a pus în capul buzduganului lui Ştefan-vodă, cel din faţa palatului, un bec electric. Cu bisericuţa asta s-a întîmplat altă blestemăţie. I-au văruit pictura, Culai ! Chipurile ca să-i dea lumină bisericii, că prea era întunecată de funinginea lumînărilor... Nu zici nimic, Culai ?

— Ce-aş mai putea zice ? Să-l iei pe cine a făcut-o şi să-l pui la zid.

— Nu ţi se pare că luminatul cu becul electric, pus în capul buzduganului lui Ştefan cel Mare, şi văruitul bisericuţei acesteia — care e o podoabă — spre o mai clară lumină a interiorului, sînt operele edilitare ale uneia şi aceleiaşi inteligenţe ?! Inteligenţă tip Gheorghiţă Mîrza?! Nu, nu, trebuie căutat dacă nu cumva a cinstit şi Gheorghiţă Mîrza locurile acestea, nu numai Ştefan cel Mare. O fi de prin partea locului Anica, şi dacă Ştefan-vodă poruncit-a butcilor să ia şleaul Hîrlăului, unde îl aştepta frumoasa Răreşoaia, de ce adică nu s-o fi suit şi Gheorghiţă Mîrza în vreun cotiugar să ajungă la Anica ?

Neculai Brateş zîmbi plăcut concluziilor istorice ale lui Stejărel Racotă, în care, un alt nume de pus alături de al lui Ştefan cel Mare nu a găsit în afară de cel al lui Gheorghiţă Mîrza.

— Acum să ne ocupăm o leacă de beciul aista.

Au trecut drumul și s-au oprit pe buza prăbușirilor.

—Boltă nu mai are, că i-au luat piatra, să o pună pe șosele. Altă nelegiuire ! Dar nu asupra acestui lucru vreau să mă opresc. Asta e treaba Monumentelor Istorice. Le privește. O să vină ea și judecata lor ! Eu alta vreau să-ți arăt. Îl vezi cît e de adînc și de ramificat ?

— Îl văd.

— Are vreun pic de apă în el ?

Neculai Brateș îl privi cu luare aminte, coborî și pe niște trepte adăugite pe urmă, în adîncul beciului, urmat de Stejărel Racotă, și după ce îi dădu tîrcol în toate ramurile lui suinde fu obligat de adevăr să constate că n-are nici pic de apă.

— N-are, cucoane Stejărel.

— E, află că toate beciurile din Cotnari, făcute în urmă de domnii arhitecți cu școală, sînt pline de apă. Meșterul care a zidit beciul aista, al lui Ștefan-vodă, sînt mai mult decît sigur că n-a fost absolventul nici unei academii de arhitectură. Și în beciul lui nu este apă. Trage acum singur concluzia care e de tras.

Și iar au pornit-o.

— Mai avem mult de mers, cucoane Stejărel ?

— N-oi fi obosit ?! Apăi musiu, dacă îți place Cotnarul — și de aia îl bei, fiindcă îți place ! — trebuie să cunoști și Cotnarii. Dacă am fi noi oameni cu cap, cu vinurile lui, Culai, ar trebui să batem tot pămîntul. Știi tu ce scris-a Dimitrie Cantemir, în a sa *Descriere a Moldovei,* despre aceste vinuri ? Că „îl socoate a fi cel mai bun decît toate celelalte vinaţuri ale Europei, și chiar mai bun decît cel al Tocaiului, pentru că ţiindu-l pre el trei ani în pivniţă adîncă și boltită, după cum este obiceiul în ţară la noi, apoi în cel de-al patrulea an capătă acel fel de putere încît arde ca rachiul, și cel mai mare beţiv abia este vrednic să beie trei pahare și să nu se îmbete. Durere de cap însă nu aduce și floarea lui este osebită de a altor vinaţuri, căci este verde, și de ce se mai învecheşte, de ce se mai înverzeşte“. Ai băgat la cap, domnule profesor ? Dacă m-ai adus la Cotnari, apăi învaţă a ști ce este Cotnarul, nu numai a-l bea !

Ajungînd în creasta întîiului colnic, s-au rupt din drumul cel mare, apucînd în mică coborîre stînga.

Le-a ieşit înainte o poartă.

— De aicea începe via lui Jenică Melinte. Uite beciul, şi uite crama.

Şi cum le-a mai ieşit înainte şi meşterul Antioh, pivnicerul lui Jenică Melinte, bucuria cuconului Stejărel s-a arătat a fi mare.

— Bun găsit, meştere Antioh. E la vie Jenică, sau e în *trin*, după cum îi e obiceiul ?

— Ba chiar în *trin*, la Bucureşti, cucoane Stejărel. S-o dus să dea veste la boierii cei mari că ne mai trebuie o lecuţă de chiatră.

Stejărel Racotă se prefăcu a se întrista.

— Tiii, dădurăm în gol, Culai !

—Ba di loc, cucoane Stejărel. Pentru matale am poruncă de la cuconul Jenică. Din care ăi vre, şi cît ăi vre ! sări repede cu vorba meşterul Antioh.

— Meştere Antioh, eu îţi spun să nu te cam potriveşti la cît om vre, şi din care om vre, că de oi veni de vreo două, trei ori, ia cu băieţaşul aista, îi dăm gata beciul lui Jenică !

— Iiii ! făcu a veselă mirare meşterul Antioh, să ai matale în loc de burtă ia o budană cît cea de colo şi tot ca şi cum nimic nu s-ar be !

— E, atunci ştii ce, meştere Antioh ? Dă poruncă Lisavetei să ne înjghebe ceva, un puişor, olecuţă de brînză, un şparang bun şi scos ia acum din pămînt, şi în ce priveşte vinul, voia matale.

— Apăi lăsaţi atunci, cucoane Stejărel, că ştie el Antioh ce are de făcut ! Întru deschiderea poftei, am să vă dau un coniac de-al nostru. Spun ei boierii că ăl mai bun coniac din cele ale franţuzului au trei stele, da' după ce ăţi be numa un păhărel din al nostru, o să vedeţi dumneavoastră cîte stele au să vă iasă înaintea ochilor ! Şi toate verzi, cucoane Stejărel !

— Atunci, e-n regulă, Antioh ?

— Nici o grijă. Ridicaţi numa' dealul, că şi trimăt după Lisaveta.

Au urcat cu greu, casa lui Jenică Melinte aflîndu-se pe cel mai înalt pisc al dealurilor de la Cotnari. Dar, oricît de grea ar fi urcarea, e despăgubită din belşug de privelişteа ce se desfăşoară înaintea ochilor, oriunde ţi-i i-ai îndrepta.

Lisaveta le-a ieșit la cea de-a doua poartă, cu binețe.

— Binețe ca binețe, Lisaveto, dar mîncare să iasă, că iaca ți-au venit doi lupi flămînzi.

— Vină și-o haită întreagă, cucoane Stejărel, că am ce le da! Nu sînt ei atîți boieri cît mîncare la cuconul Jenică!

La o masă de afară le-a întins repede albitură și i-a poftit să ia loc.

— Ai dreptate, cucoane Stejărel, frumoasă priveliște, spuse Neculai Brateș. Fericită idee am avut.

— Iar am dreptate! Îmi pare bine că îmi dai mereu dreptate. Că la Feiga Papiș, în noaptea aceea, nu și nu, că nu am de loc dreptate. E, nu e așa că e frumos? Iată, acesta e Cotnarul! Vestitul Cotnar din cronici și din burțile noastre! — și cuconul Stejărel seceră cu o mînă aerul, de jur împrejur.

— Care, cucoane Stejărel?! Că după unii sînt numai vreo optzeci de hectare; după alții, o sută. Alții și mai filotimi, o sută cincizeci.

Cuconul Stejărel se așeză la vorbă lungă.

— Să ți-l arăt, Culai. Am s-o iau din jas' parte, și am să-i urmez limita. Dealul cela îi Năslăul. Nu ține de Cotnari. Pe el sînt viile Vlădoiancii. Colo sus e crama și ceva mai jos, în coastă, beciul cel cu vinuri vechi. Nu umblă la el nimeni. Numai la rare ocazii se scoate de-acolo vin și numai de ea. Dar cum nu mai vede, umblă la butoaie un afurisit de pivnicier care a găsit leac să ieie din vin, fără de nici o grijă că va fi descoperit. Ți-am spus, mi se pare, că e mioapă rău. Știind însă că sînt butoaiele pline, de cîte ori vine la beci, cere pivnicierului să scoată dopurile. Le pipăie la capătul cel de intră în butoi și dacă sînt ude, controlul e făcut. N-a umblat nimeni. Numai că pivnicierul scoate ce-i trebuie și cît îi trebuie, și pe măsura nevoii schimbă din ce în ce dopurile, mai lungi, așa ca să ajungă mereu la vin. La unul din butoaie a ajuns dopul de optzeci de centimetri.

— Băiat deștept, cucoane Stejărel.

Hoț deștept, Culai. Așa. Cocoașele alea sînt viile statului.

— Paraclisul?

— Da, Paraclisul! Și acolo sînt vinuri strașnice, Culai. Da a avut Paraclisul și doctor bun. Pe Găgiulescu. Cred că e cel mai talentat dintre toți vinificatorii. Cupajele lui

sînt o strășnicie. Cu el să vorbești de vinuri și apoi să vezi cam ce fel de trîntori sîntem noi, aceștia care îl bem și care habar nu avem cum a fost dichisit pînă a ajuns în paharul nostru! Artă, Culai, și Găgiulescu e un artist!... Ce vezi dincolo de gheburile astea e dealul Cătălina. Vatra viilor ține pînă la poalele lui. De poftești să vezi Iașul, și chiar Ceahlăul, n-ai decît să te sui pe Cătălina și panorama n-are să-ți displacă.

— De-abia m-am văzut aici și mata mă poftești pe Cătălina! Da' pe dumnealui cum îl cheamă? întrebă Neculai Brateș.

— Nu te grăbi; ajung eu și la el. Acela din fund e dealul Țiglelor. E, ce e cuprins între aceste dealuri sînt Cotnarii. Acum bagă de seamă, Culai, cum toate dealurile astea fac un zid de ocrotire delușoarelor ăstora mai mici, care sînt în cuprinsul lor și pe spinările cărora stau viile Cotnarilor. Datorită acestui brîu de dealuri mai înalte decît cele cu vii este păzită podgoria de curenți, iar căldura se păstrează pînă în toamnă tîrzie. De oriunde ar bate vîntul, îl ia în piept unul din dealurile aiestea și nu-l lasă să treacă.

— Va să zică e și natura care contribuie la faima Cotnarilor, conchise Neculai Brateș.

— Îmi plăcuși! Cum și natura, măi? Abia acum bag de seamă că ești un băutor de rînd! În materia asta n-ai nici un pic de cultură.

— Am rasă însă, cucoane Stejărel. Nu?

— Cu atît mai rău că ai rasă și îți lipsește cultura. Rolul cel mare natura îl joacă, Culai! Apărarea de curenți, expunerea la soare, pămîntul, climatul, densitatea norilor, gradul de ozonare a ploilor sînt factorii principali care hotărăsc calitatea podgoriei acesteia. După natură vine la rînd Găgiulescu cu arta lui. Și în cel mai de pe urmă rînd, Feiga Papiș și noi. Acum, dintr-un ochi, să-ți spun și cam pe unde le are fiecare. Via lui Costăchei e cea de pe delușorul cela. Dealul Mîndrului mi se pare că-i zice. Mai jos de el e via coanei Mița Răsnovanu. Comoară de vin și la dînsa, Culai! Am băut odată la Stînca o sticluță din cele pe care le ține închise în hrubele beciului de acolo și n-am s-o uit pînă la moarte! Cu via ei se învecinează trupul cel mare din viile surorilor Terente. O cunoști pe Elena Terente?

— Cum nu ! Am întîlnit-o la Boiani.

— Așa, că se și înrudesc oleacă. Ea învîrte totul în vie, Culai, și numai cît o veveriță este ! Bravo ei ! De fapt, Cotnar vechi numai la ea se mai găsește acuma. Îl ține însă cu dinții, măi ! Numai la zile mari poți avea parte de el. Însemnă-ți în carnet. La anul, de sfinții Constantin și Elena s-o vizităm. Să vezi atunci ce scoate din zămnic, Fița Hélène ! Are un nouă sute douăzeci și cinci, minunea lui Dumnezeu ! Iar toată minunea lui Dumnezeu e numai ea, Culai. Sfîrlează de dimineață pînă seara. Se spune că ar avea și un sistem al ei de pitroc al vinului. Ce sistem însă nimeni nu i l-a dibuit. Că nu se lasă văzută de loc cînd coboară în beci. Și nici nu însemnă cu cretă anii pe butoaie. Le pune ea alte semne, numai de ea știute. La plecare să trecem s-o salutăm, Culai.

— Mergem, sigur că da, cucoane Stejărel. Mi-ai arătat destule pietre și ruine, să mai văd și beciuri.

— Apăi la Fița Hélène n-ai să vezi nici un beci, băiețaș ! Vin numai ai să bei, dar din ce butoi a ieșit, să te vadă și murind și nu-ți arată. Să trecem mai departe acum cu inventarierea Cotnarilor. Via ceea care se lasă spre dealul lui Baltă e a Olgăi Kiselevschi. Tot singură și ea, ca și Elena Terente. Și tot singură stăpînește și doamna Harhas via asta care urcă panta spre Năslău.

— Da' mata ai băgat de seamă, cucoane Stejărel, că a intrat Cotnarul în stăpînirea femeilor ?

— Poate că din cauza asta e și bun, Culai. Iată, o vezi și pe astălaltă, care ține pînă în drum ?

— O fi și asta a vreunei femei ?

— Mai mult decît a unei femei. A unei femei frumoase, Culai. E a doamnei Cosmin.

— Cucoane Stejărel, nu mai suport. Fac act de revoltă. Trec la instigație. Auzi matale, pe ce mîini au încăput Cotnarii !

— De ce te-oi fi revoltînd degeaba, Culai ?! Soarta noastră, a bărbaților, e parcă alta ? Nu încăpem și noi pe mîinile lor ? Trebuie să recunoști și tu, alături de mine, că singurul suveran pe care nu-i va doborî din scaun nici un regim și nici o revoltă este femeia. Femeia cu chipul doamnei Cosmin, cu al Danei, cu al Aniutei...

— Cu al Tincuței, adăugă Neculai Brateș, așa, ca să nu se uite.

— Și cu al Tincuței și cu al tuturor. În fiecare din noi stă ascuns un *Capitaine Conan*. Sîntem eroi numai cînd nu ne aflăm lîngă ea. În preajma ei devenim ceea ce ești tu de o bucată de vreme. Cîrpă în mîinile unui copil. Viața, Culai ! Asta e !

— Atunci să nu ne mai revoltăm ? îl întrebă rîzînd Neculai Brateș.

— Măi Culai, mă mai repet o dată. Ești într-o dispoziție astăzi cum nu te-am văzut de mult. Măi, s-o mai fi întîmplat ieri ceva, pe lîngă ce mi-ai spus, și tu îmi ascunzi ?

— Tot ce mi s-a întîmplat, ți-am povestit. De altfel, ți-am explicat și de ce dispoziția mea e schimbată.

— Trebuie să fie ceva mai mult, Culai, și tu taci !

— Ceva mai mult?... N-are ce mai fi, cucoane Stejărel.

— Nu-ți amintești, nu ?

— N-am ce, cucoane Stejărel.

— Bine ! Să-mi răspunzi atunci la următoarele întrebări.

— Iar mă iei cu întrebări, ca la Feiga Papiș ?

— Iar !

— Să le aud.

— La ce oră ai terminat la facultate lecția despre care mi-ai vorbit mai înainte ?

— La cinci.

— Din facultate la ce oră ai plecat ?

— Pe la șapte și un sfert. Ora următoare am avut-o cu anul doi.

— Pe urmă ce-ai făcut ?

— Am plecat drept la Corso, să te caut.

— În drum ai dat pe acasă ?

— Nu.

Auzind răspunsul, Stejărel Racotă a rămas puțin pe gînduri. „Adică să fi uitat Ion să-i fi spus că l-a căutat Aniuta ?!“ Ia s-o ia și în alt fel, mai de-a dreptul !

— De vizita Aniutei n-ai nici o idee, domnule profesor Neculai Brateș ?

Neculai Brateș a rămas aiurit. „Cum de-a aflat ?! A găsit-o acasă, la orele zece seara și a plecat dimineața. Ion ?! Dar Ion a fost și el toată noaptea acasă !!“

Prins cu mîța în sac, a spus adevărul. Nu de alta, dar nu voia să fie luat drept un mișel.

— A trebuit să tac, cucoane Stejărel ! Așa cum va trebui să taci și mata ! Dar, cum de-ai aflat, cucoane Stejărel?

— Foarte simplu, Culai ! Pe la orele șase am trecut pe strada ta. Mă întorceam de la Lascarache, cînd a intrat Aniuta în curte, m-am aflat în spatele ei, la vreo sută de metri. De uitat înapoi, nu s-a uitat, așa că nu m-a văzut. Singurul care a văzut ceva în toată istorioara asta am fost eu.

— Va să zică de la ora șase mă aștepta ! Patru ore de așteptare !

— Și să-ți mai spun ceva. Cred că a fost întîia dată cînd a făcut lucrul acesta. Sînt aproape sigur.

— Ce te face să crezi, cucoane Stejărel ?

— O femeie cu obișnuința intrărilor de felul acesteia, totdeauna întoarce capul înainte de a intra, să vadă : poate să intre ? Ea nu l-a întors. A intrat cum se intră întîia oară, cu frica numai. Luțind pasul, atît !

Isprăvind ce a avut de spus Neculai Brateș, adică toată întîmplarea cu Aniuta, cuvîntul a sărit din nou la Stejărel Racotă, urmînd ca tăcerea să fie de data aceasta de partea lui Neculai Brateș. Și i-a spus Stejărel Racotă tot ce a mai avut de spus despre Cotnari. Ale cui sînt celelalte vii, mai mărunte, și a cui căsoaia aceea care acum se ridică. Și, ajuns la ea, la căsoaie, a simțit nevoia să apese mai tare pe cuvinte.

— Bine au făcut, Culai ! Adică, bine au făcut că m-au ascultat. Că eu le-am dat ideea. Tradiția trebuia dusă mai departe. Scaunul domnesc al Moldovei a fost legat de Cotnar. Să-l lege și pe cel de astăzi ! Iată de ce se ridică acolo un palat domnesc. Iar tot ce este în fața lui, pînă unde cotește drumul spre Cîrjoaia Vlădoiencii, e acum vie domnească.

După care i-a mai spus și cine e „dumnealui", cel de l-a bătut cu piciorul Neculai Brateș cînd a voit a știi cum se cheamă dealul pe care este cocoțată casa lui Jenică Melinte.

— Sărata îi zice, Culai. Îl vezi cum are șira spinării față de mersul soarelui ? Îi stă cu butucii mereu în cale. Acesta e marele merit al viei lui Melinte, că altele, mai

mici, are și Jenică, dar mai cu seamă meșterul Antioh le are.

Și de aci iar fir lung, de unde a pornit-o Jenică Melinte și unde a ajuns; de unde l-a adus pe meșterul Antioh și în ce loc desface vinurile; de ce îi pizmuiesc hărnicia ceilalți și de ce umblă el, de o iarnă sau vară numai cu melon. S-au făcut orele douăsprezece și de povestit încă ar mai fi avut, dacă nu i-ar fi întrerupt Lisaveta cu masa și meșterul Antioh cu vinul.

Lisaveta ca Lisaveta! S-a dat peste cap și a întins masă cu toate bunătățile casei. Că și ea avea poruncă de la Jenică Melinte: să n-audă că s-a zgîrcit și n-a servit masa cum trebuie și în lipsa lui, că prăpădul o mănîncă! Ochii lor însă pe sticlele meșterului Antioh au fost puși. S-a arătat cu ele, nu prea cum ar fi meritat asemenea sticle. Le-a adus într-o coșarcă mițoasă, de parcă ștuleți de păpușoi ar fi fost în ea, nu vin din cel care numai zeii mai beau, vorba cuconului Jenică. Dar dacă nu a făcut nici două parale coșarca, au făcut tot aurul din lume sfaturile meșterului Antioh, de cum să le ia la rînd și cum să le beie, dar mai ales cum să le guste.

— Că una e a be, și alta a gusta.

Și cu sfatul de cum trebuie să guste, mai mult asupra lui Neculai Brateș a căzut.

— Cucoane, nu așă! Mai întîi vîntură matale păhărelul, să se desfacă din el aburul.

Spunea abur la eterurile vinului care se volatilizau.

— Ia așă! și cum anume arătă meșterul Antioh grav și cu frică parcă să nu se spargă paharul. Du-l apăi la nări de vreo trei, patru ori, și umflă nările mari, să intre din plin aburul. Ia așă! și arătă meșterul Antioh și partea aceasta cum trebuie făcută. Acum să crăpi numa buzele, fără a pune limba în vin.

— Dar de ce minciuna asta, meștere Antioh? — îl întrebă Neculai Brateș.

— Ți-oi spune de ce, cucoane. Una e să-l miroși, adică pe nas să se ducă, și alta e să-i dai puțin aer și prin gură să-i treci aburul! După aiasta, trage mata în gură, așă, ca la un fund de păhăruț, și nu-i da drumul pe gît. Să mi-l ții acolo și numa ia, așă, cu limba să mi-l plesnești de ceriul gurii. Da' din tras pe nări să nu-l slăbești de loc.

La urmă, din ce-ai luat în gură, la jumătate îi dai drumul să meargă în stomah şi pe cealaltă jumătate o stuchi.

— Dar de unde le ştii toate aiestea, meştere Antioh ?

— Ţi-am spus eu, Culai, că eşti băutor profan !

— Apăi aiestea le-am învăţat eu în Franţia, cucoane ! De mic am fost luat la curtea boierului Alexandru Russet. Şi cum de mic m-am cam priceput, m-o dus cu dînsul în străinătăţi să slujesc în nişte beciuri, acolo, la alde nişte prieteni de-ai dumnealui. Apăi, să-i mulţămesc şi lu *măsieu* Leon, de la care parte am învăţat şi parte am furat. Să poftească acum *măsieu* Leon la Cotnari, să vadă ce-a învăţat Antioh să facă !

A mai scos o sticlă din coşarcă, avînd pentru aceasta recomandări în plus.

— Aista să-l beţi la urmă. E o grasă din '923, din întîiul rînd de boabe mucegăite. Că una sînt cele dintîi boabe mucegăite, şi alta celelalte !

Neculai Brateş a început a face ochi mari şi întrebători spre Stejărel Racotă. „Nu cumva vrea meşterul Antioh să-şi bată joc de noi ?! Ce mucegai ?! Bea de atîta vreme şi ştie că vinul se face din struguri copţi, nu din mucegai !“

— Aşa e, Culai.

— Adică matale nu crezi, cucoane ?! Păi toată puterea Cotnarului cel adevărat stă în mucegaiul aista ! Că să vezi matale, grasa de Cotnari nu primeşte apă mai mult decît îi trebuie. Cum vine mai mult, crapă boabele şi leapădă prisosul. Crăpătura aceea mucegăieşte apoi, da' mucegaiul acela e chiar zahărul grasei, cucoane, şi cu cît are mucegai mai mult cu atît o să aibă şi vinul zahăr mai mult ! Din zahărul aista îi iese tăria şi calitatea. Ajunge şi la nouăsprezece grade, cucoane !

Iar la urmă, aplecîndu-se cu şoapta la urechea lui Stejărel Racotă, a adăugat :

— Dar din aista chiar să nu-i spuneţi boierului că v-am dat, cucoane Stejărel ! Că nici n-a mai fost recoltă ca în '923 ! În '925 a fost iar un an bun, da' atît de răsărit, nu !

Cînd a ajuns cu băutul la grasa din '923, Neculai Brateş a turnat în pahare cu deosebită grijă, ca şi cum cu vin sfinţit de însuşi prea înaltul Chiriarh al Mitropolici din Moldova ar fi umblat. Avea şi de ce pune atîta grijă.

De cum i-a scos dopul, ascuns în căciula de ceară, aroma a dat năvală afară, dorită să se reverse pe spaţii întinse. După preceptele date de meşterul Antioh, Neculai Brateş şi Stejărel Racotă au deschis nări de cal, să-l adulmece mai întîi. Dar nu numai nările l-au primit pre el dintru început, ci şi ochii, bulbucîndu-se mari la asemenea vedere de vin. Pentru că îl lepăda sticla greoi, avînd parcă în el vîscă de untdelemn, iar în pahar se aşeza căzînd ca dintr-o topitoare de aur, zăpăcind ochii cu luminile lui de chihlimbar de Buzău. Să-l guste, nu se hotărau. Fie că nu erau buzele lor la înălţimea vinului, fie că mai întîi doreau să-i dezmierde aroma lui. Neculai Brateş nici n-a mai putut sta liniştit pe scaun. S-a sculat în picioare şi grijuliu cu paharul să nu se verse, a aspirat în mari adîncimi încă o dată buchetul vinului, amestecîndu-l şi cu miasma podgoriei, de viţă crudă.

— Cucoane Stejărel, cu asemenea vin am credinţa că pot să lupt cu dragostea Danei !

— Bea tu un păhărel şi să vezi că n-ai să mai poţi lupta nici cu picioarele !

— E năsprasnic, cucoane Stejărel ! şi hotărît pentru fapte mari şi curajoase, a golit paharul pe jumătate, ridicînd apoi cealaltă jumătate la înălţimea ochilor, să-i mai admire o dată cu ochii strălucirea şi cu plescăitul buzelor bunătatea.

— Dănuţo, şi de-oi găsi lecţia ta acasă, nu mă tem ! Cu sprijinul Cotnarului am să am ce să-ţi întorc vorbelor tale !

— În gînd şi acasă numai, pentru că ajungînd în faţa ei, vor adulmeca nările tale altă aromă, Culai, mai tare decît Cotnarul, şi ai să cazi din nou la furt de zîmzet ! îi tăie puţin din curaj Stejărel Racotă. Că nu e aromă de vin să întreacă aroma fetelor, cînd dau în copt, Culai. Henric al II-lea a fost mai deştept decît tine. Şi ştii de ce ?

— Fiindcă l-a reţinut istoria ?

— Nu, fiindcă el a ştiut să unească vinul cu dragostea. El nu le-a pus în luptă. Le-a adus pe amîndouă în el, bînd vinul numai cu o cupă de argint, mulată după sînul iubitei lui.

Înspăimîntat puţin de spusele cuconului Stejărel, Neculai Brateş şi-a reluat locul. Şi la loc revenind, au

întins înainte vorba, piperînd-o și sărînd-o, cînd cu bucatele Lisavetei, cînd cu cuvintele cuconului Stejărel. Iar din vorbele ce au mai curs, a mai aflat Neculai Brateș și altele despre Cotnar și despre legile dragostei, pe care nu le poate clinti omul, oricîtă vrere ar pune în hotărîrile lui. A aflat astfel cum strălucirea Cotnarilor nu se datorește în scris numai lui Dimitrie Cantemir-vodă, ci și unui călugăr italian, Marco Bandini, care a cutreierat pămîntul sfînt al Moldovei cam pe la anul 1654. A aflat, de asemenea, că a fost tocmit de Ștefan-vodă un om de prin partea locului, cu mare cunoaștere la vinuri, care anume poruncă avea să aleagă și să ridice cel mai bun vas cu vin din podgoria Cotnarilor și pre acesta în ascuns să-l ducă la Hîrlău, și numai cînd o fi lîngă el Răreșoaia să i-l pună în față pe tablale de aur. Și încă a mai învățat din cele apoi spuse că nu e joc mai pîrdalnic decît jocul dragostei. Că de a apucat a prinde în tine cu întîia cangă, în lupta de-a o scoate pe aceasta intri în altele, și că pînă la urmă zbaterea toată sfîrșește cu prăvălirea. Care îi e însă morbul și care agentul purtător, nu s-a arătat încă mintea savantă să le descopere. Și mai puțin o să fie a lui, a spus cuconul Stejărel, judecînd după cum s-a arătat dragostea Danei și după cum a căzut în lațul ei Frère Culai.

Spre orele patru, avînd numai un ceas înaintea trenului și dorind a trece și pe la Elena Terente și tot pe jos să se ducă, s-au ridicat, împărțind mulțumiri și bacșișuri ascunse Lisavetei și meșterului Antioh. Ridicat însă, Neculai Brateș s-a oprit din mișcare, ca prins de un gînd.

— Ce e, Culai ?

Scoțîndu-și stiloul, a dat fața de masă la o parte și a început a scrie, cu apăsări tari, ca să rămînă slova și de-a uda-o ploaia :

Cînd din adînc te-mpinge-ndemnul
Să bei un vin ca untdelemnul,
Te sfătuiesc să iei aminte :
Să bei doar vinul lui Melinte,
Că-l sorbi mereu și nu se simte,
Oricît ai bea, nu-ți ieși din minte.
Dar să fiu drept și nu măgar,

Dacă acesta e un dar,
E doar al vinului Cotnar!

La poartă, meșterul Antioh s-a mai dat o dată pe lîngă urechea cuconului Stejărel.

— Cucoane Stejărel, să nu afle cumva cuconul meu că v-am dat și din...

Cu arătătorul dreptei pe buze, cuconul Stejărel i-a întors un singur cuvînt :

— Pește !

— La poartă — la cea din jos, unde ochii Lisavetei nu puteau ajunge — meșterul Antioh a scos de sub surtuc două sticle, împărțindu-le oaspeților.

— Să-l beți la vreo opinteală mai gre, de gînd, că lumină mai multă ca aista nici că se află s-aducă vreun alt leac !

Neculai Brateș îl bătu pe umăr, prietenește :

— Ai spus o vorbă mare, meștere Antioh.

— Cît de mare, ai să vezi tu la urmă ! se lipi în vorbă, cu un zîmbet bine arcuit pe colțurile gurii, Stejărel Racotă. Hai și om trece pe la Elena Terente.

— La duduia Elena vă duceți ? Nu-i acasă, boierilor. A plecat la Iași odată cu cuconul Jenică — îi înștiință meșterul Antioh, trăgîndu-se pentru a treia oară lîngă urechea lui Ștefan Racotă, nu însă să nu audă ce mai are de spus și Neculai Brateș ; da' nu s-au suit în același vagon ! Lua foc trenul, boierilor ! Și toată pricina, Cotnarul aista ! Ba că e mai bun al duduii, ba că e mai bun al cuconului Jenică ! Și o țin așa, ia de doi ani. Că și de buclucuri de-aistea e gata Cotnarul ! Mai pe toți i-a învrăjbit aici.

L-au lăsat cu vorba aici, avînd a se grăbi.

— Cu bine, meștere Antioh, și-ți mulțumim de vin.

— Pentru nimic, cucoane, da, să...

— Știu, știu, pește, meștere Antioh !

Cum de data aceasta n-a mai fost nimeni în compartiment cu ei, au privit mai puțin pe fereastră și au vorbit mai mult. Și tot de Cotnari.

— Că vezi tu, Culai, călugărul aista, Marco Bandini, a fost trimis în propagandă catolică, și...

S-au despărțit înțeleși să se întîlnească a doua zi. Era mai mult decît sigur Neculai Brateș că va găsi acasă o scrisoare de la Dana. De la cele întîmplate la Universitate a trecut o noapte și în noapte Dana e alta. Simte altă rochie pe ea. De doamnă, nu de fată. Are umbre în jurul ochilor și înțelegere a tot ce stă ascuns în cuvinte.

De cum i-a ieșit înainte l-a și întrebat pe Ion Măsălaru :

— M-a căutat careva, în lipsă ?

— Numa' Marin Hurdubelea, cucoane, i-a răspuns cu multă liniștire în ochi Ion Măsălaru, ceea ce însemna că om de treabă l-a căutat și nu vreo smintită din astea care nu dau pace oamenilor să-și vadă de ale lor. O adus și-o plicuță.

Cuvîntul din urmă al lui Ion Măsălaru l-a trezit pe Neculai Brateș la viața cea adevărată. Puterea de împotrivire pe care o nădăjduise și cu care îl mințise Cotnarul s-a risipit toată.

Rămas singur, a luat plicul, l-a rupt cu grijă să nu sfîșie hîrtia dinăuntru, și cum în picioare nu se simțea destul de tare să poată rămîne pînă la urmă, s-a trîntit de-a latul patului, sprijinind spatele de perete.

Frère Culai,

E ceasul douăsprezece din noapte. Aș fi putut să încep mai devreme scrisoarea, dar am ales anume ora aceasta, fiindcă ea ne aparține amîndurora mai mult ca oricare alta. Matale, pentru că e ceasul cel mai amar al pasărei fără de cuib, în el simțind mai adînc lipsa cuibului ; și mie, pentru că numai la ora aceasta sînt stăpînă pe toată liniștea din mine.

La ora aceasta, Frère Culai, în Iași, numai noi doi mai stăm de vorbă. Au tăcut toate și toți, nu pentru că vor să tragă cu urechea la ce ne spunem, ci pentru că vor să ne lase să ne înțelegem pe deplin.

E rîndul meu să vorbesc acum, Frère Culai. Al matale a fost la Facultate. Atunci a trebuit să tac eu ! acum, vrei nu vrei, vei tăcea matale.

De ce te-ai abătut de la cele ce au rămas în noi luminate ? Cînd ne-am despărțit ultima dată, nu mi-ai furat mata zîmbetul, ca apoi să mi-l dai, ca de la mata să-l am ? Și înainte de a mi-l fura, nu ți l-am dăruit eu, ca

apoi de la mata să-l capăt? De ce nu ești omul legămintelor, Frère Culai? De ce înnozi și deznozi mereu firul destinului nostru?

Dacă aș ști că e numai un joc al inimei matale, sau numai un mijloc de control al dragostei noastre, te-aș mustra dacă nu ai face-o. O faci însă, fiindcă tot crezi într-o înșelare a mea, și aceasta nu pot să ți-o iert. Află că nu ți-a iertat-o nici Dumnezeu. Și Dumnezeu a știut să te pedepsească, lipindu-mă de mata și cu mai multă tărie. Cuvîntul cu care ai crezut că o să mă alungi, a avut în ascunsul lui puteriile atragerii. Cum de te poți lăsa așa de ușor amăgit de cuvînt? Ai pus în el artă să mă gonești, și Dumnezeu i-a dat puteri să mă apropie.

Da, m-am apropiat și mai mult, Frère Culai. Cum vezi, lecția matale despre viață a avut efecte contrarii. Mă întreb chiar cum de ai numit-o lecție despre viață, cînd în același timp călcai în picioare legea ei cea mai de catapeteasmă, cea mai de nezdruncinat?!

Viața îți impune să faci numai ceea ce simți, nu ceea ce ți se arată. Acțiunea, oricare ar fi ea, să pornească din imboldul unei simțiri, nu din porunca unei arătări. Această lege mata ai dat-o la o parte, ca să poți comite fărădelegea care ai comis-o. Nici nu se putea să nu fii pedepsit de Dumnezeu, trimițîndu-mă pe mine în clipa aceasta, să strîng și mai vîrtos mîinile în jurul gîtului matale și să strig: Nu mai ești al nimănui. Nu mai ești nici al matale. Ai rămas numai al meu!

Îmi aduc aminte de o seară, Frère Culai. O seară care mi-a întristat multă vreme sufletul. Era după o masă mai lungă și spre un început de noapte. Ai spus atunci: „Sînt ca pasărea fără de cuib. Eu n-am o creangă a mea; în schimb, a mea este pădurea toată". Iar papa, după ce ați plecat, rămas încă în prag și, în fața umbrelor voastre, a mai adăugat la neînțelesele de mine cuvinte, altele: „Și Culai și Stejărel sînt oamenii nimănui".

Mai tîrziu, Frère Culai, le-am înțeles și pe unele și pe altele. Și astăzi, cînd ți-am hotărît soarta, nemaiadmițîndu-ți să fii al nimănui decît al meu, ți-am hotărît și cuibul.

Mîine, vor afla și Mica și papa, dar înaintea lor am vrut s-o afli mata, ca unul ce ai cel dintîi dreptul la marea mea bucurie.

Mîna cu plicul a căzut. „Începe dezastrul !“ mai putu gîndi Neculai Brateș.

„Mîine !“ A privit pendula, să vadă cît mai are pînă mîine.

Scrisoarea i-a ajuns iarăși în fața ochilor. „Ale cui mîini au ridicat-o ?“

Se uită la ale lui și nu le mai recunoaște. „Cine mi-a lipit de umeri mîinile Danei ?!“

In mîinile lui vede pe ale Danei și Dana îi ține mai departe scrisoarea, în fața ochilor.

Am luat hotărîrea fără să te întreb, fiindcă nu am simțit nevoia. Oamenii nu confirmă și nu infirmă numai prin da și prin nu. Eu știu să hotărăsc și în alt fel.

Sînt astăzi la capătul așteptărilor. Să nu crezi că înaintea hotărîrii luate nu m-am pus în fața tuturor semnelor de întrebare și de mirare ale oamenilor din jurul nostru. Au căzut însă toate, doborîte de dragostea noastră, fiindcă adevăr și simțire curată numai în ea am aflat.

Să nu te sperie viața noastră viitoare, pentru că tot ce am avut de spus, am spus. Știu că nimic nu vă încurcă mai mult decît cuvîntul femeii soție. Un singur drept îmi rezerv : numai eu să te pot asculta.

Cu scrisoarea aceasta a ajuns la mata și întîia mea sărutare.

Dana Brateș

L-a sunat pe Ion Măsălaru.

Văzîndu-l pregătindu-se a pleca, pe Ion Măsălaru l-a cuprins mirarea. Și în gînd, o vorbă urîtă a avut timp s-o trimită ței Cînda.

— Da' unde plecați, cucoane ?!

— Să-l caut pe cuconul Stejărel. Atita prieten am.

— Păi da, zise Ion Măsălaru, certîndu-l ca totdeauna, pe ocolite, că nici nu v-ați văzut de mult !

Capitolul XII

— MICA DRAGĂ, VREI SĂ VII PUțin la mine, în odaie ? Doresc să-ți vorbesc ceva.

— De ce numaidecît la tine în odaie ? ! Aici nu poți ?

— La mine, pentru că vreau s-audă și Frère Culai, ce-ți spun.

— Frère Culai ?!

— Da !

— Cînd a venit ?

— O, e mai de mult la mine, Mica !

— Bine. Îngăduie-mi numai o clipă s-o trimit pe Zîna, jos, la spălătorie, cu pînza asta, să o bage la apă.

— Bine, Mica. Te așteptăm, și Dana s-a îndreptat spre camera ei, în timp ce cucoana Roxana, dezvălurind un sul de pînză, o privi cu iscoadă, părîndu-i-se puțin schimbată vocea Danei.

Sosind, nu a găsit-o decît pe Dana.

— Unde e Culai, Dana ?

— Cum, mata nu-l vezi ? !

Cucoana Roxana mai roti o dată privirea prin cameră şi tot nu l-a descoperit.

— Unde e, Dana ? Sau poate vă jucaţi de-a v-aţi ascunselea !

— Cum, Mica, tot nu-l vezi ? ! Nu e dumnealui de-acolo ? ! Picior peste picior şi cu mîinile lanţ pe după genunchi ! ?

L-a arătat şi cu mîna, Dana, şi, în fine, l-a putut vedea şi cucoana Roxana. Frère Culai, cel din cîrpă, îşi luase o poză de ascultare. Cu ajutorul Danei şi cu al oaselor lui, mlădii să se aşeze după cum poftea inima Danei.

— Semn bun, Dana, dacă şi la vîrsta ta te mai joci cu păpuşile !

— Şi cu păpuşa asta am să mă joc toată viaţa, Mica. Mă crezi ?

S-a apropiat de cucoana Roxana, privind-o de aproape, fix în ochi.

Cucoana Roxana nu ştiu dacă să o creadă sau nu. Descoperea o nouă schimbare în felul obişnuit al Danei şi simţind că se petrece ceva cu ea, găsi că e mai bine să nu dea un răspuns precis, dacă o crede sau nu. Îţi fură aşa de uşor vorba copiii astăzi, că nu ştii cum să mai faci s-o tragi înapoi.

— Văd că taci. Să luăm şi noi loc, Mica. Frère Culai se simte foarte stînjenit văzîndu-ne în picioare, în timp ce el stă jos, picior peste picior, ca un om fără de nici un respect pentru femei.

Ca să se ferească de un cuvînt şi mai isteţ, cu vreun înţeles şi mai adînc şi care ar putea prin surprindere să o aducă pe un drum pe care, poate, ar fi mai bine să nu se îndrepte, cucoana Roxana luă loc.

— Mica dragă, ne aflăm în cuprinsul celor două ore ale mele, de mata dăruite, ore în care am dreptul să fac tot ce-mi pofteşte inima.

— Şi Mica ta îţi mulţumeşte pentru felul cum ai ştiut să le faci ale tale numai. Iată, se întregesc aproape trei ani. La 4 decembrie împlineşti optsprezece ani. Dacă pînă acum ai ştiut să le înţelegi, de aci înainte nu mai am nici o teamă. Nu mai eşti un copil.

— Va să zică recunoşti că nu mai sînt un copil ? se agăţă repede Dana de acest cuvînt spus de cucoana Roxana.

Cucoana Roxana, care numai din gîndul de a intra cît mai puţin pe un făgaş nedorit a vorbit aşa cum a vorbit, văzînd că, în loc să se salveze mai rău se înfundă, a tăcut iarăşi, nedorind nicidecum să i se ia prin surprindere vreun da sau nu, care nu ar putea fi după poftele dumisale. Dar Dana a simţit şovăiala mamei ei şi ca să nu piardă punctul cîştigat, a trecut mai departe la ce avea de spus.

— Mica dragă, aşa după cum ai recunoscut că te-am înţeles, te rog şi eu să mă înţelegi în ce am să-ţi spun.

— Să văd numai ce vrei să-mi spui.

— Iubesc, Mica. Iată, am spus aproape totul. Sau, mai bine zis, ceea ce ar mai fi de spus n-ar mai avea nici o importanţă.

Gîndul cucoanei Roxana sări imediat la Dobo Cudalbu. Şi cum Dodo Cudalbu nu era dintre cei ce pot produce panică în grijile ce le poartă mamele copiilor lor, începu a se simţi în voia ei. Glumi chiar cucoana Roxana, fără să-şi dea seama că şi de data aceasta pe Dana o ajută cu gluma ei şi nu pe ea.

— Pe Mica o iubeşti ?

— Matale ţi-am spus-o de mult, Mica. Şi ţi-am dovedit-o continuu.

— Bine, Dana, dar ca să fie întreagă mărturisirea ta, trebuie să ştiu şi cui ai mai spus-o în afară de mine. Şi află din capul locului : nu e de loc surprinzător ce mi-ai mărturisit ! La optsprezece ani cine poate opri sentimentul acesta unei fete ? Şi mai ales unei fete care şi-a echilibrat atît de bine fiinţa pentru viaţă ? Tu crezi că ochiul meu a fost orb ?

— A fost, Mica !

Cucoana Roxana zîmbi. Şi în gîndul ei tot copilă a făcut-o.

— Bine, atunci redă-i lumina şi spune pe cine iubeşti.

— Pe cel care e de faţă cu noi ! şi cu toată fiinţa ei, religios redresată, Dana a aşteptat să o vadă pe cucoana Roxana explodînd. Se şi pregătea să-i vină în ajutor, dar

zîmbetul liniștii cucoanei Roxana a sfătuit-o să-și păstreze locul, că nu e cazul nici unui ajutor.

— Pe Dumnezeu va să zică îl iubești! Foarte frumos, Dana! Și eu l-am iubit și îl iubesc. Și l-am iubit atît de puternic la vîrsta de treisprezece, paisprezece ani, încît era să mă piardă viața laică. Mama a simțit-o însă și m-a salvat de pe drumul mînăstirilor pe care mi-l deschisese la *Mère Supérieure* și la *Mère Geraldine*. Cred că de vreo mînăstire nu poate fi vorba.

— Mai e și un altul de față cu noi, Mica. Pe acesta îl iubesc și nici un gînd de mînăstire nu am.

Cucoana Roxana mai roti o dată ochii, nu pentru a căuta pe cel de-al treilea aflat acolo, ci pentru a dovedi Danei — și mai mult decît Danei, vreunei viziuni ale ei, posibile cînd dragostea te prea încinge în foc — că nu mai există nici un al treilea prezent.

— Nu-l văd, Dana. Arată-mi-l.

— Să ți-l arăt. Pe Frère Culai îl iubesc! și cu mîna întinsă spre Frère Culai din cîrpă, aștepta să vadă ce mai are de spus mama ei.

Dar cucoana Roxana mai găsi loc unui zîmbet.

— Nu mă mir nici asta, Dana. Păpușile, și la vîrste mai mari decît a ta, rămîn în joaca noastră.

— Mica, și se apropie iar de cucoana Roxana Dana, așezîndu-se pe brațul fotoliului ei, așa cum se mai așezase odată, nu de mult, lîngă Neculai Brateș. Pe Frère Culai îl iubesc. Frère Culai de acolo, din fotoliu, e numai simbolul existenței lui în odaia mea.

Și tot mai găsi un loc și unui alt zîmbet, cucoana Roxana.

— Poți să-l iubești, Dana. Culai n-are nici un grad de rudenie cu noi și totuși și eu și Costăchel îl simțim foarte aproape de noi.

— N-are nici un grad de rudenie cu noi?! se miră teatral, Dana. Ia mai uită-te mata în ochii mei! Așa ai ajuns, Mica?! Să ai un ginere și să nu-l simți rudă?

Zîmbetele cucoanei Roxana s-au isprăvit.

— Destul cu glumele, Dana. Dacă ai să-mi spui ceva, spune-mi, de nu, lasă-mă să mă duc, să nu facă Zîna vreo prostie cu pînza ce i-am dat.

— Nici o glumă, Mica! De ieri sînt logodnica lui Frère Culai! pronunță cu răspicare cuvintele Dana, părăsind brațul fotoliului pe care stătuse pînă atunci lîngă cucoana Roxana.

— Dana!

— Da, Mica, logodnica lui Frère Culai! Și cît mă găsesc încă în orele mele, ale mele numai, în care pot să fac ce vreau, lasă-mă să pot spune și ce simt. Îl iubesc nu ca pe o rudă, ca pe un prieten al casei, sau ca pe o amintire a noastră, a tuturor. Îl iubesc, Mica, ca pe drept singurul om pe care îl poate iubi ființa mea toată. Îl iubesc și îl respect; mă respectă și mă iubește. Cu el umplu tot golul pe care mereu mi l-a arătat viața; și cu mine, Frère Culai își umple propria lui viață.

— Dana, revină-ți în fire! Ce este teatrul acesta?

Nu știa încă de ce, dar cucoana Roxana începuse să simtă falimentul principiului dumneaei, în creșterea copilului. Regreta chiar acum de a fi lăsat Danei, de la o vîrstă încă necoaptă, un timp, fie el și limitat, în care să facă orice ar vrea. Fie și dacă numai o glumă de a Danei este ceea ce face acum. Nu, nu, astfel de glume nu-i plac.

Mai regreta cucoana Roxana și faptul că i-a atras atenția că nu mai e un copil. Ba, mai mult, a făcut-o și de optsprezece ani, ca și cum împliniți ar fi fost, numai să îndepărteze un pericol ce părea că se apropie, cînd, după cîte constată — fulgerătoare constatare — singură a grăbit ivirea pericolului.

— Mica, crede-mă, te rog, nu joc nici un teatru. Așa cum îmi îngădui tu, că pot să-l iubesc, l-am iubit. Dar mai de mult l-am iubit așa. Astăzi îl iubesc în înțelesul cel mai plin al cuvîntului acesta și nu cred că mai poate fi putere care să mă despartă de el. Iată, pentru că în fiecare moment îi simt lipsa, de aceea am simbolizat în maimuțoiul de pe fotoliu, permanența lui lîngă mine.

— Încetează, copilă dragă.

— Pardon, Mica, mi-ai spus-o singură, și nu mai departe decît acum cîteva minute, că nu mai sînt o copilă! Nu mai sînt de mult o copilă, Mica. Văd clar, simt neted acum. Văd în adevărata lumină totul acum. În lumina pe care numai Frère Culai mi-a putut-o aduce.

— Fetiță dragă, uiți că ești încă o elevă ? !

— Voi m-ați uitat în uniforma aceasta, pe care am respectat-o și o respect !

— Cu astfel de cuvinte ?

— Sînt încă în orele mele, Mica. Nu-ți călca cuvîntul. Cînd am pe mine șorțul „Ancăi Doamna", sînt eleva de care mi-ai amintit. Nu mă face însă prizonieră șorțului și cînd îl lepăd, că nu mă poate stăpîni o stambă, un guler crohmolit !

— Dana, superi pe Mica, continuînd să glumești în felul acesta ! — mai încercă o dată cucoana Roxana să vadă, este sau nu este o glumă a Danei. Că dacă nu e o glumă, nici nu mai știe ce are de făcut !

— Mica dragă, fii bună, cum ai fost mereu, și înțelege-mă. Am mai glumit în felul acesta vreodată ? Și dacă de glumă mi-ar fi, crezi mata că n-aș ști să găsesc una cu care să nu te supăr ? ! Nu este nici o glumă ! Îl iubesc, poate nu atît cît mă iubește el, și de ieri sînt logodnica lui.

— Dana ?! scăpă cuvîntul tare, cucoana Roxana, ca și cum s-ar fi aflat în fața unei și mai mari nenorociri. Se poate, Dana ?

Înțelegînd Dana ce anume a înspăimîntat-o pe mama ei, lucru ce i-l iertă numai din cauza nedreptei ei supărări ce a clătinat-o puțin, i-a răspuns să se liniștească.

— Nu mă coborî, Mica, și nici pe Frère Culai să nu-l cobori ! Ai fi avut dreptate să-mi țipi numele cu spaimă numai cînd în locul lui Frère Culai ar fi fost un altul, un Dodo Cudalbu sau un oricare altul. Cum se poate însă să te îndoiești că aș mai putea fi și în altfel decît este fiica ta ? !

Alungînd cel mai apăsător nor din cîte pot apăsa sufletul unei mame, cucoana Roxana s-a apropiat de Dana să o sărute.

— Dana, ce înseamnă atunci așa-zisa logodnă a ta, de ieri ?

— Scrisoarea pe care i-am trimis-o, Mica.

— Bine, Dana, dar te-ai gîndit măcar o clipă la...

— Nu mai continua, știu la ce te referi. Dacă el nu mi-a putut clinti cîtuși de puțin dragostea ce i-o port, mai puțin ai să reușești mata. Ai avut în el pe cel mai

mare avocat al cauzei matale și a pierdut procesul. Nu l-am cîștigat eu, Dana ; l-a cîștigat dragostea noastră.

— Se poate, Dana, să-l fi cîștigat dragostea voastră. Nu uita însă că a ta are numai șaptesprezece ani.

— Mai înainte parcă aveam optsprezece ?

— Nu i-ai împlinit.

— La 4 decembrie, Mica.

— Gîndește-te la dragostea ta cînd vei avea douăzeci și opt, treizeci de ani.

— A fost luminat și punctul acesta, Mica. Și tot dragostea noastră a biruit.

— Eu zic să te mai gîndești, o luă cu binele acum cucoana Roxana. Vom merge la Pohoarna...

— Și acolo, la țară...

— Da, exact, la țară...

— Vom face nunta, Mica.

— A, nu așa ! își pusese toată nădejdea cucoana Roxana în mijlocirea timpului, el fiind leacul cel mai nimerit în asemenea cazuri. Cu liceul ce vrei să faci ?

— Ce mă poate învăța liceul mai mult decît Frère Culai, Mica ? Ce pot să învăț mai mult de la doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna, care își are înfiptă rădăcina inteligenței sale în negii din jurul gurii ? ! Cine mi-ar putea vorbi mai frumos ca Frère Culai de cîte sînt în lume, și ale lumii ? Dodo ? Dodo știe să vorbească numai cu caii, Mica. Știi, am reflectat mult asupra căsătoriilor în general.

— Dana !

— Zău, Mica ! Aș putea face și un tratat al lor.

— Dana dragă !

— Pe cuvînt, Mica, nici acum nu glumesc ! Un tratat care ar revolta toate bunicuțele Iașului. Căsătoria devenise o ocupație a acestor bătrîne. Mai este chiar. Un monopol al lor. Un fel de drept răzășesc. Îți face calculul vîrstei și dacă se întîmplă să se potrivească anii, sentința cade cu ușurința cu care cad și mărgelele din mătăniile lor : face ! Nu zic că nu sînt printre ele și unele mai tinere care au făcut un progres. Dar nu cine știe ce ! Datorită acestor metode, trăinicia căminelor este continuu amenințată ! Pentru că nimeni nu se gîndește că mai întîi potrivirea sufletelor trebuie realizată. Și sufletul

nu-l poți măsura nici cu metrul, nici cu kilogramul, nici cu buletinele de naștere. Pentru suflete, bunicuțele Iașului n-au măsurători. Au însă dreptul să hotărască. Cred că ajunge atîta nedreptate, Mica! Și mai cred că în sufletul matale vezi cum se cuvine.

— Dana, Dana, dar vezi tu, viața astăzi e grea, și...

— Tocmai de aceea, Mica. Nu oricine te poate strecura prin viață. Nu văd un om să o cunoască mai bine ca Frère Culai.

— Oricum, viața trebuie înfruntată, și pentru înfruntarea ei ești încă prea tînără.

— La cîți ani te-ai măritat, Mica?

— Nu judeca tu după cum m-am măritat eu! Pe atunci era altfel viața.

— Viața a fost aceeași de cînd e ea, Mica! Oamenii nu mai sînt aceiași, probabil. Ai fost mata prea tînără în fața vieții?

— Dacă ar semăna toți lui Costăchel, fii sigur că nu m-aș mai îngrijora!

— Eu am nevoie numai de unul să-i semene. Și Frère Culai îi seamănă.

— Nimic de zis! Culai e un om superior. E un nume, e un om deștept, cult, un talent mare, dar, vezi tu — încercă altă pistă cucoana Roxana — are și puțină meteahnă. Lui Culai îi cam place să bea, și...

— Te opresc aici, Mica. Nu vreau să greșești! i s-a opus din nou, Dana, redresîndu-și pieptul și capul a puțină revoltă. Nu uita că singur a spus-o: *Sînt pasărea fără de cuib. Eu n-am o creangă a mea.* Frère Culai, Mica, stă în fața unui pahar ca să nu stea singur. El și cu papa Stejărel nu sînt doi beți, care...

— Pardon, n-am pronunțat cuvîntul acesta!

— ...care să-și terfelească numele. Au fost de atîtea ori și la noi și colbăitele băute i-au înălțat, nu i-au coborît.

Văzînd cucoana Roxana că nici pe drumul apucat nu ajunge la capăt, a mai căutat unul și a găsit. Dar înainte de a se lăsa lui, a mai încercat o dată hotărîrea Danei.

— Și zi, logodită?

— Logodită, Mica!

— O scrisoare și logodna, gata! Și încă de la tine pornită scrisoarea! Nu vezi, Dana, că e un procedeu prea

copilăresc, pe care s-ar putea să nu ți-l bage în seamă Culai ?

— Copilă ești, Mica ! Mă crezi amețită de o dragoste ușuratică, ușor de risipit cu un duș rece ! Frère Culai știe ce-ar însemna, dacă ar trece de partea matale. Dar mai știu și eu ceva sigur, Mica. Frère Culai nu va face asta. Pentru că dincolo de aceasta, se prăbușește și el, și eu !

Cum cucoana Roxana era o fire pe care amenințările o descumpăneau repede, oricît de șubrede ar fi fost, auzind-o pe Dana rostind vorbe prea grele, dădu înapoi și de pe ultimul drum apucat. Viața liniștită, dusă de ea alături de Costăchel Boian, nu a pus-o niciodată în răspîntii anevoioase. Neavînd deci obișnuința luptei, fără de care nu poți ajunge la stăruință, capitula lesne și în fața celor mai ușoare împotriviri, ori de unde s-ar fi arătat ele.

— Oricum, Dana, trebuie să ții seama și de Costăchel. Are și el cuvîntul lui de spus. Trebuie prevenit. Răspunderea părinților, oricît vreți voi s-o dați la o parte, rămîne.

— De ce cu preveniri ? I-o voi spune-o neted, de la început. Dacă, papa, în mod sincer și-a arătat încrederea în mine și în tot ce am făcut, să și-o arate și acum !

— Nu, Dana, trebuie să i-o spui cu cuviință. Cu o prevenire oarecare. Așa cum bunăoară m-ai furat pe mine pe drumul acesta. Cu toată masca de plutitor în nori, rămîne ce este, Costăchel. Șeful familiei. Eu, ce să mai spun ? Să te fericească Dumnezeu.

Soneria anunță sosirea cuconului Costăchel. S-au auzit cele trei apăsări scurte ale lui.

— Iată-l că a și venit. Dana, te rog ! Să fii măsurată. Să-ți cumpănești cuvintele și să nu ieși din ceea ce trebuie să fii, copilul lui, că îl faci foc ! Și cum cu inima nu prea stă bine, o lovitură...

I-au ieșit înainte, în hol.

Cucoana Roxana, în așteptarea izbucnirii discuției, se frămînta vădit să-și ascundă îngrijorarea de cele ce s-ar putea întîmpla. Se vedea însă și o nădejde în ochii ei : poate că reușește Costăchel. Iar pentru cei ce știu să pătrundă în simțirea oamenilor, se desena și rezerva ce

și-o păstrase. „În fond, Culai e un bărbat să-l dorească oricare fată. Vîrsta îl strică. Dar, cine știe ?“

— Bună seara ! zise, intrînd cu bună dispoziție, cuconul Costăchel.

— Bună seara, papa ! i-a răspuns cu multă bucurie Dana.

Cucoana Roxana a trecut la ale dumneaei de îndată, fără a mai spune bună seara. A făcut-o însă anume, ca să nu fie asaltat de cum intră de Dana și luat pe nerăsuflate cu logodna ei. Avea teamă de inima cuconului Costăchel.

— Ai trecut pe la Pogor, Costăchel ?

— Am uitat, Roxano. Vin direct de la club.

— Atunci uitucii vor fi pedepsiți în seara asta ; nu vor bea cafea.

— Telefonează, dragă !

— Asta e ușor. Voiam s-o alegi tu.

— Și pe la club ce se mai întîmplă, papa ?

Amintindu-și ce s-a întîmplat la club, cuconul Costache a trecut direct la povestit.

— La club s-a vorbit mai tot timpul de Culai. De o conferință de-a lui, foarte frumoasă, despre viață, ținută studenților, nu de mult. Mare talent are băiatul aista !

Cucoana Roxana s-a oprit din mișcare.

— Cum de nu i-a zăpăcit capul nici o femeie pînă acum ? ! continuă cuconul Costăchel.

— Papa, ce-ai spune, dacă i l-aș zăpăci eu ? sări de îndată cu întrebarea Dana, după care, înainte de a afla răspunsul, a întors capul cu repeziciune către cucoana Roxana : pe ocolite, Mica !

— Tu, moftule ? ! Ai și fason să-i poți suci capul ! Pe Culai numai o femeie care știe să joace magistral cuvîntul îl poate birui. Culai e un spiritual. După frumusețți de-alde tine nu se prea prăpădește el !

— Papa, dar dacă eu sînt o femeie din alea ?

Cuconul Costăchel o privi vesel și o bătu cu mîna pe umăr.

— Ehe, fetițo, mai ai multe de învățat ca să ajungi o femeie care să poată sta alături de Culai !

În cucoana Roxana s-a frînt și nădejdea din urmă.

— Și ea nici liceul nu l-a terminat ! spuse, cu nimic altceva mai bun neajutînd-o creierul în clipa aceea.

— Aici greșești și tu, Roxana. Nu despre învățătura din școală e vorba...

— Vezi, Mica ? !

— De altă învățătură, pe care ți-o dă viața, și care o dă numai cui știe ea, favoriților ei.

— E, să mai zici și acum, Mica, că nu am dreptate !

Repetîndu-se pentru a treia oară jocul acesta al Danei, cu întrebări puse cucoanei Roxana, ce păreau a fi în legătură cu o altă discuție, cuconul Costăchel se sesiză :

— Dar ce sînt ciocnirile astea ? ! Ce trebuia să vezi și să zici ; și nici n-ai văzut și nici n-ai zis, Roxana ?

— Să judeci și tu, Costăchel, și apoi...

— Nu, nu, nu așa, Mica ! Ai spus că trebuie prevenit. Inima, Mica ! Lasă-mă să-l previn întîi, și pe urmă...

— Poftim !

— Ce e cu voi ? le mai întrebă o dată cuconul Costăchel, tot nelămurit fiind asupra cărui fapt s-au înfruntat.

— Papa, eu sînt o femeie de acelea. I-am sucit capul lui Frère Culai și ieri ne-am logodit. Aprobi ?

Cuconul Costăchel privi mirat, cînd la una cînd la cealaltă.

— S-a suit vreun papagal în colivia asta, de ai ajuns să te crezi și fatală ? întrebă el apoi pe Dana, bătînd-o cu un deget pe colivia capului.

— Da, da, așa e ! E opera dumnealor ! Nici eu n-am știut pînă astăzi, găsi cu cale cucoana Roxana să adauge.

— Da, Dana ? întrebă cuconul Costăchel, cu bucuroasă mirare, înspre și mai marea uimire a cucoanei Roxana, care se și gîndise să sară în ajutorul inimii cuconului Costăchel.

— Așa e, papa. Ne-am logodit și acum cer aprobarea voastră.

— Las-o-ncolo de aprobare ! și o îmbrățișă cu căldură. Un sfat să-ți dau, nu aprobare. Așa cum ai știut să-l cîștigi, să știi să-l și păstrezi.

Apoi, deodată, ca și cum ar fi constatat o mare neregulă.

— Dar de ce nu este aici ? Îa trimiteți după el. Așa ginere am ? Și să-l aducă și pe Stejărel.

Pînă la odaia ei a fost mai mult în zbor, Dana, decît în fugă. Cucoana Roxana începuse să mormăie ceva, dar Dana n-a mai ascultat-o.

— Costăchel dragă, sînt și eu de părerea ta. Culai e un om minunat. Numai că e prea înaintat în vîrstă față de Dana...

Prin ușa întredeschisă, răspunsul cuconului Costăchel a ajuns pînă la Dana.

— Ce vîrstă, Roxana ? ! Dar între noi, cîți ani sînt ? !

— E, nu compara tu...

— Ce să nu compar ? ! Are și vîrsta rolul ei, nu zic ba. Să știe statul cînd să te scoată la pensie. Atît ! Restul e fără de vîrstă.

— Costăchel, încă o dată, mi-e mai drag ca oricare altul Culai, dar...

Odată cu Dana a intrat și Zîna în hol, sunată de ea.

— Dă-i lui Marin plicul acesta și să plece chiar acum la cuconul Culai.

Plecat de acasă, Neculai Brateș s-a dus pușcă la Stejărel Racotă. L-a găsit dormitînd, obosit de drumul făcut.

— Ce e cu tine, Culai ? N-oi fi găsit-o iar pe Aniuta în pat ?

— Ce Aniuta ! făcu a disperare Neculai Brateș. Am găsit altceva acasă ! și începu a se scotoci în buzunare, neamintindu-și în care a pus scrisoarea. Poftim, citește-o, și spune-mi ce mai am de făcut !

— Nu ți-am spus, Culai, ce mai ai de făcut ? ! îi răspunse Stejărel Racotă, fără a se fi uitat pe scrisoare. Ce-o hotărî destinul. Așteptă !

— Ce să mai aștept, cucoane Stejărel, ce să mai aștept ? ! Poftim și citește. Și ca să știi mai repede despre ce este vorba, uită-te aici, să vezi cine iscălește ! Dana Brateș.

— Cum așa, Culai ? ! Ce s-a întîmplat ?

— S-a sfîrșit, cucoane Stejărel ! Cînd mă gîndesc la ce va putea fi mîine în casa Boianilor, mă îngrozesc ! Și toate numai din slăbiciunea mea, pentru că n-am știut să mă învîng la timp.

— Ia taci puțin, s-o citesc în liniște.

— Poftim, tac.

Stejărel Racotă a parcurs scrisoarea în întregime, în timp ce Neculai Brateș a măsurat de vreo cîteva ori camera, cu pașii.

După citit, Stejărel Racotă nu găsi altceva de spus decît atît :

— Dragostea, Culai ! Așa e ea, trăznește !

— Mîine, cucoane Stejărel, ai văzut ? Trăznetul matale va cădea mîine ! Gîndește-te la cuconul Costăchel și la cucoana Roxana. Imaginează-ți scena și închipuiește-ți-i ! ! Cum e bolnav de inimă, se poate întîmpla și vreo nenorocire !

— E, acum și tu !

— De ce nu ? N-au mai fost cazuri ? N-ai mai văzut oameni răpuși de o durere ?

— Dar ia stai, măi ! De ce o tot iei așa, înainte ? De ce n-ar putea fi și în altfel ?

— Mă întreb și eu, de ce n-oi fi judecînd mata mai adînc ? ! Una e cînd privim asemenea cazuri, și alta e cînd în joc e propriul nostru copil ! Nu tot ce este rezonabil pentru lumea de afară, este rezonabil și pentru ai tăi, cucoane Stejărel. Mîine...

— Mîine se va vedea ce va fi și pentru ca să fie cît mai bine, eu te rog să te liniștești.

— Cucoane Stejărel, numai mîine mai am nevoie de ajutorul matale. Să mi-l dai. Să fii lîngă mine, te rog.

— Umbra ta, Culai.

— Nu umbra mea, alături de mine să fii.

— Alături, Culai. Orice s-ar întîmpla, voi fi alături de tine. Și după ce totul va trece, îmi vei da voie să mă retrag, ca să poți rămîne alături de Dana, îl asigură cuconul Stejărel, anticipînd o soartă nouă lui Neculai Brateș.

— Iar o iei în glumă, cucoane Stejărel ?

— Nici o glumă ! Atunci să vezi tu nenorocire ! Și ai s-o vezi, poate. Ai să-l vezi pe Stejărel Racotă căutînd pe cărările nopții umbra unui prieten. Ai să-l vezi singur, poate și beat, vorbind cu cucuvaiele Goliei, în lipsa prietenului său.

— Cucoane Stejărel...

— Mîine da, da, mîine, știu, Culai ! Voi fi alături de tine. Nu te mai îndoi.

Dorise altceva să-i spună Neculai Brateș, să privească mai limpede și cu mai puțină poezie ziua de mîine, dar luîndu-i cuvîntul și spunînd ce a mai spus, a găsit cu cale să nu-l mai dojenească.

— Întrebatu-te-ai oare, de mîine, cine va mai fi alături de mine ? ! Iașii sînt plini de Gheorghiță Mîrza. Tu mai erai om în Iași și ai să dispari și tu !

Văzînd Neculai Brateș că e greu să-l mai întoarcă pe Stejărel Racotă de pe drumul visărilor ieșene, s-a hotărît să plece. Bine că și-a asigurat prezența lui mîine lîngă dînsul. Că, alături de el, să n-aibă nici o grijă cuconul Stejărel, tot Culai Brateș se va găsi.

— Te las.

— Liniște și va trece totul cu bine. Culcă-te și mîine să fii altul.

Ajuns acasă, Neculai Brateș s-a culcat în pat îmbrăcat cum era, și cum ora somnului nu se arătase încă, gîndea. Gîndea împrăștiat. Dar nu a stat așa mult pentru că s-a auzit poarta scîrțîind. Și de la primii pași călcați în curte, tîrșiți și fără de bătăile tocurilor, a știut ai cui sînt : Marin Hurdubelea !

A sărit sprinten din pat, a privit pe fereastră și pe urmele lui cum se ducea în fund la Ion Măsălaru, și fără a se grăbi deloc a ști pentru ce a venit, aștepta.

Ion Măsălaru, împins de Marin Hurdubelea, iuți pasul să ajungă mai repede cu scrisoarea.

— O mai adus o plicuță Marin, cucoane, și i-a întins-o. Și a mai spus că are poruncă de la duduia Dana, să veniți răpede.

— Cum ? ! Ce să fie ? !... Să vin repede ? ! întreba scurt, telegrafic, Neculai Brateș, împușcînd cuvintele... Unde să vin ?

Sfîșie plicul nervos, continuînd a întreba, deși Ion Măsălaru tăcea mereu, socotind pesemne telegramele stăpînului său fără răspuns plătit.

— De la cine poruncă ? ! Duduia Dana a spus ? Ai ? Nu cumva l-a trimis cuconul Costăchel ?... Bine ! Să aștepte !

Frère Culai,

Pornește spre noi, fără de nici o întîrziere. Te cheamă tata. Trebuie să-l aduci și pe papa Stejărel. Și tata și eu vrem să fie de față și dînsul.

„De față ? ! La ce de față ? ! Desigur, martor, judecător, sau poate chiar acuzat că de ce nu i-a prevenit ! Poftim prăpăd, cucoane Stejărel ! Și te-am mai băgat la apă și pe mata !“

Timp să mai dau și alte amănunte, nu am. Niciodată nu te-am așteptat cu atîta dorință ca acum.

„Biata Dana ! S-or fi năpustit asupra ei cu tot necazul, și singură, ce să facă ea ? ! Cum să lupte ? ! În fața ei doar părinții. Cei ce au dreptul să strige : să taci ; nu-ți dau voie ; ai înțeles ? În fața unor atari retezări de secure, ce să mai poată spune ea ? !“

Mai mult ca oricînd locul matale e azi lîngă mine. Înțelege-mă și vino

Dana

A sunat ; a mai făcut drumuri scurte prin cameră, luînd și lăsînd lucruri din mînă ; a venit Ion ; și iar s-a gătit de ducă.

— Unde mi-e pălăria ?

— Pi cap, cucoane !

— Pe cap ? Cînd a ajuns aici ?!

— Știu eu ! Că în cuier nu mai ajunge să stea !

— Marin ?

— La mine, în cameră.

— Să-i spună duduiei că vin imediat. Mă duc să-l iau pe cuconul Stejărel și venim.

În gînd, Ion Măsălaru începu a duce dorul pitacilor dați țaței Cînda. „Dacă e să se ducă la cuconul Stejărel, apăi așteaptă-l, tu Ioane, pi mîine !“

— Bine, cucoane.

A fost mai mult o fugă drumul pînă la cuconul Stejărel. Și a intrat la el cum intră furtuna cînd sînt ferestrele deschise.

— Se putea să treacă acel *mîine,* fără dezastru ? ! — tună el de cum a intrat.

— Iară, Culai ? ! Măi, tu nu vrei să te liniștești ? îl întrebă cuconul Stejărel, sculat zgomotos dintr-o ațipeală

cu turnuri de mînăstiri, hrisoave, ruini și hangițe cu sîni ca ai Tincuței. Tocmai cînd voia și Tincuța să fie mai generoasă cu mine, m-ai sculat ! Treabă de prieten e asta, Culai ?

— Tot de glume îți arde ? Bine ! Citește și să vedem dacă ai să mai ai poftă de glumă ? ! Crezi că numai eu am de răfuit cu Boienii ? !

— Taci, bre ! Dar eu ce-oi fi făcut ? !

— Citește și te vei lămuri.

A citit-o cuconul Stejărel și fiindcă era somat să se prezinte, a început să se pună în ordine. Avea însă în mișcări întîrzierea omului care nu simte de loc nevoia grabei.

— La ce să merg eu, măi Culai ?

— Cum, acum dai înapoi ? ! Nu mi-ai promis ieri că ai să fii alături de mine ?

— Alături, Culai, dar nici să se războiască Boienii cu mine pentru delictele tale sentimentale ! Aș vrea să sosesc după tine. Așa, ca o rezervă generală, adusă la momentul oportun de marele strateg — cel mai mare de pe tot globul — norocul.

— Nu se poate ! Vei merge cu mine și ce-o fi să fie și să se termine odată, că nu mai pot !

— Atunci hai s-o terminăm și gata !

Limpezit de somn și de visul care i-o adusese pe Tincuța pînă la pat, cuconul Stejărel, în drum spre Boiani a mai citit o dată scrisoarea. Și după ce a citit-o, s-a oprit. Năravul lui să se oprească ori de cîte ori are ceva mai deosebit de spus.

— Măi Culai, mie nu-mi miroase a dezastru scrisoarea asta ! Dacă ar fi vorba de un dezastru ți-ar fi scris Costăchel, nu Dana.

— Explicația stă tocmai în contrariul, cucoane Stejărel. M-am gîndit eu și așa. Dar i-am intrat pesemne, în atît în scîrbă, încît nici să-mi scrie nu a vrut.

— Oare ? !

— Matale nu citești printre rînduri ? *Timp să mai dau și alte amănunte, nu am.* Acolo e mare fierbere, cucoane Stejărel ! Și locul nostru e acolo. De mucenici !

— Ba, pardon, numai al tău e acolo ! Al meu n-ar putea să fie decît la Feiga Papiș, cînd m-o judeca Elic pentru

Tincuța. Dar de prăpădul acesta m-ai scăpat tu, la timp.

— Nu te mai înțeleg, cucoane Stejărel! Mergi la tăiere și matale numai de glume îți arde!

— N-oi vrea să plîng?!

— Nu să plîngi, dar să mă ajuți serios, să ieșim cît mai bine și mai ales s-o ferim pe Dana de orice vinovăție.

— O să ieșim cum om ieși, și vorba ta: o să se termine. Dar mie tot mi se pare că am dreptate. Nu știu de ce, dar nu-mi miroase de loc a dezastru scrisoarea asta.

— Mă și revoltă, cucoane Stejărel, atîta lipsă de sesizare. *Niciodată nu te-am așteptat cu atîta dorință ca acum.*

— E?

— Cum e?! Are fata nevoie de ajutorul meu mai mult ca oricînd. Nu pricepi?

— Parcă nu!

Mai mult ca oricînd locul matale e azi lîngă mine.

Dădu din umeri Stejărel Racotă.

— Nu e așa că dai din umeri?

— Nu știu ce să mai spun...

Au ajuns. Din poartă, casa se vede toată luminată.

— O vezi? Așa luminată n-a mai fost de la Anul Nou. Atunci era pentru petrecere; acum, pentru ca să aibă loc pe unde să-și plimbe, în așteptarea noastră, cuconul Costăchel furiile.

— Se poate! Și după o pauză mai mică: Măi Culai, eu tot spun că e mai bine să vin mai pe urmă.

— Nu, nu, nu! se repezi Neculai Brateș să-l ia de braț. O dată cu mine, și ce-o fi să fie! Să le putem da siguranța că nu e de loc vinovată Dana și cît privește persoana noastră...

— Iar mă bagi în treburile tale?...

Înainte de a suna, au iscodit puțin luminile. Să se vadă însă în casă nu se vedea, dar că sînt peste tot aprinse luminile, s-a văzut. Și întîi spre camera Danei a privit Frère Culai.

A apăsat pe buton Neculai Brateș. Dar atît de scurt de parcă pe o butelie de Leyda a pus degetul. Atît de scurt, că nici Zîna nu s-a obosit să vină la ușă.

— Sună și mata, cucoane Stejărel.

— De ce să sun și eu ? De ce îți place să mă faci părtaș la toate ?

— E, poftim, sun tot eu !

— Așa, băiețaș !

În cuconul Stejărel, părerea dumisale că nu miroase de loc a dezastru scrisoarea Danei căpătă întărire nouă. Nu se auzea nici un glas ridicat. Or, dacă l-ar fi cuprins cu adevărat furiile pe Costăchel, ar fi trecut ele și dincolo de ușă.

După a doua sunare, Zina a apărut la ușă, cu bonețica ei de zile mari. Acest element nou al asigurărilor lui Stejărel Racotă nici nu a fost băgat în seamă de Neculai Brateș. Prea stăpînit de gîndul dezastrului, nu mai vedea bine ce se petrece în jurul său.

Ușile iadului s-au deschis. Neculai Brateș voia și parcă nu voia să intre.

— Poftiți, cucoane Culai.

Intră urmat de Stejărel Racotă.

În mijlocul holului apăru și tartorul iadului.

— Haide, iubitul meu ginere, poftește ! glăsui cuconul Costăchel, deschizînd brațe largi.

Auzindu-l cum îl poftește, Neculai Brateș a întors repede și pe furiș lui Stejărel Racotă o privire care nu putea să însemne altceva decît : E, am avut dreptate ? ! Mai e și ironic ! Uită-te, mă rog, ce brațe a deschis !

Dar pe cuconul Stejărel, bine lămurit acum, l-a pișcat o drăcească pornire. I-a suflat ușor, lîngă ureche, două cuvinte, chipurile într-ajutor :

— Curaj, Culai !

Dar iată că apare și Dana în hol, căzînd tocmai pe scena aceasta și pe o întrebare a cuconului Costăchel, adresată lui Brateș :

— Dar ce, Culai, nu prea te simți bine în noua postură ?

Sesizînd repede Dana ce se petrece cu Frère Culai, pe loc a socotit că încă o lecție merită lecția lui de la Universitate. În consecință, i-a și dat-o. A îngenuncheat în fața cuconului Costăchel, plîngînd și rugîndu-se să o ierte:

— Papa, m-ai învățat să respect adevărul. Nu vreau să-ți calc învățătura...

Cuconul Costăchel, surprins de această îngenunchere, i s-a posomorît fața pe dată.

Cuvîntul Danei nu se oprise însă :

— ...Iartă-mă, n-am nici o vină. El e vinovatul. Ce eram să fac eu, o biată fată, în faţa vorbelor lui meşteşugite ?!...

Galben, din ce în ce mai galben, Neculai Brateş abia se mai ţinea pe picioare.

— Curaj, Culai ! Nu sînt eu aici ? Nici o teamă ! — şi clipi, mişeleşte, Danei.

— ...În loc să-mi arate la latină, să nu mai fiu chinuită de doamna Mihaela Ionescu-Zaztavana, îmi azvîrlea caietul, ca să-i pot asculta cuvintele, vrăjite să mă piardă. Aşa i-am cedat.

A privit pe sub gene şi spre cuconul Costăchel şi spre Frère Culai, şi, simţind că e destul şi că pe amîndoi i-a pus într-o mare încurcătură, s-a ridicat din genunchi şi s-a dus drept înaintea lui Frère Culai.

— Ai meritat-o ! Ţi-am promis că lecţia de la Universitate îşi va primi lecţia ei ? Poftește acuma, ia-mă la braţ şi du-mă în faţa Micei şi a lui papa, pentru binecuvîntarea lor părintească.

— Dănuţo ! făcu în cele din urmă explozie cuconul Stejărel, nemaiputîndu-şi stăpîni rîsul, lasă-mă să te sărut eu în locul lui. Ai fost delicioasă ! O asemenea lecţie a prea bine meritat-o dumnealui ! De o lună de zile de cînd mă omoară să-i judec conştiinţa !

La apariţia cucoanei Roxana, care venea de la cămară, unde a împărţit slugilor bunătăţi să le pregătească şi să le aştearnă pe masă, Brateş a mai trecut printr-o temere.

— Eu, ce să vă mai spun ! Să vă ia cît mai în grija lui, Dumnezeu !

— De nişte colbăite ai dat matale poruncă, Roxana ? o întrebă Costăchel.

— Da' ce colbăite încă ! a răspuns cucoana Roxana, strecurîndu-se iar înspre cămări şi sufragerie.. Nu mi-ai spus mata din care ?

— Vino cu mine, Stejărel, să-ţi arăt ce ai să bei.

— Vin, cum să nu vin, dar, din mersul început, s-a oprit ca de obicei.

— Măi Costăchel, logodnă văd eu că e, dar verighete sînt ? Că după cîte simt, au mers cam fulger lucrurile !

— Sînt! îl luă cuconul Costache deoparte, dar nu verighetele aşa-zisei logodne oficiale. Astăzi e numai logodna în familie, şi astăzi au să primească doar inelele acestea.

A vîrît două degete în buzunarul din stînga şi de sus al jiletcii şi a scos două inele, vechi, de familie, de o uimitoare splendoare.

— Acesta e al Botnăreştilor şi celălalt al Boianilor. Al Danei şi al lui Culai.

— Asta li-e soarta, Costăchel! Să treacă din mînă în mînă.

— Acum, hai să-ţi arăt ce-ai să bei.

S-au dus la beciul din curte, purtîndu-l cuconul Costăchel pe Stejărel Racotă prin faţa a trei firide, zăbrelite cu porţi de fier şi închise cu lacăte, dezgropate toate din întuneric de o lanternă.

— Aici e logodna în familie, îndreptă Costăchel lanterna spre o firidă.

— Cu alte cuvinte, ce vom bea astăzi? se asigură Stejărel Racotă.

— Da, de aici au fost luate... Dincoace este logodna cu oaspeţi. Acestea vor fi transportate la Pohoarna.

Cuconul Stejărel iar a dorit să se asigure.

— O să fiu şi eu transportat la Pohoarna?

— Da, dar nu o dată cu ele!... Şi aici este nunta. Vor fi şi aiestea transportate la Pohoarna... Îţi place cum stau închise?

— Îmi place. Ca aurul la Banca Naţională.

Timpul petrecut în beci de cuconul Costăchel şi Stejărel, şi de cucoana Roxana la cămări şi sufragerie, Dana şi Neculai Brateş l-au consumat în odaia lecţiilor de altădată, a lor acum. Şi din toate cîte au fost, mai întîi de ziua în care i-a dăruit maimuţoiul şi-a reamintit Dana.

— Îţi mai aminteşti ce mi-ai spus cînd mi l-ai dat?

— Da. Aşa să cate la faţă prinţul care o să vină să te fure.

— De ce ţi-ai bătut joc singur de matale, Frère Culai?

I-a răspuns, întrebînd-o altceva:

— Vrei tu să rămîn în chemările tale, şi de aci înainte, tot Frère Culai?

Întîia lor îmbrăţişare a însemnat *da*.

Capitolul XIII

CUCONUL COSTĂCHEL BOIAN A adus acasă vestea despre lecția de viață, ținută de Neculai Brateș tineretului universitar, de la Jochei-Club. Ea s-a împînzit însă în tot orașul, orașului plăcîndu-i să pună în vorbă numai ceea ce se arăta pe placul lui.

La Biroul 2, a ajuns în primele ceasuri ale lățirii ei știrea. Nici nu se putea ca Biroul 2, cea mai oficioasă instituție a șoaptei și a clevetirilor în Iași, să nu fie printre primele care să ia în dezbatere cazul. Și important nu a fost ce a spus Neculai Brateș. Obiectul principal al dezbaterilor a fost participarea Danei, invitarea ei la catedră și încrucișarea de cuvinte din amfiteatru cînd Neculai Brateș a poftit-o să profite de cărarea ce s-a făcut pentru dînsul, în sală la ieșire.

După ce s-au dat în vileag toate amănuntele și după ce fiecare din ele a trecut prin imaginația deformantă

a fiecăruia, focul a fost îndreptat, ca de obicei, împotriva lui Dodo Cudalbu. Dodo Cudalbu le-a ținut însă piept și de data aceasta, nedîndu-se de loc bătut. Le răspundea mereu că dintr-o bagatelă de toată simplitatea, pe care o minte clarvăzătoare nici nu ar fi reținut-o, cu o imaginație care ar cam trebui pusă puțin în observație, croiesc niște povești de n-are el atîtea mîini cîte îi trebuie ca să se poată închina!

În sufletul lui însă bagatela a picurat otravă. De la ultima întîlnire cu Dana, atunci cînd după o matură gîndire a hotărît că numai *Blitz-krieg*-ul îl poate duce la victorie, nici nu a mai trecut pe la ea. Și aceasta nu pentru a manifesta, fie și în felul acesta, supărarea sa, ci pentru a manevra cu o ultimă „rezervă de șoc" — lipsa unui partener de talia lui la tenis — și a o sili să capituleze, chemîndu-l ea să vină. Cu un bilețel de la Dana, cu oricît de puține cuvinte dar numai o chemare să fie în el, ce nu ar face, dacă l-ar avea, cînd s-ar mai arunca hienele asupra lui. Bilețelul nu voia însă de loc să sosească și nici cel puțin la telefon nu a fost chemat.

Că bătălia era ca și pierdută, era sigur aproape, dar cum făcea și el parte, deși numai profesional, din acea eroică gardă care mai bine moare decît să se predea, lupta pînă la ultima picătură din vinul lui Gheorghiță Mîrza, numai și numai să nu-i scadă acțiunile la bursa sentimentală a Iașului.

La Liceul Anca Doamna știrea a sosit mai tîrziu. Direcțiunea a fost informată de „o binevoitoare, mamă a două copile" și direcțiunea a trecut-o dirigintelor, pentru prelucrarea moralei.

— Vă rog să supravegheați mai mult conduita elevelor, în afară de școală. Aș fi dorit ca aceste informațiuni să-mi fi venit de la dumneavoastră, nu de la persoane binevoitoare, străine de școală.

Înțepată în negi, doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna, diriginta clasei a șaptea modernă, a găsit că doamna directoare nu are de loc motive plauzibile să se considere fără de nici o vină. Ba, și mai mult, să și-o treacă și pe-a dumisale tot în spinarea lor!

— În cazul elevei Boian Dana, mi se pare că chiar direcțiunea i-a acordat îngăduințe excepționale. Cînd s-a adus la cunoștința direcțiunei că eleva Boian Dana, din clasa a șasea modernă, a fost văzută pe stradă însoțită de un domn, direc...

— Pronunțați-i numele, doamnă Ionescu-Zaztavna! Profesorul și scriitorul Neculai Brateș sînt mai mult decît „un domn", și cum eleva Boian Dana ne este foarte bine cunoscută, cazul lor se înscrie de la sine într-o excepție, pe care, nu mă dau la o parte, am admis-o.

— Excepția creează excepții, doamnă directoare, și din excepția acordată s-a ajuns la ce s-a întîmplat acum: frecventarea amfiteatrelor universitare de către elevele de liceu. Eu vă rog să-mi dați voie să-i ridic elevei Boian Dana această favoare.

— Pentru instaurarea disciplinei școlare, cedez, doamnă Ionescu-Zaztavna. Nu fără să vă amintesc că, dacă am greșit, pedagogic privind faptul excepției acordate elevei Boian Dana, totuși nu m-am înșelat în aprecierea ce am făcut atunci, și, anume, că poate merita eleva Boian Dana această excepție. Și, fiindcă mi-ați amintit profesoral că excepția poate crea alte excepții, îmi permit să vă amintesc directorial, doamnă dirigintă, că excepția ce am aprobat-o atunci a fost cauzată de factori excepționali, apți să fie luați în vedere. Pentru atît v-am adunat, doamnelor și domnișoarelor diriginte. Vă mulțumesc și vă doresc lecții frumoase, cu rezultate și mai frumoase.

Opărită în demnitatea ei de mare grămătică, doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna a intrat în clasa a șaptea modernă, numai catalog și negi și, spre a nu mai păți ce i s-a întîmplat anul trecut, s-a căznit să fie prudentă.

A deschis catalogul, și-a pus ochelarii să vadă clasa dacă e toată, cunoscînd după locurile goale din bancă cine lipsește, și cum toate elevele erau prezente, a închis catalogul cu un vădit regret, pare-se, că nu a putut pune nici un „ab."

Clasa, de cum a intrat, a simțit că are draci astăzi Zaztavna. Vai de bietele fete pe care le va scoate la lecție!

În Aniuta, s-a trezit din nou inspirația. A luat creionul, să imortalizeze momentul :

Stau atentă să-i aleg
Frumusețile figurii
Și îi număr neg cu neg...

— Ascultare, vă rog ! au trăznit de pe catedră cuvintele doamnei Mihaela Ionescu-Zaztavna. Îmi plăcuse să cred că nu voi mai avea nimic de observat în conduita dumneavoastră, de eleve ale liceului Anca Doamna. S-au întîmplat însă unele fapte care mi-au spulberat această credință, și care fapte trebuie reprimate cu toată energia și cu toată severitatea, spre a nu se mai repeta. Uitați că purtați un șorț de elevă. Șorțul este șorț, auziți dumneavoastră ? tună deodată, sărind parcă și scîntei din cuvintele doamnei diriginte.

— Nu pantalon sau cămașă de forță ! completă în ușoară șoaptă, numai de cîteva eleve auzită, Aniuta Golub.

— Liniște, vă rog ! Ori că-l poartă o elevă dintr-a-ntîia, ori că-l poartă una dintr-a opta, tot șorț rămîne ! .. Unele din dumneavoastră au început să-l plimbe prin amfiteatrele Universității. Cu ce voie, mă rog ?

— Voie de la banul Ghica — se lăți iarăși pe o rază scurtă șoapta Aniutei.

— Cine vorbește acolo ? Și de ce rîzi, Protopopescu Maria ?

Protopopescu Maria a răspuns că nu a rîs.

— Mai și minți ? ! Să rămîi în picioare, pînă la sfîrșitul orei ! Așa, ca la școala primară !... Cine are poftă de Universitate, să termine mai întîi liceul. Universitatea are altă disciplină, care nu se potrivește cu situația de elevă. Eu una, m-am despărțit foarte greu de șorț. L-am purtat și după ce am terminat liceul...

— În lipsă de altă rochie — a pornit din locul știut completarea.

— Dar cine tot mîrîie acolo ? și-a ieșit din prudența propusă doamna diriginte. Parcă din sectorul dumitale, Golub Aniuta, se aude ?

— Vă pot asigura, doamnă profesoară, că nici una din elevele din a șaptea modernă nu vine cu cățelul la școală.

Murmurul unui rîs strivit, al clasei întregi, a ajuns pînă la catedră.

— Liniște, vă rog!

Răspunsul Aniutei Golub a amintit doamnei Mihaela Ionescu-Zaztavna că dacă se lasă prinsă cu vreo vorbă nelalocul ei pierde din nou bătălia. Așa că a trecut mai departe la ce avea de spus.

— S-a întîmplat însă și mai mult decît atît. Una din dumneavoastră a ajuns chiar pe catedra unui... profesor oarecare.

— Șah la Dana, mîrîi iar Aniuta Golub.

— Cazul e foarte grav și nu poate fi lăsat nesancționat! Atît de grav, încît mă feresc a pune accentul...

— Grav!

— ...care se cuvine... Cine a spus grav?

— Eu, doamnă profesoară.

Toate capetele clasei s-au întors spre Aniuta Golub.

— De ce?

— Fiindcă sînt indignată de fapta care a săvîrșit-o colega noastră, al cărei nume am vrea nici să nu-l știm.

— Aha, îmi pare bine că reacționați așa! Asta dovedește că sînteți pătrunse de marea vinovăție, în care a căzut făptașa. Stai jos, eleva Golub. Iau notă de frumosul dumitale caracter. Schimbînd tonul: Să se ridice în picioare cine a greșit astfel!

S-au ridicat deodată Dana Boian, Aniuta Golub, Maria Protopopescu și Adela Păscăluță.

— Aaa! dar sînteți mai multe în greșeala aceasta!! Și cum, și dumneata, Golub Aniuta?! Adineauri parcă erai indignată...

— Eram și mai sînt încă indignată, doamnă profesoară. Și știți de ce? Pentru că nu mi s-a făcut mie acea mare onoare, de a fi invitată să iau loc la catedră. O spun, fiindcă frumosul meu caracter, care l-ați remarcat și dumneavoastră de altfel, mă obligă să o fac.

— Bine, eleva Golub! Iau notă de purtarea dumitale de astăzi. Am să pun cazul în conferință.

A notat cazul și odată cu el și numele elevelor Protopopescu Maria și Păscăluță Adela.

— Să rămînă în picioare numai eleva Boian Dana.

A rămas în picioare numai Dana Boian.

— Cum se poate, Boian, să faci una ca asta ?! Dumneata, care ai primit o educație atît de frumoasă în familie, și pe care ți-ai completat-o în școală cu sfaturile noastre ? Cum se poate să ajungi pe catedra Universității ? !...

— Fără licență și doctorat ?! și-a interpus din nou cuvîntul Aniuta Golub, dar mai încet și fără putere să ajungă pînă la doamna dirigintă.

— ...să faci poză de fericită și să mai și discuți încă, dînd prilej să ți se interpreteze în toate felurile prezența dumitale acolo ?! Se știe lucrul acesta acasă ?

Eleva Boian Dana nu a răspuns. Completarea educației ei, în școală, o învățase să asculte numai, cu pocăință, sfaturile care le primește. Să nu răspundă celor mai mari, nici cînd e întrebată. Și cum sfaturile erau ale doamnei Mihaela Ionescu-Zaztavna, întreba doamna dirigintă, dar răspuns nici nu primea, nici nu aștepta.

— E de nemaipomenit !... Mă rog, ești convinsă că ai greșit ?... Că ai comis o mare greșeală ?... Că ai călcat neiertător disciplina școlară ?... Vreau să te aud, Boian.

— Pot vorbi, doamnă profesoară ?

— Da, din moment ce îți cer să vorbești.

S-a făcut cea mai deplină tăcere în clasă.

— Sînt convinsă că am greșit, doamnă. Și sînt convinsă și de dreptatea observațiilor ce mi-ați făcut. Vă sînt chiar recunoscătoare și n-am să vă uit niciodată.

Aniuta a început a o privi cu surprindere. „De ce s-o fi prostind atîta, Dana ?! Asta e chiar lașitate ! După ce i-am luat apărarea, acum mă lasă singură în focul Pecenegii !“

Dar Dana nu s-a oprit :

— Mi-ați devenit chiar dragă... Doamna Mihaela Ionescu-Zaztavna începu să se simtă dusă de îngeri spre al nouălea cer. Atît de dragă, încît țin cu orice preț să fiți și dumneavoastră prezentă la nunta mea cu profesorul Oarecare, una și aceeași persoană cu bețivul Neculai Brateș... Va avea loc la toamnă, la Pohoarna.

Urcarea doamnei Mihaela Ionescu-Zaztavna spre al nouălea cer a încetat, apărînd în obrajii ei doi gogoșari mari, cu drag să i-i tot privești. Spre deosebire de obrajii ei, ai Aniutei s-au făcut albi.

— Și cum sînt pătrunsă de disciplina școlară — reluă eleva Boian Dana — și cum această disciplină dă voie numai elevelor dintr-a opta să se poată logodi, deși nu mă mai despart de clasa aceasta decît doar cîteva zile, să-mi dați voie să părăsesc școala definitiv... Bună ziua, doamnă. La revedere, fetelor.

Acestea au fost cuvintele cu care și-a sfîrșit situația de elevă, eleva Boian Dana.

Pînă la cancelarie, doamna dirigintă și-a revenit.

— Aflați, doamnă directoare, că excepția dumneavoastră s-a logodit cu Neculai Brateș și a părăsit școala, chiar acum, în ora mea.

Celelalte fete, rămînînd mai departe eleve, eleve harnice, au trecut să învețe, chiar în recreație fiind. Învățau acum, pe dinafară, începutul ultimei opere poetice a Aniutei Golub.

Stau atentă să-i aleg
Frumusețile figurii
Și îi număr neg cu neg
Stelele din jurul gurii...

A doua zi, telefoanele Biroului 2 s-au încrucișat toată dimineața.

— Alo, Domnică, tu ești, mamă ?
— Da, Gheorghiță.
— Vino la dejun. Lucruri noi, extraordinare !
— Ce, anume ?
— Nu pot să-ți spun prin telefon.
— Bine, atunci vin.
— Bun.

— Alo, da.
— Gheorghiță, ai auzit ?
— Am auzit, Săndico. Vino neapărat.
— Bun, vin.

— Alo !... Elza ?
— Ce e, Gheorghiță, de ai luat-o de la nouă cu telefonul ?
— Cum, nu știi, n-ai auzit ?!
— Ce să aud ?
— Nu pot să-ți spun prin telefon. Vino la dejun.
— Bine, Gheorghiță, voi fi. Dar m-ai făcut curioasă.

— Alo !... Casa Ţaţomir ? Tu eşti, Olga ?
— Eu, Sanda. Dar ce ţi-a venit să telefonezi cu noaptea în cap ?
— Cum, n-ai aflat ? !
— Ce să aflu ?
— Logodna cea nouă.
— Care logodnă ? ! Nu ştiu nimic !
— Vino la dejun, la Gheorghiţă, şi ai să afli tot.
— *„Mais, écoutez, Sanda ; il n'y à pas moyen de savoir par telephone ?...“*

— Alo !... Regimentul de roşiori ?
— Da, roşiorii.
— Domnul sublocotenent Cudalbu, vă rog.
— Îl aveţi imediat... Poftiţi, vă rog.
— Alo !
— Dodo, tu eşti ?
— Eu, cucoane Gheorghiţă.
— Azi, la dejun, Dodo. Vine şi Olga Ţaţomir...
— Bun, cucoane Gheorghiţă. Prezent !

— Alo !... Olga ?
— Bună dimineaţa, Domnico.
— Ai aflat ?
— Ce să aflu, dragă, logodna cea nouă ?
— Da, ea. E, ce zici ?
— Nu zic nimic, pentru că nu ştiu despre ce logodnă e vorba. Ştiu că pe rol e pusă o logodnă, dar a cui, cine sînt fericiţii, habar n-am ! Şi Sanda n-a vrut să-mi spună prin telefon. De cine e vorba, dragă ?
— De Culai Brateş.
— De Culai Brateş ? ! Şi de mai cine ?
— Nu pot. Vii la Gheorghiţă ?
— Vin.
— Atunci ne vedem acolo. E extraordinar, *ma chère !* Avea dreptate Sanda !... Pa ! Şedinţă importantă astăzi, nu întîrzia.

— Alo !... Sanda, tu eşti ?
— Da, Olga.
— Am aflat despre ce logodnă e vorba. Culai, nu ?
— Exact ! dar de unde ai aflat ?

— Bucătăreasa mea s-a întîlnit astăzi, în piață, cu bucătăreasa Boianilor... Ce zici, dragă ?

— Vii astăzi la Gheorghiță ?

— Vin. Tocmai astăzi să nu vin ? *Pauvre* Dodo !

— Atunci acolo, Olga.

Către orele unu telefoanele Biroului 2 au slăbit. Se pregătea fiecare să nu întîrzie, adică să nu scape nimic din ce se va vorbi.

În trecere, Domnica Talpeș a cumpărat un plic. Gina Decher se afla plecată la București și trebuia informată.

Tot ea a ajuns și cea dintîi la Gheorghiță Mîrza.

— Sărut mîna, duduie.

— Bună ziua, Anico, și cum nu mai era nimeni, a profitat de momentul liber, să-i scrie Ginei Decher.

Văzînd-o Anica, umblîndu-i ochii pe pereți și pe birou, a întrebat-o :

— Da' ce căutați, duduie ?

— Un calendar... În cîte sîntem astăzi ?

Anica a stat o vreme pe gînduri, să vadă dacă știe sau nu.

— Da' ce căutați, duduie ?

— De ce nu știi, Anico ? Ce pun eu aicea, sus, ca dată ?

— E, puneți și dumneavoastră o dată „involuntară !" Ce, o să vă controleze cineva cînd ați scris-o ?

— Perfect, Anico ! Ai avut o idee strașnică ! i-a răspuns Domnica Talpeș, rizînd. Ris pe care Anica l-a luat ca pe o drept felicitare pentru ideea ce a avut-o.

Dar nu a apucat să scrie Domnica Talpeș decît „Dragă Gino", că au și apărut Olga Țațomir și Arnold Rieber.

— E, vezi, Domnico, că avea dreptate Sanda, să dea un alt înțeles acelei schimbări la față a lui Culai Brateș, cînd s-a întîlnit după un chef cu Dana ? !

— Oameni nebuni !

A intrat Elza Rieber.

— Cine sînt nebuni, Domnico ?

— Ia, logodiții ăștia !

— Care logodiți ? ! întrebă mirată Elza Rieber, neștiind nimic mai mult decît că trebuia să audă ceva și n-a auzit încă. Atîta aflase de la Gheorghiță Mîrza prin telefon.

— Cum, tocmai tu să nu știi ! ? Erați parcă prieteni ?
— Cu cine, Domnico ?
— Cu Culai Brateș.
— El s-a logodit ? ! Cu Dana ?
A răspuns Olga Țațomir :
— Cu mireasa vîndută !
Elza Rieber a privit cu nedumerire spre Olga Țațomir.
— De ce mireasa vîndută ? ! Justifică.
— O, dacă aș sta să justific tot ce spun !...
— Atunci spune mai puțin, ca să n-ai ce justifica. Era de așteptat să se întîmple așa cu doi oameni ca Neculai Brateș și Dana Boian.
— E de văzut ce-o să se întîmple mai tîrziu ! angajă în sprijinul ei viitorul, Olga Țațomir.
A apărut și amfitrionul, care, auzind la primărie că se află în tîrg cunoscutul aviator căpitanul Puiu Maican, as între ași, a dat o raită pe unde se pot găsi străinii de oraș și l-a aflat la Pogor, cu alți ieșeni, la un aperitiv.
A făcut ce a mai făcut și a ajuns la aruncatul șbiltului :
— Cucoane, fă-mi onoarea, te rog, și vină la mine la dejun. Am pe Elza Rieber, pe Sanda Crăsnaru, pe Domnica Talpeș, pe...
Asul se cam codea.
— Lume necunoscută, domnule Mîrza... Poate că aș stingheri...
— Cum, ce-ai spus, să ne stingherești ?! Nu cunoști ieșenii, cucoane !
— Dar de ce ni-l iei, Gheorghiță ? îl luă la zor unul din convivii aperitivului. Îl vrem rămas între noi.
— O, foarte drăguț ! se simți obligat căpitanul aviator Puiu Maican să-i mulțumească, dar mai mult nu a apucat să-i spună, că i-a tăiat firul Gheorghiță Mîrza.
— Atunci, uite ce e, cucoane. Mai rămîi oleacă și vino. Iaca îți las și mașina. Eu trebuie să mă duc. Amfitrion, de ! Mă duc și te anunț. O să le pară grozav de bine. Nici nu-ți dau mîna, cucoane Puiule. La revedere, boierilor, și a plecat, salutînd cu largă arcuire de mînă pe toți cîți se aflau în bodega Pogor.

— Măi Puiule, se adresă imediat după plecarea lui Gheorghiță Mîrza căpitanului aviator un prieten mai vechi, ieșean, prezent la aperitiv. Dacă ai reușit să poți ajunge ceva — adică să fii cineva — și dacă soarta asta nemiloasă te rătăcește pe la Iași, și de la gara lui cu trăsura de apuci să vii, două lucruri trebuie să ți se întîmple. E peste putință să te ferești de ele. Din trăsură te alegi cu un păduche și de dejunul lui Gheorghiță Mîrza nu scapi, orice ai face !

Sosind amfitrionul, a fost aclamat zgomotos.

— Da' cine mai e de venit ? Nu-l văd pe Dodo ! trecu la ale dumisale griji de gazdă Gheorghiță Mîrza.

— Cred că nici nu vine ! își arătă părerea Elza Rieber.

— Dar știți voi cine o să mai fie astăzi ?

— Cine, Gheorghiță ? l-au întrebat într-un glas cucoanele.

— Un bun prieten al meu, Puiu Maican.

— Aviatorul, Gheorghiță ? vru să afle Domnica Talpeș.

— Da el. Asul, nu aviatorul !

— Perfect ! decretă Olga Țațomir. Dejunul va fi reușit.

S-a mai deschis ușa o dată pentru Dodo Cudalbu. Venea direct de la cazarmă. Nu aflase nimic. Pe la Boiani nu mai călcase cu zilele. Se ferea acum și de trotuarul lor. Era și în această măsură o manifestare a supărării lui, pe care dorea să o afle Dana. Pentru ea o făcea. Demonstrativ. Să-l vadă că nici pe trotuarul ei nu mai calcă de supărat ce e, și atunci poate că o să revină la sentimente mai bune.

— Condoleanțele mele, Dodo !

Erau condoleanțele Sandei Crăsnaru.

Dodo s-a simțit de îndată în preajma unui pericol. Ce pericol, nu putea preciza, dar un pericol trebuie să fie, că îl furnică în tot corpul, așa cum numai la mitingul de la Bîrlad l-a furnicat, cînd l-a tîrît de mînă judecătorul Mangîru, să-l ducă la avion.

— Ce condoleanțe ?

— Te pomenești că nu știe ! zise Anold Rieber.

— S-ar putea și așa ! se asocie la părerea lui Arnold Rieber, Gheorghiță.

— Ce să știu ? mai întrebă o dată Dodo Cudalbu.

— Nu știi că Dana s-a logodit cu Neculai Brateș ? i-a spus-o, fără să simtă cu cîtă cruzime, Elza Rieber.

Au privit toți spre el, așteptînd să răspundă. Să-și ascundă însă lovitura primită, n-a putut.

— Și de ce condoleanțe ? Cum nu știți să pătrundeți faptele !

— Ce fapte, Dodo ? S-au logodit. Chestiune consumată ! — l-a mai rănit o dată Sanda Crăsnaru.

Știind acum, ce și cum, și-a revenit în toată splendoarea sa, Dodo.

— N-ați înțeles rolul ce l-am jucat. Nici mata, duduie Domnică, și mă miră asta foarte mult ! Mata știi bine că nu fac nici un haz de *Bach-Fisch*-uri !... Îi acopeream greșeala, atît ! Ca un bun prieten ce i-am fost. Speram că o să se vindece o dată de prostia asta și că așa, cu ajutorul meu, n-are să cunoască criza dezolantă prin care trece. Dacă nu am putut-o ajuta pînă la sfîrșit, nu e vina mea.

Un moment, fiecare a stat să se gîndească și apoi să răspundă, ce ar mai putea răspunde. Îi uluise Dodo. Dar ușa s-a mai deschis o dată și căpitanul Puiu Maican, scăpat de la vreo zece mastici și cam tot atîtea vermuturi, își făcuse apariția foarte dispus.

— Domnule Mîrza, omul dumneavoastră ! Dar înainte de a mă prezenta acestor prea frumoase doamne, vă rog să mă faceți atent cînd verva mea se va înaripa. Ieșenii dumneavoastră sînt de vină ! Încă o mastică, încă un vermut...

— Că bine ziseși, dragă Puiule : să ne-aducă Anica o mastică ! se oferi de îndată cu alt rînd de mastici, Gheorghiță Mîrza.

Dodo Cudalbu, cînd l-a văzut intrînd pe Puiu Maican, mai să leșine. „Pilotul de la Bîrlad !... El e ! Nebunul care m-a aruncat din *luping* !... Ce să fac ? !... Să invoc vreun motiv și să plec ?“... Dar nu a mai putut să facă nimic Dodo. Prezentat celorlalți, aviatorul a ajuns în fața lui.

— Tu, Dodo, prezintă-te singur, ostășește! îl invită Gheorghiță Mîrza, ca unul ce a fost de a lui datorie să-l poarte pe căpitanul Puiu Maican prin fața celor prezenți.

Dodo s-a prezentat, spunîndu-și, ca niciodată, aproape neauzit, numele.

— Cum-cum, domnule sublocotenent?

— Alexandru Cudalbu, domnule căpitan! fu nevoit să-și repete Dodo numele.

— Parcă am auzit Dodo? Sau m-am înșelat?

A lămurit Arnold Rieber lucrurile.

— Dodo e numai pentru cunoscuți. În oștire e Alexandru.

— Va să zică Dodo, am auzit bine!... Pe la Bîrlad ați fost?

— Dodo Cudalbu începu a vedea negru.

— A fost! au răspuns cucoanele. Pe unde nu a cucerit lumea Dodo! a spus în plus Domnica Talpeș.

S-a gîndit el Dodo să spună că n-a fost, dar nu a mai avut cum. Cucoanele i-au făcut figura.

— Foarte puțin, domnule căpitan.

— Ia să văd mai bine! arătă un deosebit interes în a-l cunoaște Puiu Maican. Parcă ne-am mai întîlnit o dată!

S-a uitat mai bine și l-a recunoscut.

— Dumneata ești! Parașutistul de la Bîrlad!

— El e! iar au răspuns cucoanele în locul lui.

— Exact, domnule căpitan. La un miting am avut onoarea să mă prezint.

— Păi noi sîntem cunoștințe vechi, domnule sublocotenent!

Privindu-l însă bine de tot acum, a înțeles Puiu Maican ce mai are de făcut.

— Ne cunoaștem de la Bîrlad! se adresă el imediat lumii prezente. Un foarte bun parașutist amator... O, ce plăcută revedere!

Dodo a început a simți cum i se paralizează progresiv picioarele.

— Ne-a scăpat dintr-o mare încurcătură acolo — adăugă Puiu Maican. A salvat aripile aviației noastre de o mare rușine...

— Știm. Cînd nu v-a sosit parașutistul și s-a oferit el! l-a informat Domnica Talpeș pe căpitanul aviator Maican.

— Dar de unde știți, doamnă? a întrebat cu multă curiozitate „vechiul" prieten al lui Gheorghiță Mîrza pe Domnica Talpeș.

— De la Dodo! Ne-a spus tot, tot ce s-a petrecut. Și mai cu seamă lupta care a dat-o cu dumneavoastră, sus, în avion, ca să-l lansați din *luping*, nu din zbor plan cum ați dorit dumneavoastră... Și ia uitați-vă, cu cîtă modestie și absență le face față, cînd îi sînt reamintite!...

Îl mai privi o dată Puiu Maican pe Dodo, și după cele ce a văzut socoti că momentul salvării lui nu mai poate întîrzia.

— A avut tot dreptul să o spună! Adevăratul curaj nu poate fi oprit de modestie. Și de un adevărat curaj, de un curaj uimitor, a dat dovadă!... Îmi pare bine că ne-am revăzut, domnule sublocotenent!... se mai întoarse o dată spre Dodo Cudalbu Puiu Maican, încheind aci procesul de paralizie progresivă a picioarelor lui Dodo.

Salvat, Dodo reintră în viață. „Sfîntă e camaraderia! gîndi el, în revenirea sa la normal. Numai de n-ar da și alte amănunte, mai tîrziu!"

Apărînd Anica, aducînd masticile, Gheorghiță Mîrza începu a bate din palme, invitînd lumea la masă.

— Poftiți, vă rog. A cincisuta șasesprezecea ședință a Biroului 2 este deschisă.

Redactor : ELISABETA DONOIU
Tehnoredactor : Ionel Gheorghiu

Apărut 1970. Format 540×840/16. Coli ed. 16,05. Coli tipar 18,50 A. nr. 9003/1970. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 859—51.

Tiparul executat sub comanda nr. 525 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii". Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România

vol. I-II-III lei 20

Colecția
«Romanul de dragoste»
11

În colecția
«ROMANUL DE DRAGOSTE»
apar:

Octav Dessila	■	**Iubim**
Liviu Rebreanu	■	**Adam și Eva**
Camil Petrescu	■	**Patul lui Procust**
Mihail Sadoveanu	■	**Cazul Eugeniței Costea**
Ionel Teodoreanu	■	**Lorelei**
Guy de Maupassant	■	**O viață**
Prosper Mérimée	■	**Carmen**
Heinrich Mann	■	**Îngerul albastru**
W. Thackeray	■	**Bîlciul deșertăciunilor**
Stendhal	■	**Roșu și negru**
Gib Mihăescu	■	**Donna Alba**
Panait Istrati	■	**Nerantula; Tata Minca**
Defoe	■	**Moll Flanders**
Al. Dumas	■	**Regina Margot**
Jane Austen	■	**Mîndrie și prejudecată**
Henry James	■	**Portretul unei doamne**